

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
mr. G.W.A. de Groot-Op den Brouw
Prins Bernhardlaan 5, 2628 BW Delft
Telefoon: 61 73 62

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 1

november 1987

JAARVERGADERING OP WOENSDAG 25 NOVEMBER

De algemene ledenvergadering zal worden gehouden op **woensdag 25 november** aanvang 20.00 uur, in de Immanuelkerk aan de Amalia van Solmslaan/Prof.Schoemakerstraat. De diverse jaarverslagen zijn in deze convocatie opgenomen.

DIA-QUIZ OVER EXCURSIES

Na de pauze zal een dertigtal dia's worden vertoond, die betrekking hebben op de plaatsen die tijdens de excursies van het genootschap sedert 1978 zijn bezocht. De meeste opnamen zijn gemaakt door ons medelid de heer J. Kühn. Men ontvangt op deze bijeenkomst een lijst met vragen, die betrekking hebben op de getoonde dia's. Van de deelnemers aan deze quiz wordt verwacht dat zij deze vragen zoveel mogelijk zullen beantwoorden. Na afloop van de presentatie zullen de juiste antwoorden worden gegeven. Men zal dan zelf kunnen nagaan welk resultaat men bij de invulling heeft weten te boeken. Degene die het grootste aantal goede antwoorden heeft krijgt van het bestuur een **gratis deelname** aan de eerstvolgende dagexcursie van Delfia Batavorum aangeboden. Voorts is er een aantal troostprijzen. Doet dus allen mee aan deze quiz en neem vooral wat schrijfgerei mee!

J.J. van Loef en M.A.Verschuyf

AGENDA ALGEMENE LEDENVERGADERING OP 25 NOVEMBER

1. Opening
2. Notulen van de vergadering van 24 november 1986
3. Jaarverslag van de secretaris, van de bibliothecaresse, de Publikatiecommissie en van de Werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland.

4. Verslag van de penningmeester,
Verslag van de kascommissie,
Décharge van de penningmeester,
Verkiezing van een lid van de kascommissie,
Begroting voor het verenigingsjaar 1988.
5. Bestuursverkiezing.
Statutair aftredend en niet herkiesbaar zijn mevr. W.M. Vos-de Koning en de heer J.J. van Loef. In hun plaats stelt het bestuur kandidaat voor de functie van penningmeester mevr. P. Timman-Jansen en als algemeen adjunct de heer L.L. van Reijen. Aftredend en herkiesbaar is mevr. E.H. Hueck-Van der Plas.
6. Rondvraag
7. Sluiting.

Oproep van bestuur

Mevr. G.W.A. de Groot-Op den Brouw heeft aangekondigd het secretariaat te willen neerleggen. Het bestuur hoopt u tijdens de ledenvergadering een voorstel voor haar opvolging te kunnen doen. Het is, opnieuw, gebleken dat vinden van kandidaten voor bestuursfuncties bemoeilijkt wordt door de geringe band die er binnen de vereniging bestaat. Het bestuur zou daarom gaarne in contact komen met leden die op kortere of langere termijn geïnteresseerd zouden zijn in een functie in het bestuur van Delfia Batavorum.

DATA UITLEEN BOEKEN

Ook in het nieuwe seizoen - van januari tot en met juni 1988 - bestaat er op de **derde dinsdag** van de maand van 19 tot 20 uur gelegenheid tot het lenen en terugbrengen van boeken uit onze bibliotheek aan de Kruisstraat.
De data zijn: 19 januari, 16 februari, 15 maart, 19 april, 17 mei en 21 juni.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

G. van Leeuwen	Van Haertestraat 16	2613 ZB Delft
H. Lehmacher	Rooseveitlaan 75	2625 GF Delft

PRINSEN EN PRINSESSEN VAN PORTUGAL

Op woensdag 2 december a.s. zal de gemeente-archivaris drs. A.J.H. Rozemond voor de genealogische vereniging Prometheus in de senaatszaal van de aula der Technische Universiteit aan de Mekelweg, een causerie houden over "Prinsen en prinsessen van Portugal", aanvang 20.00 uur. De heer Rozemond sprak over dit onderwerp op een bijeenkomst van Delfia Batavorum en de Vereniging Vrienden

van het Prinsenhof in februari j.l. in het museum Nusantara. De belangstelling was toen zo overweldigend, dat tal van bezoekers geen plaats meer konden krijgen in het museum en dus moesten worden teleurgesteld. Om daaraan tegemoet te komen stelt Prometheus deze avond ook vrij toegankelijk voor leden van Delfia Batavorum. Een geste waarvoor het bestuur de zustervereniging bijzonder erkentelijk is.

AGENDA A.S. LEZINGEN

De eerstvolgende bijeenkomst, na de jaarvergadering van woensdag 25 november, zal plaats hebben op **donderdag 7 januari 1988** in de recreatiezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis, lokatie Bethel. Drs. J.W. Moerman zal dan een inleiding houden over "Otto van Egmond en het kasteel Keenenburg in Schipluiden". Aanvang 20.00 uur.

De volgende datum is **dinsdag 2 februari**. Nadere mededelingen daarover verschijnen in het volgende convocaat.

Het bestuur

VERSLAG LEDENVERGADERING

Kort verslag van de algemene ledenvergadering van het Genootschap Delfia Batavorum, gehouden op 24 november 1986 in de Immanuelkerk.

Aanwezig zijn: het volledige bestuur en ruim honderd leden.

I. Opening en mededelingen.

1. De voorzitter opent de vergadering en heet allen welkom.
2. Hij deelt mede dat ernaar wordt gestreefd alle verslagen in het convocaat te publiceren, waardoor de leden meer kans hebben er op in te haken. Bovendien kunnen de leden die niet naar de jaarvergadering komen, toch kennis nemen van het reilen en zeilen van ons genootschap. Voor de financiële jaarsstukken is dit echter niet mogelijk, doordat statutair de jaarvergadering (in november te houden) erg vroeg in het verenigingsjaar (1 november - 31 oktober) valt.

II. Notulen ledenvergadering 25 november 1985.

(Opgenomen in het convocaat).

3. De notulen worden goedgekeurd.

III. Jaarverslag secretariaat.

(Opgenomen in het convocaat).

4. Het jaarverslag wordt goedgekeurd.

IV. Jaarverslag penningmeester.

(Dit wordt ter vergadering uitgereikt).

5. Mevr. Vos geeft een toelichting bij het financiële jaaroverzicht. Hierin is gestreefd naar het opstellen van een balans. Zij geeft een toelichting op enkele

posten, waaruit blijkt dat de verkoop van de boeken minder heeft opgebracht dan was verwacht, dat de automatisering van de administratie wat trager verloopt dan was voorzien en tenslotte dat Delfia Batavorum een dia-projector met toebehoren heeft aangeschaft. Deze laatste post zal in de toekomst op de balans worden opgevoerd.

6. De heer Hueck merkt bij de behandeling van de begroting op dat er een nadelig saldo wordt verwacht van f 6.300,-; hij vraagt of dit tekort incidenteel dan wel structureel is en wat de gevolgen zullen zijn indien het laatste het geval is. Mevrouw Vos antwoordt dat het een incidenteel tekort lijkt. Toch zal in de toekomst wellicht een verhoging van de contributie nodig zijn.
7. Mevrouw De Wijs merkt op dat een telfout is gemaakt in de post lidmaatschappen van zusterverenigingen.

V. Verslag kascommissie.

8. De heer IJsseling leest het verslag van de kascommissie voor. De financiën zijn in goede orde bevonden, het financieel overzicht en de balans geven een juist beeld van het gevoerde beleid. De kascommissie stelt voor de penningmeesteresse décharge te verlenen.
9. De kascommissie stelt voor de termijn tussen het afsluiten van het verenigingsjaar en de jaarvergadering te verlengen: zodat de penningmeester en de kascommissie meer tijd hebben. De voorzitter zegt toe dat het bestuur deze suggestie nader zal uitwerken.

VI. Bestuursverkiezing.

10. De secretaris mevrouw De Groot-Op den Brouw, die aftredend en herkiesbaar is, wordt met algemene stemmen herkozen.
11. Aftredend en niet herkiesbaar is de heer M.A. Verschuyf, het bestuur stelt voor in zijn plaats mevrouw M.M. van Leeuwen-Van Dijk in het bestuur te benoemen.
Dit voorstel wordt eveneens met algemene stemmen aangenomen.

VII. Benoeming kascommissie.

12. De heer F. Addink wordt met dank voor zijn activiteiten ontheven. Mevrouw P. Timman-Jansen wordt in zijn plaats in de kascommissie benoemd.

VIII. Rondvraag.

13. Vanuit de zaal wordt gevraagd of iets kan worden gedaan om jongeren als lid te werven, bijv. kan worden gedacht aan een beklimming van de toren van de Oude Kerk.
14. Tenslotte bedankt de heer J.J. van Loef de heer Verschuyf voor het vele werk dat hij in de 1½ jaar van zijn bestuurslidmaatschap heeft gedaan, bij het organiseren van excursies, in de zorg voor de mens en voor ons erfgoed. Hij ziet wat bedreigd wordt en wat verloren gaat en, waar mogelijk, doet hij er iets aan zoals bij de redding van de zgn. "Bethelsteen".
De heer M. Tienstra biedt enkele boeken aan alsmede een boekje voor mevrouw Verschuyf.
15. De heer H.L. Houtzager gaat vervolgens over tot de presentatie van het eerste exemplaar van het jaarboek. Hij biedt het de heer Verschuyf aan.
16. De heer Verschuyf zegt in zijn dankwoord dat hij met veel plezier bestuurslid is geweest. Toen hem werd gevraagd of hij in het bestuur wilde komen werd

erbij gezegd dat het een niet zoveel omvattende taak zou zijn: het was meer "window -dressing". Gelukkig was het geen show, maar konden wezenlijke dingen worden gedaan. Delfia Batavorum heeft een grote groei doorgemaakt, wat ook tot spanningen heeft geleid. Hij wenst Delfia Batavorum het beste toe.

17. Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering. Hij dankt de heer Verschuyf nogmaals en heet mevrouw Van Leeuwen welkom in het bestuur.

Tenslotte dankt hij de Publikatie-commissie en de heer F. van der Zee van Rodopi, die steeds weer op tijd een jaarboek gereed krijgen.

E.H. Hueck-Van der Plas
2e secretaris

OVERZICHT ACTIVITEITEN IN 1986 - 1987

I. Bijeenkomsten

Op **24 november** werd de jaarvergadering gehouden. Een verslag ervan is in dit convocaat opgenomen.

Het tweede deel van de avond werd gevuld door mevr. drs. M.A. Lindenburg die naspeuringen had gedaan naar de plaats van het "Straatje van Vermeer", dat mogelijk gezocht moet worden aan de Voldersgracht.

8 januari: een lezing door G. Ottevanger over Molens, gemalen en andere waterstaatkundige elementen in Delfland; georganiseerd in samenwerking met de Werkgroep Industriële Archeologie in Delft en Delfland (W.I.A.D.D.).

5 februari: hield drs. A.J.H. Rozemond voor een bomvolle zaal een voordracht over Prinsen en prinsessen van Portugal; de lezing werd gezamenlijk met de Vereniging van Vrienden van het Prinsenhof gehouden in Nusantara, waar de prinsessen hebben gewoond.

3 maart: sprak de heer Th. Laurentius over "Delftse prenten" aan de hand van de prenten die door de heer Blok, oud-lid van Delfia Batavorum, was vermaakt aan ons genootschap. De lezing was eveneens door Delfia Batavorum en de Vrienden van het Prinsenhof tezamen georganiseerd. Van de besturen werd improvisatie gevraagd omdat de verwarming van Abtswoude was uitgevallen waardoor op het laatste ogenblik naar de kapellenzaal moest worden uitgeweken.

30 maart: sprak mr. D. Muller over Chinees en Europees porselein, zijn betoog illustrerend aan de hand van door aanwezigen meegebrachte voorwerpen.

6 mei: een lezing door mevr. drs. T. Wijsenbeek-Olthuis getiteld: Achter de gevels van Delft, over de inzichten die men in het leven van de burgerij kan krijgen door boedelbeschrijvingen te analyseren.

9 juni: lezing over Maastricht door drs. K. Ottenheim, als inleiding op de excursie naar de hoofdstad van Limburg.

22 september: W.Th. Thijsse over Johannes Conradus Boers, "een vergeten Delftse muzikant".

21 oktober: J.M.M. Jansen over de geschiedenis van Schiedam. De avond werd georganiseerd in samenwerking met de Genealogische Vereniging Prometheus, die onderdak verleende in Cafe Psor in de T.U.-wijk.

II.Excursie

Op **12 juni** vond de jaarlijkse excursie plaats, ditmaal per trein naar Maastricht. Er waren wat minder deelnemers dan andere jaren, wellicht omdat het een lange en vermoeiende dag zou worden. Zij die wel gegaan zijn kunnen echter terugkijken op een geslaagde dag.

III. Commissie en bibliotheek

De verslagen van de bibliotheek, de Publikatie-commissie en van de W.I.A.D.D. treft men elders in het convocaat aan.

IV. Diverse Activiteiten

Op **2 en 3 mei** werden de jaarlijkse nationale museumdagen gehouden, dagen waarop musea gratis kunnen worden bezocht. Vijf Delftse verenigingen, waaronder Delfia Batavorum, hebben tezamen een programma onder de titel Kunst en Kitsch samengesteld, waarvoor veel belangstelling bestond.

Op **26 juni** werd het veertiende jaarboek van Delfia Batavorum "Delft en de Oost-Indische Compagnie" gepresenteerd tijdens de opening van een aan de V.O.C. gewijde tentoonstelling in het Prinsenhof. Dit jaarboek was een co-productie van Delfia Batavorum en het Prinsenhof.

29 augustus was de Delftdag, die zeer succesvol verliep, ook voor Delfia Batavorum dat met een kraam op de Oude Delft stond.

11 september werd in het stadhuis een boek gepresenteerd, getiteld "De meest Delftse Delftenaar" en bevatte de correspondentie tussen dr. Dirk Coster en dr. P.H. Ritter jr. bewerkt door Jan van Herpen. De eerste exemplaren werden aangeboden aan de burgemeester van Delft, Jan van Herpen en Theun de Vries.

12 september: de eerste landelijke Open Monumentendag, bedoeld om het publiek kennis te laten maken met de vele monumenten die ons land rijk is. In Delft waren zestien gebouwen opengesteld; Delfia Batavorum organiseerde voor de leden een stadswandeling, de W.I.A.D.D. had een tentoonstelling ingericht in de mensa van de T.U., die ongeveer 200 bezoekers trok.

E.H. Hueck-Van der Plas
2e secretaris

JAARVERSLAGEN VAN ONDERAFDELINGEN

Wederom, terugkijkend op het verenigingsjaar, is er wat de bibliotheek betreft reden tot tevredenheid.

Zowel het aantal leden dat boeken leent, alsook het aantal boeken dat wordt uitgeleend, breidt zich uit.

Waren er verleden jaar, verdeeld over lezingen en uitleenavonden, 61 leden die gezamenlijk 101 boeken leenden, dit jaar zijn deze aantallen gestegen tot 71 leden en 141 boeken.

Op de lezingen werden door 49 leden 92 boeken geleend, op de uitleenavonden, in de Kruisstraat 71 (de Openbare Leeszaal), waren het 23 leden die 49 boeken kwamen lenen. U ziet, er is nog steeds sprake van een stijgende lijn.

Dank spreekt het bestuur uit aan al diegenen die net als voorgaande jaren, ons weer hebben verblijd met de maandelijks en jaarlijkse afleveringen van seriewerken en tijdschriften, zoals: Rotterdams, Leids en Haags jaarboekje, Holland, Heemschut, Monumenten, Kroniek en het Personeelsblad voor de gemeente Delft.

Ook voor geschonken boeken en tijdschriften spreken wij onze dank uit.

Daar het dit komend verenigingsjaar mijn laatste jaar als bibliothecaresse zal zijn, spreek ik de hoop uit, dat ik aan het einde daarvan zeker een gelijkluidend, maar liever een nog enthousiaster verslag zal kunnen schrijven.

Met het U toewensen van plezier in en bij het lezen, wat toch het doel van onze bibliotheek is, wil ik dit verslag beëindigen.

A.C.M. Kreuger-Schulz,
bibliothecaresse.

PUBLIKATIE COMMISSIE

In het jaar van de verslaggeving 1986 - 1987 was de samenstelling van de Publikatie-commissie als volgt: H.L. Houtzager, voorzitter, M. van Noort, secretaris en als leden G.G. Kunz, H.W. van Leeuwen en M. Tienstra.

De 'Pennevruchten uit Delfts Historie' hebben bij onze leden een smakelijk onthaal gevonden, nadat op 24 november 1986 het eerste exemplaar was aangeboden aan ons oud-bestuurslid M.A. Verschuyf. Nadien heeft de commissie zich intensief bezig gehouden met de voorbereiding van het volgende jaarboek, te weten de Oostindische Compagnie en de relatie met Delft. Het betrof hier een co-productie met het museum Prinsenhof. Een gelukkige samenwerking kunnen we achteraf stellen, want zowel voor het boek (221 pagina's groot) als voor de gelijknamige tentoonstelling was veel belangstelling. Het eerste exemplaar werd aangeboden aan de ambassadeur van Shri Lanka bij de officiële opening van de tentoonstelling.

Deze publikatie kwam tot stand met financiële steun van de Algemene Bank Nederland n.v. en in de vorm van een garantiesubsidie van de gemeente Delft.

De volgende uitgave zal naar alle waarschijnlijkheid wederom geschieden in samenwerking met een instelling. De Publikatie-commissie is zeer gelukkig met deze ontwikkeling. Het waarborgt de continuïteit van onze reeks uitgaven met een specifiek Delftse achtergrond, terwijl de financiële gevolgen nu niet meer uitsluitend door Delfia Batavorum behoeven te worden gedragen.

G. Kunz heeft het afgelopen jaar weer op voortreffelijke wijze het maandblad van onze vereniging verzorgd - het convocaat - daarbij terzijde gestaan door H. Houtzager die het blad van tekeningen voorziet.

De frekwentie van vergaderen was ook dit verenigingsjaar minimaal eenmaal per maand.

M. van Noort,
secretaris.

W.I.A.D.D.

De werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland, aangesloten bij Delfia Batavorum, omvat thans 21 leden die zich interesseren voor het industriële erfgoed van Delft en Delfland. Men is vier keer bij elkaar gekomen om informatie en ideeën uit te wisselen.

Voor deze leden, en in beperkte oplage daarbuiten, is het blad OUD industrieel NIEUWS verschenen waarin naast moeilijk toegankelijke oudere publikaties ook artikelen van de leden verschijnen over het industrieel verleden. Voor de leden en enkele geïnteresseerden is een excursie door het Westland georganiseerd waarbij naast een verzameling tuinbouwmateriaal, een betonnen watertoren, enkele gemalen alsmede de overblijfselen van de Westlandse Tram Maatschappij in Schipluiden zijn bezocht.

Op 2 januari werd de lezing van Delfia Batavorum door het werkgroepslid G. Ottenvanger verzorgd onder de titel: "Molens, gemalen en andere waterstaatkundige elementen in Midden Delfland". Een nog groter publiek werd getrokken op de Open Monumentdag toen de werkgroep zich middels een tentoonstelling en een dia-tentoonstelling presenteerde in het tegenwoordig als Mensa in gebruik zijnde laboratorium voor stoommachines van de T.U. Delft, waarbij tevens een beschrijving van het pand gemaakt was.

In verband met een nationale inventarisatie van de in 1928 door 'Canoy Herfkens' gebouwde schoorstenen is onderzoek in het Westland verricht naar ± 60 schoorstenen. Met de inventarisatie en beschrijving van het industriële erfgoed in Delft is ondertussen een aarzelend begin gemaakt evenals aan een publikatie hierover.

Harry Bemelmans
tel: 015 - 56 19 51

TERUGBLIK

De jaarlijkse gezamenlijke bijeenkomst van Delfia Batavorum en de Genealogische vereniging Prometheus werd op 21 oktober gehouden in het T.U.-café Psor. Inleider was de heer J.M.M. Jansen, verbonden aan de gemeentelijke archiefdienst van Schiedam, die een uitvoerig exposé gaf van de geschiedenis van Delfts nabuurstad. In het bijzonder belichtte hij het ontstaan van Schiedam, haar rol in de Hoekse en Kabeljauwse twisten en haar positie in de Patriottentijd aan het einde van de achttiende eeuw.

De stad heeft haar ontstaan min of meer te danken aan een adellijke familieruzie waarin gravin Aleida van Avesnes, zuster van rooms-koning Willem II, die in 1256 tegen de Westfriezen sneuvelde, de hoofdrol speelde. De stichting van Schiedam dateert dus uit de dertiende eeuw na de bedijking van de rechter-Maasoever. Op de plaats waar sluizen waren gebouwd, aan de monding van de Schie, ontstond een handels- en overlaadplaats, die werd beschermd door het Huis ter Riviere, waarvan thans nog een rudiment (de donjon) bewaard is gebleven. Aleida van Avesnes verleende Schiedam in 1275 stadsrechten. Na de dood van haar zoon Floris vielen stad en kasteel toe aan de graaf van Holland. Door verzanding van de haven verplaatste de handel zich naar het opkomende Rotterdam. Hoofdmiddel van bestaan in Schiedam was en bleef de haringvangst. Pas in en na de zestiende eeuw ontwikkelde zich de Schiedamse industrie, in het bijzonder de brandewijnstokerijen.

De rol van Schiedam tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten was niet zo belangrijk, maar droeg meer een anekdotische karakter vanwege een episode uit de Jonker Frans-oorlog: de laatste periode van de ruim een eeuw durende strijd tussen een aantal adellijke geslachten (o.a. Egmond en Arkel, versus Brederode) en hun aanhangers. Jonker Frans van Brederode probeerde in 1489 Schiedam door middel van een list - het doen plegen van verraad - te veroveren. Maar die poging mislukte. In een rederijersstuk wordt deze gebeurtenis vrijwel historiegetrouw gereleveerd.

Ook de Patriottentijd is, uiteraard, niet onopgemerkt aan Schiedam voorbijgegaan. De heer Jansen zette daarbij uiteen hoe de politiek- bestuurlijke tegenstellingen lagen, die dieper zaten dan alleen de controverse tussen de conservatieven (prinsgezinden) en progressieven (patriotten), ofwel tussen aristocraten en democraten. Centraal daarbij stond het conflict tussen partijen over de wijze van samenstelling en de machtsuitoefening van de vroedschappen. De inleider had nog een groot assortiment dia's meegebracht, die vanwege het gevorderde uur in sneltreinvaart moesten worden vertoond.

CONCERTEN IN PRINSENHOF

De zondagochtend-koffieconcerten in het Prinsenhof, die onder auspiciën staan van de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof tezamen met het museum, zijn - zoals al in de afgelopen seizoenen is gebleken - een doorslaand succes. Als zodanig komen zij dus tegemoet aan de wensen van muzikaal Delft. Ook in het aanstaande winterseizoen zal weer een programma van zes concerten worden uitgevoerd. Het is als volgt samengesteld:

13 december 1987: Ariël-kwartet met werken van Bach, Beethoven en Roussel.

17 januari 1988: Limes-ensemble (Poulenc, Roussel, Korngold of Milhaud en Nederlands werk)

14 februari 1988: Kegelstatt Trio (Mozart, Bruch en Uhl)

6 maart 1988: Duo Tsuji/Tanaka, viool en cello (Tartini, Honegger, Meyering en Mozart)

20 maart 1988: Sasja Hunnago, mezzo-sopraan met begeleiding van o.m. harp (De Falla en Mahler)

17 april 1988: Ensemble Fontainebleau (werken uit de Barok op originele instrumenten)

De concerten beginnen steeds om 12.00 uur en duren circa één uur. De kaartverkoop vindt plaats op de dag zelf vanaf 11.30 uur.

BOEKENNIEUWS

Onder auspiciën van het gemeente-archief van Rijswijk verscheen onlangs een boekje, geschreven door ons medelid drs. J.C. Bottema, onder de titel: "Op en langs de Vliet in Rijswijk". De auteur heeft van dit onderwerp een uitgebreide studie gemaakt, evenals van het watertrajekt Delft-Rotterdam, via de Schie. Hij publiceert daarover en houdt ook lezingen over het voor het transport belangrijke gebied. De Vliet is een eeuwenoud vaarwater, omzoomd door tal van buitenplaatsen, boerderijen, landhuizen enz., waarvan er in de loop van de tijd helaas vele zijn verdwenen.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

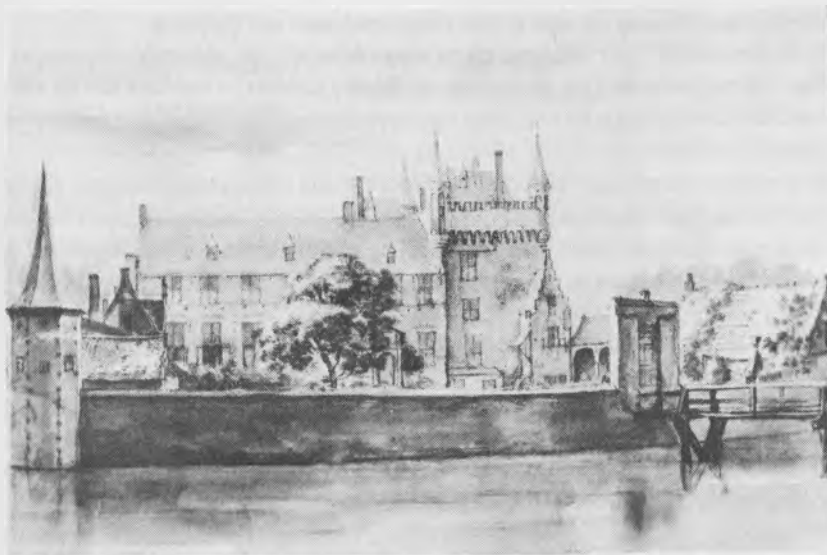
11e jaargang

nummer 2

december 1987/januari 1988

OTTO VAN EGMOND EN KASTEEL KENENBURG

Op **woensdag 6 januari 1988** (dus niet op 7 januari, zoals aanvankelijk was bepaald!) houdt het genootschap een bijeenkomst in de recreatiezaal van het zusterhuis Reinier de Graaf gasthuis (lokatie **Bethel**) Aanvang 20. uur. Drs. J.W. Moerman, leraar geschiedenis en lid van Delfia Batavorum, zal een causerie houden over "Otto van Egmond en het kasteel Kenenburg te Schipluiden". Hierbij zal tevens een aantal dia's over het kasteel en zijn bewoners worden vertoond.

*Het kasteel Kenenburg te Schipluiden,
Tekening van Roeland Roghman (ca. 1646).*

THEMA

Tijdens een aantal opgravingscampagnes in de jaren '60 en '70 werden de fundamente van het eens zo imposante kasteel Kenenburg in Schipluiden blootgelegd. Het kort na 1400 gebouwde kasteel heeft bijna vier eeuwen lang het silhouet van het dorp Schipluiden bepaald. In 1798 werd het helaas afgebroken.

Eén van de markantste bewoners was Otto van Egmond (ca. 1522 - 1586).

Hij was een belangrijke medestander en adviseur van Willem van Oranje in diens strijd tegen Spanje.

Otto van Egmond.

Voorts vertegenwoordigde hij een reeks van jaren de Hollandse adel in de Staten van Holland en was hij veertig jaar hoogheemraad van Delfland.

In de periode 1573 - 1579 woonde hij enige jaren in Delft, vanwege de verwoesting van het platteland als gevolg van de Grote Opstand. In het koor van de kerk van Schipluiden, waar hij begraven ligt, trekt zijn opvallend bewerkte grote grafzerk de aandacht.

In zijn doctoraalscriptie heeft de heer Moerman de grote invloed kunnen aantonen van de Heer Van Kenenburg. Met behulp van veel dia's, die op een tweetal schermen zullen worden vertoond, zal hij de geschiedenis van het kasteel en de levensloop van Otto van Egmond belichten.

J.W. Moerman studeerde M.O.-geschiedenis en doctoraal-geschiedenis te Leiden. Hij studeerde af in september 1987 op een doctoraalscriptie over "Otto van Egmond, ca. 1522 - 1586, Heer van Kenenburg". Zijn specialisaties betreffen voorts de Expansiegeschiedenis (V.O.C.) en Nederlandse geschiedenis (16e eeuw). Hij is voorzitter van de Historische vereniging Oud-Schipluiden, coördinator Werkgroep historie en landschap Midden-Delfland en houdt regelmatig lezingen over diverse regionaal-historische onderwerpen met betrekking tot het gebied van Midden-Delfland in het algemeen en Schipluiden in het bijzonder. Hieraan wijdde hij ook diverse publikaties.

AGENDA

De eerstvolgende bijeenkomst na die van **woensdag 6 januari** a.s. zal plaats hebben op **dinsdag 2 februari** in het cultureel centrum (woonoord voor ouderen) Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332. Mevrouw M.L. ten Horn-Van Nispen zal een historische schets geven van de toenmalige omstandigheden van de werknemers bij De Porceleijne Fles.

Op **maandag 7 maart** wordt in museum Het Prinsenhof een avond belegd door Delfia Batavorum in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof. Dan zal prof. dr. A.J. Zuithoff een causerie houden over "Goud in de Oudheid".

De Vereniging Vrienden van het Prinsenhof houdt op **donderdag 14 januari**, aanvang 20 uur, een bijeenkomst in museum Het Prinsenhof aan het St. Agathaplein. Dan zal drs. E.J. van Straaten, kunsthistoricus en hoofd van de afdeling Presentatie Binnenland van de Rijksdienst voor Beeldende Kunst, een causerie houden over de rijksaankopen beeldende kunst van het afgelopen jaar. Deze aankopen worden thans geëxposeerd in Het Prinsenhof. Voor de pauze houdt de heer Van Straaten zijn inleiding, na de pauze verzorgt hij een rondleiding langs de tentoongestelde werken. Deze bijeenkomst is ook **vrij toegankelijk** voor leden van Delfia Batavorum!

PRINSENHOFCONCERT

Het eerstvolgende Prinsenhofconcert zal plaats hebben op zondag 17 januari 1988.

Dan concerteert het Limes-ensemble met werken van o.a. Poulenc, Roussel en Milhaud. Op 14 februari treedt op het Kegelstatt-trio met composities van Mozart, Bruch en Ullh.

NIEUWE LEDEN

J. Breugem	Soendastraat 2	2612 EK Delft
Ir. H. Ekkelenkamp	Spoorsingel 88 b	2613 BB Delft
Drs. J. Ekkelenkamp-Verburgh	Spoorsingel 88 b	2613 BB Delft
P.F. Menses	Roland Holstlaan 849	2624 KC Delft
H. van den Oever	Prins Mauritsstraat 66	2628 SV Delft

BIBLIOTHEEK

Op dinsdag 19 januari 1988 is er 's avonds van 19 tot 20 uur gelegenheid tot het ruilen en/of terugbrengen van boeken uit onze bibliotheek in het gebouw van de Openbare leeszaal en bibliotheek aan de Kruisstraat. De volgende data zijn 16 februari, 15 maart, 19 april, 17 mei en 21 juni.

Aanwinsten

Sinds de vorige opgave is de bibliotheek uitgebreid met de navolgende publikaties:

- 684 Verhandeling der Clysteren. Serie Uitg. Reinier de Gr. St. no. 3 Delft.
- 685 HERPEN, JAN v. "De meest Delftse Delftenaar" R.U. Utrecht 1987.
- 686 Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Jaarverslag 1986.
- 687 AMSTEL, P.J. van. De muziekinstrumenten uit Psalm 150.
- 688 Romeinse sporen in het Statenkwartier. December 1985.
- 689 BARTMAN, J en TOUSSAINT, D. "Haarlem" Uitg. Bruna en Zoon Utrecht.
- 690 Amsterdam, Zee- en Rijnhaven. Uitg. i.s.m. Ver. "De Amsterdamse Haven".
- 691 Flora van Delft en omstreken. Natuur en milieucentrum De Papaver, Delft.
 - 52 Rotterdams Jaarboekje 1987.
 - 85 Jaarboek 1987. "Oranje Nassau museum."
- 85/2 Rijksmuseum Paleis Het Loo 1985.
- 138 Leids Jaarboekje 1987.
- 483 BOER, Dr.D.E.H. de. Bodemond. in Leiden. Jaarverslag 1986. 9e Jaargang 1987.
- 516 Bulletin St. Oude Hollandse Kerken No. 24 Lente 1987.
- 623/2 WYBENGA, D. Een verhaal van de stad en haar bewoners Deel II
- 648 Stadsgids '87-'88. Gemeente Delft.

Het bestuur.

JAARVERGADERING: NIET DRUK, WEL GEANIMEERD.

Algemene ledenvergaderingen - ofwel jaarvergaderingen - zijn doorgaans niet de drukst bezochte bijeenkomsten van verenigingen. Maar dit keer - dat was op woensdag 25 november in de Immanuelkerk - lieten de leden van Delfia Batavorum het wel erg afweten. Dat er niet meer dan rond vijftig aanwezigen blijkt van hun belangstelling gaven was toch wel een teleurstellende ervaring voor een

bestuur dat op zo'n bijeenkomst rekening en verantwoording aan de leden aflegt, eventueel plannen ontvouwt en daarover met de leden van gedachten wil wisselen. Bovendien stond er na de pauze een aardige attractie op het programma, namelijk een dia-quiz aangaande de excursies die de betreffende commissie in de laatste tien jaar heeft georganiseerd.

Behoud stadsschoon

De geijkte bestanddelen van een jaarvergadering-agenda (verslagen van de secretaris, penningmeester, bibliothecaris en diverse commissies) waren vrijwel allemaal in het convocaat opgenomen en konden dan ook snel worden afgehandeld. Met uitzondering evenwel van het verslag van de Commissie Behoud stadsschoon. Na drie jaar op non-actief te hebben gestaan vanwege de reorganisatie die de gemeente in deze sector (stadsschoon en monumentenbezit) heeft aangebracht, maakt de commissie thans een nieuwe start. Aan de "oude" commissie was inmiddels décharge verleend met dank voor de bewezen diensten.

Aan ir. K.J.H.W. Deen, lid van het bestuur van Delfia Batavorum en van de bedoelde commissie, werd gevraagd nieuwe kandidaten voor te stellen en een bijzondere taakstelling te ontwerpen. Dat ging uiteraard niet zonder slag of stoot en kostte nogal wat tijd van voorbereiding; maar nu toch waren de samenstelling en de taakstelling tot stand gekomen. De commissie heeft zich als volgt samengesteld:

mevrouw ir. Margot G. Mey, voorzitter; drs. Kees van Kruining, secretaris; mevrouw Pauline C. van der Heijden-Wolfhagen en de heren S.W. Bakker, P. de Roo, C. van der Salm, ir. J.G. Wegner, leden, alsmede ir. Deen namens het bestuur van Delfia Batavorum. De opdracht van de commissie luidt: "Naast de algemene opdracht om namens Delfia Batavorum te waken over het behoud van Delfts stadsschoon, in het bijzonder te ijveren voor het tot stand komen van een effectief monumentenbeleid in de gemeente Delft".

De heer Deen stelde voor de commissie in bovengenoemde samenstelling zo spoedig mogelijk te installeren en haar de bedoelde opdracht te geven. Hij kreeg boter bij de vis, want voorzitter Tienstra stelde bestuur en vergadering voor dienovereenkomstig te besluiten; hetgeen gebeurde. Wel gaf de heer Deen, op verzoek van enkele leden, nog wat nadere uitleg aan de zorg voor zowel gebouwen en monumenten als aan b.v. straatmeubilair, gevelstenen enz. Aan de leden wordt verzocht de commissie te informeren over eventuele gevallen van (dreigende) aantasting van het stadsschoon.

Financiën

Het financieel verslag van de penningmeester mevrouw W.M. Vos - de Koning werd ter vergadering gedistribueerd en door haar toegelicht. De financiële positie

van de vereniging is niet onbevredigend; vandaar dat verhoging van de contributie dit jaar door het bestuur niet nodig werd geacht. Wel werd door enkele aanwezigen de aandacht erop gevestigd dat bij nadelige saldi, die blijkens de begroting dreigen, het reservepotje gauw zal zijn uitgeput. Contributieverhoging zal dus op den duur - ook naar de mening van het bestuur - wellicht niet kunnen uitblijven. Om een voorbeeld te noemen: in maart of april zal wederom een boek in de reeks serie-uitgaven verschijnen. Maar daarna zal wel even pas-op-de-plaats dienen te worden gemaakt. Een verhoging van de verenigingsbijdrage voor de komende lustrumviering werd niet opportuun geacht, daar in voorkomend geval - zoals eerder is gebleken - met succes een beroep op de leden en sponsors (adverteerders) kan worden gedaan.

Namens de kascontrole-commissie bracht de heer Jsseling een gunstig verslag uit. Wel pleitte hij ervoor de data van de jaarvergadering en het uitbrengen van het financieel verslag over het boekjaar wat meer gespreid vast te stellen. Voorzitter Tienstra deelde mede, dat dit al enige tijd wordt overwogen maar dat daartoe een wijziging van de statuten nodig is.

Aangezien de leden van de kascommissie mevrouw P. Timman-Jansen en de heer G. Augustinus aftredend waren moesten twee nieuwe leden worden benoemd. (De heer Augustinus was statutair aftredend, mevrouw Timman volgt mevrouw Vos op als penningmeester). Benoemd werden de heren H.H. Vos en P. Rijk.

Mevrouw Vos is thans nog doende een inventarisatie te maken van de eigendommen van de vereniging, zoals de eigen bibliotheek, de kaarten en prenten uit het legaat-Blok alsmede de audio-visuele apparatuur.

Bestuur

Mevrouw G.W.A. de Groot-Op den Brouw had de wens te kennen gegeven met ingang van het nieuwe verenigingsjaar te willen aftreden als eerste secretaris. De tweede secretaris mevrouw E.H. Hueck-Van der Plas was tezelfdertijd aftredend, maar wel herkiesbaar. Het resultaat was, dat het bestuur voorstelde de beide bestuursleden van functie te doen wisselen, zodat mevrouw Hueck als eerste en mevrouw De Groot als tweede secretaris zal optreden. De vergadering ging met deze wisseling akkoord.

Statutair aftredend en niet herkiesbaar waren mevrouw W.M. Vos-De Koning, penningmeester en de heer J.J. van Loef. Het bestuur stelde voor in hun plaats resp. te benoemen mevrouw P. Timman-Jansen en de heer L.L. van Reyen; deze als algemeen-adjunct en lid van de excursiecommissie. Aldus werd besloten.

Afscheid

Dat het afscheid van mevrouw Vos en de heer Van Loef, die resp. als

penningmeester en als tweede voorzitter, tevens lid van de excursiecommissie, zich zo verdienstelijk voor het genootschap hebben gemaakt, geen formaliteitshandeling was bleek wel uit de waarderende woorden, die resp. door de heer Deen en mevrouw Hueck tot beiden werden gericht. Deen noemde en roemde de vele activiteiten die mevrouw Vos op diverse terreinen van de samenleving aan de dag heeft gelegd, waaronder die voor Delfia Batavorum, als voorzitter van de Commissie Behoud stadsschoon en als beheerder van de financiën. Hij prees haar werklust, stiptheid en slagvaardigheid. Zijn dank richtte spreker ook tot de heer Vos, gulle gastheer tijdens de vergaderingen-aan-huis, raadgever en altijd bereid een handje toe te steken in technische zaken, zoals de apparatuur der vereniging.

De dank van bestuur en vereniging presenteerde de heer Deen in een fraaie corsage en een geschenk onder couvert. De heer Vos ontving een geschenkendoos met enkele flessen, voorzien van een etiket van Molen de Roos, voor het herstel waarvan het genootschap een permanente financiële actie voert.

Ook ondergetekende ontving van het bestuur eenzelfde attentie als dank voor de redactionele verzorging van het maandelijks verenigingsorgaan.

De heer Van Loef die met negen jaar bestuurslidmaatschap zijn statutair maximum heeft bereikt, werd toegesproken door mevrouw Hueck. Als tweede voorzitter en lid van de excursiecommissie, eerst met de heer Raue daarna met de heer Verschuyt en recent met mevrouw Van Leeuwen, heeft de heer Van Loef de belangen van Delft en van het genootschap behartigd. Bovendien waren zijn vrouw en hij altijd zeer gastvrij bij de bestuursvergaderingen. Hij ontving als afscheidsgeschenk de bekende tekening van Cees Vlag van Molen de Roos; voor mevrouw Van Loef was er een tuil bloemen.

Mevrouw Vos merkte in haar dankwoord op dat haar man en zij al een kleine dertig jaar bij de activiteiten van Delfia Batavorum waren betrokken: beiden in het bestuur en als lid van de lustrum - en andere commissies. In al die jaren hebben zij vanuit de vereniging veel vriendschap ondervonden. De heer Van Loef voegde er zijnerzijds aan toe dat hij het bestuurswerk en vooral ook het voorbereiden van de jaarlijkse excursie altijd een prettige activiteit had gevonden.

Rondvraag

De heer Rozemond wees er op dat er nog altijd een vacature in het bestuur bestaat. De voorzitter beaamde dit en verwees voor de vervulling ervan naar de "oproep van het bestuur" om kandidaten voor te dragen. De heer Verschuyt bepleitte een (hernieuwde) opname van een rubriek "vraag en antwoord" in het convocaat. (Om een voorbeeld te geven: wie weet waar de naam "Delftse jaapmaatjes" - een koekje van Delftse bodem uit de vorige eeuw - vandaan komt?).

De heer Deen deed nog eens een beroep op de leden om steun te (blijven) verlenen aan het restauratiefonds voor Molen de Roos.

Dia-quiz

Na de pauze presenteerde de heer Van Loef de aangekondigde dia-quiz, betrekking hebbende op de bezienswaardigheden die bezocht of bekeken werden tijdens de excursies van de afgelopen tien jaar. Met veel animo groef men in de herinnering aan deze uitstapjes en dat was bepaald geen sinecure. Toch waren er leden die (vrij) hoog scoorden. Winnaar werd de heer Rozemond en hem viel dus de prijs toe: een gratis deelneming aan de eerstvolgende excursie. Voor een klein aantal hoge "scorers" waren er nog prijzen in de vorm van de nieuwe uitgave van het kunstreisboek van Zuid-Holland.

G.G. Kunz.

BOEKENNIEUWS

De brigade-generaal der artillerie b.d. W.A. Feitsma - Delvenaar van afkomst - auteur van diverse artikelen over de Nederlandse krijgsmacht, heeft een boeiende informatieve verhandeling geschreven over de stad Delft en haar krijgsmacht door de eeuwen heen. Het 150 pagina's tellende boek geeft een overzicht van de rol die Delft in de loop der eeuwen op krijgskundig gebied heeft gespeeld, over de garnizoenen die in deze stad waren gelegerd, de onderwijsinstellingen voor opleiding van militairen enz. Het rijk geïllustreerde boek is een uitgave van Elmar b.v. Delft.

Het bestuur wenst u allen een voorspoedig 1988 toe en spreekt de hoop uit dat velen de bijeenkomsten van het genootschap zullen kunnen bijwonen.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 3

februari 1988

DE PORCELEYNE FLES 1870 – 1940

Op **dinsdag 2 februari a.s.** houdt Delfia Batavorum een bijeenkomst in het cultureel centrum Abtswoude aan de Aart van der Leeuwlaan; aanvang 20 uur. Mevrouw dr. Marie-Louise ten Horn-van Nispen te Schipluiden zal een causerie houden over het onderwerp "De Porceleyne Fles, 1870-1940; sociaal-economisch beeld van een Delftse aardewerkfabriek".

THEMA

Mevrouw Ten Horn zal in haar causerie over De Porceleyne Fles (2 februari) eerst een historisch overzicht geven van de Delftse aardewerknijverheid en een beeld schetsen van die bedrijfstak in de vorige eeuw, met name bij de Delftse onderneming. Op de periode 1870-1940 wordt daarbij uitgebreid ingegaan. In die tijd waren Joost Thooft en Abel Labouchère eigenaar en directeur van het bedrijf. Het sociale beleid komt dan tot stand en gaat het beeld en de sfeer van De Porceleyne Fles bepalen. Vergelijkingen met Regout (Maastricht), Rozenburg (Den Haag) en met Van Markens Gist- en Spiritusfabriek verduidelijken het beeld. Het produkt van De Porceleyne Fles is wereldberoemd, maar over het vooruitstrevende sociale beleid van het bedrijf was weinig bekend.

Marie-Louise ten Horn-Van Nispen studeerde sociologie aan de (toenmalige) Katholieke Hogeschool te Tilburg en promoveerde in 1971 tot doctor in de sociale wetenschappen op een proefschrift over Jan van Besouw, een sociaal geïnspireerde ondernemer te Goirle, rond 1900. Zij is werkzaam als free-lance sociaal-wetenschappelijk onderzoeker en sociaal- (en bedrijfs-) historisch onderzoeker. Zij werkte mee aan de catalogus bij de tentoonstelling over De Porceleyne Fles. Voorts is mevrouw Ten Horn o.m. secretaris van de stichting Tramstation Schipluiden, penningmeester van de stichting Openbare Bibliotheek Schipluiden, lid van de Historische vereniging Oud-Schipluiden (na tien jaar secretariaat) en lid van de werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland.

SAMENSTELLING BESTUUR

Tijdens de algemene ledenvergadering in november j.l. hebben enkele mutaties in het bestuur plaats gevonden. Volledigheidshalve volgt hieronder de samenstelling van het nieuwe bestuur.

M. Tienstra, voorzitter;
 E.H. Hueck-Van der Plas, eerste secretaris;
 P. Timman-Jansen, penningmeester;
 G.W.A. de Groot-Op den Brouw, tweede secretaris;
 A.C.M. Kreuger-Schulz, bibliothecaris;
 M.M. van Leeuwen-Van Dijk, lid (lezingen, excursies);
 K.J.H.W. Deen, lid (behoud stadsschoon);
 L.L. van Reyen, lid (vice-voorzitter, excursies)
 Eén vacature.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

mevr. J.C. Meuses-Visser	Roland Holstlaan 849	2624 KC Delft
mevr. Th.K. Veering-Feigl	J.Campertlaan 191	2624 PC Delft
Openbare Bibliotheek Voorhof	Martinus Nijhoflaan 42	2625 XP Delft

BIBLIOTHEEK

Op dinsdag 16 februari is er van 19 tot 20 uur weer gelegenheid tot het ruilen en/of terugbrengen van boeken uit onze bibliotheek in het gebouw van de Openbare Leeszaal en bibliotheek aan de Kruisstraat. De volgende data zijn 15 maart, 19 april, 17 mei en 21 juni.

AGENDA

Op **maandag 7 maart** zal in museum Het Prinsenhof een avond worden belegd door ons genootschap in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof. Prof. dr. A.J. Zuihoff zal dan een causerie houden met vertoning van dia's over "Goud in de Oudheid". Aanvang 20 uur.

Op **dinsdag 5 april** zal de heer C.J. van Haaften voor het genootschap een causerie houden over het onderwerp "De Nieuwe Langendijk nrs. 22/26. Bouwhistorisch en archeologisch onderzoek". De bijeenkomst vindt plaats in de Immanuelkerk, Amalia van Solmslaan/Prof. Schoemakerstraat.

In het kader van de reeks koffieconcerten op zondagmorgen in het Prinsenhof concerteert op 14 februari het Kegelstatt-trio met composities van Mozart, Bruch en Uhl. Het trio is als volgt samengesteld: Tom Siewerts, klarinet, Jet den Hartog, altviool, Margaret Krill, piano. Op zondag 6 maart concerteert het duo Nifane Tsjuji, viool en Tadashi Tanaka, cello. Dit tweetal speelt werken van Tartini, Mozart en Honegger.

Het bestuur

TERUGBLIK

Heel wat leden hebben op 6 januari j.l. het stormachtige weer getrotseerd om te komen luisteren naar de lezing van drs. J.W. Moerman over Otto van Egmond en het kasteel Kenenburg. Met behulp van dia's, die geprojecteerd werden op twee schermen, heeft de spreker het speurwerk en de resultaten van zijn historisch en archeologisch onderzoek gepresenteerd.

Het kasteel Kenenburg, gelegen op de hogergelegen gronden aan de Kene, een oude grote deels verzande kreek, is vermoedelijk gesticht door Philips de Blote, Philips de Dappere zouden wij zeggen. Hij was een machtige man, één van de raadsheren van de graaf, die een huis te Delft bezat ongeveer op de plaats van de huidige Cameretten. Hij heeft dit huis voor veel geld verkocht en kon van de opbrengst beginnen met de bouw van zijn kasteel te Schipluiden. Hiervan bestaan verschillende afbeeldingen, o.m. van Rademaker en van Roeland Roghman. Deze Roghman, schilder en etser, heeft in het midden van de zeventiende eeuw op één dag drie tekeningen gemaakt van de Kenenburg, die zeer exact de situatie hebben weergegeven. Dit is gebleken uit de opgravingen die vanaf de zestiger jaren van deze eeuw op het terrein van het kasteel hebben plaatsgevonden. De muurresten verraden namelijk veel van de bouwgeschiedenis. Er is o.m. een bijzondere fundering gevonden bestaande uit veertien verschillende houtsoorten onder een aanbouw van 1666.

Een van de belangrijkste bewoners van het kasteel Kenenburg was Otto van Egmond. Hij behoorde niet tot de hoge adel, al was hij heel in de verte familie van Lamoraal, graaf van Egmond, die te Brussel is onthoofd. Otto van Egmond behoorde echter ook beslist niet tot de lage adel. Hij kende bijv. Karel V zeer goed, en deze heeft hem in 1555 tot ridder geslagen, een van de laatste handelingen van de aftredende keizer.

De heer van Kenenburg heeft vele belangrijke functies vervuld in en buiten Delft. Zo was hij, evenals zijn grootvader dat geweest was, hoogheemraad van Delfland. In 1575 werd hij door de Staten benoemd tot registermeester van Holland, d.w.z. dat hij verantwoordelijk was voor de bewaring van de charters en registers van het gewest, die in een kamer van het (latere) Prinsenhof opgeborgen waren. Hij kende Willem van Oranje persoonlijk en was hem zeer trouw. Hij was als oudste vertegenwoordiger van de Ridderschap de tweede onder-tekenaar van de Pacificatie van Gent in november 1576.

In het jaar 1584 was hij steeds aanwezig bij de Statenvergaderingen te Delft en na de dood van Willem van Oranje maakten zowel Otto als zijn beide zoons deel uit van de begrafenisstoet.

Twee jaar later stierf hij zelf. Hij ligt evenals zijn vrouw Agnes Croesing, begraven in de kerk van Schipluiden, waar nog altijd hun grafzerk aanwezig is. Ook van de latere heren van Kenenburg zijn herinneringen in deze kerk bewaard.

In 1798 is het kasteel gesloopt, de grachten zijn nog lang gebleven en pas in de jaren 20 van deze eeuw gedempt.

Tijdens de opgravingen op het terrein van het kasteel zijn talrijke bodemvondsten gedaan. Het ligt in de bedoeling om deze voorwerpen tezamen met een maquette en ander materiaal deze zomer te exposeren in het stationnetje van Schipluiden.

De nieuwe vice-voorzitter, de heer L.L. van Reijen dankte aan het slot van de avond namens een erkentelijk publiek de spreker voor zijn boeiende voordracht.

M.M. van Leeuwen - van Dijk.

BOEKENNIEUWS

De Delftse historicus drs Peter C.J. van der Krogt, auteur onder meer van twee prijzenswaardige boeken over Delft („Delftse gevelstenen” en „De straat waarin wij wonen”), heeft onlangs een nieuwe studie voltooid en in circulatie gebracht: „Oude Delft 95, geschiedenis van de gebouwen van het IHE”.

De opdracht hiertoe kreeg hij in verband met het dertigjarig bestaan van het IHE ofwel het International Institute for Hydraulic and Environmental Engineering (Internationaal Instituut voor Waterbouwkunde en Milieubeheer), gevestigd in het vroegere hoofdgebouw van de toenmalige T.H. aan Oude Delft 95, alsmede in de bijgebouwen Oude Delft 75 en 91. In de inleiding op deze, door drukkerij Meinema voortreffelijk verzorgde uitgave schrijft de directeur prof. ir W.A. Segeren onder meer dat in de afgelopen dertig jaar rond vijfduizend buitenlandse ingenieurs en deskundigen aan het IHE hebben gestudeerd of een cursus hebben gevolgd in de vakgebieden van waterbouwkunde, hydrologie, gezondheids-techniek, waterkwaliteitsbeheer en milieubeheer. Van der Krogt beschrijft de geschiedenis van de monumentale panden op een bijzonder onderhoudende manier en het boek is voorzien van een groot aantal illustraties. Vanwege het internationale karakter van het instituut loopt een Engelse vertaling parallel met de Hollandse tekst. Het boek is te koop bij het Gemeente-archief aan de Oude Delft en kost 20 gulden.

Ter gelegenheid van het vijf en zeventig jarig bestaan van de afdeling Delft van de Vereniging van Vrijzinnige Hervormden is een bescheiden gedenkboekje verschenen bij drukkerij Meinema en samengesteld door de jubileumcommissie. Het bevat een aantal artikelen over de geschiedenis van de afdeling, de relatie met de Hervormde kerk en ook met andere vrijzinnige groeperingen in Delft zoals Remonstranten en Doopsgezinden. Aan alle leden is een exemplaar van het boekje, dat geïllustreerd is met een tiental tekeningen van dr. H.L. Houtzager, -(welbekend van zijn medewerking aan het convocaat van ons genootschap)-, aangaande de kerken en andere gebouwen waarin de vrijzinnige gemeente haar activiteiten driekwart eeuw heeft uitgeoefend.

Op de eerstvolgende bijeenkomst van het genootschap (dinsdag 2 februari) zal een klein aantal exemplaren van het boekje gratis ter beschikking worden gesteld.

G.G. Kunz.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 4

maart 1988

GOUD IN DE OUDHEID

Op **maandag 7 maart** organiseert Delfia Batavorum, tezamen met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof, een bijeenkomst in het museum het Prinsenhof, St. Agathaplein 1; aanvang **20 uur**. Prof. dr. A.J. Zuithoff zal een causerie houden, met vertoning van dia's, over het onderwerp "Goud in de Oudheid".

Egyptische goudsmiden; detail van een reliëf te Sakhara (13e eeuw voor Chr.)

THEMA

Van de verre Oudheid af tot op de dag van heden heeft het edelmetaal goud de mens gefascineerd en in zijn ban gehouden. Inleider zal iets vertellen over de ontdekking van het goud, over herkomst, vindplaatsen, functie en waardering. Daarna zal hij aandacht besteden aan de goudsmeedkunst vóór het begin van onze jaartelling. Recente vondsten in Europa hebben goudschatten opgeleverd die alles overtreffen wat we tot voor kort kenden. Daarover wordt in vele dia's een beeld gegeven.

Uit de grote tentoonstellingen die in de afgelopen jaren in ons land waren te zien: "Goden en farao's" (1979), "Goud van de Thraciërs" (1984), beide in Boymans-Van Beuningen en "Schatten van Turkije" (1986) te Leiden, zullen vele fraaie voorwerpen min of meer vergelijkend, in beeld worden gebracht. Voorts zal, in het kort, iets worden gezegd over de tegenwoordige goudproductie, de vindplaatsen, het verloop van de goudprijs en over de keurmerken. De nadruk zal evenwel vallen op de diapresentatie van de vele recente goudschatten, onder meer van de Scythen, die bij opgravingen in Europa aan het licht kwamen en ons, tevoren nauwelijks bekende, volken naderbij brachten.

Prof. dr. A.J. Zuithoff is emeritus-hoogleraar T.U. Delft in de toegepaste metaalkunde. Zijn belangstelling gaat uit naar de geschiedenis van de metalen, hoe deze in het verleden werden gewonnen en verwerkt. Hij interesseert zich ook voor de kunstzinnige vormgeving. Prof. Zuithoff is lid van Delfia Batavorum en heeft voor het genootschap al verscheidene lezingen gehouden.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

Carla de Bruin	Cesar Franckstraat 17	2625 BX Delft
mevr. J.M. van Buuren	Van der Kamlaan 9	2625 KL Delft
M.W. Hazeveld	Westvest 17	2611 AX Delft

AGENDA

Op **dinsdag 5 april** zal de heer C.J. van Haaften voor het genootschap een causerie houden in de Immanuelkerk aan de Amalia van Solmslaan/Prof. Schoemakerstraat; aanvang 20 uur. Zijn onderwerp is: "De Nieuwe Langendijk nrs. 22/26; bouwhistorisch en archeologisch onderzoek".

Op **woensdag 11 mei** zal de heer J.W. Matthijsen in de kapellezaal van het Rei-

nier de Graaf Gasthuis (gebouw **Hippolytus**) een voordracht houden met dia's over het onderwerp "Delftse gevelstenen; praatjes bij plaatjes"; aanvang 20 uur. Inleider is geen onbekende in ons genootschap. Hij is lid en schreef in de afgelopen jaren een interessante serie artikeltjes over het bovengenoemde onderwerp.

In de reeks Prinsenhof-koffieconcerten dit seizoen concerteert op **zondag 6 maart** in het museum Prinsenhof het duo Mifane Tsjuji, viool en Tadashi Tanaka, cello. Uitgevoerd worden werken van Tartini, Mozart en Honegger. Zaal open 11.30 uur, aanvang 12 uur.

Op **zondag 20 maart** treden op Sasja Hunnago, mezzo-sopraan, Mark Lezwijn, gitaar en Heleen Nijenhuis, piano. Dit jonge trio musici brengt een liedprogramma met het werk van o.a. Respighi, Debussy, De Falla en Rodrigo.

G. M. VAN DE SEIJP Hz.

→ CONFISEUR, CUISINIER, ←

OUDE DELFTSE WEG,

→ nabij de Oude Kerk. ←

Salon de Rafraichissements.

✦ ECHTE ✦

Delftsche Jaapmaatjes.

SPECIALITEIT

15

CHOCOLADE EN FIJNE BONBONS.

WIE WEET WAT OF WAAR?

Soms komt men een woord, een begrip of een plaatsnaam tegen die op Delft betrekking heeft, maar waarvan b.v. de oorsprong of de betekenis onbekend is. Tij-

dens de laatste jaarvergadering kwam de heer Verschuyf, zoals in het verslag in het convocaat nr. 2 werd vermeld, met de vraag: "Wat zijn (of waren) Delftse Jaapmaatjes?" Geen enkele banketbakker had hem daarop een antwoord kunnen geven, net zo min als een nazaat-familielid van de vervaardiger van deze lekkernij. Ook dé leden moesten die avond het antwoord schuldig blijven. Daarom wordt nu per convocaat de vraag aan u allen voorgelegd. Wie weet er het verlossende woord te spreken?

Wij hopen dat er meer leden met zulke vragen zitten, zodat deze tot een levendige rubriek zouden kunnen bijdragen. Ook kunt u, zij het op bescheiden schaal en ter beoordeling van de redactie, via het contactorgaan bijzondere zaken, Delft aangaande, aanbieden. Correspondentie (vragen of verstrekking van informatie) dient te worden gericht aan het secretariaat van het genootschap, Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft.

Inzake de 'mysterieuze' Delftse Jaapmaatjes nog het volgende: In de Geïllustreerde Gids voor Delft en omstreken" van 1890, uitgegeven door H.J. Berkhout te Delft staat op bladzijde 23 een advertentie over deze koekjes. Als curiositeit drukten wij deze annonce op bladzijde 25 af.

MET PROMETHEUS PER BUS DOOR DUITSLAND

Zoals men weet bestaan er informele contacten tussen Delfia Batavorum en de Genealogische vereniging Prometheus, die tot uitdrukking komen onder meer in de jaarlijkse, gezamenlijk georganiseerde, lezing. Daarom was het bestuur meteen bereid plaatsruimte te verlenen aan een mededeling aangaande een vierdaagse cultureel-historische bustocht voor leden en belangstellenden door West-Duitsland van **5 tot en met 8 mei a.s.** ter gelegenheid van het derde lustrum van Prometheus. Gezien de relatie bestaat er ook voor leden van Delfia Batavorum de gelegenheid op deze reis in te tekenen.

Op de eerste dag wordt o.m. een bezoek gebracht aan de Loreley en de enige nog intact zijnde ridderburcht de Marksburg. De dag daarna zal 's morgens Heidelberg worden bezichtigd en 's middags het plaatsje Bad-Wimpfen en Schwäbisch Hall. De derde dag wordt besteed aan een bezoek aan het prachtige, goed geconserveerde stadje Rothenburg o/d Tauber, een rit over de Romantische Strasze en de Nibelungen Strasze naar Michelstadt. De laatste dag brengt de excursanten naar o.m. de stadjes Idstein en Nassau, alsmede het klooster Maria Laach in de Eifel. Het slotdiner vindt plaats in Valkenburg. Vertrek op de eerste dag uit Delft **om 8 uur**; terugkeer in Delft op de vierde dag te ca. **21.30 uur**. De prijs bedraagt 320 gulden per persoon op basis van halfpension en een tweepersoonskamer. Toeslag één-persoonskamer 20 gulden. Niet inbegrepen zijn lunches, entreegelden, reis- en annuleringsverzekering.

Aanmelding kan geschieden door overmaking van **50 gulden** per persoon, als eerste aanbetaling, op postgiro nr. 3453233 ten name van penningmeester Genealogische vereniging Prometheus te Delft met vermelding "Busreis". Betrokkenen ontvangen daarna bericht inzake de overmaking van het resterende bedrag ad 270 gulden per persoon. Voor eventuele inlichtingen kan men terecht bij de heer H.K. Nagtegaal, telefoon kantoor 785189 of thuis 570069. Mocht u belangstelling hebben voor deze excursie dan is het wel zaak snel te reageren!

Het bestuur

EXCURSIE AMSTERDAM 10 EN 11 JUNI

Het jaar 1988 is nog maar net begonnen en nu al worden er plannen gemaakt voor de jaarlijkse voorjaars-excursie van het genootschap. Het ligt in de bedoeling op **vrijdag 10 en zaterdag 11 juni a.s.** een bezoek te brengen aan Amsterdam. Hoofddoel van de excursie is het nieuwe Joods-historisch museum. Voorts zal een bezienswaardig deel van de stad worden verkend onder zeer deskundige leiding. De voorlopige kosten zijn geschat op **50 tot 60 gulden** per persoon. Verdere informatie zal in de komende convocaties worden verstrekt.

De excursiecommissie

BIBLIOTHEEK

Op de lezingavond van prof. Zuithoff (**maandag 7 maart** in het Prinsenhof) zal er **geen** gelegenheid zijn tot het inleveren of ruilen van boeken. Dat kan dus wel weer op **dinsdag 15 maart** in het gebouw van de Openbare Bibliotheek in de Kruisstraat.

Aanwinsten

- 51 SPIEGEL HISTORIAEL Jaargang 22 1987
- 481 HEEMSCHUT Jaargang 64 1987
- 516 Bulletin St. Oude Hollandse Kerken No. 23 Herfst 1987
- 531 MONUMENTEN Jaargang 8 1987
- 625 KRONIEK Org. Hist. Ver. Rijswijk 1987
- 628 De Nieuws Lijn, Personeelskrant v.d. Gem. Delft 1987
- 692 Vermeer en meer. Uitg. Afd. Welzijn Gem. Delft. September 1987

- 693 FERREE, HANS. Nooit gedacht, maar wel gelegen. Uitg. H.E.M.A. Vleuten 1986
- 694 PEER, A. van. Historische schets van "Delffs Ommeganck".
- 695 FEITSMA, W.A. "Delft en haar krijgsgeschiedenis".
- 696 ROOIJEN, MAURITS van. "Van ponden en guldens" Shell-journaal. Dec. 1987
- 697 75 Jaar Vrijzinnige Hervormden Delft 1912-1987
- 698 KROGT, PETER v.d. "Oude Delft 95" 4 September 1987
- 699 Testamenten verleden v. Schepenen v. Delft 1536-1691. Delft december 1987.

Bibliothecaresse

TERUGBLIK

Niet alleen voor mensen van elders maar ook voor de Delvenaren zelf gaat er van de naam (en faam) van de Porceleijne Fles blijkbaar nog altijd onverminderd een wervende kracht uit. Dat bleek wel uit de bijzonder grote belangstelling die er op maandag 2 februari in Abtswoude bestond voor de dia-causerie van mevrouw dr. Marie-Louise ten Horn - Van Nispen over "De Porceleijne Fles 1870-1940" met als ondertitel "Sociaal-economisch beeld van een Delftse aardewerkfabriek". In het eerste deel van haar voordracht gaf de inleidster een schets van de historische ontwikkeling van de aardewerkproductie, waarvan de bakermat is gelegen in het Verre Oosten, lang reeds voor onze jaartelling. Via Italië en Spanje verbreidde het artistieke ambacht zich noordwaarts tot in onze landstreken. Delft had daarin van begin af aan een belangrijke plaats. Medio de zeventiende eeuw was een kwart van de Delftse beroepsbevolking betrokken bij de plateelbakkerijen.

In 1653 werd de Porceleijne Fles opgericht door David van der Pyet. Ze ging herhaaldelijk in andere handen over, o.a. van Dirck Harlees die het bedrijf in 1804 overdeed aan een oud-officier Piccardt, die het met zijn dochters door de moeilijke napoleontische tijd loodste. In 1868 kwam de fabriek in handen van Joost Thooft, een jonge, in de kunst van het aardewerk geïnteresseerde ingenieur. De opleiding van de jonge schilders lag in de handen van de 73-jarige Cornelis Tulk, de enige schilder die het bedrijf nog had en die de ambachtelijke kneepjes en geheimen kende! Van af 1877 was ook een artistieke adviseur, Adolf le Comte, aan het bedrijf verbonden. Sedert diens komst heeft "de Fles" zich, zij het niet altijd moeiteloos, weten te handhaven. Thooft voerde nieuwe technieken in, zoals het schilderen van de decoratie op het niet geglazuurde hard gebakken witte biscuit, dat hij met een doorzichtig glazuur overtrok, zoals bij echt porselein. Een aanwinst van betekenis voor het bedrijf - vooral voor wat de sociaal-economische

kant betreft - was de komst van Abel Labouchère in 1881, die in 1884 mededirecteur werd. Na de vroege dood van Thooft in 1890 werd hij alleen-eigenaar van het zich gestaag uitbreidende bedrijf. In 1919 verwierf de onderneming het predikaat 'koninklijke'. In de loop der jaren is de produktie vooral bepaald door de vervaardiging van vuurvaste steen, gebruiks- en sieraardewerk alsmede architectonische bouwkeraamiek.

De Porcelijne Fles was aanvankelijk gehuisvest in een pand aan Het Oosteinde en breidde zich gaandeweg stadinwaarts (richting Broerhuisstraat) uit. In 1908 verhuisde men naar de Rotterdamseweg en betrok een groot aantal loodsen. Een belangrijke fase in de ontwikkeling was de ingebruikneming van het nieuwe grote en architectonisch opmerkelijke bedrijfspand.

In het tweede deel van haar causerie behandelde mevrouw ten Horn het economisch-sociale beleid, waarbij zij uiteraard vergelijkingen maakte met andere keramische ondernemingen, zoals Regout. Wat sociale omstandigheden betreft (lonen en verzekeringen) stak de Porcelijne Fles hierbij zeer gunstig af.

G.G. Kunz

BOUWEN IN DE MIDDELEEUWEN

De emeritus-hoogleraar in de bouwkunde aan de T.U. Delft prof. ir. M. Gout heeft enige jaren geleden voor het genootschap een causerie gehouden over bouw-symboliek in met name de Franse kathedralen. In de afgelopen drie jaar heeft hij dit onderwerp - en meer dan dat - nauwgezet uitgediept in een trio boekjes onder de verzameltitel Bouwen in de middeleeuwen. In deze serie verscheen eind 1985 Grote Elementenbouw in de Middeleeuwen, eind 1986 Geometrie: Modulaire Coördinatie in de Middeleeuwen en bij de recente jaarwisseling De Compagnonnage en zijn Tour de France. Alle boekjes zijn geïllustreerd met een groot aantal tekeningen, schetsen en foto's vanaf de Middeleeuwen tot op de dag van vandaag.

Als gereputeerd kenner van en vorser in de geschiedenis en symboliek, alsmede de geometrie van de Westeuropese kathedralenbouw geeft de auteur een fascinerend overzicht van de toenmalige bouwtechnieken - waarvoor de mens van nu met zijn arsenaal aan technische hulpmiddelen zijn hoed mag afnemen - en van de zinnebeeldige constructies die voor deze soort bouw door de toenmalige

bouwmeesters zijn ontworpen en door hun bekwame handwerk-vaklieden werden uitgevoerd.

In het bestek van deze aankondiging kan uiteraard niet dieper op de inhoud worden ingegaan. Maar het is meer dan alleen kost voor de insider. De belangstellende leek kan er een schat van informatie uit opdiepen en geboeid worden door de achtergronden en de vlotte verhaaltrant. De boekjes zijn à f 7,50 per stuk of f 20,- per drietal verkrijgbaar bij de balie van het Gemeente-archief, Oude Delft 169 alhier.

G.G. Kunz

Advertentie

Te koop: een Boitet.

Ter overname aangeboden, t.e.a.b.:
de originele "Beschryving der Stadt Delft, te Delft by Reinier Boitet, 1729"
(in zeer goede staat). Maar: reeds voordat ik het boek in bezit kreeg waren
bijna alle prenten helaas verdwenen. Aanwezig zijn nog: de mooie
titelprint, de zegels der stad Delft, de graftombes van Maerten Tromp en
Pieter Heijn, het nieuwe Magazijn van Holland; totaal dus 4 prenten.
Telefonische inlichtingen te verkrijgen bij: M.A. Kok, 04192-18140.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 5

april 1988

DE HUISJES AAN DE NIEUWE LANGENDIJK 22/28

De eerstvolgende bijeenkomst van het genootschap zal plaats hebben op **dinsdag 5 april** in de Immanuelkerk aan de Amalia van Solmslaan/Prof. Schoemakerstraat, **aanvang 20 uur**. Ir. C.J. van Haften zal een causerie houden over het onderwerp "De Nieuwe Langendijk; bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van de panden 22 tot en met 28".

"Het Straatje" van Vermeer: Nieuwe Langendijk - ja, neen of misschien?

THEMA

De sloop van een aantal vijftiende- en zestiende eeuwse panden aan de Nieuwe Langendijk in 1982 gaf gelegenheid tot een uitgebreid onderzoek naar de bouw- en bewoningsgeschiedenis van een stukje Delft dat zich in de oostelijke stads-uitleg van 1355 bevindt. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek zal in de voordracht een indruk worden gegeven van de ontwikkeling van dit gedeelte van de stad in de periode 1300 tot heden. Speciale aandacht zal worden geschonken aan het op het terrein gevonden veertiende-eeuwse pottenbakkers-afval en aan de veronderstelling dat de panden model zouden hebben gestaan voor het schilderij "Het Straatje" van de schilder Johannes Vermeer.

Een uitgebreid rapport over het onderzoek (drie delen, ruim 600 blz.) is nog in beperkte mate verkrijgbaar (inlichtingen de heer H.C. Knook, tel. 015 - 78 10 47).

Ir. C.J. van Haften studeerde architectuur en restauratie aan de T.U. te Delft, met als specialisatie bouwhistorisch onderzoek en middeleeuwse archeologie. Als opgravingsarchitect werkt hij voor de Universiteit van Amsterdam op archeologische projecten in Syrië en Egypte. Op het ogenblik is hij bezig met een promotie onderzoek over de structuurontwikkeling van Maastricht.

AGENDA

Op **woensdag 11 mei** zal de heer J.W. Matthijssen een causerie met diavertoning houden over "Delftse gevelstenen; een praatje bij plaatjes". Plaats van samenkomst is de kapellezaal van het gebouw **Hippolytus** van het Reinier de Graaf Gasthuis; aanvang 20 uur.

Als inleiding op de excursie die op vrijdag 10 en zaterdag 11 juni naar Amsterdam zal worden gehouden, houdt de Amsterdamse publicist Hans Tulleners op **dinsdag 7 juni** in de recreatiezaal van het gebouw **Bethel** van het Reinier de Graaf Gasthuis een causerie met dia's over "Wonen in een Amsterdams grachtenhuis". Aanvang 20 uur.

Prinsenhofconcerten.

De serie Prinsenhof-koffieconcerten op zondagmorgen wordt, voor wat dit seizoen betreft, op 17 april besloten met een concert door het Ensemble de Fontainebleau. Het is een barokconcert, uitgevoerd op originele instrumenten, waarbij het klavecimbel van het museum - een kopie van een Italiaans renaissance-instrument - zal worden bespeeld door Cynthia Wilson. Verder werken mee Coosje Kempers (traverso) en Mieke van Loon (barok-cello). Zaal open 11.30 uur; aanvang concert 12 uur.

NIEUWE LEDEN

Als lid heeft zich aangemeld:

W.J.A. Boersma, Burg. Merkusstraat 7, 2645 NJ Delfgauw

DE PROBLEMEN INZAKE PARKEERGARAGE

Begin februari heeft het genootschap een brief gestuurd aan het gemeentebestuur van Delft waarin de opvatting van Delfia Batavorum wordt uiteengezet inzake de plaats van een parkeergarage. Van deze stap kon evenwel in het vorige convocaat geen melding meer worden gemaakt. In de brief geeft de vereniging als haar mening te kennen dat Delfia Batavorum op diverse gronden niet is gepoeterd voor een parkeergarage op een terrein tussen Phoenixstraat en Oude Delft ter hoogte van het stadskantoor (De brief is uitvoerig geciteerd in de pers). Het schrijven besluit met het verzoek aan B. en W. eerst de mogelijkheden voor herinrichting van de Phoenixstraat en Westvest aan te pakken alvorens te beslissen over een grootschalige oplossing als de voorgestelde parkeergarage. Die zal dan achterwege kunnen blijven. Begin maart ontving het genootschap in een brief van het college bericht dat met belangstelling van de voorstellen van Delfia Batavorum kennis is genomen en dat die in de bepaling van het standpunt zeker zullen meewegen.

Het bestuur

LEDEN VRAGEN.....

Hopelijk slaat het initiatief om een "vragenrubriek" in het convocaat op te nemen aan bij de leden. De aanzet hiertoe wordt gegeven door een tweetal reacties: één over een tweetal Delftse kunstenaars uit de zestiende eeuw en één over de, door diverse publikaties, roemrucht geworden koekjes "Delftse Jaapmaatjes".

Vraag 1. Mevrouw drs. G. de Moor is bezig met een proefschrift over het Cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst (1261-1574) dat bij Noordwijkerhout lag. Bij dat onderzoek heeft zij ook gekeken naar de kunstenaars die voor de abdij hebben gewerkt. Twee van hen kwamen uit Delft, namelijk de glazenmaker Jacob Willemsz en de zilversmid Pieter Cornelisz.

Jacob Willemsz. was waarschijnlijk een belangrijke kunstenaar die verschillende opdrachten kreeg, waarover in o.m. het Delftse gemeentearchief gegevens zijn te vinden. Is er, zo luidt de vraag, een relatie tussen deze Jacob Willemsz. en Jacob Willemsz. Delft die in 1583 poorter van Delft werd?

Is er voorts meer te vinden over Pieter Cornelisz. die in 1546 leerjongen-zilversmid in Delft was, in 1561 gezworene werd en die van 1563 tot 1566 keurmeester was (Gemeentearchief Delft)?

Mocht u bij eigen onderzoek deze namen zijn tegen gekomen wilt u dan een berichtje sturen aan het secretariaat van Delfia Batavorum?

Vraag 2.

Deze heeft betrekking op de Delftse jaapmaatjes. In de Delftsche Courant heeft men er al wat over kunnen lezen, maar er valt nu nog wel wat meer over te vertellen.

In "de dikke Van Dale" (10e druk) hebben wij het woord jaapmaatje opgezocht en waarempel gevonden: "Jaapmaatje: naam van zekere koekjes te Delft".

Nu komen zulke woorden niet zo maar in Van Dale; dus hebben wij contact gezocht met het "Woordenboek der Nederlandsche Taal", een onderdeel van het Instituut voor Nederlandse lexicologie. Wij kregen het volgende antwoord, dat overigens weer nieuwe vragen oproept.

In het Woordenboek der Nederlandsche Taal, deel VII, kolom 20 is het in 1913 behandeld. Redacteur was dr. W. Beets (zoon van de beroemde Nicolaas). Deel VII verscheen in 1926.

"Jaapmaatjes, naam van zekere koekjes, te Delft (misschien benoemd naar den eersten bakker er van: Jaap Maat?). Een trommel Delftse knipperdolle... Het w(oord) schijnt een gebakje aan te duiden; thans spreekt men van delftsche jaapmaatjes, De Jager, Frequent 2, 273 (zie ook Oude Tijd 1870, 374)".

In het artikel in de Oude Tijd komt een passage voor waarin verschillende soorten koek worden beschreven, zoals cruitkoeken en vergulde koeken, kersmiskoeken en jaircoec. Uit dit artikel stamt de volgende passage: "In een rekening van 1516 wordt **knapkoek** vermeld en ofschoon daarmee ook een muntsoort aangeduid wordt, kan ik uit een Delftsche Thesauriers-rekening van 1570 een voorbeeld bijbrengen, waarin stellig en zeker van **koek** sprake is. "Den iijj maert o.a. XV LXIX stilo delphico (1570) betaelt Cornelis Jansz., boode, van seekere **knapkoucken** tot **Bruyssel** aenden President gebracht thebben: X sc". Die president was Viglius, en behalve den **knapkoek**, vermoedelijk naauw verwant aan den thans zogen. "Delftsche Jaapmaatjes" - kreeg hij nog 2 halve vaten Delflandsche boter van Burgemeesteren".

Op de dag dat de kopij voor dit convocaat naar de drukker ging - dinsdag 15 maart - kwam de Delftsche Courant met de oplossing van het koekjesraadsel. Een abonnee (familie Berkman van het Oosteinde) deelde aan de krant mee, dat men in een oud notitieboekje van zijn grootvader - die tussen 1900 en 1910 banketbakker was bij de firma Scheurkogel aan de Voldersgracht - een recept van de Delftse jaapmaatjes was tegengekomen. Het luidt: 12½ ons basterdsuiker, 5 ons boter, 5 ons honing, 4 pond bloem, gemengde kruiden en "een weinig potasch". Het recept gaf geen aanwijzing omtrent grootte of model.

TERUGBLIK

Van de verre oudheid af tot op de dag van heden heeft goud een primaire economische en artistieke functie gehad in de opeenvolgende samenlevingen. Over deze betekenis, in het bijzonder over de historisch-kunstzinnige kant ervan, hield dr. A.J. Zuithoff, oud-hoogleraar in de technische metaalkunde aan de T.U., op maandag 7 maart in het Prinsenhof een met een uitgelezen collectie dia's geïllustreerde causerie voor ons genootschap en de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof. De belangstelling voor deze bijeenkomst was dan ook uitzonderlijk groot: zeker 120 à 130 bezoekers.

Het accent van de voordracht lag voornamelijk op de artistieke vakbekwaamheid van de edelsmeden in de Oudheid: Egyptenaren, Thraciërs en Scythen, wier creaties in de afgelopen jaren op enkele tentoonstellingen in ons land te bewonderen waren.

De edele metalen worden in gedegen (zuivere) vorm aangetroffen in gesteenten (dus niet als erts) en door zeven of bezinken gewonnen. De kleur, de gemakkelijke vervormbaarheid en de zeldzaamheid waren ook toen reeds de condities die het metaal bijzonder geschikt maakten om er sieraden van te maken. De voornaamste vindplaatsen van goud waren in de Oudheid en de Middeleeuwen het Midden-Oosten en (Zuid-)Amerika, in later eeuwen Zuid-Afrika, Noord-Amerika, de Oekraïne (woongebied van de Scythen) en sommige gebieden aan de Zwarte Zeekust.

De diapresentatie begon met een reeks siervoorwerpen uit het oude Egypte, zoals die aan overleden vorsten in hun graf werden meegegeven. Deze faro-graven zijn in de loop der eeuwen vrijwel allemaal leeggeplunderd, met uitzondering van dat van de jong gestorven vorst Toet Ankh Amon wiens gouden grafgeschenken en maskers in het museum van Caïro berusten en via exposities over de gehele wereld, o.a. in Rotterdam, te bezichtigen waren. Uitvoerig stond de inleider stil bij de vondsten die in de jaren '70 zijn gedaan in Oost-Roemelië (Bulgarije), afkomstig van de Thraciërs alsmede in de Oekraïne in dezelfde tijd, afkomstig van het steppenvolk der Scythen. Van de geschiedenis van deze volken is weinig méér bekend dan wat Herodotus erover heeft geschreven.

En passant belichtte de heer Zuithoff nog enige andere dan de artistieke facetten van goud, namelijk als waardemeter en betaalmiddel. Voorts gaf hij enig inzicht in de delving van het metaal, de mogelijkheden tot legering met zilver of koper, de karaatbepaling enz. Ook besteedde hij aandacht aan de goudvondsten in Zuid-Amerika, afkomstig van de Inca's en de Azteken. Vrijwel alles werd daar geroofd en omgesmolten door Spanjaarden en Portugezen; slechts enkele specimina hebben deze vernietiging overleefd.

BOEKENNIEUWS

"Helaas is er in onze stad, met zo'n rijk medisch-historisch verleden, geen museum, waarin medische gebruiksvoorwerpen tentoongesteld kunnen worden. De gedachte is aantrekkelijk in het Reinier de Graaf Gasthuis een permanente expositie te realiseren van het gereedschap van de dokter".

Met deze wens besluit de arts B.K.P. Griffioen, thans oud-medisch directeur van het Reinier de Graaf Gasthuis, zijn boekje "Doktersgereedschap van toen". Hij schreef dit mede naar aanleiding van het feit dat hij wegens vervroegde uittrading op 1 maart j.l. zijn functie neerlegde.

Het werkje is opgenomen als nummer 4 in de Serie-uitgave van de Reinier de Graaf Stichting in Delft. Bij het, zeer druk bezochte, afscheid van de heer Griffioen op 25 februari werd het aan de genodigden tijdens de receptie uitgereikt. De wens van de heer Griffioen is overigens al voor een klein deel in vervulling gegaan doordat ettelijke stukken uit zijn verzameling medische apparatuur, aangelegd in dertig jaar geneeskundige praktijk, reeds een plaats in het Gasthuis hebben verkregen.

Het bijna honderd bladzijden tellende boekje, rijk en overzichtelijk geïllustreerd met een vrijwel even groot aantal afbeeldingen (meest foto's van instrumenten) is qua onderwerp systematisch ingedeeld. Voor de helft gaat het over de ontdekking en ontwikkeling van microscopen met uiteraard Van Leeuwenhoek als toonaangevende pionier. Niet minder dan 21 microscopen worden afgebeeld en gekarakteriseerd. Verder wordt aandacht besteed aan de activiteiten en inventiviteit van de vroegere geneesheren en aan de instrumenten die zij bij hun werk gebruikten. Genoemd worden o.a. oorlogschirurgie, steensnijden, hersenoperaties, aderlaten, injecties, obstetrie, gebitsbehandeling en klysterspuiten.

G.G. Kunz

De bundel "Delft en de Oostindische Compagnie" - verschenen als nr. 14 in De Serie-uitgave van ons genootschap - heeft, zoals dat heet, "een goede pers" gekregen. In de Mededelingen Centraal Bureau voor Genealogie (december j.l.) wordt o.m. gezegd: de diverse artikelen over het aandeel van Delft in de activiteiten van de V.O.C. en diverse biografieën van prominente Delftenaren in de V.O.C. maken het geheel tot een boek van belang voor de geschiedschrijving van Delft en de Compagnie.

Het orgaan Lectorvoorzichting van Prisma oordeelt: De opstellen zijn uiteraard onderling verschillend van stijl en niveau; het boek als totaliteit is een waardige bijdrage aan de reeks waarin het is verschenen, een reeks die in de eerste plaats waardevol is voor Delftenaren. Het werk is zeer interessant geïllustreerd; aldus de beoordelaar dr. P.A.M. Geurts.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 6/7

mei/juni 1988

GEVELSTENEN IN DELFT

Op **woensdag 11 mei** zal de heer J.W. Matthijsen in de kapellezaal van het Reiner de Graaf Gasthuis (gebouw **Hippolytus**) een causerie houden over "Gevelstenen in Delft". Aanvang der bijeenkomst 20 uur. De inleider zal bij zijn voordracht een aantal interessante dia's vertonen.

Oude gevelsteen met attributen van het hoefsmidsbedrijf. Een dristal - of een driest - is een driepoot.

THEMA

Ons medelid de heer J.W. Matthijssen - die de inleiding op 11 mei verzorgt - had zich in 1983 tot taak gesteld binnen anderhalf tot twee jaar alle oude gevelstenen in Delft te leren kennen. Dat is hem aardig gelukt. Vandaar dat hij het aandurft de leden op de bijeenkomst in de kapellezaal over zijn bevindingen tijdens de speurtocht door Delft te vertellen. Hij zal zijn relaas ondersteunen met een beperkt aantal dia's.

Misschien dat het gebodene een aantal belangstellende leden van het genootschap aanleiding zal geven de besproken objecten in Delft zelf eens te gaan bekijken. Een dergelijke ervaring heeft de heer Mathijssen een jaar of tien geleden opgedaan in Maastricht waar hij een causerie hield over dit onderwerp.

De inleider is in april 1909 in Amsterdam geboren. Na zijn schooltijd kreeg hij een baan als corrector bij een uitgeverij in de hoofdstad. Vervolgens is hij van 1930 tot begin 1972 - met onderbreking in de oorlogsjaren - administratief medewerker geweest bij een scheepvaartbedrijf. Zijn jeugdhobby was de filatelie, maar op latere leeftijd schakelde hij over op de fotografie. Hoe het is gekomen dat de fotografie in 1973 werd gecombineerd met het regelmatig speuren naar gevelstenen zal de heer Matthijssen zelf uit de doeken doen. Hij zal dan tevens aantonen dat het toeval dikwijls een grote rol heeft gespeeld. Zowel in Maastricht als in Delft heeft hij bij die speurtochten zeer veel hulp ontvangen van de plaatselijke wetenschappers.

AGENDA

- 11 mei** : Gebouw Hippolytus 20.00 uur,
J.W. Matthijssen: "Gevelstenen in Delft".
- 7 juni** : Gebouw Bethel 20.00 uur,
Hans Tulleners: "Wonen in een Amsterdams grachtenhuis".
- 10 en 11 juni** : Paardenmarkt 8.30 uur:
Excursie naar Amsterdam.
- 5 juli** : Prinsenhof (Vereniging **Vrienden van het Prinsenhof**)
20.00 uur, dr S. Segal "Bloemstillevens",
in samenhang met expositie Verbeeld verleden. Deze lezing is,
zoals te doen gebruikelijk, ook toegankelijk voor leden van
Delfia Batavorum.

LIDMAATSCHAP

Als lid heeft zich aangemeld:

J. de Bruin, Adriaan Pauwstraat 23, Delft.

EXCURSIE AMSTERDAM 10 EN 11 JUNI 1988

De voorbereidingen voor de dagtocht op **vrijdag 10** en **zaterdag 11 juni** naar Amsterdam zijn in een gevorderd stadium. Het belooft een interessante dag te worden en tegelijkertijd een gezellig uitstapje.

Het programma is als volgt samengesteld: We vertrekken om **8.30 uur precies** per speciale bus van de Paardenmarkt. Via een toeristische route gaat de tocht naar het zo rustiek gelegen plaatsje Ouderkerk aan den Amstel waar koffie-met-wat-erbij wordt geserveerd. Vervolgens rijden we naar Amsterdam waar we om 11 uur worden verwacht bij het Joods Historisch Museum. Onder deskundige leiding bekijken we daar o.m. de oude gebruiksvoorwerpen, die overgebleven zijn uit het rijke Joodse verleden van Amsterdam en Nederland.

Degenen die een **museumkaart** bezitten gelieven die bij zich te steken in verband met de **entreeprijs** voor het museum!

Vandaar gaan we met de bus naar ons lunchadres: Restaurant "Jacquet", Raadhuisstraat 6, hoek Singel te Amsterdam, tel. 020 - 278500. Daar worden wij opgewacht door de heer Hans Tulleners, die we dan al kennen van de lezing die hij op 7 juni - dus enkele dagen voor de excursie - in het **Bethelgebouw** zal houden. Het spreekt vanzelf dat deze lezing ook toegankelijk is voor leden, die niet aan de excursie deelnemen.

We zullen dan een wandeling met de heer Tulleners maken door een oud gedeelte van de stad. Op die tocht krijgen we uitgebreid gelegenheid tot het bekijken van de oude huizen waarbij we ook achter de gevels een kijkje zullen kunnen nemen.

Aan het einde van de wandeling is er gelegenheid voor een gezamenlijke theepauze (voor eigen kosten). Tijdens dit samenzijn zal er ruimschoots gelegenheid zijn met onze gids van gedachten te wisselen. Degenen die vóór het einde van de wandeling wat vermoeid zijn geraakt kunnen al eerder naar het theeadres vertrekken. De bus komt ons om 17 uur weer halen voor de thuisreis. We hopen rond 18 uur weer terug te zijn in Delft. Andere adressen en verdere gegevens benevens een tijdschema ontvangt u bij het begin van de tocht in de bus.

Men kan zich voor deze excursie **uitsluitend** opgeven door het storten van **60 gulden** per persoon op giro **58 73 45** ten name van Penningmeesteresse Delfia Batavorum Delft met vermelding: "Excursie Amsterdam" en de **juiste dag van uw keus**. N.B. Introduc e(s) betalen evenwel **10 gulden** extra, dus **70 gulden** per persoon.

De aanmeldingen worden naar volgorde van binnenkomst genoteerd. Om teleurstelling te voorkomen is het dan ook gewenst niet te lang te wachten met uw aanmelding. Opgaven **na 28 mei zullen niet meer kunnen worden verwerkt!** In voorkomend geval ontvangt u dan zo spoedig mogelijk het gestorte bedrag terug.

Namens de excursie-commissie
M.M. van Leeuwen-Van Dijk

WONEN IN AMSTERDAMS GRACHTENHUIS

Ter inleiding van het jaarlijkse uitstapje met leden van het genootschap (10 en 11 juni naar Amsterdam) zal de Amsterdamse oudheidkundige en publicist Hans Tulleners op **dinsdag 7 juni** in de recreatiezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (**gebouw Bethel**) een causerie houden met dia's over "Wonen in een Amsterdams grachtenhuis". Aanvang 20 uur.

De heer Tulleners schijft ons hieromtrent het volgende:

Wonen in een Amsterdams grachtenhuis is voor velen een ideaal. Inleider zal laten zien hoe sommigen dit ideaal hebben verwezenlijkt. Meestal hebben deze "geluksvogels" het huis-aan-het-water pas na lang zoeken gevonden. Vaak verkeerde het huis, bij aankoop, in een slechte staat. Eerst na een grondige restauratie is het voor bewoning geschikt.

In Amsterdam staan nog 6838 antieke huizen, waarvan het merendeel aan een gracht is gelegen. Behalve imposante gevels zien we ook fraaie interieurs. Veel van deze grachtenhuizen zijn ook qua interieur alleszins waardevol en de moeite waard ze te bekijken en te bewaren. Tijdens de lezing zullen we, via dia's een twintigtal grachtenhuizen gaan bekijken.

- In een huis uit 1671 aan de Keizersgracht sloop de nieuwe eigenaar een negentiende-eeuws stucplafond. Er blijkt een prachtige zeventiende-eeuwse beschildering achter te zitten op de planken en de balken.

- Enthousiaste lieden restaureerden op eigen houtje een pakhuis uit 1602. Van de 88 balken in hun huis hebben ze er 28 moeten vervangen.

- In één van de smalste huisjes van Amsterdam - inwendig slechts 2,97 meter breed - is het, na wat kunstgrepen, prettig wonen.

- Mensen aan de Keizersgracht beschikken over een eigen "huisje buiten". Het staat echter vlak bij hun eigenlijke woonhuis in de tuin. Het tuinhuis dateert uit 1754.

In de Amsterdamse binnenstad staat dus een unieke collectie grachtenhuizen. Het is een bezit om ook in de toekomst zuinig en trots op te zijn.

Majestueuze panden aan een Amsterdamse gracht.

150 JAAR DEFENSIEONDERZOEK

Het Prins Maurits Laboratorium (PML) van de Nederlandse Organisatie Toegestemd Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) te Rijswijk is een instituut dat zich - in opeenvolgende gedaanten - sedert 1838 bezig houdt met defensieonderzoek. In die anderhalve eeuw heeft het laboratorium verschillende lokaties gehad, ook en vooral in Delft.

Ter gelegenheid van dit jubileum werd op donderdag 7 april in de Nieuwe Kerk aan het Spui in Den Haag een symposium gehouden onder het motto "Natuurwetenschap en krijgskunde". In de ochtend- en middagbijeenkomst hebben zes deskundigen in de defensiewetenschap inleidingen gehouden over diverse aspecten van dit onderzoek. Aangezien de directeur van het PML, dr A.J.J. Ooms, op 1 juni a.s. zijn dienstverband bij TNO zal beëindigen werd hem na afloop van het symposium een afscheidsreceptie aangeboden. Hem werd door minister Van Eekelen de onderscheiding van Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw opgespeld.

Geste in boekvorm.

Voor de receptie begon wachtte de heer Ooms nog een verrassing. Deze werd onthuld door de voorzitter van Delfia Batavorum ir M. Tienstra. Een jaar geleden ongeveer traden enkele stafleden van het PML en bestuursleden van ons genootschap met elkaar in contact om - in het kader van de reeks jaarpublikaties van Delfia Batavorum - een bundel samen te stellen met artikelen die op enigerlei wijze, in populaire vorm, geënt zijn op en verband houden met de historische ontwikkeling van bedoeld onderzoekswerk. Het plan werd aanvaard en ter verdere uitvoering opgedragen aan de publikatiecommissie van het genootschap.

In een vlot toespraakje zette de heer Tienstra uiteen hoe de bundel - via de belangeloze medewerking van een dozijn auteurs - tot stand is gekomen. Het boek dat de allitererende titel "Kruit en Krijg" kreeg telt ruim 200 pagina's en is royaal geïllustreerd. Het eerste exemplaar - gestoken in een fraaie linnen band met goudstempel - werd dr Ooms door de voorzitter ter hand gesteld. De scheidende PML-directeur zei in zijn dankwoord deze publicitaire geste bijzonder op prijs te stellen, temeer daar hij inwoner van Delft is en ook lid van het genootschap.

KRUIT EN KRIJG

De kort-en-bondige titel van het hierboven aangekondigde boekwerk - met de ondertitel "Delft als bakermat van het Prins Maurits Laboratorium TNO" - markeert de opzet van de artikelenbundel die werd samengesteld en geredigeerd door de Publikatiecommissie van Delfia Batavorum. Aangezien deze bundel een activiteit is van ons genootschap in de reeks jaarboeken van Delfia Batavorum wordt het als nr 15 in de serie aangeboden aan onze leden voor de **zeer-lage-**

prijs van **vijftien gulden** per exemplaar. Degenen die belangstelling hebben voor deze interessante en unieke uitgave kunnen het boek à contact afhalen bij de balie van het Gemeentearchief, Oude Delft 169, voorts op de avonden die het genootschap in de komende tijd organiseert (om te beginnen: **op 11 mei en 7 juni**) alsmede op de boekenruilavonden in de bibliotheek aan de Kruisstraat op de dinsdagen 17 mei en 21 juni.

Gezien het feit dat het boek voor de heer Ooms een verrassing moest blijven tot 7 april konden wij de leden van het genootschap uiteraard niet eerder over deze uitgave informeren!

De inhoud van de artikelen is afgestemd op de historische en lokale ontwikkelingen en activiteiten op alles wat in het kader van het onderwerp te maken heeft met "kruit en krijg". Ter sprake komen dan ook de rol van Simon Stevin in het leven van prins Maurits, de ontploffing van het kruitmagazijn aan de Paardenmarkt op 12 oktober 1654, het historisch bodemonderzoek te dezer plaatse, de huisvesting en geneeskundige verzorging van militairen binnen Delft, de Delftse Artillerie-Inrichtingen en Delft als wapenkamer van Holland, om slechts enkele hoofdstukken te noemen. Al met al een onderhoudend en informatief boek over een onderwerp dat - in samenhang met de catastrofe in 1654 - de belangstelling alleszins waard is, temeer daar er over deze defensie-aspecten gedurende enkele eeuwen nog niet zo veel werd gepubliceerd. De bundel is zijn **vijftien gulden** dan ook dubbel en dwars waard!

G.G. Kunz

1 OKTOBER: NATIONALE GENEALOGISCHE DAG

Het bestuur van Delfia Batavorum vraagt, met genoegen, uw aandacht voor een activiteit van onze zustervereniging, de genealogische vereniging Prometheus van de Technische Universiteit Delft. Ter gelegenheid van haar vijftienjarig bestaan organiseert Prometheus op **zaterdag 1 oktober** a.s. een Nationale Genealogische Dag in de aula van de T.U. aan de Mekelweg. Zij is bedoeld voor alle Nederlandse en Vlaamse genealogen die kennis willen nemen van een aantal facetten van - zoals het thema van die dag luidt - "Genealogiebeoefening in de jaren tachtig".

Het thema zal worden behandeld in een zevental lezingen door vooraanstaande genealogen, zoals N. Plomp (Genealogische kaart van Nederland), J. ter Linden (Onderwijs in vroeger eeuwen), prof. dr H. van Dijk (Demografie), drs A.J. van Reeken (Computers en genealogie), drs S.E. Pronk (Publicatie resultaten genealogisch onderzoek), prof. dr J.A.H. Bos (Hugenoten in Nederland), ir H. Feikema (Betekenis paranormale verschijnselen voor genealogie). Verder zal er een informatiemarkt zijn met stands van genealogen, genealogische en historische verenigingen, archieven, antiquariaten, alsmede demonstraties met diverse computers. Ook Delfia Batavorum zal met een informatiestand ter plaatse zijn.

Aanmelding.

Deelnemers dienen zich aan te melden voor **1 september a.s.** door middel van overmaking van 17,50 gulden per persoon op postrekening 3453233 ten name van Genealogische Vereniging Prometheus te Delft, met vermelding "Nationaal Genealogische Dag". Desgewenst kan men in de aula een eenvoudige lunch gebruiken voor 5 gulden per persoon. Dit bedrag dient tegelijk met de deelnemerskosten te worden gegireerd.

De toegangsbewijzen en lunchbonnen zullen tijdig (**vanaf 15 september**) voor de bijeenkomst worden toegezonden.

Voor nadere informatie kan men zich wenden tot de Gen. Ver. Prometheus, Lorentzweg 1, 2628 CJ Delft, tel. 015 - 785189 of 786600 (beide nummers zijn alleen op werkdagen tijdens kantooruren bereikbaar).

WIE? WAT? WAAR? BIJ ARCHIEFDIENST

Velen weten het al geruime tijd: bij de Gemeentelijke Archiefdienst kan men terecht voor historisch onderzoek naar al datgene dat met stad en bevolking te maken heeft. Van tijd tot tijd tonen exposities iets van het uitgebreide bezit aan archiefstukken, prenten, foto's en boeken. De eerstvolgende tentoonstelling met als onderwerp "Straatmeubilering en -stoffering" zal omstreeks de nationale monumentendag (17 september) voor het publiek worden opengesteld. Tot begin september kan men in het gebouw van de Archiefdienst (Oude Delft 169) een bezoek brengen aan een semi-permanente tentoonstelling onder de titel "Wie? Wat? Waar?" bij de Gem. Archiefdienst. Deze blijft te bezichtigen tot 2 september a.s. De geëxposeerde collectie wetenswaardigheden is zeer gevarieerd en interessant.

TERUGBLIK

Een bomvolle Immanuelkerk op dinsdag 5 april vormde het overduidelijke bewijs dat de belangstelling voor en nieuwsgierigheid naar de lokatie van het beroemde "Straatje van Vermeer" nog volop aanwezig zijn. Dit element - "ja, neen, misschien" - was de uitsmijter van de causerie die ir C.J. van Haaften hield over het algemeen gestelde onderwerp: "De Nieuwe Langendijk: bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van de panden 22 tot en met 28". Dit naar aanleiding van een hem in 1982 door de TU verleende opdracht tot een desbetreffend onderzoek.

Zowel voor als na de pauze gaf de inleider een uitvoerig overzicht, toegelicht met een groot aantal dia's, van de vermoedelijke bouwhistorie der pandjes.

Van enkele is het waarschijnlijk dat ze nog dateren van vóór de stadsbrand van 1536, vermoedelijk al medio de veertiende eeuw.

Aanvankelijk hadden de onderzoekers van de huizen - leden van archeologische werkgroepen, studenten TU, bouwkundigen enz. - drie weken gelegenheid gekregen tot het verrichten van onderzoekswerk. Dat werden echter vijf maanden, aangezien er bezwaren waren ingebracht tegen de sloop, die uiteindelijk toch plaats vond. De resultaten van het onderzoekswerk werd neergelegd in een drietal deelstudies, die (zie vorig convocaat) nog verkrijgbaar zijn.

Ir Van Haaften schetste de aard van het onderzoek, waarbij tal van, soms verrassende, vondsten die in die maanden werden gedaan (kapconstructies, oude muurdelen, tegelwanden, beschilderde panelen en trap treden) aan het licht kwamen.

Maar waar het de bezoekers nu uiteraard in hoofdzaak om ging was het laatste deel van de voordracht waarin de zaak van het fameuze schilderij aan de orde kwam. De Delftse archeologisch bouwkundige expert ir W. Weve is, op grond van vergelijkingen en analyses, de mening toegedaan dat het zeer waarschijnlijk geacht moet worden dat op dit stukje Nieuwe Langendijk het straatje zou hebben gelegen. In ir Van Haaften vond hij een medestander in zijn hypothese, al heeft men het spijkerharde bewijs niet of nog niet kunnen leveren.

Tegenover deze zienswijze staat die van andere historici, dat het straatje zich heeft bevonden aan de Voldersgracht, naast de (nu) Jan Vermeerschool. Deze zienswijze werd op deze avond verdedigd door mevrouw drs Lindenburg, die haar opvatting al eerder voor leden van Delfia Batavorum tot uitdrukking bracht. Hoe het ook zij: het mysterie is er en het zal nog (voorlopig?) wel blijven ook.

G.G. Kunz

BOEKENNIEUWS

Van het boekje van de oud-directeur van het Reinier de Graaf Gasthuis, de heer B.K.P. Griffioen, getiteld "Doktersgereedschap van toen" is een beperkt aantal exemplaren verkrijgbaar gesteld bij de balie van het Gemeentearchief, alsmede op de boekentafel van het genootschap tijdens de komende lezingavonden. De prijs bedraagt **vijf gulden**.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 8

augustus/september 1988

"PAPIEREN HELDEN"

Op **dinsdag 20 september** zal mevrouw M.M. Bovenlander-Meijnsing in Wooncentrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan, een causerie houden over het onderwerp "Papieren helden", betrekking hebbend op jeugdlectuur. De titel is ontleend aan de gelijknamige tentoonstelling die van 17 juni tot 25 augustus is gehouden in de Koninklijke Bibliotheek. Aanvang 20 uur.

Het kind speelt en leest.

THEMA

In haar voordracht "Papieren helden" (op 20 september in Abtswoude) zal de inleidster ingaan op de historische ontwikkeling van het jeugdboek en de betekenis van het lezen voor de ontwikkeling van het kind. Dat doet zij aan de hand van boekenhelden en -heldinnen uit de jeugdliteratuur, zoals Winnetou, Joop ter Heul, Robinson Crusoe, Stijfkopje, Heidi en Pinokkio.

Mevrouw M.M. Bovenlander-Meijnsing (1950) genoot haar opleiding aan de Frederik Muller Akademie Amsterdam, volgde voorts de hogere beroepsopleiding bibliothecaris in openbare bibliotheken met specialisatie jeugdbibliotheekwerk. Zij was werkzaam als assistent-bibliothecaris in openbare bibliotheken te Amsterdam en Leiden, alsmede hoofd van de Schoolmediatheekdienst openbare bibliotheek in Den Haag. Thans is zij als part-time docente verbonden aan de Haagse Hogeschool: Tiele Akademie; hogere beroepsopleiding voor bibliotheek en documentaire informatie. Voorts als docente Stichting gemeenschappelijke opleiding voor archief, bibliotheek, documentatie en informatiebewerking, Den Haag.

Aan de inleiding gaat vooraf een bespreking van de plannen tot wijziging der statuten (zie hiernavolgende aankondiging).

WIJZIGING DER STATUTEN

Het bestuur is van oordeel dat in de statuten van ons genootschap enige wijzigingen van praktische aard moeten worden aangebracht. Deze, door het bestuur voorgestelde, wijzigingen betreffen:

- het laten samenvallen van het verenigingsjaar met het kalenderjaar;
- hiermede samenhangend: het moment van plaatsvinden van de jaarvergadering;
- de verhoging van het bedrag waarvoor de penningmeester de vereniging zelfstandig kan binden;
- het laten vervallen van de verplichting de bibliothecaris tevens als bestuurslid te benoemen.

De voorstellen zullen de penningmeester meer tijd geven de jaarcijfers op te stellen, terwijl ook in de praktijk is gebleken dat veel leden ervan uitgaan dat het kalenderjaar en het verenigingsjaar samenvallen.

Met het niet-automatisch laten samenvallen van bibliothecarisschap met het bestuurslidmaatschap hoopt het bestuur meer mogelijkheden te hebben bij het zoeken naar kandidaten voor deze functie.

Voor de beslissing omtrent de voorgestelde wijziging der statuten roept het bestuur u hierbij op voor de vergadering, die in Abtswoude gehouden wordt op **20 september a.s.** voorafgaande aan de lezing die dan zal plaatshebben.

Rechtsgeldig zal dan slechts een besluit kunnen worden genomen indien tien procent van alle leden aanwezig is. Indien niet voldoende leden aanwezig blijken te zijn zal op de volgende vergadering dit onderwerp opnieuw in stemming worden gebracht. Dan is een meerderheid van stemmen van de aanwezige leden voldoende.

De voorgestelde wijzigingen luiden als volgt:

- **art. 1. lid 1 zin 1:** Het bestuur van de vereniging wordt door de algemene ledenvergadering uit de leden, natuurlijke personen, benoemd en bestaat uit tenminste vijf personen, onder wie een voorzitter, een secretaris en een penningmeester, welke met name genoemde bestuurleden in functie worden benoemd;
- **art. 11a zin 2:** Voor bedragen tot vijfduizend gulden (f 5.000,-) kan de penningmeester de vereniging zelfstandig binden: gemeld bedrag kan bij huishoudelijk reglement worden gewijzigd;
- **art. 12 lid 1:** Uiterlijk drie maanden na afsluiting van het verenigingsjaar wordt in Delft de algemene ledenvergadering (jaarvergadering) gehouden;
- **art. 13, zin 1:** Het boekjaar der vereniging loopt van 1 januari tot 31 december: het jaar 88/89 loopt van 1 november 1988 tot 31 december 1989.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

de heer en mevrouw ir. R.P.Sijbesma	Timorstraat 12	2612 EJ Delft
mevrouw M.Th.Vermaas-Schulten	Rembrandtstraat 17	2612 XL Delft
mevrouw C.M. Vermeer-Van der Wel	Grabijnhof 29	2625 LM Delft
de heer en mevrouw J.R. Bouten	Maarten Trompstr.31	2628 RC Delft

NAJAARSEXCURSIE 16 EN 17 SEPTEMBER

Dit jaar willen wij de traditie van een kleine excursie als opening van het winterseizoen voortzetten. Door bemiddeling van ons oud-bestuurslid dr. M.A. Verschuyl wordt aan de leden van Delfia Batavorum de mogelijkheid geboden een bezoek te brengen aan de Bibliotheek van de Technische Universiteit, waar wij zullen worden rondgeleid langs een bijzondere tentoonstelling: "In strijd met het water". Voor de samenstelling van deze expositie is geput uit de Trésor van de Biblio-

theek, die zeer vele oude boeken over techniek bevat.

Op vrijdag 16 en zaterdag 17 september zullen wij om 10.30 uur door ir. G.M.M. Mensink worden ontvangen. Aangezien de ruimte beperkt is kunnen per keer zes tot maximaal tien personen aan de excursie deelnemen. Wij verzoeken u dan ook **vóór 1 september** aan het secretariaat op te geven of u plan hebt aan de excursie (en op welke datum) deel te nemen (Tel. 015-12.52.23).

GENEALOGISCHE DAG

In het convocaat van mei-juni j.l. (6/7) is aangekondigd dat op zaterdag 1 oktober in de aula van de T.U. aan de Mekelweg een nationale genealogische dag zal worden gehouden, ter gelegenheid van het derde lustrum van de Genealogische vereniging Prometheus. Zeven genealogen zullen hun visie geven op het thema : "Genealogiebeoefening in de jaren tachtig." De bijeenkomst duurt van 10 tot 16.45 uur.

Belangstellenden dienen zich voor 1 september aan te melden, door overmaking van 17,50 gulden per persoon op girorekening 34.53.233 t.n.v. Genealogische vereniging Prometheus te Delft onder vermelding van Nationale Genealogische Dag. Desgewenst kan men in de aula een eenvoudige lunch gebruiken. De kosten (5 gulden p.p.) dienen tegelijk met de deelnamekosten te worden overgemaakt. Toegangsbewijzen en ev. lunchbonnen zullen vanaf 15 september worden toegezonden. Telefonische informatie (tijdens kantooruren) 015 - 78 51 89 of 78 66 00.

BIBLIOTHEEK

Met ingang van het nieuwe seizoen wordt ook de mogelijkheid tot het afhalen en/ of ruilen van boeken uit onze bibliotheek weer opengesteld. Dat kan op de derde dinsdag van elke maand 's avonds van 7 tot 8 uur, in het gebouw van de Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Kruisstraat. Deze regeling geldt dus voor **13** (niet 20) september, 18 oktober en 15 november. In december is geen boekenruil mogelijk.

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

- 700 Over-leven in Delft. Uitg. Com. Natuur en Milieu. Delft September 1972.
- 701 Wandelen in Delft. Uitg. Openbare Werken. Afd. Plantsoenendienst.

- 702 POEL, J.M.G. van der. Scheepsmodellen in Ned. kerken. Enkhuizen 1987.
- 703 BROUWER, T. Stoepen, stoeppalen, stoephekken. Heemschutserie 1985.
- 704 ROORDA VAN EYSINGA, N.P.H.J. De geboorte van het Hoogheemraadschap van Delfland 1988.
- 705 GEURTSSEN, RIEN. Locatie Zuidpoort Delft. Gemeente Delft Juni 1988.
- 350 DIE HAGHE. Jaarboek 1987.

AGENDA

- 27 augustus:** Delftdag
- 4 september:** Galeriedag
- 16 en 17 september:** Najaarsexcursie naar Bibliotheek T.U. (Aanvang 10.30 uur)
- 17 september:** Nationale Monumentendag. Stadswandeling door Delft o.l.v. mevrouw Pauline van der Heijden (VVV Delft) voor leden van Delfia Batavorum, vertrek 11.00 uur bij de Nieuwe Kerk (zie ook blz. 56).
- 20 september:** Woonoord Abtswoude 20 uur: Mevrouw M.M.Bovenlander-Meijnsing over "Kinderboeken". Tevens aan de orde statutenwijziging.
- 1 oktober:** Nationale Genealogendag (Gen.Ver. Prometheus), aula T.U. 10 uur
- 3 november:** Mus. Nusantara, St.Agathaplein, mr R.M. Gallas over "Koning-stadhouder Willem III en Koningin Mary Stuart". Aanvang 20 uur (Delfia Batavorum en Vereniging Vrienden van het Prinsenhof)
- 30 november:** Jaarvergadering Delfia Batavorum, Immanuelkerk 20 uur.
- 8 december 1988:** Museum Het Prinsenhof 20 uur mr P. Cleveringa over Moderne Nederlandse beeldende kunst (Ver. Vrienden v.h. Prinsenhof).

Het bestuur

WIE WEET ?

"Ooit heb ik een foto gezien", zo deelt één onzer leden mede, "van een plek waar drie bruggen bij elkaar kwamen, zodanig dat er tussen deze bruggen een klein driehoekig stukje gracht open bleef met een hek er om heen. Kan dat in Delft zijn

geweest en zo ja: waar was dat dan ?"

Antwoord: Deze unieke situatie heeft zich inderdaad in Delft voorgedaan. Het betrof hier het kruispunt Oude Langendijk, Vrouwenregt, Nieuwe Langendijk, Oosteinde.

In het Prentenkabinet van de Gemeentelijke Archiefdienst bevinden zich diverse opnamen van dit punt. Ook vele particulieren bezitten hiervan een prentbriefkaart of foto. Afbeeldingen zijn opgenomen in "Delft rond de eeuwwisseling" door C.D. Goudappel (blz. 45) en "Delft verleden tijd" door S. Schillemans en A. van der Kruk (blz. 44). Zij dateren uit het begin van de jaren '20. De twee bruggen werden in 1924 vervangen door één brug, de Schout van der Meerbrug, die de verbinding vormt tussen Oosteinde en Vrouwenregt.

Bruggenkruispunt (Uit: Delft rond de eeuwwisseling)

AANGEBODEN

Eén onzer leden biedt te koop aan:

Dirck van Bleyswijck, Beschrijvinghe der Stadt Delft (1667) de eerste druk, zonder afbeeldingen, 650 gulden.

H.J. Jaanus, Hervormd Delft ten tijde van Arent Cornelisz. (1573-1605), Amsterdam, 80 gulden. Tel. 085 - 25 03 62.

DELFTDAG OP 27 AUGUSTUS

Op zaterdag 27 augustus zal in de binnenstad weer een zogenaamde "Delftdag" worden georganiseerd door de stichting van die naam. In grote trekken is de opzet van deze open manifestatie gelijk aan die van het vorige jaar. Alle musea zijn dan gratis toegankelijk. Voorts zullen op verscheidene plaatsen in de stad door Delftse organisaties, politieke partijen en instellingen demonstraties en explicaties worden gegeven en - zoals ook door ons genootschap - informatie over doelstellingen en activiteiten worden verstrekt. Delftse amateurverenigingen op uiteenlopend cultureel terrein zullen een aantal podiumverrichtingen ten beste geven, in het kader van de zg. culturele uitmarkt. In voorgaande jaren was die gesitueerd op het St. Agathaplein; dit jaar zullen ook kraampjes e.d. langs de Oude Delft worden opgesteld.

De kunstmarkt die tot nu toe was geconcentreerd op het H. Geestkerkhof wordt verplaatst naar de Oude Delft. Er wordt dan ook één aaneengesloten keten gevormd van het St. Agathaplein af tot de Binnenwatersloot. Op het H. Geestkerkhof wordt nu ruimte gemaakt voor een podium. Voorts komen er podia bij de Binnenwatersloot, naast de Oude Kerk (weer popmuziek), het St. Agathaplein en de Beestenmarkt. Het grote podium dat voorheen bij de Waag stond opgesteld keert daar niet terug. Die plaats zal worden ingenomen door de stedelijke omroep Delft en de ziekenomroep.

Op de Markt zullen de beoefenaren van het jeu de boules elkaar ontmoeten. Maar de kans bestaat dat dit toernooi voor de laatste maal op de Markt zal plaatsvinden. De Stichting "Delftdag" en de Stichting "Cultuur Dichterbij" zijn van mening dat deze activiteit te veel plaatsruimte vergt van het centrale Delftse plein dat meer zal moeten worden gebruikt voor typische Delftdag-activiteiten. De jeu de boulespelers tekenen tegen dit voornemen protest aan.

De Delftse middenstand (winkeliersverenigingen) heeft toegezegd dat men zijn activiteiten tot de winkel zal beperken en geen extra kramen op straten en langs grachten zal plaatsen. Wel worden enkele kramen geplaatst door verenigingen e.d.

GALERIEDAG OP 4 SEPTEMBER

Het succes van de vorig jaar voor de eerste maal gehouden Delftse galeriedag heeft de organisatoren - galeriehouders en kunsthandelaren - aanleiding gegeven ook nu weer een dergelijke dag te houden. Echter niet, zoals in 1987, op de dag volgend op de Delftdag maar - bij wijze van adempauze - een week later

en dus nu op zondag 4 september. Over de volle lengte van de Oude Delft zullen de galeries hun collecties hedendaagse kunst tonen. Dat gebeurt niet alleen in de expositieruimten van de deelnemers, maar ook achter de ramen van meer dan honderd grachtenhuizen, op binnenplaatsen en eventueel tuinen, alsmede in de diverse zijstraten en -straatjes van de Oude Delft. Het ligt in het voornemen op straat enkele theatrale, muzikale en beeldende acts op te voeren. De looproute is ongeveer twee kilometer lang. Op zijn of haar weg kan de toeschouwer dan kennis nemen van allerlei kunstprojecten en -prestaties. Veel aandacht zal worden besteed aan moderne sieraden, keramiek, schilderkunst en grafiek. De zeven organisatoren zijn Galerie de Fiets, Trits-Sieraden, Exprezzo, Terra-keramiek. Galerie Uit de kunst, Seele, Le Corridor en l'Orage.

CONCERTREEKS HET PRINSENHOF

De serie koffieconcerten op zondagochtend in het Prinsenhof heeft in de loop der jaren een steeds stijgend aantal belangstellenden weten te trekken. Vandaar dat de organisatie, de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof, in samenwerking met de gemeente Delft en het museum, in deze ontwikkeling aanleiding zag de serie in het komende seizoen te prolongeren.

Het programma ziet er als volgt uit: 11 december 1988, Utrechts gitaarduo (Spaanse muziek), 8 januari 1989, Limes-ensemble (rondom Brahms), 5 februari, Rotterdams Pianotrio (rondom Schumann), 26 februari, Thies Roorda fluit en Gerda Ockers harp (Franse muziek), 19 maart Djoka Winkler Prins, mezzo, Henri Bok, basklarinet en saxofoon, en Jacon ter Veldhuis, piano en elektrische instrumenten (programma nog niet bekend), 9 april Archipeltrio, altviool, cello en contrabas (programma nog niet bekend).

"VAN BRUGLEUNING TOT POMP"

Op vrijdag 2 september zal in het gebouw van de Gemeentelijke Archiefdienst (Oude Delft 169) een door deze dienst opgezette tentoonstelling worden geopend over straatmeubilair in Delft. De expositie die de titel krijgt "Van brugleuning tot pomp" zal van dinsdag 6 september tot 16 januari 1989 voor het publiek toegankelijk zijn.

Ze werd samengesteld door mr A.P.A. van Daalen, educatief medewerker van het Archief, die al verscheidene van deze soort instructieve tentoonstellingen heeft georganiseerd.

Zoals de titel aangeeft wordt een presentatie beoogd van wat de stad op het gebied van "stadsstoffering" door de eeuwen heen te bieden had en thans nog heeft: dit alles te vatten onder de naam buitenarchitectuur. Daaronder worden

begrepen foto's, tekeningen en andere afbeeldingen van stoepen, stoephekken en -banken, brugleuningen, pompen, lantaarnpalen, uithangborden, verkeersborden e.d. Aldus wordt een gevarieerd en voor zover mogelijk totaalbeeld verkregen en gegeven van wat Delft op dit terrein te bieden heeft.

Helaas is er in de loop der jaren - ook door vernieling en verwaarlozing - veel van dit karakteristieke straatmeubilair verloren gegaan. Vandaar de ondertitel van de tentoonstelling "Hoe goed en hoe kwaad het kan zijn".

BOEKENNIEUWS

Dit voorjaar was het veertig jaar geleden dat, na een grootscheepse restauratie en renovatie, het Prinsenhof in zijn geheel als stedelijk museum in gebruik kon worden genomen. Die opening viel samen met de herdenking van het sluiten van de Vrede van Munster (1648), waaraan in het museum een tentoonstelling was gewijd. In samenhang met dit achtste lustrum zal tegen het einde van het lopende jaar - wederom onder auspiciën van de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof - een boekje verschijnen dat speciaal is gericht op de relatie tussen prins Willem I en zijn Delftse verblijf: het Prinsenhof, waar hij in 1584 werd vermoord. Deze publicatie mag worden gezien als een aanvulling op en verbreding van het enige jaren geleden verschenen boekje over het Prinsenhof (van klooster tot museum) dat nog altijd bij het museum verkrijgbaar is.

De auteur van het nieuwe boekje is de jonge historicus Ronald A.B. Trum te Utrecht. Omdat de prins maar betrekkelijk kort zijn domicilie in Delft had, wordt in het boek, bij wijze van contrast ook veel aandacht besteed aan de glorieuze tijd die de prins in zijn jeugd beleefde aan het rijke hof van Karel V in Brussel. In vergelijking daarmee werd zijn tijd in Delft gekenmerkt door uiterste soberheid, mede als gevolg van de politieke en militaire problemen en tegenslagen.

G.G. Kunz

TERUGBLIK 1

De heer J.W. Matthijsen, ijverig speurder naar en kenner van (Delftse) gevelstenen alsmede explicateur van de afbeeldingen en/of symbolen op deze markeringen, hield over dit onderwerp op 11 mei in de kapellezaal van Gebouw St. Hippolytus-Reinier de Graafziekenhuis een causerie met vertoning van een keuze uit zijn dia's.

In 1973 is hij in Maastricht met deze hobby begonnen, waarover hij ook in kranten en tijdschriften publiceerde. Na zijn komst naar Delft zette hij hier zijn liefhebberij voort. In ons verenigingsorgaan schreef hij in de afgelopen jaren een reeks korte

bijdragen over dit boeiende onderwerp. (Zoals men zal weten hebben ook de gebroeders Van der Krogt zich met Delftse gevelstenen bezig gehouden en daarover in boekvorm een interessant overzicht gegeven).

In zijn inleiding op deze presentatie merkte de heer Matthijsen op dat een gevelsteen niet altijd als louter versiering moet worden gezien, al zijn dat veelal wel de meest opvallende. Tot op de dag van vandaag worden er nog gevelstenen vervaardigd, zoals ook in Delft valt waar te nemen. Daarna vertoonde de inleider een reeks dia's van bekende, minder bekende en zelfs - voor vrijwel een ieder - onbekende gevelstenen.

JAARBOEK

Op deze avond had ook de presentatie plaats van het nieuwe jaarboek, met de titel "Krijg en kruit". Het boek is een co-produktie van het Prins Maurits Laboratorium-T.N.O. en Delfia Batavorum, ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van het P.M.L. Dit achtste lustrum werd begin april in Den Haag gevierd en bij die gelegenheid werd door de voorzitter van Delfia Batavorum, ir M. Tienstra, het eerste exemplaar overhandigd aan de directeur van het Laboratorium dr ir A.J.J. Ooms, die wegens vervroegde uittreding afscheid nam.

De heer Ooms, die met zijn vrouw voor deze Delfia-bijeenkomst was uitgenodigd, werd toegesproken door de voorzitter van de Publikatie-commissie van ons genootschap dr H.L. Houtzager en ontving, als attentie, het boek "Delft in kleuren" van Herman Kempers. Voor mevrouw Ooms waren er bloemen. De secretaresse van dr Ooms, mevrouw A. van Noort-Risseeuw ontving een attentie voor het vele werk dat zij bij de coördinatie van het boek "Krijg en kruit" had verricht.

Aan de diverse auteurs, die belangeloos aan deze uitgave hadden meegewerkt, stelde de heer Houtzager een attentie in flesvorm ter hand. In zijn dankwoord bracht de heer Ooms, lid ook van onze vereniging, zijn erkentelijkheid tot uiting voor de hem toegezwaaide lof. Het boek dat ruim 200 bladzijden telt en ruim is geïllustreerd, is tegen een bijzonder laag gestelde prijs (15 gulden) verkrijgbaar bij het Gemeente-Archief, voorts op de komende lezingavonden van het genootschap en op de boeken-uitleenavonden in het gebouw van de Openbare Bibliotheek aan de Kruisstraat.

G.G. Kunz

TERUGBLIK 2

De jaarlijkse zomere excursie, ter afsluiting van het seizoen, werd op 10 en 11 juni gemaakt naar Amsterdam (Een verslag daarvan treft men elders in dit convocaat aan).

Ter inleiding daarvan hield op 7 juni de heer Hans Tulleners, oudheidkundige en publicist in het Bethelgebouw van het Reinier de Graaf Gasthuis een causerie over monumentale panden, zowel woon- als (gerenoveerde) pakhuizen, aan enkele grachtengordels van Amsterdam. De hoofdstad telt bijna zeventuizend panden, die als monument te boek staan. Op uiterst vlotte en expressieve manier vertelde de heer Tulleners over de manier waarop Amsterdam zijn historisch hui-zenbezit conserveert. Veel is er helaas verloren gegaan of verkeert in niet al te beste staat. Maar er is toch wel zeer veel gespaard gebleven en Amsterdam heeft er veel aan gedaan om het bezit te conserveren en op te knappen waar en voor zoveel dat mogelijk was. Hij vertoonde hierbij een serie voortreffelijke dia's.

Op deze manier kregen de vele belangstellenden niet alleen een goede indruk van wat Amsterdam aan belangwekkend architectonisch bezit - exterieurs zowel als interieurs - heeft, maar tevens een voorproefje van wat men tijdens de excursie te zien zou krijgen. En ook degenen die niet met de excursie zouden meegaan kregen boeiende informatie over dit belangwekkende onderwerp.

G.G. Kunz

ZOMEREXCURSIE NAAR AMSTERDAM

Voorafgegaan door de groep van 28, die de excursie op vrijdag 10 juni, onder begeleiding van mevrouw M.M. van Leeuwen had gemaakt, vertrokken wij op zaterdagochtend precies om half negen met onze groep van 43, uitgewuifd door oud-bestuurslid mevrouw J.M. de Wijs. In de luxe Speedwellbus zou chauffeur Harry ons veilig langs smalle polderwegen en door het drukke Amsterdam loodsen.

Volgens programma verlieten we voorbij Leiden de autoweg en konden we vaststellen, dat we een oase van rust binnenreden.

Via een hoekje van de Braasemermeer, de Oude Wetering, de Ringvaart en de Westeinder plas ging het af op de Amstel bij Uithoorn en vandaar langs de Amstel naar Ouderkerk. Het laatste traject gaf gelegenheid tot mijmeren over het Amstel-land van de dertiende eeuw en de hoogte- en dieptepunten van de vier heren met de naam Gijsbrecht.

Ouderkerk heeft geen stamslot meer; dat was reeds vernield in 1204. Maar in 't Jagershuis werd de koffie rijkelijk geschonken en genoten we van het schilder-achtig gezicht, over het water, op de oude dorpskern.

Na de koffie ging de tocht naar het Joods Historisch Museum; nog maar kort geleden opengesteld voor het publiek. Indrukwekkend door de fraaie wijze, waarop het complex van vier synagogen gerestaureerd is en door de zorg waarmee vele voorwerpen bijeengebracht zijn om zowel de Joodse geloofsbeleving te illustreren als de verstremgeling van de Joodse bevolkingsgroep met wel-en-wee van Amsterdam. Een verzuchting van velen aan het eind van een uitstekende rondleiding: we gaan nog eens terug om alles in rust te bekijken.

En 's middags, na de lunch in restaurant Jacquet, in het hartje van de stad, de hoofdschotel van de dag: de stadswandeling onder leiding van de heer Hans Tuleners van Monumentenzorg. In het segment tussen Raadhuisstraat en Brouwersgracht werden de drie hoofdgrachten van de zeventiende eeuwse stadsuitbreiding bekeken. Met speciale aandacht voor de gevels uit die beginperiode. Het bij de inleidende voordracht vertelde over halsgevels, klokgevels, oijefgevels, klauwstukken, voorhuizen, achterhuizen met zaal, tuinhuisen en koetshuizen werd in natura toegelicht. Als hoogtepunten stonden we langer stil bij het "Huis van Bartolotti" in de knik van de Heerengracht, bezochten we het "Huis met de hoofden" aan de Keizersgracht en keken om ons heen op de binnenplaats van het Van Brienenhofje aan de Prinsengracht. Moe van de pittige wandeling genoten we tenslotte van thee met gebak in restaurant Theeboom.

Al napratend konden velen beamen, dat zij niet verwacht hadden op een zaterdagmiddag in het hart van Amsterdam zo ontspannen met een grote groep te hebben kunnen wandelen.

L.L. van Reijen

STADSWANDELING

Om een indruk te krijgen van de belangstelling onder de leden voor zo'n stadswandeling verzoekt het bestuur **onderstaand formulier ingevuld uiterlijk 5 september a.s. te deponeren in een bus aanwezig bij het Gemeente Archief, Oude Delft 169.**

Ondergetekende, lid van Delfia Batavorum, wenst deel te nemen aan de stadswandeling op de "Open Monumentendag" van 17 september.

Naam:

Straat:

Handtekening:

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

11e jaargang

nummer 9

oktober/november 1988

EEN "EUROPEES VORSTENPAAR"

Op **donderdag 3 november** a.s. zal mr. R.M. Gallas, oud-burgemeester van Delft, in het museum Nusantara aan het St. Agathaplein, voor de leden van Delfia Batavorum en van de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof, een causerie houden over "Koning-stadhouder Willem III en Koningin Mary Stuart - een Europees vorstenpaar". De bijeenkomst begint om 20 uur.

Monogram van Willem III en Mary Stuart

THEMA

Mr. Gallas zal in zijn voordracht over het vorstenpaar allereerst enige aandacht schenken aan de geboorte, afkomst en jeugd van de latere koning-stadhouder en aan de politieke situatie in die jaren in de Republiek der Verenigde Nederlanden.

Hierop aansluitend valt het accent op de betekenis die Willem III heeft gehad voor de republiek in een kritiek stadium van haar bestaan. Belicht zal worden welke omstandigheden er toe leidden dat drie eeuwen geleden de stadhouder werd uitgenodigd in Engeland orde op zaken te komen stellen. Met een grote expeditie-macht stak hij de Noordzee over en zette voet aan wal in Zuid-Engeland.

De nauwe betrekkingen die de stadhouder met Engeland had door zijn huwelijk met de troonpretendente Mary Stuart, alsmede de politieke verwickelingen op het vasteland van Europa, speelden hierbij voor hem een belangrijke rol. Ter sprake komt in dit verband hoe deze "Glorious Revolution" zich heeft voltrokken zonder bloedvergieten en hoe Willem en Mary werden gekroond tot koning en koningin van Engeland, Schotland en Ierland. Aandacht hierbij krijgt het feit, dat ondanks gewapende conflicten ter zee, de Hollandse-Engelse samenwerking tot ingrijpende ontwikkelingen heeft geleid op politiek, bestuurlijk, financieel, wetenschappelijk en cultureel gebied.

De inleider mr. R.M. Gallas was na zijn rechtenstudie in Leiden achtereenvolgens burgemeester van Leiderdorp, van Alphen aan den Rijn en - tot 1985 - van Delft. In Delft was hij in 1984 als voorzitter van het Nationaal Comité herdenking Willem de Zwijger betrokken bij de herdenking van de vierhonderdste sterfdag van prins Willem van Oranje.

WIJZIGING STATUTEN

Zoals in het vorige convocaat (nr. 8, augustus/september) werd aangekondigd stelt het bestuur enige wijzigingen voor in de statuten van ons genootschap. Deze betreffen o.m. het laten samenvallen van het verenigingsjaar met het kalenderjaar, de samenstelling van het bestuur, de datum van de jaarvergadering en de positie van de bibliothecaris. Aangezien op de bijeenkomst van 20 september in Abtswoude niet het vereiste quorum leden aanwezig was om een besluit inzake de wijzigingen te kunnen nemen zal de beslissing nu vallen op de jaarvergadering van 30 november in de Immanuelkerk.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

P.J.M. Bonnet	Oude Kerkstraat 11	2611 HT Delft
mevrouw P.A.M. van Grondel	Roland Holstlaan 1143	2624 KN Delft
H.A. Heering	Westeinde 18	2613 VT Delft

mevrouw S.I. Holtrop-Wiskerke	Jan Campertlaan 169	2624 PC Delft
J.M. Janssen	Frank v. Borselenstr.168	2613 NN Delft
B.M. Jense	Meijerstraat 25	2613 XK Delft
A.H. Kooimans en		
mevrouw M. Kooimans-De Mooij	Henri Dunantlaan 79	2614 GL Delft
L. Vijverberg	Simonsstraat 90	2628 TK Delft
de heer en mevrouw Th. Zeggens	Van Bossestraat 62	2613 CS Delft

AGENDA

- 3 november** Mus. Nusantara, mr. R.M. Gallas over "Koning-stadhouder Willem III en koningin Mary Stuart". Aanvang 20 uur.
- 30 november** Immanuelkerk, Amalia van Solmslaan/Schoemakerstraat, Jaarvergadering Delfia Batavorum. Na de pauze causerie met dia's door oud-voorzitter G.G. Kunz over "Twintig eeuwen tafeltjedek-je"; 20 uur.
- 8 december** Museum Het Prinsenhof, mr. P. Cleveringa over "Moderne Nederlandse beeldende kunst"; 20 uur (Ver. Vrienden van het Prinsenhof)
- 11 december** Museum Het Prinsenhof, zondagochtend-koffieconcert, Utrechts gitaarduo met Spaanse muziek (12 uur).

DELFA OP DELFTDAG

Ook dit jaar heeft Delfia Batavorum zich weer gepresenteerd op de Delftdag, 27 augustus j.l. In een kraam tegenover het Gemeente Archief werden de door de vereniging uitgegeven boeken voor de ledenprijs te koop aangeboden, terwijl er voor belangstellenden informatieformulieren en exemplaren van oude convocaten ter beschikking waren. De belangstelling van de voorbijgangers bleek weer zeer bevredigend. Vijf nieuwe leden meldden zich zonder meer aan, anderen namen de informatie mee naar huis. Niet minder dan een vijftigtal boeken werden verkocht. Alleen al met haar jaarlijkse publikaties kan de vereniging uitstekend voor de dag komen!

Het bestuur.

BOEKENNIEUWS

Rien Geurtsen: Locatie Zuidpoort Delft, stadsmorfologische atlas; Gemeente Delft, Dienst Stadsontwikkeling, Delft. Universitaire Pers, juni 1988. Prijs f 17,50 aan het Stadskantoor, f 55,65 in de boekhandel.

Een levende stad kan niet blijven stilstaan bij het eenmaal verworvene. Zij is onderhevig aan voortdurende veranderingen, kleinschalig zowel als grootscha-

lig. Het is aan iedereen duidelijk dat veranderingen - zeker in een oude stad - zorgvuldig moeten worden ontworpen en uitgevoerd om het eigen karakter geen geweld aan te doen.

Daarbij kunnen stads-morfologische studies worden gebruikt, studies die een antwoord moeten geven op vragen, zoals:

- hoe kwam het ruimtelijke patroon van de bebouwing van straten en pleinen, van woonhuizen, kerken en openbare gebouwen tot stand?
- wat is de kwaliteit van deze elementen voor de beleving door de bewoners?
- wat is de betekenis van het ruimtelijke patroon voor het vermogen van de bewoners zich in de stad te oriënteren?

De bovengenoemde atlas is de schriftelijke neerslag van een dergelijke studie voor het Zuidpoortgebied (globaal de rand van de stad ten noorden van het Rijn-Schiekanaal tussen de Rotterdammerpoort en de Oostpoort). Omdat één enkel stadsdeel nooit op zichzelf staat omvat de atlas - verlucht met vele prenten en plattegronden - de historie van de omgeving van Delft, van Delft zelf en van het Zuidpoortgebied in het bijzonder. Voor iedereen die in de stedenbouwkundige ontwikkeling en de daarbij behorende plannenmakerij is geïnteresseerd biedt deze atlas een schat aan gegevens.

Het is jammer dat de gemeente Delft slechts een beperkt aantal exemplaren beschikbaar had; de atlas was aldaar dan ook snel uitverkocht.

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas

STRAATMEUBILAIR IN FOTO EN PRENT TE KIJK

Onder "straatmeubilair" verstaat men in het algemeen alles wat bijdraagt aan de "stoffering" van een stad. In deze categorie vallen stoepen, brugleuningen, pompen, gevelstenen, gevelankers, lantaarnpalen, uitgangtekens en -borden, wegwijzers, naamborden, zelfs ook putdeksels. Delft heeft, door de eeuwen heen tot op de dag van vandaag, een ruime collectie gehad van deze specimina aan "buiten-architectuur". Tot 16 januari a.s. is in het gebouw van de Gemeentelijke Archiefdienst aan de Oude Delft een tentoonstelling te zien van - in hoofdzaak - foto's en tekeningen aangaande deze markeringen in het stadsbeeld. In de loop der jaren is er helaas door verwaarlozing en vernieling veel van deze pittoreske "straataankleding" verloren gegaan, vandaar dat deze kleine expositie tot onder-titel heeft "Hoe goed en hoe kwaad het kan zijn".

De tentoonstelling werd op 2 september geopend door de directeur van de Dienst Welzijn, Onderwijs en Cultuur (WOC) der gemeente Delft, mevrouw Corinne H. Oudijk.

Dit gebeurde door de onthulling van een antieke stoepsteenpaal, geschonken door de familie Van der Drift. Deze steen heeft zijn plaats gekregen bij de ingang van het Archief. Bij deze verrichting werd mevrouw Oudijk geassisteerd door de gemeente-archivaris drs. A.J.H. Rozemond, die zelf nog de opgeschilderde naam van zijn gebouw "Het Wapen van Savoye" onthulde. Deze mini-expositie in de hal en de voorzaal van het Archief werd samengesteld door mr. A.P.A. van Daalen, educatief medewerker van het Archief en de restaurator van de dienst F. Verboom. De foto's zijn vrijwel alle gemaakt door de heer A. Kerklaan.

TERUGBLIK

Dat ouders, ouderen en ook bejaarden belangstelling hebben en houden voor wát en hoè de jeugd leest bleek wel uit de interesse die er bestond voor de voordracht die mevrouw M.M. Bovenlander-Meijnsing op 20 september hield in Abtswoude.

Zij begon haar causerie met een dia-presentatie van band-illustraties van een assortiment jeugdlectuur waarmee het opgroeiende geslacht van medio de vorige eeuw tot op de dag van heden zijn of haar "lees-uurtjes" heeft doorgebracht. Namen van auteurs als C.Joh. Kievit, Chr. van Abcoude, Jules Verne, Karl May, J.B. Schuil, Nienke van Hichtum, Cissy van Marxveld, Top Naeff, en uit deze tijd Annie M.G. Schmidt, Leonard Roggeveen, Miep Diekmann enz., alsmede boektitels als Dik Trom, Pietje Bell, Winnetou, Afke's Tiental, Joop ter Heul passeerden daarbij de revue en riepen nostalgische herinneringen op. Veel van deze boeken worden nog altijd, of alweer, door de jeugd gelezen, al hebben de stripboeken van nu de markt toch grotendeels overgenomen. De "papieren helden" van toen weten zich echter nog wel te handhaven naast de "helden (en heldinnen) van nu".

In het vervolg van haar causerie wees mevrouw Bovenlander er op, dat in de middeleeuwen en daarna tot halverwege de achttiende eeuw er geen of nauwelijks jeugdlectuur bestond. Immers: al op heel jeugdige leeftijd moesten kinderen letterlijk werken voor de kost. Pas met de wetten op de kinderarbeid kwam er verandering in deze toestand, dat wil zeggen verbetering. De jeugd kreeg de gelegenheid om te (leren) lezen. Toch waren er in die leatuurloze eeuwen wel mensen die het manco onderkenden, zoals bij voorbeeld de Tsjech Comenius, die nog in ons land gewoond en gewerkt heeft. Hij schreef een geïllustreerd schoolboek, dat in vele talen werd vertaald. Befamd is ook Perrault met zijn Sprookjes van moeder de Gans. In de periode der Verlichting waren er pedagogen en auteurs, die voor en over de jeugd schreven, zoals Rousseau en Locke en hier te lande Van Alphen. Daarna volgde in de vorige eeuw de periode van de Romantiek, met namen als Van Lennep, J.P. Heije, Andriessen enz.

Onze eeuw heeft een ware stortvloed van jeugdlectuur te zien gegeven vanaf Ligthart en Scheepstra (Pim en Mien, Ot en Sien) tot de avonturen- en non fiction verhalen van nu.

Aan het slot van haar causerie vatte de inleidster in een aantal conclusies het belang van lezen door de jeugd nog eens samen.

G.G. Kunz

RESTAURATIE ARMAMENTARIUM NADERT VOLTOOIING

In de restauratie van het Armamentarium is dezer dagen een fase afgesloten. Dat gebeurde door de ingebruikneming van het zogenaamde Gebouw 1602, waarin een deel van het bezit van het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum is ondergebracht. Het museum beschikt thans over een complex waarin vier vaste thematische exposities zijn opgenomen. Het gebouw biedt tevens de mogelijkheid tot het houden van speciale wisseltentoonstellingen. De restauratie van het complex begint nu haar voltooiing te naderen. De nog te verrichten werkzaamheden zullen in mei 1989 kunnen worden beëindigd. Dan kan het museum bogen op een unieke huisvesting van zijn uitgebreide, gevarieerde collectie defensiemateriaal en -attributen door de eeuwen heen.

De vier vaste exposities hebben betrekking op resp.:

- de inzet van de V1 en V2 wapens op ons grondgebied in de jaren 1944-1945;
- de ontwikkeling van de Nederlandse artillerie en haar wapens;
- het draagbare, z.g. handvuurwapen zoals dat door onderscheiden generaties is gemaakt en gehanteerd;
- de ontwikkeling, voor wat betreft de verplaatsing van de militair (te voet, per wagen, fiets of andere hulpmiddelen) door de eeuwen heen.

De expositie wordt verlevendigd met een videofilm per thema, door maquettes en door de opstelling van levensechte figuren.

In Gebouw 1602 is thans ook de expositie "300 Jaar bouwen voor de landsverdediging" (fortificaties, kazernes en vliegvelden) te bezichtigen. Op 6 mei a.s. zal het gehele museumcomplex worden geopend. Dan zal ook het Oostindisch Pakhuis ingericht zijn met o.m. een filmzaal en een bezoekersrestaurant.

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

12e jaargang

nummer 1

november/december 1988

ALGEMENE LEDENVERGADERING OP 30 NOVEMBER 1988

De jaarlijkse algemene ledenvergadering zal worden gehouden op **woensdag 30 november** a.s. in de Immanuelkerk, Amalia van Solmslaan - Schoemakerstraat; aanvang 20 uur. Na de pauze zal de oud-voorzitter van het genootschap de heer G.G. Kunz een causerie met vertoning van dia's houden over het onderwerp: "Twintig eeuwen tafeltje-dek-je"

*Een zeventiende eeuws "tafeltje-wél-bereid"
in de visie van onze tekenaar H.L. Houtzager*

AGENDA JAARVERGADERING

1. Opening.

2. Statutenwijziging.

Deze is reeds bij de vergadering van 20 september j.l. aan de orde geweest. Toen echter waren niet voldoende leden aanwezig om een besluit te kunnen nemen. De wijzigingen komen in het kort hierop neer:

- het laten samenvallen van het verenigingsjaar met het kalenderjaar;
- het veranderen van het tijdstip van de jaarvergadering binnen het verenigingsjaar; te weten uiterlijk **drie** maanden na afsluiting van het verenigingsjaar;
- verhoging van het bedrag waarover de penningmeester zelfstandig kan beslissen;
- het laten vallen van de verplichting de bibliothecaris in functie te benoemen als bestuurslid.

3. Notulen van de jaarvergadering van 25 november 1987.

4. Jaarverslagen van de secretaris, de bibliothecaris, de Publikatie-commissie, de commissie Behoud Stadsschoon en de Werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland (WIADD).

5. Verslag van de penningmeester en de kascommissie.

Décharge van de penningmeesteresse;
verkiezing van een lid van de kascommissie;
begroting voor het verenigingsjaar 1988-1989.

6. Bestuursverkiezing.

Statutair aftredend zijn mevrouw A.C.M. Kreuger-Schulz en de heer M. Tienstra.

Mevrouw Kreuger stelt zich niet herkiesbaar, de heer Tienstra is wel herkiesbaar. Als opvolger van mevrouw Kreuger stelt het bestuur kandidaat de heer F. van Rossum.

7. Bestuursvoorstellen.

Nadat reeds enige jaren over contributieverhoging is gesproken zonder dat deze ook daadwerkelijk werd ingevoerd, is het bestuur van mening dat aan een geringe verhoging niet valt te ontkomen, mede gezien in het licht van overal optredende prijsverhogingen. Indien de wijziging der statuten wordt aangenomen is de contributie nog niet wezenlijk hoger geworden, omdat het komende verenigingsjaar zal lopen van **1 november 1988** tot en met **31 december 1989**, dus **veertien** maanden. Het bestuur stelt de volgende contributies voor: f 20,- voor het eerste lid (was f 15,-) en f 10,- voor huisgenoot-leden (gelijk gebleven).

8. Rondvraag.

9. Sluiting.

Het Bestuur.

VERSLAG JAARVERGADERING 1987

Op 25 november 1987 werd in de Immanuelkerk de algemene ledenvergadering over het toen afgesloten verenigingsjaar gehouden. Hieronder volgt een kort verslag van deze bijeenkomst.

1. Opening.

De voorzitter opent de vergadering en verwelkomt het helaas geringe aantal leden.

2. Notulen.

De notulen van de algemene ledenvergadering van 24 november 1986 worden goedgekeurd.

3. Jaarverslagen.

De in het novemberconvocaat opgenomen jaarverslagen van het secretariaat, de bibliotheek en de Publikatiecommissie, alsmede de WIADD worden goedgekeurd. Het bestuurslid Deen doet mondeling verslag van de commissie Behoud Stadsschoon. Hij is verheugd te kunnen melden dat de commissie na enige jaren van non-activiteit weer van start gaat met als opdracht het ijveren voor een effectief monumentenbeleid in Delft. De commissie ziet haar taak ruim. Juist de decentralisatie van het monumentenbeleid geeft de commissie diverse taken.

4. Jaarverslag penningmeester.

De penningmeesteresse geeft een toelichting op het verschil tussen de begroting en de jaarcijfers. De kosten van de automatisering van de ledenadministratie zijn aanzienlijk lager geweest dan werd verwacht. Het tekort dat werd begroot is niet gerealiseerd. Er behoeft op dit moment derhalve nog geen contributieverhoging te worden voorgesteld.

5. Verslag kascommissie.

De kascommissie deelt mede geheel akkoord te gaan met het financieel overzicht en de balans. Beide geven een juist beeld van het gevoerde financiële beleid. De commissie stelt voor de penningmeesteresse décharge te verlenen. De vergadering neemt het voorstel over. De kascommissie heeft aanvulling met twee leden nodig. De heren P. Rijk en H.H. Vos stellen zich beschikbaar. Zij worden benoemd tot leden van de kascommissie. De aftredende leden mevrouw P. Timman-Jansen en de heer G. Augustinus wordt dank gebracht voor hun werkzaamheid.

6. Begroting.

De begroting voor het komende verenigingsjaar wordt toegelicht door de penningmeesteresse. Er is een nadelig saldo begroot dat wellicht aanleiding geeft tot een contributieverhoging in het volgende jaar. De begroting wordt aangenomen.

7. Bestuursverkiezing.

Aftredend en niet herkiesbaar zijn mevrouw W.M. Vos-De Koning en de heer J.J. van Loef. Voorgesteld worden door het bestuur mevrouw P. Timman-Jansen als penningmeester en de heer L.L. van Reijen als algemeen adjunct in de ontstane vacatures. Mevrouw E.H. Hueck-Van der Plas is aftredend maar herkiesbaar. Zij is bereid met mevrouw G.W.A. de Groot-Op den Brouw van taak te wisselen. Voorgesteld wordt mevrouw Hueck tot secretaris te benoemen en mevrouw De Groot tot tweede secretaris. Beide voorstellen worden met algemene stemmen aanvaard.

De beide vertrekkende bestuursleden wordt dank gebracht voor hun vele werkzaamheden ten nutte van het genootschap. De heer Deen spreekt lovende woorden aan het adres van mevrouw Vos, die reeds na vier jaar als bestuurslid afscheid moet nemen wegens het bereiken van de statutaire leeftijdsgrens. Geprezen wordt haar zakelijke aanpak en de grote zorg die zij steeds aan de dag heeft gelegd voor het handhaven van een goede sfeer. Ook haar echtgenoot wordt in de dank betrokken. Deze waardering wordt onderstreept met een gift ter eigen besteding en met wijn voor haar man.

Mevrouw Hueck spreekt de heer Van Loef toe, die sinds 1978 bestuurslid is geweest. Zij prijst hem voor het steeds in het oog houden van de grote lijn bij de werkzaamheden en de aandacht voor de details die tot uiting is gekomen bij, bijvoorbeeld, de organisatie van de excursies.

Als afscheidscadeau wordt hem aangeboden de bekende ets van Cees Vlag van Molen de Roos.

Mevrouw Vos en de heer Van Loef danken beiden voor alle vriendschap die zij via het genootschap hadden ondervonden. Bij hen nam Delfia Batavorum een belangrijke plaats in hun leven in.

8. Rondvraag.

De heer Rozemond informeert naar de nog steeds bestaande bestuursvacature. De voorzitter laat weten dat het bestuur zal trachten de vacature te vervullen, maar dat het vinden van geschikte kandidaten nogal problemen oplevert. De voorzitter meldt dat op voorstel van de heer Verschuyl een vraag-en-antwoordrubriek in het convocaat zal worden opgenomen. De vraag over de Delftse Jaapmaatjes heeft veel stof doen opwaaien. De heer Deen kondigt de verkoop van speciale "Molen de Roos"-speculaaspoppen aan. Met de opbrengst wordt gehoopt dat de realisatie van de restauratie weer wat dichterbij wordt gebracht. Met een woord van dank aan alle aanwezigen gaat de voorzitter daarna over tot sluiting van de vergadering.

G.W.A. de Groot-Op den Brouw,
tweede secretaris.

JAARVERSLAG 1987-1988 SECRETARIAAT

Het verenigingsjaar 1987-1988 vertoonde geen bijzondere hoogtepunten, zoals die voorkomen in, bijvoorbeeld, jubileumjaren. De activiteiten kunnen in enkele rubrieken worden ondergebracht: lezingen, excursies, het werk van de bibliotheek en de commissies, deelname aan activiteiten van andere instanties en van het bestuur. Hieronder volgt een samenvatting van deze activiteiten. Indien u alle convo's bewaart (wat zij verdienen) dan beschikt u in feite al over deze informatie, maar het is wellicht toch zinvol een kort overzicht te maken.

DE LEZINGEN.

25 november 1987 - De jaarvergadering werd onverwacht slecht bezocht, waardoor - het moet worden gezegd - het huishoudelijk deel snel kon worden afgewerkt (het verslag vindt u elders in dit convooat). Hierdoor was er meer tijd afscheid te nemen van mevrouw Vos en de heer Van Loef, die beiden niet herkiesbaar waren.

Na de pauze werd een quiz gehouden waarbij de leden antwoord moesten geven op vragen over een aantal dia's, die tijdens de jaarlijkse excursies in de afgelopen jaren waren gemaakt. Deze quiz werd glansrijk gewonnen door de oud-secretaris van Delfia Batavorum de heer A.J.H. Rozemond.

6 januari 1988 - Ondanks het slechte weer kwam een groot aantal leden naar Bethel voor een lezing van drs. J.W. Moerman over "Otto van Egmond en het kasteel Keenenburg te Schipluiden". De inleider die een doctoraal studie heeft verricht over deze Otto van Egmond wist veel bijzonderheden over hem en ook over het kasteel te vertellen.

1 februari 1988 - Er zijn te Delft bedrijven die een belangrijke plaats in de gemeenschap innemen omdat velen er zelf hebben gewerkt of familieleden en vrienden hebben die dat hebben gedaan. Zo'n bedrijf is de Porceleyne Fles. Het was dus niet verwonderlijk dat er grote belangstelling bestond voor de lezing die mevrouw Marie-Louise ter Horn-Van Nispen hield over "De Porceleyne Fles 1870-1940 - sociaal-economisch beeld van een Delftse Aardewerfabriek". Deze lezing werd georganiseerd tezamen met de Werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland.

7 maart 1988 - Een lezing in het Prinsenhof - gezamenlijk georganiseerd met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof - over "Goud in de Oudheid"; trok veel belangstelling. Prof. dr. A.J. Zuithoff wist daarvan, mede aan de hand van dia's, veel bijzonderheden te vermelden.

5 april 1988 - Ir. C.J. van Haaften sprak over "De Nieuwe Langendijk: bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van de panden 22 tot en met 25". Onder deze aankondiging stond een afdruk van het bekende Straatje van Vermeer met de intrigerende vraag "Nieuwe Langendijk - ja, neen, of misschien?" En weer eens bleek dat het fameuze "straatje" de echte Delvenaar blijft bezighouden, want de zaal was bomvol.

11 mei 1988 - De heer J.W. Matthijssen hield een causerie over zijn specialiteit: "Gevelstenen in Delft". Tevens werd op die avond het jaarboek 1988 "Kruit en Krijg" voor de leden van het genootschap ten doop gehouden. Het was op 7 april reeds officieel aangeboden aan dr. A.J.J. Ooms (zie elders in dit verslag). Voor de velen die zich voor het tot stand komen van deze publikatie hadden ingespannen waren er attenties.

7 juni 1988 - Als inleiding op de excursies (zie aldaar) sprak Hans Tulleners over "Wonen in een Amsterdams grachtenhuis", waarbij hij een beeld schetste van wat in Amsterdam nog aan architectonische rijkdom uit het verleden bewaard is gebleven.

20 september 1988 - Mevrouw M.M. Bovenlander-Meijssing hield een lezing over "Papieren helden", dat wil zeggen helden uit jeugdboeken. De goed gevulde zaal luisterde, veelal met een gevoel van herkenning, naar de beschrijving van jeugdboeken uit verschillende perioden: van rond 1900 tot Annie M.G. Schmidt.

3 november 1988 - In het kader van de herdenking van driehonderd jaar "William and Mary" in Engeland, hield mr. R.M. Gallas, oud-burgemeester van Delft, een voordracht over "Koning-stadhouder Willem III en koningin Mary Stuart - een Europees vorstenpaar". De lezing werd gezamenlijk met de Vrienden van het Prinsenhof georganiseerd. Helaas kon de bijeenkomst vanwege de Antieckebeurs niet in het Prinsenhof worden gehouden, zodat naar Nusantara moest worden uitgeweken.

EXCURSIES.

In 1988 werden twee excursies, elk op twee dagen, gehouden. De jaarlijkse zomere excursie vond plaats op 10 en 11 juni 1988. Amsterdam, het Joods-historisch museum en een stukje van de oude binnenstad waren het reisdoel. De belangstelling leek iets minder dan andere jaren, misschien omdat Amsterdam dichtbij en zo bekend lijkt. Toch hadden de thuisblijvers geen gelijk: de deelnemers kwamen terug met de herinnering aan een Amsterdam dat voor hen onbekend en nieuw en dus zeer aantrekkelijk was.

Op 16 en 17 september werd aan de leden de kans geboden om een tentoonstelling te bezoeken in het hoofdgebouw van de Bibliotheek van de T.U. Met oude kaarten, boeken en prenten werd "In strijd met het water" de geschiedenis van de techniek inzake de beheersing van het waterpeil in ons land verbeeld. De beheerder van het Trésor van de Bibliotheek, ir. Mensink, gaf daarbij een zeer enthousiaste toelichting.

COMMISSIES E.D.

Bibliotheek.

Aangezien ik mijn functie als bestuurslid-bibliothecalesse thans beëindig is dit jaarverslag het laatste dat ik de leden voorleg. De heer F. van Rossum, in Delft woonachtig, heeft zich bereid verklaard mijn taak van nu af over te nemen. In het verslagjaar hebben veertig leden 84 boeken op de avondbijeenkomsten en in de Bibliotheek aan de Kruisstraat geleend. Ondergetekende spreekt, met het bestuur van het genootschap, haar dank uit aan allen die, net als voorgaande jaren, ons hebben verblijd met maandelijks en jaarlijkse afleveringen van seriewerken en tijdschriften zoals het Rotterdams, Leids en Haags jaarboekje, Holland, Heemschut, Monumenten, Kroniek en het personeelsblad van de gemeente Delft. Ook dit jaar zijn ons weer boeken en tijdschriften geschonken, waarvoor onze dank.

Persoonlijk wil ik mijn erkentelijkheid uitspreken voor alle tegemoetkomendheid, vriendelijkheid en hulp die ik de afgelopen zes jaar mocht ondervinden. Ik wens u allen voor komend jaar en de verdere toekomst veel leesplezier toe.

A.C.M. Kreuger-Schulz,
bibliothecalesse.

Publikatie-commissie.

Deze commissie bleef in 1988 ongewijzigd. Zij bestond uit de heren H.L. Houtzager, voorzitter; M. van Noort, secretaris; G.G. Kunz en H.W. van Leeuwen, leden alsmede M. Tienstra, vertegenwoordiger van het bestuur.

In de verslagperiode is veel tijd besteed aan de totstandkoming van het jaarboek "Kruit en Krijg: Delft als bakermat van het Prins Maurits Laboratorium TNO".

In twaalf hoofdstukken komen evenzovele interessante onderwerpen uit de militaire geschiedenis van Delft aan de orde. Bijvoorbeeld: de buskruitrampe in 1654, de Artillerie-Inrichtingen, de Artillerie- en Genieschool, enz. Het boek werd in de Nieuwe Kerk in Den Haag op 7 april 1988 door de voorzitter van Delfia Batavorum de heer M. Tienstra aangeboden aan de heer dr. A.J.J. Ooms, directeur van het Prins Maurits Laboratorium TNO. Ook hier was dus weer sprake van een co-productie, zoals dat ook het geval was met ons vorige jaarboek "Delft en de Oost-indische Compagnie".

Gezien de kosten die met het uitbrengen van een jaarboek zijn gemoeid is zo'n samenwerkingsverband ook voor ons ideaal.

Voor het komende jaar zijn wij er niet in geslaagd een partner te vinden. Omdat het genootschap de kosten niet alleen kan dragen zal er in 1989 geen boek verschijnen. Daarbij komt nog dat de leden van onze vereniging over het algemeen weinig belangstelling tonen voor onze publikaties, althans gemeten aan het aantal verkochte exemplaren. In 1990 komt er echter wel een jubileumboek uit. De voorbereidingen daartoe zijn inmiddels begonnen.

De maandelijks convocatie - ook een activiteit van de Publikatie-commissie (lees G.G. Kunz) - zal met maximaal vier pagina's per keer worden uitgebreid.

Die zullen worden besteed aan onder meer korte artikelen die niet noodzakelijkerwijs op uitgebreid archiefonderzoek behoeven te zijn gebaseerd. Denk bijvoorbeeld aan verhalen over bekende Delvenaren, schoolherinneringen enz. De Publikatie-commissie streeft ernaar de kwaliteit van ons verenigingsblad dusdanig te laten zijn dat dit het bewaren ervan rechtvaardigt.

M. van Noort,
secretaris.

W.I.A.D.D.

De Werkgroep Industriële Archeologie Delft en Delfland (WIADD), aangesloten bij het genootschap, omvat ongeveer twintig leden die zich interesseren voor het industriële erfgoed van Delft en Delfland. Deze groep heeft het afgelopen jaar slechts één voltallige bijeenkomst georganiseerd; daarnaast vonden meerdere besprekingen in kleine groepen plaats.

Voor de leden en in een beperkte oplage daarbuiten is in oktober 1988 het derde deel van "OUD industrieel NIEUWS" verschenen. Naast de verschillende artikelen is hierin ook een eerste aanzet voor een bibliografie over Delftse en Delflandse industrie verschenen. (In het algemene jaarverslag is reeds de lezing van het werkgroepid mevrouw Ten Horn over De Porceleynse Fles gememoreerd). Voor de Open Monumentendag 1988 zette de werkgroep in samenwerking met de VVV een fietsroute door het Westland uit, waarbij de aandacht werd gevestigd op het industrieel erfgoed in dit gebied.

Enige andere projecten zullen wegens tijdgebrek van de leden in een rustiger tempo worden voortgezet. Het gaat hierbij om een publikatie over de Delftse bedrijven en de inventarisatie van het industrieel erfgoed in Delft en Delfland. Beide komen indirect wel aan de orde bij de al eerder genoemde fietsroute en een voor de volgende Open Monumentendag te maken wandelroute langs het Delftse industriële erfgoed.

Jan van der Hoeve
secretaris WIADD.

DIVERSE ACTIVITEITEN

In **februari** schreef het bestuur van Delfia Batavorum, tezamen met de commissie Behoud Stadsschoon, een brief aan de gemeente waarin het zijn bezorgdheid uitsprak over de plannen voor een parkeergarage aan de Phoenixstraat. Deze brief is voor een deel overgenomen door de Delftsche Courant, zodat het probleem weer even in de schijnwerpers stond. Van het gemeentebestuur werd bericht ontvangen dat de plannen niet teruggedraaid zouden worden. De Kamer van Koophandel reageerde door de argumenten vóór de garage nogmaals op te sommen.

In het convocaat van **februari** werd een oproep aan de leden geplaatst om infor-

matie over "Delftsche Jaapmaatjes", die eveneens door de Delftsche Courant werd overgenomen. Hierop werd van verschillende kanten gereageerd, zodat wij op een gegeven ogenblik beschikten over informatie uit het Woordenboek der Nederlandsche Taal waaruit blijkt, dat in 1870 Delftsche Jaapmaatjes zo algemeen bekend moeten zijn geweest, dat zij werden gebruikt om een aanduiding te geven van hoe in vroeger tijden bepaalde koeken eruit gezien zouden hebben. Bovendien hadden wij twee recepten voor deze koekjes: één van banketbakker Van Leeuwen aan de Markt en één van de familie Berkman, die in het verleden had gewerkt voor bakker Scheurkogel op de Voldersgracht. (Tijdens de jaarvergadering zult u moderne Jaapmaatjes kunnen proeven.).

Op **7 april** vond in Den Haag een symposium Natuurwetenschap en Krijgskunde plaats, georganiseerd door TNO naar aanleiding van 150 jaar militair-wetenschappelijk onderzoek. Bij die gelegenheid bood de voorzitter van het genootschap de heer M. Tienstra aan de scheidende directeur van het Prins Maurits Laboratorium TNO, dr. A.J.J. Ooms, het eerste exemplaar aan van het jaarboek "Kruit en Krijg". (zie ook verslag Publikatie-commissie).

Tijdens de Delftdag op **27 augustus** was Delfia Batavorum met een kraam op de Oude Delft aanwezig. Het was een nuttige dag: een aantal bezoekers gaf zich op als lid en er werden circa vijftig boeken verkocht. Het genootschap heeft ook activiteiten ontplooid tijdens de Open Monumentendag op **17 september**: een stadswandeling voor leden onder leiding van Paulien van der Heiden en een fiets-tocht langs industriële monumenten, georganiseerd door de WIADD.

HET BESTUUR

Het bestuur heeft zich in de verslagperiode in de eerste plaats bezig gehouden met de algemene gang van zaken. Het ledental bleef vrijwel ongewijzigd: ruim duizend.

Van dit vrij grote aantal is een relatief kleine en vaste groep ook werkelijk actief voor het genootschap: het bestuur beraadt zich op mogelijkheden voor een meer actief lidmaatschap voor hen die daaraan behoefte of daarvoor belangstelling hebben. Min of meer in het verlengde hiervan beraadt het bestuur zich tevens op mogelijkheden om zich actief op te stellen ten dienste van de Delftse gemeenschap en van Delft als leefomgeving. Dit beraad is nog geenszins afgelopen maar u zult op de hoogte worden gehouden. Tenslotte heeft het bestuur het genootschap bij verschillende gelegenheden vertegenwoordigd.

E.H. Hueck-Van der Plas
Eerste secretaris.

AGENDA

6 december Museum het Prinsenhof, mr. P. Cleveringa over "Moderne Nederlandse beeldende kunst", 20 uur (Ver. Vrienden van het Prinsenhof, ook toegankelijk voor Delfia Batavorum) Inleiding op expositie.

- 11 december** Museum Het Prinsenhof, zondagochtend-koffie concert (12 uur) Utrechts gitaarduo met Spaanse muziek.
- 10 januari '89** Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis, ir. H.H. Vos over het Karthuizerklooster te Delft (20 uur).
- 13 februari** Stadhuis Markt (vermoedelijk de raadszaal), mr. H.V. van Walsum, burgemeester van Delft over "Uitgaansleven in Delft van omstreeks 1900 tot heden" (20 uur).

UNIEKE KUNSTCOLLECTIE IN PRINSENHOF

Op **dinsdag 6 december** (dus niet 8 december!) zal mr. P. Cleveringa voor de Vrienden van Het Prinsenhof in het gelijknamige museum een causerie houden over zijn omvangrijke collectie eigentijdse Nederlandse beeldende kunst. Na afloop zal er gelegenheid bestaan onder leiding van de collectioneur de tentoonstelling te bezoeken die hij in het museum heeft ingericht.

De heer Cleveringa is kort na de oorlog begonnen met het verzamelen van Nederlandse eigentijdse kunstwerken en heeft in de daarop volgende jaren een unieke collectie bijeengebracht. Deze heeft hij onlangs aan het Rijk geschonken.

De verzameling, bestaande uit 170 werken, hoofdzakelijk omvattende kunst uit de jaren '50 tot en met '80 zal in jaarlijkse gedeelten worden overgedragen, het laatste in 1993. Beheerder is de Rijksdienst Beeldende Kunst.

De tentoonstelling, die zal duren tot 30 januari 1989, draagt tot titel "Op het eerste gezicht - de collectie Cleveringa".

Delft is de tweede stad na Den Bosch, waar deze collectie te bezichtigen is. Zoals gebruikelijk is deze lezing ook toegankelijk voor leden van Delfia Batavorum.

ENCYCLOPEDIA VAN DELFT

Eén dezer dagen verschijnt het tweede deel van de Genealogische en Historische Encyclopedie van Delft, een uitgave van de Genealogische vereniging Prometheus van de T.U. Delft. De opzet is dezelfde als die van het eerste deel dat in 1984 verscheen. Het boek bevat alfabetisch gerangschikte artikelen over genealogische en historische onderwerpen over Delft en zijn bevolking. Het gaat hier om nieuwe onderwerpen die dus geen aanvullingen zijn op die in deel I. De encyclopedie bevat honderden grote en kleine bijdragen over de stamvaders van tegenwoordige Delftse geslachten. Voorts wordt bijzondere aandacht geschonken aan Delftse verenigingen, militaire- en gezondheidszaken (epidemieën, rolevring, drinkwatervoorziening enz.), biografieën van personen die voor Delft van bijzondere betekenis zijn geweest, alsmede over criminaliteit in Delft in de zeventiende en achttiende eeuw. Het boek telt 320 bladzijden en is rijkelijk geïllustreerd. De prijs bedraagt f 32,50; bij voorintekening f 25,-. Eventueel f 5,- extra

aan portokosten als men toezending wenst). Gireren op nr. 3453233 t.n.v. Genealogische Vereniging Prometheus, Lorentzweg 1, Delft onder vermelding "Encyclopedie II".

De uitreiking vindt plaats op woensdag 23 november in de T.U. Aula (collegezaal A), Mekelweg, aanvang 20 uur. De eerste exemplaren zullen worden aangeboden aan mr. H.V. van Walsum, burgemeester van Delft en aan de "meest echte Delvenaar" de heer J.E. Goudappel.

Dr. D.J. Noordam zal een korte causerie houden over de bovengenoemde criminaliteit. Vrije toegang.

Na 23 november kunnen intekenaren die de bijeenkomst niet (konden) bijwonen hun exemplaar afhalen bij het Gemeente-archief, Oude Delft 169.

EEN GLORIEUS VORSTENPAAR

Als gezamenlijke activiteit organiseerden Delfia Batavorum en de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof op donderdag 3 november in Nusantara een bijeenkomst. Als spreker was uitgenodigd de oud-burgemeester van Delft mr. R.M. Gallas die zich de laatste tijd heeft verdiept in de persoonlijke en politiek-staatkundige levensgang van koning-stadhouder Willem III en diens vrouw koningin Mary Stuart. Als motto had hij zijn voordracht de bijtitel gegeven: "Een Europees vorstenpaar". Aanleiding voor deze gerichte historische belangstelling was de herdenking van de overtocht van Willem III naar Engeland in november 1688, resulterend in The Glorious Revolution (de roemrijke omwenteling).

De heer Gallas begon zijn beschouwing met een levensschets van beide vorsten telgen. Willem III werd op 14 november 1650 geboren, enkele dagen na het overlijden van zijn toen 24-jarige vader. Zijn moeder was Mary Stuart (I), dochter van koning Karel I van Engeland. Hoewel de prins zijn vader niet als stadhouder mocht opvolgen ingevolge een besluit van de Staten Generaal (Acte van Seclusie) kreeg hij wel een bij zijn stand en status behorende opvoeding, onder toezicht en leiding van Johann de Witt. Maar in 1672 werd hij als het ware geroepen om als kapitein-generaal van het leger en admiraal van de vloot de oorlog met Engeland, Frankrijk, Munster en Keulen aan te gaan: een taak die hij, zonder een werkelijke overwinning te hebben behaald, glorieus volvoerde. In 1674 werd hij stadhouder van de vijf gewesten. In 1677 trouwde hij met zijn nicht Mary Stuart (II), dochter van Jacobus, de katholieke broer en opvolger van Karel II. In juli 1688 kreeg Willem in het geheim bezoek van een aantal Britse parlementsleden met het verzoek in hun land orde op zaken te stellen. Dit dringende verzoek resulteerde uiteindelijk in de grote overtocht met een aanzienlijke krijgsmacht die zonder bloedvergieten verliep en resulteerde in de kroning van Willem en Mary tot koning en koningin van Engeland op 11 april 1689. Willem, toch al geplaagd door een slechte gezondheid stierf in 1702, zeven jaar na het overlijden van zijn toen nog jonge vrouw.

BOEKENNIEUWS**Meidagen 1940 in Delft**

De vijf oorlogsdagen van mei 1940 zijn in de bijna vijftig jaar die sindsdien zijn verstreken uitvoerig in allerlei toonaarden beschreven en geanalyseerd. In tal van boeken en artikelen zijn de dramatische gebeurtenissen uit die dagen belicht en daarbij neemt Delft met omgeving zeker geen onbelangrijke plaats in.

Onlangs is aan de reeks publikaties weer uitbreiding gegeven door Martin Dijkstra sr. uit Den Bosch onder de titel "Dagboek 10-15 mei 1940". Volgens onze informaties schetst Dijkstra daarin zijn belevenissen als korporaal bij de veldartillerie tijdens de strijd om Delft, voornamelijk aan het zuidfront (richting Overschie). Met deze summiere aankondiging moeten wij volstaan aangezien wij het boek nog niet ter bespreking hebben ontvangen.

De uitgever is boekhandel Lapoutre, Schoutenstraat 5, 3512 GA Utrecht.

Delftse testamenten 1536-1691

Tot aan het einde van de zestiende eeuw bestond in Delft het gebruik van testament of huwelijkse voorwaarden te verlijden voor de schepenen van de stad. Deze maakten een afschrift van de akte in een register van testamenten en een register van huwelijkse voorwaarden. Bij de stadsbrand van 1536 gingen deze registers verloren. De nieuwe registers met daarin afschriften tot het einde van de zestiende eeuw - en enkele sporadische latere - zijn bewaard gebleven in het Delftse Gemeente-archief. Drs. P.C.J. van der Krogt heeft de testamenten uit dit register verwerkt. Van elk van de 342 testamenten uit de periode na 1536 tot 1691 (waarvan er 323 zijn van vóór 1600) is een uittreksel in modern Nederlands gemaakt, met vermelding van erflaters, erfgenamen, legaten en speciale voorwaarden. Het register van huwelijkse voorwaarden is in bewerking. Het boek kost 17 gulden incl. verzendkosten. Informaties: P.C.J. v.d. Krogt, Mijerstraat 20, Delft. Giro 31.01.761. Afgehaald f 12,50.

G.G. Kunz

**EEN GOED BEGIN VOOR HET NIEUWE JAAR
WERFT EEN LID VOOR DELFIA BATAVORUM**

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 2

januari 1989

HET KARTUIZERKLOOSTER TE DELFT

De eerstvolgende bijeenkomst van het genootschap zal plaats hebben op **dinsdag 10 januari 1989** in de Kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (Gebouw Hippolytus). Ir H.H. Vos, oud-bestuurslid van Delfia Batavorum, zal dan een causerie houden over het Kartuizerklooster te Delft. Aanvang 20.00 uur. Hij zal zijn voordracht met een groot aantal dia's illustreren.

*Een schets van het Kartuizerklooster te Delft
zoals het er kort voor de afbraak in 1572 zou kunnen hebben uitgezien.*

THEMA

Op het terrein van het voormalige Oude- en Nieuwe Gasthuis nabij de Westlandweg is een groot aantal ééngzins- en meermalagenwoningen in aanbouw. Ten behoeve daarvan moest een deel van het ziekenhuiscomplex worden afgebroken. Op dit terrein heeft van 1469 tot 1572 een Kartuizerklooster gestaan. Bij het bouwrijp maken van deze gronden ten behoeve van het Gasthuis in 1959 werden bij het graafwerk muurresten en afvalputten gevonden. In die tijd was de heer Vos als hoofdingenieur-wnd. directeur aan de Dienst Openbare Werken te Delft verbonden. In samenwerking met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.) werd de gehele plattegrond van het klooster blootgelegd en opgemeten. Bij de viering van het achtste lustrum van Delfia Batavorum in 1975 werden de resultaten van het archeologisch onderzoek tezamen met een aantal studies over het voormalige klooster en zijn bewoners in boekvorm vastgelegd.

Ir. H.H. Vos (1918) studeerde aan de T.H. te Delft en was van 1942 tot 1946 werkzaam bij de Dienst Zuiderzeewerken. Van 1946 tot 1951 was hij werkzaam in Suriname. Zijn belangstelling voor archeologie kon hij uitleven bij het doen van opgravingen in Paramaribo en omgeving betreffende Indiaanse bewoning uit de tijd voordat de Europeanen in dit gebied kwamen. Van 1952 tot 1962 was hij verbonden aan de Dienst O.W. te Delft en van 1962 tot 1981 was hij directeur van de Dienst Gemeentewerken in Leiden, waar hij zich ook bezig hield met bodemonderzoek van de oude binnenstad. Hij was bestuurslid van Delfia Batavorum, voorzitter van de Delftse en Leidse archeologische begeleidingscommissies en lid van de desbetreffende provinciale commissie.

Nu dus een aantal woningen op het oude kartuizerterrein in gebruik is genomen achtte het bestuur van het genootschap het een goede gedachte de bewoners uit te nodigen voor een lezing over de historie van dit Delftse gebied. Voor de leden van Delfia Batavorum betekent het een herhaling van hetgeen hun in de jaren '60 over het klooster werd medegedeeld.

AGENDA

- 8 januari 1989** Koffieconcert in museum Het Prinsenhof. 12.00 uur Limesensemble met programma "Rondom Brahms". (Ver. Vrienden van Het Prinsenhof).
- 10 januari 1989** Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis, ir H.H. Vos over het Kartuizerklooster te Delft, met diavertoning (20.00 uur).
- 13 februari 1989** Stadhuis Markt (vermoedelijk de raadszaal), mr H.V. van Walsum, burgemeester van Delft, over "Uitgaansleven in Delft van omstreeks 1900 tot heden" (20.00 uur).
- maart** nog niet bekend.
- 4 april 1989** Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis, mevrouw E.C. Engelenberg: "Paasgebruiken in de Russisch-orthodoxe kerk"; lezing met dia's en eventueel muziek.

ALGEMENE JAARVERGADERING 1988

Jaarvergaderingen zijn doorgaans niet de drukst bezochte bijeenkomsten in het verenigingsleven, tenzij er bijzonder belangrijke onderwerpen op de agenda staan. Dat laatste was bij het genootschap ditmaal niet het geval en dus bleef het aantal belangstellenden beperkt tot enkele tientallen leden. Het voornaamste punt was het voorstel van het bestuur tot een bescheiden verhoging van de contributie. Daarover ontspoon zich dan ook wel enige discussie.

De in het convocaat al eerder aangekondigde wijziging van de statuten inzake het coördineren van boek- en verenigingsjaar, alsmede een wat ruimere armslag voor de penningmeester werd, na een korte toelichting van de voorzitter, unaniem aanvaard. Van de in het convocaat opgenomen notulen 1987, alsmede de verslagen van bestuur en commissies werd zonder op- of aanmerkingen kennis genomen. Het jaarverslag van de commissie Behoud Stadsschoon werd ter plaatse gedistribueerd en mondeling toegelicht door het commissie/bestuurlid de heer K. Deen. De commissie heeft zich in het afgelopen jaar vooral bezig gehouden met de voorbereiding van een gemeentelijk monumentenbeleid (commissie en verordening, alsmede beleidsnota) en met het door haar afgewezen plan van de gemeente tot bouw van een bovengrondse parkeergarage op het binnenterrein van de Phoenixstraat, waar thans een school staat.

Bestuur

Wat de samenstelling van het bestuur betreft: aftredend en niet herkiesbaar was mevrouw A.C.M. Kreuger-Schulz; aftredend maar wel herkiesbaar waren de heren M. Tienstra en K. Deen. In de vacature-Kreuger werd overeenkomstig het bestuursvoorstel benoemd tot lid en bibliothecaris de heer F. van Rossum. De beide anderen continueren hun bestuurslidmaatschap resp. als voorzitter en lid Behoud Stadsschoon. De heer Deen bracht de afgetreden bibliothecaris hulde en dank voor de wijze waarop zij het boekenbezit van het genootschap gedurende zes jaren heeft verzorgd. Ook in de bestuurszaken in het algemeen had zij een belangrijke inbreng door haar inzet en collegialiteit. Veel heeft zij in die jaren bijgedragen aan de goede verstandhouding tussen de bestuursleden onderling. Als blijk van dank en waardering overhandigde hij mevrouw Kreuger namens het genootschap een wit-Delftse vaas met een fraaie tuil "florale toebehoren".

Mevrouw Kreuger, duidelijk verrast door de hartelijke woorden en het aandenken legde er de nadruk op dat zij haar taak als bestuurslid en beheerder van het boekenbezit steeds met plezier had gedaan. Ze zei ervan overtuigd te zijn dat deze taken bij haar opvolger de heer Van Rossum in goede handen zijn.

Het vóór de vergadering rondgedeelde jaarverslag en de overige financiële bescheiden van penningmeester mevrouw P. Timman lokten enige discussie uit die werd uitgediept bij de behandeling van punt 7 (contributieverhoging). Een vraag van de heer Rozemond over een eventuele bestemming van de twee jaar geleden verworven Culturele Prijs van de gemeente Delft - 2000 gulden - leverde een verrassend antwoord op van de voorzitter (zie hieromtrent een afzonderlijk bericht in dit verslag).

VERHOOGING CONTRIBUTIE

Bij de aan de orde gestelde verhoging van de contributie sprak de heer F.H. Kreuger zijn twijfel uit over de noodzaak daartoe, gezien de financiële toestand van het genootschap. Andere leden waren, met het bestuur, van mening dat een in wezen zo geringe verhoging alleszins aanvaardbaar is. De voorzitter merkte op, aan de hand van de financiële uitkomsten, dat een aantal posten in het nieuwe jaar duurder uitvallen, onder meer door een voorgenomen uitbreiding van het convocaat met enkele pagina's en de daarmee verband houdende hogere portokosten. "We kunnen ons thans geen grote uitgaven voor publikaties veroorloven, temeer waar een reserve moet worden gekweekt met het oog op het volgende lustrum (1990). De nu geldende contributie van vijftien gulden biedt de vereniging een slechts marginaal bestaan. In het recente lustrumjaar is fors ingeteerd op de reserve. Een appeltje voor de dorst is zeker nodig", zei de voorzitter, "en dat mag niet veel kleiner worden dan achttien mille. Zonder de, overigens zeer matige, contributieverhoging raakt het genootschap in de gevarenzone. Dat moet worden vermeden". Die mening was ook de vergadering toegedaan. Het punt werd dan ook bij acclamatie aangenomen.

Ook de financiële stukken van het boekjaar werden door de aanwezigen goedgekeurd, na kennisgeving van het positieve verslag en advies van de kascommissie, wier waarderend oordeel werd uitgesproken door de heer A.P. IJsseling. Deze was aan de beurt van aftreden en werd opgevolgd door de heer F.H. Kreuger. De heren P. Rijk en H.H. Vos zijn en blijven leden van deze commissie.

RONDVRAAG

Aan het einde der vergadering, bij de rondvraag, wees de heer Rozemond er op dat er nog altijd een onvervulde vacature in het bestuur is. De voorzitter beaamde dit en zei dat er naarstig wordt gezocht naar een kandidaat voor de historische sectie. Op een vraag van de heer Vos inzake het ledenbestand antwoordde de heer Tienstra dat het aantal tamelijk stabiel blijft - rond de duizend - maar dat uitbreiding zeker gewenst is. Men beraadt zich in het bestuur op het bevorderen van propaganda via, bijvoorbeeld, wijkvoordrachten en uitbreiding van het eigen tijdschrift (convocaat).

Dat het aantal actieve leden beneden de verwachting blijft acht de voorzitter zorgwekkender dan fluctuaties in het ledenbestand. In samenhang hiermede bracht hij dank aan twee oudere, actieve leden te weten de heren Vos (beheer van de audio-visuele apparatuur) en Kunz (redactie van het convocaat). Zijn dankwoord ging vergezeld van een attentie in flesvorm.

Voor de pauze begon stelde mevrouw Hueck de aanwezigen een kleine tractatie in het vooruitzicht. Bij de koffie zouden namelijk de z.g. Delftse Jaapmaatjes worden gepresenteerd: het Delftse koekje uit de vorige eeuw, dat ook in de dagbladpers ter sprake is geweest. De firma Van Leeuwen ("De Beslagen Bijbel") had een hoeveelheid van deze koekjes volgens een recept uit 1890 gebakken.

Na de pauze hield oud-voorzitter G.G. Kunz een voordracht met vertoning van dia's over een onderwerp waarmee iedereen een paar maal per dag te maken heeft: onze dagelijkse portie eten en drinken. En dat dan bezien vanaf vóór onze jaartelling tot de dag van vandaag.

De causerie getiteld "Twintig eeuwen Tafeltje-Dekje" bleek bij de aanwezigen zeer in de smaak te vallen.

SAMENSTELLING BESTUUR

Na de algemene ledenvergadering van 30 november is het bestuur van het genootschap als volgt samengesteld:

M. Tienstra,	voorzitter;
E.H. Hueck-Van der Plas,	1e secretaris;
P. Timman-Jansen,	penningmeester;
G.W.A. de Groot-Op den Brouw,	2e secretaris/notuliste;
M.M. van Leeuwen-Van Dijk,	lezingen en excursies;
L.L. van Reijen,	2e voorzitter en excursies;
K.J.H.W. Deen,	commissie Architectuur en Stadsschoon;
F. van Rossum,	bibliotheek.
Eén vacature.	

DE CULTURELE PRIJS VAN DELFT

Bij de viering van zijn negende lustrum in 1980 schonk Delfia Batavorum, dank zij ook een forse financiële bijdrage van de leden, aan de gemeente Delft een groot glas-in-lood raam. Dat kreeg een plaats in één der commissiekamers van het stadhuis, waar van de restauratie toen pas sinds kort was voltooid.

Het genootschap trekt die lijn nu enigszins door. De twee jaar geleden verworven Culturele prijs van de gemeente Delft (een bedrag van tweeduizend gulden) heeft een soortgelijke bestemming gekregen. Het bedrag is deels besteed aan de verwerving van een glas-in-lood raam dat eens geplaatst was in het vroegere pand van de firma Hees aan de Hippolytusbuurt/Choorstraat (thans het pand van de firma Turksma). Bij de verkoop van het pand bleef het raam in het bezit van de familie Hees. Te zijner tijd zal het raam, na gerestaureerd te zijn, geplaatst worden in het nieuwe gebouw van het Hoogheemraadschap Delfland aan de Oude Delft, waardoor het een herkenbare bestemming krijgt. Dit deelde voorzitter Tienstra mede op de jaarvergadering van 30 november. Met deze aankoop en bestemming meent het bestuur te handelen in de geest van onze statuten.

De leden namen met veel instemming kennis van dit voornemen.

G.G. Kunz

ENCYCLOPEDIË DELFT (II)

Enkele jaren geleden, om precies te zijn in 1984, publiceerde de Genealogische vereniging der T.U. Prometheus, ter gelegenheid van haar tweede lustrum, een kloek naslagwerk: de historisch-genealogische encyclopedie Delft. De uitgave viel in een "gretige markt" en het plan rees dan ook te zijner tijd een vervolg samen te stellen, dat qua opzet en uitwerking met nieuwe onderwerpen zou aansluiten op deel I.

Op woensdag 23 november had in de aula der T.U., op een druk bezochte bijeenkomst de officiële presentatie van dit deel plaats. De voorzitter van Prometheus, de heer H.K. Nagtegaal, overhandigde de eerste twee exemplaren aan resp. burgemeester mr H.V. van Walsum en aan "de meest echte Delftenaar" de heer J.E. Goudappel, van wie de omvangrijke kwartierstaat in dit boek werd opgenomen. Na de uitreiking hield dr D.J. Noordam een causerie over de criminaliteit in Delft gedurende de zeventiende en achttiende eeuw. Een samenvatting van deze voordracht is in deze encyclopedie opgenomen.

RESTAURATIE MOLEN "DE ROOS"

Het startschot voor de restauratie van molen "De Roos" werd op 16 november gegeven in de burgerzaal van het stadhuis. Dat gebeurde op officiële wijze, maar wel met een ludieke inslag, namelijk door een symbolische handeling, die werd verricht door burgemeester mr H.V. van Walsum. Met behulp van een speelgoed-hijskraan takelde hij, onder applaus, de kap van molen "De Roos" - in miniatuur uiteraard - naar omlaag. Het grote karwei dat anderhalf jaar zal duren en ruim een miljoen gulden gaat kosten, kon dus nu beginnen.

Het Delftse "De Roos"-comité, waarin ook ons genootschap is vertegenwoordigd, heeft zich intensief bezig gehouden met het verwerven van fondsen, via sponsoring, acties, giften, legaten, inzamelingen enz. Daarin is het bijzonder geslaagd. Wèl is het benodigde bedrag nog niet bijeen, maar het comité is vol goede hoop dat dit alsnog zal gelukken. De restauratie gaat in elk geval door: dat staat vast. De betrokkenen lieten er dan ook geen gras over groeien, want in de nacht van 16 op 17 november werd de symbolische handeling in werkelijkheid uitgevoerd.

Aan het zinnebeeldige begin in de burgerzaal ging nog enig officieel en ceremonieel vertoon vooraf, met korte toespraken van dr ir R. van de Waal, voorzitter van de Vereniging De Hollandsche Molen (eigenaresse van "De Roos") over de achtergronden van de restauratie, architect A.J. de Koning, directeur van bovengenoemde vereniging, en dr M.A. Verschuyl, voorzitter van Stichting molen "De Roos", welke instelling diverse acties op stapel zette om gelden voor de restauratie bijeen te brengen. Aan de genodigden werd een boekje over de diverse fasen van het herstel uitgereikt.

Voorts ontving mr Van Walsum het eerste (dummy) exemplaar van een boekje over de geschiedenis van ons Delftse stadhuis, dat werd geschreven en illustratief samengesteld door prof. ir M. Gout, oud-hoogleraar aan de T.U. en dr M.A. Verschuyl. Dit boekje, grafisch verzorgd door Drukkerij Meinema, komt deze maand uit (of is al uitgekomen als dit convocaat verschijnt).

Voor deze uitgave had prof. Gout een aantal foto's van het stadhuis gemaakt en en passant ook één van de heer W. Romberg, (welbekend...), die met de ingelijste foto bijzonder in zijn nopjes was.

EXPOSITIE AANKOPEN OP ANTIKBEURS

Hebt u de laatste tijd nog wel eens de moeite genomen een bezoek te brengen aan het museum Huis Lambert van Meerten aan de Oude Delft? Zo niet, dan moet u dat vooral zo spoedig mogelijk doen. U zult er geen spijt van hebben.

In de eerste plaats omdat het interieur van het museum qua expositie een "face-lift" heeft ondergaan. De vele tegeltableaus bij voorbeeld zijn opnieuw gegroepeerd en, beter in het zicht vallend, op de wanden aangebracht. Ook de inrichting van de diverse kamers is veranderd en meer in overeenstemming gebracht met de tegenwoordige eisen. Maar wat een bezoek vooral zo interessant maakt is het feit dat tot en met 15 januari a.s. in het museum een overzichtstentoonstelling is ingericht van de aankopen die de gemeente Delft op advies van Het Prinsenhof heeft verricht gedurende veertig jaar Oude Kunst- en Antiekbeurs in Delft. Deze aankopen, of liever een weloverwogen selectie daaruit, zijn overzichtelijk en chronologisch opgesteld in vitrines op de eerste verdieping.

In hoofdzaak omvat de collectie kunstvoorwerpen van (Delftse) keramiek en zilver. In de loop der jaren zijn ook de andere aankopen gedaan, zoals van schilderijen en tapijten. De inrichters hebben zich echter willen bepalen tot de bovengenoemde specimina. De andere aanwinsten bevinden zich in de collecties van Het Prinsenhof en Nusantara.

De collectie in Lambert van Meerten is, zoals gezegd nog te zien tot en met 15 januari, behalve op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag.

G.G. Kunz

BOEKENNIEUWS

Delftse kerkportretten

Aan de Technische Universiteit promoveerde onlangs tot doctor in de technische wetenschappen de heer P.G. de Boer. De titel van zijn proefschrift luidt: "Enkele Delftse zeventiende-eeuwse kerkportretten opnieuw bekeken". De twee onderzochte portretten zijn:

- a. het ongesigneerde en ongedateerde Interieur van de Nieuwe Kerk te Delft met het praalgraf van Willem de Zwijger;
- b. het uit 1651 daterende doek dat Gerard Jansz Houckgeest schilderde van dezelfde objecten.

Beide schilderijen behoren tot het genre architectuur-schilderkunst.

Achtereenvolgens behandelt de promovendus de diverse genres en types in de Nederlandse (architectuur)schilderkunst, het ontstaan van het Delftse type. Het onderzoek van het doek van Houckgeest wijst er op dat bij de vervaardiging gebruik is gemaakt van een optisch hulpmiddel. De auteur is tot de conclusie gekomen dat een dergelijk hulpmiddel niet bij het andere doek is toegepast. Deze gevolgtrekking is het resultaat van een nauwkeurige analyse en observatie, toegelicht met tal van tekeningen en detailfoto's.

Zestig jaar natuurkunde

Zestig jaar geleden, in 1928 dus, werd aan de T.H. te Delft een begin gemaakt met een voor Nederland nieuwe studierichting en wel die voor natuurkundig ingenieur. De nieuwe sub-afdeling kreeg in 1930 een eigen laboratorium (Technische Physica) aan het Mijnbouwplein. De eerste hoogleraren waren de professoren De Haas, Dorgelo en Zwicker en de afdeling startte met 38 natuurkunde-studenten. Het eerste diploma werd uitgereikt in 1933. Een echte afdeling (thans faculteit) werd Technische Natuurkunde in 1949. Zij telt rond tweehonderd studenten en is de grootste natuurkundefaculteit van ons land.

Ter gelegenheid van dit diamanten jubileum werd, op initiatief van de heer H.K. Nagtegaal (voorzitter van de Genealogische Vereniging Prometheus en verbonden aan de faculteit), een boekje samengesteld met een terugblik op zestig jaar opleiding tot natuurkundig ingenieur. Daarbij komen onder meer ter sprake de studie op zichzelf, het praktikum, de bedrijfsdienst, de Vereniging voor Technische Physica, onderzoek-groepen in de faculteit en een uitgebreide biografie van oud-hoogleraren en -lectoren. Het boekje ziet er, ook in illustratief opzicht, technisch alleszins verzorgd uit en de inhoud is voor geïnteresseerden en belanghebbenden zeker van betekenis. Het is à f 7,50 verkrijgbaar bij de Gem. Archiefdienst, Oude Delft 169, dinsdag tot en met vrijdag van 9 tot 16 uur.

Cultuur-adresboek Zuid-Holland

Onlangs is verschenen het Adresboek voor geschiedoefening en cultuurbehoud in Zuid-Holland. Het is een uitgave van het Provinciaal Overlegorgaan Geschiedbeoefening van de Culturele Raad van Zuid-Holland en werd samengesteld door B. van Straalen. De gids - een eerste uitgave in zijn soort - bevat de namen en adressen van circa 250 instellingen en organisaties in Zuid-Holland op bovengenoemd gebied. Uiteraard hebben we in deze overzichtelijke gids ook gespeurd naar Delftse verenigingen, instellingen enz. Delfia Batavorum (met WIADD en Archeologische werkgroepen), Gemeente-Archief en Genealogische verenigingen staan er in vermeld, maar we missen de namen van Museum Het Prinsenhof, Huis Lambert van Meerten, Tetar van Elven, Armamentarium, Vereniging Vrienden van Het Prinsenhof en Nusantara. Musea als de Lakenhal (Leiden), Haags historisch museum staan wèl vermeld. Een wat vreemde zaak vinden wij ...

De meldagen van '40

Inmiddels hebben wij het "Dagboek 10-15 mei 1940" (zie vorige convocaat pag. 12) van de uitgever ontvangen. De inhoud van het geschriftje van enkele tientallen pagina's geeft echter geen aanleiding dieper in te gaan op deze retrospectieve ontboezeming van oud-korporaal Martin Dijkstra. De ervaringen van deze militair, die met enkele stukken infanteriegeschut (6-Veld) in actie is geweest bij de Pauwmolen en in Delfgauw leveren geen bijdrage tot de vorming van een beeld van oorlogshandelingen ter plaatse. Het is een persoonlijk dagboekje, waarin de auteur zijn eigen kwaliteiten niet onder stoelen of banken steekt. Wie beter geïnformeerd wil zijn over de strijd aan de zuidflank van Delft heeft meer aan de boeken van De Jong en Brongers, alsmede aan het uitgebreide artikel daaromtrent in Facetten van Delft.

G.G. Kunz

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 3

februari 1989

VERMAAK IN DELFT

Op **maandag 13 februari** a.s. houdt het genootschap een bijeenkomst in het **stadhuis** aan de Markt. De burgemeester van onze gemeente, mr H.V. van Walsum, zal dan een causerie houden over

Toneel en ander vermaak in Delft door de eeuwen heen

De bijeenkomst begint, zoals gewoonlijk, om 20 uur.

THEMA

De heer Van Walsum zal in zijn causerie over het vermaak in Delft twee lijnen volgen. De eerste lijn is die van de geschiedenis van het toneel in Delft. Deze omvat het processie/kerktoneel, Latijnse School-toneel, rederijkers (De Rapenbloem), toneel als kermisattractie, verzorgd door rondreizende troepen, de negentiende eeuw waarin het toneel een eigen accommodatie krijgt, de geschiedenis van de Stads Doelen als toneelzaal met de daaraan gepleegde diverse verbouwingen, de openluchtopvoeringen van Elckertyc, de functie en lotgevallen van De Waag, alsmede de kleine theatertjes, tot nu toe.

De tweede lijn is de geschiedenis van het verschijnsel "Doelen", die de inleider met de eerste lijn hoopt te kunnen vervlechten. Bioscopen, filmhuis, concertaccommodatie, kermissen en openluchtsporten enz. zal hij aanstippen voor het achtergrondbeeld. De nadruk van de causerie ligt dan ook niet op het uitstallen van de plaatsen waar het vermaak plaats vond. Waar mogelijk zal hij ze wel noemen, zonder ze evenwel tot een centraal punt in zijn voordracht te verheffen.

Mr H.V. van Walsum werd in 1932 geboren te Rotterdam. In 1948 verhuisde het gezin van mr G.E. van Walsum (zijn vader) naar Delft in verband met diens benoeming tot burgemeester van Delft. De familie woonde tot 1953 - het jaar waarin Van Walsum Sr. werd benoemd tot burgemeester van Rotterdam - in Delft in de thans helaas totaal verwaarloosde ambtswoning aan het Kalverbos. Inleider doorliep het Grotiusgymnasium te Delft en studeerde vervolgens rechten. Hij was o.m. burgemeester van Rheden en kwam als zodanig in 1985 naar Delft. Hij is - uiteraard zouden wij zeggen - lid van Delfia Batavorum.

AGENDA

- 13 februari 1989:** Stadhuis Markt; mr H.V. van Walsum: "Vermaak in Delft door de eeuwen heen"; (20 uur).
- 8 maart 1989:** mr J.W.F.X. de Rijk spreekt in de senaatszaal van de T.U. over "Hoe deftig is een dubbele achternaam?" (Lezing in samenwerking met de Genealogische vereniging Prometheus T.U. (20 uur).
- 4 april 1989:** Woonoord Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan. Mevrouw E.C. Engelenberg "Paasgebruiken in de Russisch-orthodoxe kerk". (20 uur). Lezing met eventueel dia's en muziek.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

Ir E.H. Bourdrez	H. Dunantlaan 43	2614 GK Delft
J.P. In 't Veld	Bikolaan 76	2622 EK Delft
Mevr. J.C.A. Voskuil	G. van Loonstraat 15	2612 HV Delft
Pastoor J.C.M. van Winkel	Burgwal 20	2611 GJ Delft

"UIT DE BESTUURSVERGADERING VAN 20-12-'88"

Het bestuur meent dat het voor de communicatie tussen bestuur en leden nuttig is met enige regelmaat in het convocaat te melden welke belangrijke zaken in de bestuursvergaderingen aan de orde zijn. De leden kunnen dan zo ook met ons meedenken en eventueel een eigen inbreng hebben ten aanzien van de activiteiten van het bestuur. De informatie éénmaal per jaar op de jaarvergadering lijkt wat al te summier om u als lid voldoende betrokken te laten blijven bij het genootschap. Omdat het merendeel van de leden volstaat met het een enkele maal bezoeken van een lezing, willen wij proberen u tot wat meer activiteit te prikkelen.

Op de laatste jaarvergadering werd aangekondigd dat het bestuur zich zou gaan bezinnen op de nieuwe activiteiten die de leden zouden kunnen worden aangeboden. Hieronder volgen enkele ideeën die nu in discussie zijn.

1. Lustrum.- In 1990 zal er weer een lustrum gevierd kunnen worden. Hierover zijn in de voorgaande vergaderingen reeds enige gedachten ontwikkeld. Wij hebben het voornemen als hoofdbestanddeel van dit lustrum een symposium te organiseren. In samenhang met dit symposium zal dan een lustrumboek worden uitgegeven. Hopelijk zal op korte termijn een lustrumcommissie kunnen worden gevormd die van start kan gaan met de nu nog vage plannen. Op dit ogenblik lijkt het dan ook niet zinvol het thema - waarvoor in het bestuur veel enthousiasme bestaat - aan u mede te delen. Zo gauw er concrete beslissingen zullen worden genomen stellen wij u op de hoogte.

2. Jaarboek.- Voor 1989 waren er aanvankelijk geen plannen om een boek te publiceren. Het ziet er nu echter naar uit dat er, in samenwerking met het museum Nusantara, toch een uitgave komt en wel in het kader van de viering van het 125 jarig bestaan van de verzamling etnografica afkomstig van de toenmalige Indische Instelling der Koninklijke Akademie te Delft; nu dus in het bezit van Nusantara. Onze publicatiecommissie stelt haar know-how ter beschikking voor het boek waarvan de zorg voor de inhoud komt van de zijde van het museum.

3. Activiteiten van en voor de leden (historisch.) In het bestuur is reeds vele malen aan de orde geweest de weinig actieve rol van de leden. Het genootschap organiseert lezingen en een jaarlijkse excursie. Wij bieden echter geen mogelijkheid om zelf daadwerkelijk bezig te zijn, bij voorbeeld door onderzoek te verrichten naar Delftse historische onderwerpen. De indruk bestaat dat er onder de leden zeker enigen zijn die belangstelling hebben om onderzoek te gaan doen maar niet weten hoe zij dit moeten aanpakken. Indien er voldoende belangstellenden zijn, zou Delfia Batavorum hierbij kunnen helpen, bij voorbeeld door het bijeenbrengen van projectgroepjes, die een bepaakt onderwerp uit de Delftse historie uitwerken met begeleiding van deskundigen. Zo'n studie kan dan uitmonden in een lezing voor het genootschap. Door het zelf deelnemen aan onderzoek wordt uw kennis aangaande het Delftse verleden veel meer vergroot dan door welke lezing dan ook. Nader zal worden onderzocht welke onderwerpen zich voor bestudering lenen. Meer uitgewerkte plannen hopen wij u binnenkort te kunnen voorleggen. Indien u belangstelling hebt dan mag u dat ons uiteraard reeds nu laten weten!

4. Activiteiten van en voor de leden (gemeentelijk beleid).- In de gedachtenwisseling binnen het bestuur kwam ook naar voren dat er regelmatig plannen door de gemeente worden ontwikkeld voor de ruimtelijke ordening van de oude stad. Deze plannen zouden wij uit historisch oogpunt kritisch moeten begeleiden en zo nodig tijdig bezwaren moeten aantekenen tegen o.i. ongewenste ontwikkelingen. Onze commissie Behoud Stadsschoon is nu te zeer belast met de ontwikkeling van het monumentenbeleid om dit onderwerp ter hand te kunnen nemen. Uit de leden zou een nieuwe werkgroep kunnen worden gevormd die de gemeentelijke nota's, zoals bij voorbeeld de nota "Zuidpoort" gaat bestuderen en commentariëren. Enige deskundigheid zullen de leden van een dergelijke werkgroep wel moeten hebben. De commissie Behoud Stadsschoon is gevraagd dit idee nader uit te werken en concrete voorstellen te doen voor de samenstelling van deze werkgroep. Ook hierover zult u nader vernemen zodra wij belangstellenden voor deze commissie kunnen gaan inschakelen.

Het bestuur heeft het gevoel met deze nieuwe ideeën u iets te kunnen bieden dat in een behoefte voorziet. Hebt u andere wensen of gedachten, laat het ons dan vooral weten!

Het bestuur

BIBLIOTHEEK

Op iedere lezingavond is er gelegenheid tot het lenen en inleveren van boeken. Inleveren kan ook nog steeds geschieden bij het Gemeente-Archief, Oude Delft 169. Voorts is er elke **derde dinsdag** van de maand (van 19 tot 20 uur) gelegenheid tot het inleveren of ruilen van boeken in het gebouw van de Openbare Biblio-

theek aan de Kruisstraat. De eerstvolgende data hiervoor zijn:

21 februari, 21 maart, 18 april, 16 mei en 20 juni.

april, 16 mei en 20 juni.

Bij wijze van proef wordt hierbij de gelegenheid geopend tot het schriftelijk reserveren van boeken. (Weet u dat ook een beperkt aantal catalogi wordt uitgeleend?). Als u **twee dagen** voor de uitleendata in de Openbare Bibliotheek mij een briefje stuurt met de gewenste boeken, breng ik deze mee op de daarna volgende lezingavond. Uiteraard kunt u een reserveringsbriefje ook inleveren op een lezingavond. Ik breng de boeken dan op de volgende lezingavond mee.

Mijn adres is F. van Rossum, Hof van Delftlaan 120, 2613 BS Delft.

Bij het doornemen van de kartotheek heb ik gezien, dat een aantal boeken, ver buiten de uitleentermijn van twee maanden, nog niet zijn ingeleverd. Wilt u eens nagaan of dit eventueel voor u geldt en, zo ja, de boeken alsnog inleveren? Dit zou mij veel werk besparen. Bij voorbaat dank.

Aanwinsten.

BOEKEN:

707 KRUIT EN KRIJG, Serieuitgave van het Genootschap Delfia Batavorum No. 15.

708 NED. VER. VOOR WASSERIJEN (N.V.W.), Er wasch eens, Jubileumuitgave 1983.

709 VAN BILSEN, Jan EN VERHOEF, Aad, Retour Berlijn.

710 De BOER, P.G., Enkele Delftse Kerkportretten opnieuw bekeken. Dissertatie 1988.

711 DIJKSTRA, Martin, DAGBOEK van een korporaal aan het pantserafweerfront bij Delft, 10-15 mei 1940.

712 GEMEENTE DELFT: Zicht op Delft, Scenario van de ontwikkeling van de stad tussen 1989 en 2000.

TIJDSCHRIFTEN:

713 KRO NIEK, Periodieke Uitgave Roterodamum, No. 63 nov. 1988.

51 SPIEGEL HISTORIAEL, Jaargang 23 (1988) No's 1 t/m 12.

531 MONUMENTEN, Jaargang 9 (1988) No's 1 t/m 12.

481 HEEMSCHUT, Jaargang 65 (1988) No's 1 t/m 12.

625 KRONIEK, Orgaan historische vereniging Rijswijk, Jaargang 1988.

128 HOLLAND, Jaargang 20 (1988) No's 1 t/m 6.

516 BULLETIN Stichting Oude Hollandse Kerken, No. 26, Lente 1988.

628 NIEUWSLIJN, Personeelskrant van de Gemeente Delft, Jaargang 1988.

686 MONUMENTENZORG, Rijksdienst vvo de, Jaarverslag 1987.

138 LEIDS JAARBOEKJE, 1988.

85-2 RIJKSMUSEUM PALEIS HET LOO, Verslag van de directeur over 1986.

85 ORANJE-NASSAU MUSEUM, Jaarboekje 1988.

F. van Rossum
bibliothecaris

TERUGBLIK

Ruim twee uur was ir H.H. Vos op 10 januari in de kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis aan het woord over de lotgevallen van het Delftse kartuizerklooster (1469-1572). Daarbij schetste hij een gedetailleerd beeld van de geschiedenis van deze streng-in-de-leer zijnde orde. Een figuurlijk beeld in de eerste plaats door de uitgebreide hoeveelheid informatie over het ontstaan van het klooster dat maar net een eeuw oud werd en over de verrichte opgravingen, opmetingen en inventarisatie in 1959 en 1960. Letterlijk voorts: door de unieke collectie van bijna tweehonderd dia's die hij ter illustratie van zijn relaas vertoonde; bepaald dus niet een plaatje bij een praatje ...

Een volle zaal (\pm 130 bezoekers) luisterde en keek dan ook met veel belangstelling naar wat de inleider vertoonde en vertelde. Zéker de tientallen bewoners van de nieuwe wijk (Westlandhof) waar het klooster heeft gestaan en waarvan bovengronds geen spoor meer viel te ontdekken.

Het klapstuk van de voordracht kwam aan het slot van de avond toen ir Vos een pleidooi hield voor de technisch zeker uitvoerbare reconstructie in plaveisel van de omtrek van het klooster met zijn merkwaardige rechthoekige vorm, de kerk, sacristie en kapittelzaal.

Na de opgravingen eind van de jaren '50 en daarna, voor en tijdens de bouw van het Oude- en Nieuwe Gasthuis, was in het grasveld voor het ziekenhuis een dergelijke plattegrond van de kerk aangelegd waaraan later een kleine gemetselde zuil werd toegevoegd, een geschenk van de Delftse artsen. Die omtrekconstructie is nu helemaal door gras en onkruid overwoekerd. Wat ir Vos dan ook met nadruk bepleitte is de "sanering" van dit stukje Delftse archeologie en een soortgelijke aanleg van de omtrek van enkele kloostervertrekken in de nu nog in aanbouw zijnde wijken Aletta Jacobshof en Ricardishof, grenzend aan wat gespaard is gebleven van het Gasthuis, dat tot een appartementengebouw is verbouwd. Over deze mogelijkheid werden enkele gerichte vragen gesteld. Ir Vos gaf daarbij te kennen dat het voor Delfia Batavorum zeker aanbeveling zou verdienen indien te dezer zake de aandacht van het gemeentebestuur zou worden gevraagd.

Het eerste deel van zijn voordracht was gericht op het bodemonderzoek nadat er restanten van de fundamenteën bij het graaf- en meetwerk waren ontdekt. Dank zij het feit, dat spreker als hoofd-ingenieur bij Openbare Werken, de leiding had bij de uitbreidingsplannen in dit agrarisch deel van Delft, konden deze archeologische werkzaamheden met spoed worden aangevat en voltooid. De vele dia's van de plaats van het klooster, het graaf- en speurwerk, alsmede de inventarisatie van de in water- en afvalputten gevonden voorwerpen gaven van deze gang van zaken een uitstekende indruk.

In het tweede deel van zijn inleiding vertelde spreker iets over de geschiedenis van de kartuizerorde, hoe die zich in onze gebieden vestigde en in de loop der

jaren ook weer verdween, alsmede over enkele kloosters die hij in het buitenland kon bezoeken, zoals de Grande Chartreuse bij Grenoble en de Certosa di Calci bij Pisa in Italië.

G.G. Kunz

PRESENTATIE "STADHUIS DELFT"

Aan onze twee belangrijkste monumentale gebouwen - de Oude en de Nieuwe Kerk - is in de loop der jaren in boekvorm uitvoerig aandacht besteed. Maar bij het derde architectonische meesterwerk, het Delftse stadhuis, is de "schriftuurlijke" belangstelling niet verder gekomen dan enkele, overigens goed gedocumenteerde en vakkundig geschreven, artikelen, zoals in "Delftse Studiën" en "Delft", Cultuur en Maatschappij". Het bestaan van deze lacune werd vorig jaar ook onderkend door prof. ir M. Gout, oud-hoogleraar bouwkunde der T.U. en de Delftse chirurg en "Delft-minnaar" dr M.A. Verschuyt. Gezamenlijk brachten zij een boekje tot stand over Hendrick de Keijzers unieke schepping, waarbij eerstgenoemde in hoofdzaak de tekst voor zijn rekening nam en de heer Verschuyt de samenstelling van en de toelichting op het illustratieve deel, bestaande uit enkele tientallen etsen, tekeningen, gravures en (kleuren)foto's. Uitgeverij Waltman en Drukkerij Meinema, met wie contact werd opgenomen over een publikatie, zagen wel een markt voor een uitgave over de wordingsgeschiedenis en de latere lotgevallen van het stadhuis.

Het uiteindelijke produkt van deze samenwerking werd op 9 december officieel gepresenteerd op een bijeenkomst van genodigden in de Kamer van Charitate in het Prinsenhofcomplex. De directeur van Waltman/Meinema de heer J. Blaauboer overhandigde het eerste exemplaar aan wethouder mevrouw C.M. van der Bie-Van Vliet.

Korte toespraken werden voorts gehouden door o.a. prof. Gout, dr ir J.J. Raue, als plaatsvervanger van de door griep gevelde heer Verschuyt en oud-wethouder P.C. Elfferich, voor wie het stadhuis enkele tientallen jaren zoiets als een tweede tehuis was. Van de opbrengst van het boek gaat een bijdrage naar stichting Molen De Roos voor restauratie en onderhoud van onze enige overgebleven stellingmolen. Het bouwbedrijf Elementum in Maassluis, dat meermalen als sponsor optrad voor publikaties over bouwwerken heeft, met de drukker/uitgever, ook de uitgave van dit boekje financieel willen ondersteunen.

Delfia Batavorum heeft, **uitsluitend voor zijn leden**, een aantal boekjes in consignatie genomen. Zij zullen alléén worden verkocht op de **lezingavonden**, te beginnen dus op maandag 13 februari in het stadhuis en vervolgens op 8 maart en 4 april.

Er is een speciale gereduceerde prijs vastgesteld en wel **12,50 gulden per exemplaar**. (Zie ook onder Boekennieuws).

BOEKENNIEUWS

"Monumentje" voor monument

Een knap stuk vakwerk, zowel wat inhoud als uitvoering betreft. Die kwalificatie heeft betrekking op het fraaie boekje "Stadhuis Delft", geschreven en illustratief samengesteld door de heren Gout en Verschuyf. Drukker-uitgever Waltman/Meinema heeft er typografisch alle zorg aan besteed - ook al door het, voor een uitgave als deze, bijzonder geschikte oblongformaat.

Als gids en inspirator voor deze publikatie staat zonder twijfel centraal de man wiens naam verbonden is aan het belangrijkste boek over de historie van Delft, de zeventiende-eeuwse burgemeester Van Bleyswijck. Diens beschrijving van het Delftse stadhuis dwingt nog altijd onze bewondering af: ook de auteurs geven daarvan volmondig blijk. In een vlotte, luchtige stijl wordt een overzicht geschetst van de lotgevallen van het stadhuis in de loop van bijna vier eeuwen, te beginnen in de Middeleeuwen. De brand van 1536 doorstond het stadhuis grotendeels, maar in 1618 was de rode haan sterker dan zijn bestrijders. In het bestek van toch slechts enkele tientallen pagina's tekst en illustraties geven de samenstellers aan op welke wijze opeenvolgende generaties met het stadhuis zijn omgesprongen. Dat was in de vorige eeuw niet zo bijster fraai, al moet men de toen aangebrachte veranderingen (lees: verslechteringen) wel zien tegen de achtergrond van de toenmalige architectonische opvattingen. Maar gelukkig voor ons (en als postuum eerbetoon aan De Keijser) zijn die veranderingen in deze eeuw en vooral in het begin van de jaren '80 ongedaan gemaakt.

Al met al: een onderhoudend, rijk geïllustreerd boekje dat zijn weg onder de vele belangstellenden in de historie van Delft zeker zal vinden.

Buitenplaatsen langs de Vliet

In samenhang met de viering van tweeduizend jaar Voorburg werd in de zomer van 1988 in museum Swaensteyn een tentoonstelling gehouden over de historische buitenplaatsen langs de Vliet en omgeving. Tezelfdertijd had in het Huygensmuseum Hofwijck een expositie plaats, gewijd aan het leven en leren, alsmede de opvoeding van de kinderen van Constantijn Huygens. Naar aanleiding daarvan stelde Toïta Buitenhuis een boekje samen onder de titel "Buitenplaatsen langs de Vliet en omgeving". Het bevat de volgende artikelen: "Over buitenplaatsen en de genoegens van weleer" door dr C. Schmidt, "De buitenplaatsen van Voorburg en omgeving: tuinen en parken" door drs H.M.J. Tromp, "De buitenplaatsen aan de Vliet: het huis en zijn architectuur" door mevrouw Petra Ruygrok-Muns en met een voorwoord van drs A.H.C.C. Onzenoort. Van alle buitenverblijven die in dit gebied hebben gestaan - en waarvan nog slechts enkele zijn gespaard gebleven - wordt een beschrijving of een karakteristiek gegeven, geïllustreerd met een groot aantal foto's, tekeningen, gravures en plattegronden. En dat alles onder de rook van Delft!

G.G. Kunz

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 4

maart 1989

NAMEN MET VERLENGSTUK

Het genootschap nodigt u uit voor een bijeenkomst die zal worden gehouden op **woensdag 8 maart 1989**, aanvang 20 uur in de senaatszaal van de Technische Universiteit. Mr. J.W.F.X. de Rijk zal een causerie houden over het onderwerp

"Hoe deftig is een dubbele achternaam"

Deze bijeenkomst wordt georganiseerd in samenwerking met de Genealogische Vereniging Prometheus van de T.U.

THEMA

Eenmaal per jaar - dat is een traditie geworden - organiseert Delfia Batavorum een lezing-bijeenkomst in samenwerking met de Genealogische vereniging van Prometheus der Technische Universiteit. De bijeenkomst op woensdag 8 maart a.s. staat in het teken van naamgeving en naamverwerving, in het bijzonder van, populair gezegd, een naam met een verlengstuk. Vandaar de titel van de voordracht die mr. J.W.F.X. de Rijk zal houden: "Hoe deftig is een dubbele achternaam?"

Uitgangspunt van zijn causerie is het feit dat de dubbele of samengestelde familienaam zijn ontstaan heeft te danken aan het niet-bestaan van de juridische scheiding tussen voornamen en familie- of achternamen. Het gebruik van zulke dubbele namen kwam al in de Gouden Eeuw in zwang maar beleefde een bloei-periode in de achttiende eeuw voornamelijk in bepaalde kringen in de Republiek. Onderzoek heeft uitgewezen dat het gebruik van dubbele namen zich in die tijd heeft verspreid vanuit het gewest Holland. Mede onder invloed van de politieke gebeurtenissen en ontwikkelingen eind achttiende en begin negentiende

eeuw - na de Franse Revolutie - werd deze aangelegenheid op basis van de Code Civil van Napoleon wettelijk geregeld. Langzamerhand begonnen ook andere motieven bij de naamgeving mee te spelen dan de vernoeming naar voorouders, andere verwanten of bezittingen.

Mr. de Rijk wil wat nader ingaan op de plaats van de dubbele namen in de Nederlandse provincie Limburg, omdat twee maanden geleden het laatste deel van het omvangrijke werk "Repertorium van Nederlandse familienamen: Limburg" is uitgekomen als laatste deel van de reeks en ook omdat juist in Limburg tal van "vreemde" factoren van invloed zijn geweest.

Mr. de Rijk werd in 1921 te Haarlem geboren, alwaar hij nog woonachtig is. Hij studeerde rechten te Amsterdam en vond zijn werkzaamheden in het bedrijfsleven, met name in de scheepvaart. Eén van zijn hobbies was en is de genealogie en al wat daarmee samenhangt. Publikaties van zijn hand verschenen o.m. in Gens Nostra en het Nederlands Juristenblad.

DELFTDAG OP 2 SEPTEMBER

De Delftdag, die vorig jaar een doorslaand succes opleverde, zal ditmaal worden gehouden op zaterdag 2 september. Maar thans wordt de Markt niet het strijd-toneel voor het populaire Jeu de Boules. Wat er met dit spektakel zal gebeuren - of waar het zal worden gehouden - is nog niet bekend. Het plan bestaat om nu op de Markt twee podia te bouwen voor het optreden van een verscheidenheid aan groepen.

De opzet van Delftdag 1989 zal niet veel afwijken van die van vorige jaren. De musea zullen weer de gehele dag vrij toegankelijk zijn en vooral in de binnenstad zullen Delftse groepen, instellingen, verenigingen enz. zich aan de bezoeker en kijkers presenteren.

AGENDA

- 4 april 1989 :** Woonoord Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan. Mevrouw E. Engelenberg spreekt over "Paasgebruiken in de Russisch-orthodoxe kerk", met muziek en dia's. Aanvang 20 uur.

Het bestuur

TERUGBLIK

"De Stads Doelen gaat mij zeer ter harte, maar meer nog het toneel in Delft". Met deze korte, kernachtige uitspraak rondde burgemeester mr. H.V. van Walsum zijn causerie met nabespreking (c.q. discussie) af, die hij op 13 februari in de boordevolle raadszaal van het stadhuis hield voor Delfia Batavorum. Het uitgangspunt van zijn boeiende voordracht was het toneelvermaak in Delft door de eeuwen heen en uit de aard der zaak kwam daarbij de affaire-Doelen ter sprake. De inleider kon daar niet omheen en dat wilde hij ook niet want de opzet van zijn betoog was tweeledig. Ten eerste wilde hij een schets geven van de geschiedenis van het toneel in Delft, vanaf het processie/kerktoneel uit de middeleeuwen tot de dag van vandaag; ten tweede wilde hij daarin vervlechten de geschiedenis van het verschijnsel "Doelen", met het accent op de recente ontwikkelingen, die uiteindelijk leidden tot het raadsbesluit om de beuk in het geprezen en misprezen bouwwerk te zetten.

Op de historische ontwikkeling van het podiumvermaak door de eeuwen heen behoeft in dit korte overzicht niet te worden in gegaan. Mr. Van Walsum heeft zich in de materie zorgvuldig en gedocumenteerd verdiept waarbij hij de diverse vormen van toneelspel, in kerken en op kermissen, de revue liet passeren. Daarbij stond hij ook uitvoerig stil bij de rol, die - letterlijk - de rederijkers in de ontwikkeling hebben gespeeld.

Wat de lokale situatie na de achttiende eeuw betreft richtte de heer Van Walsum zich in het bijzonder op de lotgevallen van de (Stads) Doelen in de vorige en in deze eeuw. Aanvankelijk een trefplaats voor schutterijen, daarna ook, via nieuwbouw en verbouwingen, geschikt gemaakt voor concerten en toneelvoorstellingen. Na de jaren '20, toen de familie Van Bommel het beheer over de Stads Doelen voerde, heeft de Stads Doelen voor en na de oorlog een periode van bloei en voorspoed gekend. De laatste grote verbouwing (1963-1964) luidde in feite de zwanenzang in van het theaterbedrijf. Een neergang die tenslotte uitmondde in het raadsbesluit om aan het voortbestaan van de Stads Doelen een einde te maken. En dat was natuurlijk het punt waartegen door enkele aanwezigen tijdens de discussie werd aangehikt. Want wat komt er voor de Doelen in de plaats? (Zie daarvoor het bericht op pag. 32).

G.G. Kunz

UNIEKE VONDST TUSSEN DE BINTEN

De wonderen zijn de wereld nog niet uit. Zo'n exceptionele buitenkans beleefde de Delftse antiekhandelaar Peter Arkesteijn onlangs toen hij in zijn grotendeels gerestaureerde pand aan het Vrouwenregt de vondst van zijn leven deed. In de pers - lokaal en nationaal - is van de ontdekking die hij bij herstelwerkzaamheden deed uitvoerig melding gemaakt. Want wat vond hij tussen de plafondbinten:

bestoft en deels lichtelijk uitgeslagen? Niets meer of minder dan zes zeer zeldzame zestiende-eeuwse religieuze boeken. Maar dat bleek pas later bij nauwkeurige beschouwing. Aanvankelijk, bij het openbreken van het plafond, dacht Arkesteijn dat daarachter een stapeltje stenen lag. Maar al direct had hij door dat het om heel wat kostbaarders ging! In die conclusie kreeg hij de bevestiging van experts, met name vanuit de Koninklijke Bibliotheek. Zij kwalificeerden de boeken als uiterst belangrijk en als zodanig bovendien uniek. Alle boeken dateren uit de jaren rondom 1550 en zijn gebonden in de originele perkamenten omslag. De K.B. heeft inmiddels vijf van de zes zeldzame werken aangekocht. Daarmee zijn enkele tienduizenden guldens gemoeid; over de exacte prijs wensen beide partijen het stilzwijgen te bewaren.

De aangekochte boeken zijn "Den Boom des Wetens", "Van Christo den Sone Gods" (beide van Sebastian Franck), "Van die rechte Kennisse Jesu Christi" (van Dirk Philips), "Summa der Godtlijcker Schriftueren (mogelijk van Hendrik van Bommel) alsmede "Theologica Duytsch" met een eigen voorwoord van Maarten Luther. Vier van de vijf boeken zijn absoluut enig en in geen enkele andere bibliotheek bekend. De K.B. zal de aangekochte werken op microfilm vastleggen en in die vorm kunnen ze worden bestudeerd door belangstellenden. Vermoedelijk zijn de boeken in de balklaag verstopt uit angst voor ontdekking door de toenmalige overheid. Want de werken zijn stuk voor stuk produkten van de toen streng verboden en vervolgte "nieuwe religie". Het zesde, niet gekochte, boek draagt tot titel "Waerachtige Beschrijvinghe hoe dattet met de religie gestaen heeft". Arkesteijn heeft besloten dit boek zelf te behouden. Het gaat over de geschiedenis van de kerkelijke macht tussen 1517 en 1555 met als hoofdfiguren Karel V en Maarten Luther.

NIEUW STADSTHEATER IN 1992

Op donderdag 16 februari j.l. heeft wethouder K. de Vries informatie verstrekt over de plannen voor de bouw van een stadstheater, als opvolger van de tot afbraak gedoemde Stads Doelen. Het plan voorziet in de totstandkoming van een multifunctioneel gebouw (toneel, muziek, dans, film), gelegen in het zogenaamde Zuidpoortgebied (Z.W. Delft), inclusief het terrein van het vroegere Oude- en Nieuwe Gasthuis. De grote zaal zal plaats bieden aan 470 personen. Met de bouw kan in 1992 worden begonnen. De kosten worden geraamd op 8,7 miljoen gulden. Het voorstel, dat nog niet vast omlind is, werd besproken op 22 februari in een commissievergadering van de Delftse raad.

MEER DAN EEN "FACE-LIFT"

Het zo schandalig verwaarloosde, zelfs verpauperde ex-burgemeestershuis aan de Nieuwe Plantage zal, als het onlangs gepubliceerde herstelplan kan doorgaan, nog dit jaar weer een toonbare aanblik opleveren. Het zal, als de eigenaars-aannemer Ad van Tol de plannen kan verwezenlijken, aanzienlijk meer worden

dan een "face-lift", zoals jaren geleden al in de bedoeling lag; ook meer dan een grondige opknappbeurt. De situatie van het gebouw is namelijk zodanig dat een algehele verbouwing en restauratie noodzakelijk zullen zijn. Onbegrijpelijk dat men het verval ooit zo ver heeft laten komen!

Voor het herstel van dit patriciërshuis uit 1879 kan men gelukkig beschikken over de oorspronkelijke bouwtekeningen. Als de verbouwingsplannen uitvoerbaar zijn en door de gemeente worden geaccepteerd zal de ruimte op de begane grond ingericht worden als horecabedrijf. De bestemming van de bovenverdiepingen staat nu (medio februari) nog niet vast.

BOEKENNIEUWS

Armamentarium.

Dit is de titel van het jaarboek van de stichting "Vrienden van het Legermuseum te Delft", de ondersteunende organisatie van het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum "General Hoefer". Dezer dagen is in deze reeks nr 23 (1988) uitgekomen: wederom een kloek en onbekrompen geïllustreerd boekwerk van plm 170 pagina's. De uitgave - voortreffelijk verzorgd door Drukkerij Meinema - bevat een zestiental artikelen over uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met de ontwikkeling van alles wat ooit met de krijgsmacht samenhang en dat ook doet tot op de dag van heden. Een greep: voorzitter Th. van Leeuwen schrijft over de uniform van een supra-nationaal Europees leger; de periode rondom 1688 (William en Mary) wordt in een viertal bijdragen belicht, dr. F.G. de Wilde produceerde een welhaast anecdotisch artikel over de haar- en baarddracht in het Nederlandse leger, mr. R.A. Schimmel belicht het onderwerp Revolutie en muziek, F.J.H.Th. Smits (de Nederlandse uniformen-expert bij uitstek, bekend van Taptoe-Delft) en dr. De Wilde schetsen de geschiedenis van de onderofficieren-ordonnansen van koning en koningin en drs. J.G. Verbeek belicht het onderwerp Bomwerpers en mortieren in het Nederlandse leger van 1914 tot 1918.

G.G. Kunz

WIE WEET WAT OF WAAR?

De Waterslootse of Sint Jorispoort was één van de acht Delftse stadspoorten, gelegen aan de stadswal bij de Binnenwatersloot. In de poort sprak de Hoge Vierschaar van Delfland recht.

De gevels waren versierd met fabeldieren, zittende leeuwen met wapenschilden enzovoort. Deze "capitaelste Poort van gansch Nederland!" werd helaas in 1847 door de gemeente verkocht voor afbraak voor 3.000 gulden.

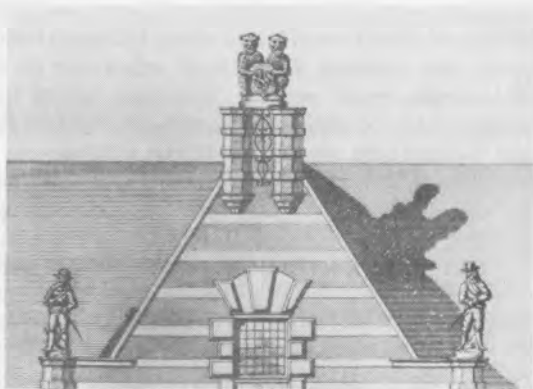
Het eerste station werd in 1847 op steenworp afstand van de poort gebouwd en de poort werd gesloopt om plaats te maken voor een klein stationsplein.

Afbeeldingen

1. Afbeelding van de Waterslootse poort uit *D. van Bleyswijck, Beschrijvinge der Stad Delft, 1667.*

De gevelversieringen zijn duidelijk te zien. Het maakt de indruk dat er twee wapendragende leeuwen op de bovenste pinakels staan.

2. In "Afbeeldingen van oude bestaende gebouwen", uitgegeven door de Maatschappij tot bevordering der bouwkunst, staat op plaat XLV, de Waterslootse poort te Delft (buitenzijde) opgemeten in 1833. Het betreft een steendruk van R. de Vries jr. Tevens staan op deze plaat afbeeldingen van twee beeldjes met onder nr. 1 de volgende mededeling:
3. "Staat tegenwoordig (1848) in den tuin van den Stadsarchitekt gelegen achter de zoogenaamde Stadswerf. Daar houdt men het voor het afbeeldsel van Godfried van Bouillon (1/3 minder dan levensgroot)".

Godfried III van Bouillon (van Boulogne of van Lotharingen) ook wel Govert de bultenaar of met de bult genoemd (hij zou een gebochelde hoge rug hebben gehad) zou, volgens overigens weinig betrouwbare bronnen, in 1071 een sterke hebben gesticht, waaruit de stad Delft zich zou hebben ontwikkeld.

Vragen

- Was de stadsarchitect die in 1848 het beeldje van waarschijnlijk Godfried III van Lotharingen in zijn tuin had staan P.L. Smits? Hij was stadsfabriek van 1817 tot 1856.
- Waar stond (of staat) het huis waar deze stadsarchitect in 1848 woonde?
- Zou het beeldje nog ergens zijn en zo ja, waar? Bij familie van P.L. Smits?

Wishful thinking: "Wat zou het aardig zijn als het beeld van hertog Govert met de bult ergens in Delft weer een goede plaats zou kunnen krijgen".

Op een litho van Evert Koster (1817-1892) zien we de Waterslootse poort aan de buitenzijde. De afbeelding moet kort voordat de poort werd afgebroken zijn gemaakt.

Dr. M.A. Verschuyf

DELFTS MEDISCH VERLEDEN

APER DE VOGEL: EEN "VERGETEN" ARTS IN DELFT

In de lange rij medici die in de zeventiende eeuw tot taak hadden te waken over de gezondheid van hun Delftse medeburgers, neemt Apertus de Vogel een ondergeschikte plaats in.

Niettemin kan een korte kenschets een indruk geven van zijn levensloop en vooral over zijn studie aan de Leidse universiteit en aan die te Padua in Italië. Zijn vader, Dirk Jansz. de Vogel, geboren circa 1575, was brouwer in 'Het Hert' te Delft en huwde in 1600 met Sara, een dochter van Aper Frans van der Houven. Onze medicus werd derhalve vernoemd naar zijn grootvader van moederskant.

Op 18 februari 1627 werd Aper de Vogel in Leiden ingeschreven in het Album Studiosorum om er medicijnen te gaan studeren, waar een andere in Delft geboren medicus, Adolphus Vorstius (1597-1663), sedert 1624 hoogleraar in de geneeskunde was.

Zeven jaar later, op 21 februari 1634, treffen we De Vogel aan in Padua, waar hij zich liet inschrijven in de *Incluta Natio Germanica Artistarum*. Mogelijk heeft Vorstius, die zelf in 1622 te Padua tot doctor in de geneeskunde was gepromoveerd, hem aangeraden eveneens een studiereis naar Italië te maken en zeker naar de beroemde universiteit van Padua.

Deze universiteit was in de zeventiende eeuw het Mekka voor de Europese intelligentia. Uit alle delen van Europa stroomden de studenten er naar toe om te studeren en te promoveren. Evenals te Bologna was ook in Padua het academisch onderwijs gesplitst in twee volstrekt gescheiden studierichtingen; enerzijds de juridische, anderzijds die der zogenaamde 'Artista', waartoe de theologie, wijsbegeerte en ook de geneeskunde behoorden.

Binnen de *universitas scholarium* waren de studenten, die afkomstig waren uit eenzelfde landstreek, hecht aaneen gesloten tot zogenaamde Naties. Tot de hierbovengenoemde *Natio Germanica* behoorden alle Duits-sprekenden met inbegrip van de Nederlandse en Vlaamse studenten. Vandaar dat Apertus de Vogel zich bij deze *Natio* als student liet inschrijven.

Al ruim een jaar later (15 juni 1635) promoveerde hij er tot doctor in de geneeskunde waarschijnlijk op stellingen. Na de promotie is hij nog enige tijd in Padua gebleven. In februari 1636 komen wij zijn naam tegen op de doctorsbul van Johannes Rienschovius, afkomstig uit 's-Hertogenbosch. Deze laatste promoveerde in Padua zowel tot doctor in de filosofie als in de geneeskunde.

Behalve De Vogel worden op de bul van Rienschovius ook nog de namen vermeld van drie andere Nederlanders en wel Marinus Hoogenbergh, afkomstig uit Gouda, Gerardus Neodorpius, die ook in Leiden had gestudeerd en Johannes Carbasius, afkomstig uit Hoorn, die zich op 12 april 1635 had laten inschrijven in Padua.

Terug in Nederland is Apertus de Vogel korte tijd medicus geweest in Amsterdam, maar al spoedig verhuisde hij naar zijn geboorteplaats Delft, waar hij op 25 mei 1644 trouwde met Elisabeth Maurique, dochter van Antonio Maurique, Heer van Maasdam. Gedurende twintig jaar heeft De Vogel in Delft de medische professie uitgeoefend tot aan zijn dood in februari 1664. Op 23 februari van dat jaar werd hij in de Oude Kerk begraven.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 5

april 1989

TWEE LEZINGEN IN APRIL

Bij wijze van uitzondering - er was geen andere oplossing mogelijk - zullen er dit seizoen twee lezingavonden in één maand worden gehouden.

De eerste vindt plaats op **dinsdag 4 april**, aanvang 20 uur, in het woonoord voor ouderen "Abtsoude" aan de Aart van der Leeuwlaan. Mevrouw E.C. Engelenberg zal daar een causerie houden over het onderwerp

Paasgebruiken in de Russisch-orthodoxe kerk

De voordracht zal worden ondersteund en toegelicht met muziek en dia-vertoning.

*

De volgende bijeenkomst zal worden gehouden op **dinsdag 25 april**, aanvang eveneens 20 uur, in de kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis, gebouw H (St. Hippolytus). Mr A.P.A. van Daalen, educatief ambtenaar bij de Gemeentelijke Archiefdienst zal dan spreken over

Op stoep en straat

Spreker behandelt daarbij alles wat in de ruimste zin van het woord tot het zogenaamde straatmeubilair behoort. Hij zal bij zijn inleiding ook een aantal dia's vertonen. Over dit onderwerp werd in de afgelopen wintermaanden in het gebouw van de Archiefdienst een interessante tentoonstelling gehouden.

THEMA PAASGEBRUIKEN (4 APRIL)

Mevrouw Engelenberg zal een schets geven van de historische ontwikkeling van het Christendom in Rusland en in het bijzonder van de orthodoxe kerk. Vervolgens zal zij dieper ingaan op de gebruiken, zowel liturgisch als daarbuiten, van de Paascyclus met het aanstippen van een aantal markante feiten.

*Een impressie van een Russisch-orthodoxe kathedraalcomplex.
(tekening H.L. Houtzager)*

Mevrouw Engelenberg volgde gymasiaal onderwijs in Haarlem en studeerde geneeskunde aan de Gemeente-Universiteit van Amsterdam. Gedurende een reeks van jaren was zij als psychiater verbonden aan het St. Joris Gasthuis te Delft. De tijd na haar pensionering benut zij voor een belangrijk deel met een studie in de vergelijking van godsdiensten, een onderwerp waarvoor zij al vanaf haar studententijd belangstelling heeft. Die vergelijking betreft de Christelijke en niet-Christelijke godsdiensten. In samenhang hiermede hebben de orthodoxie en de religieuze kunst in het bijzonder haar belangstelling. Voor haar studie van dit onderwerp heeft zij tal van reizen gemaakt en daarover ook lezingen gehouden.

THEMA STRAATMEUBILAIR (25 APRIL)

Onder de titel "Op stoep en straat" vertelt de heer Van Daalen over hetgeen er zoal te zien is op straat en langs de grachten in de binnenstad en daarbuiten. Het betreft onder meer stoepen, stoephekken en -stenen, maar ook bestrating, put- en riooldekseks, verkeerstekens, brugleuningen, pompen, luifels en uithangborden. Niet alles is een monument, maar veel is belangrijk genoeg om er enige aandacht aan te besteden. Over dit onderwerp zal van de hand van de inleider binnenkort een publicatie (100 à 110 pagina's) verschijnen onder de titel "Op stoep en straat". De gemeente-archivaris drs A.J.H. Rozemond schrijft er een voorwoord in.

Het boekje zal tal van illustraties bevatten: foto's en ook tekeningen van de heer T. Brouwer. De prijs zal, onder voorbehoud, ± 20 gulden bedragen. Men zal er op de lezingavond van de heer Van Daalen op kunnen intekenen. De oplage is beperkt.

Een detailtekening van het monumentale pand Oude Delft 141, eens het woonhuis van Clara van Sparwoude, daarna achtereenvolgens woonhuis en bankgebouw. Tot het "straatmeubilair" van dit pand behoren de twee fraaie muurlantaarns en het hekwerk terzijde van de ingang.

(tekening H.L. Houtzager)

De heer Van Daalen studeerde rechten te Nijmegen, waar hij zijn titel in 1955 verwierf. Hij was werkzaam op de gemeente-secretarie te Hilvarenbeek en kwam in 1959 in dienst van de gemeente Delft. Hij was secretaris van de toenmalige Culturele Raad van Delft, tevens oprichter van een Buro voor Culturele Zaken. In 1974 werd hij benoemd tot educatief ambtenaar bij de Gem. Archiefdienst. Als zodanig organiseerde hij tal van tentoonstellingen, zoals Het Orakel van Delft (Hugo de Groot), Anthonie van Leeuwenhoek, Delftse Gilden, Politie en Justitie, Speelpoppen der IJdelheid, Lodewijk XVII of Naundorff? en Delft Brandt. Voor deze exposities verzorgde hij tevens de publikaties in boek- of brochurevorm. Ook organiseerde hij tentoonstellingen elders, zoals in Abts- woude (Poot is niet dood) en het Prinsenhof (Op Slot).

G.G. Kunz

TERUGBLIK

Traditiegetrouw opende de voorzitter van Prometheus de bijeenkomst: de aanwezigen een leerzame avond toewensend.

De belangstelling voor familienamen was bij de spreker van deze avond mr J.W.F.X. de Rijk al vroeg gewekt, daar zijn vader contacten onderhield met dr P.J. Meertens naar wie het P.J. Meertens Instituut voor Naamkunde van de Kon. Ned. Akademie voor wetenschappen is genoemd. Het onderzoek naar de naamkunde is vooral op gang gekomen na de volkstelling van 1947, waarbij een gigantische hoeveelheid informatie vrijkwam. Deze is en wordt op instigatie van dr Meertens samengebracht in het Nederlands Repertorium van familienamen, gerangschikt per provincie, plus Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Naamgeving is zo oud als de mensheid; hierdoor kunnen individuen zich van elkaar onderscheiden, maar ook kunnen familierelaties worden aangegeven. Na het jaar 1200 wordt de naamgeving met de toenemende verstedelijking belangrijker als administratief en technisch hulpmiddel voor het bestuur, maar er zijn geen bindende regels.

In de steden komt de stand van de magistraten op die hun status willen onderstrepen door de familienaam te verfraaien. Hiervoor werd bijvoorbeeld de familienaam van de moeder of de naam van een heerlijkheid die was verworven, aan de familienaam toegevoegd. Dat er geen regels voor de naamgeving waren illustreerde spreker met het geheel ontbreken van een opmerking hierover in het boek dat Hugo de Groot over het Roomsche-Hollandsche Recht heeft geschreven.

Dubbele namen werden onder meer gebruikt om een familienaam voor uitsterven te behoeden of om een indicatie van het vaderschap aan te geven in het geval het een kind van een ongehuwde moeder betrof.

In de Napoleontische tijd werd de Code Civil ingevoerd en de burgerlijke stand; daarmee kwam de regelgeving voor familienamen tot stand. Vanaf 1840 was naamsverandering alleen nog mogelijk met toestemming van de koning. Spreker noemde enkele verschillende redenen voor naamsverdubbeling:

- toevoeging van de naam van adoptief ouders aan de naam van een onwettig kind dat zij hadden verzorgd;
- toevoeging van de naam van de echtgenote (Kerdijk) aan een discriminerend geachte familienaam (Polak).

Omdat naamsverdubbeling op slinkse wijze kon worden bereikt door alle kinderen dezelfde laatste voornaam te geven en deze steeds voluit te schrijven werd in 1923 bepaald dat bij het inschrijven in de burgerlijke stand eerst de familienaam moet worden vermeld, gevolgd door de voornamen die door een komma van de familienaam worden gescheiden.

In het repertorium zijn tachtig- tot honderdduizend familienamen opgenomen; daarvan zijn circa twee procent dubbele namen. Dubbele namen worden, in het algemeen gesproken, door minder dan honderd mensen per naam gedragen. Ze zijn dus relatief zeldzaam. Als wij daarbinnen zoeken naar adellijke namen dan maken die ongeveer een derde deel uit van de dubbele naam. Volgens de inleider is ongeveer een derde deel helemaal niet zo deftig. Onderzoek naar het opkomen en de verdere geschiedenis van dubbele namen zou tot verrassende resultaten kunnen leiden.

In de discussie gingen de aanwezigen in op de verschillende aspecten van de voordracht, waarbij zij een verdere illustratie gaven van het vertelde of wel om een verduidelijking van bepaalde aspecten vroegen. Helaas was het vaak niet mogelijk een duidelijk antwoord te geven.

Na een dankwoord door de voorzitter van Delfia Batavorum, die ook de discussie had geleid, gingen de bezoekers enigszins verkleumd naar huis.

VERHUISKAART S.V.P.!

Wilt u, wanneer u gaat verhuizen, niet vergeten aan het secretariaat van het genootschap een verhuisbericht te sturen? Velen van u denken er wel aan, maar het gebeurt toch nog te vaak dat een convocatie terugkomt met het stempel "verhuisd" of "onbekend op dit adres". En dan bent u administratief verloren!

DELFTSE THEATERVRIENDEN

Gaarne voldoen wij aan een verzoek van de Vereniging van Delftse Theatervrienden om u, in navolging van burgemeester Van Walsum, op te roepen lid te worden van genoemde vereniging. Deze groep wil het theaterleven in Delft stimuleren door het uitgeven van een informatieblad met o.m. een agenda, een korte beschrijving van hetgeen geboden wordt en door te ijveren voor een goede programmering.

U kunt lid worden voor tien gulden per jaar plus, éénmalig, f 2,50 voor inschrijfkosten per **huysadres** (dus niet per persoon). U kunt u opgeven door naam en adres schriftelijk mede te delen aan Antwoordnummer 10264, 2600 WB Delft. U krijgt dan een acceptgiro toegezonden.

NIEUWE LEDEN

W.J. Ammerlaan	Aletta Jacobsstraat 48	2614 HG Delft
Mevr. H. Bogaerd	Landsteinerbocht 9	2614 GK Delft
Ir Chr. Maugenest	Maria van Reigersberchstr. 117	2611 GN Delft
Mevr. M.A. Mekkes	Edelhertlaan 61	2623 EN Delft
Mevr. I.S. de Munch	Sweelinckstraat 33	2613 MT Delft
Dhr en mevr. Staas-de Mooij	Voorstraat 69	2611 JM Delft

Het bestuur

ZOMER-EXCURSIE 1989: 2 EN 3 JUNI

De plannen voor de zomer-excursie beginnen reeds vorm te krijgen en de data zijn inmiddels vastgelegd: **vrijdag 2 en zaterdag 3 juni**. Het reisdoel wordt weer één van onze historische steden en wel Utrecht. Dank zij de welwillende medewerking van onze zustervereniging Oud-Utrecht staat een deskundig begeleide stadswandeling op het programma. Heen- en terugreis zullen per touringcar plaats vinden. Voor de ochtendkoffie wordt nog gezocht naar een interessante lokatie in de omgeving van Utrecht. Zoals gebruikelijk zal de stadswandeling worden voorbereid met een lezing in de week voorafgaande aan de excursie.

Het definitieve programma en aanwijzingen voor aanmelding zullen in het volgende convocaat verschijnen. Houdt nu reeds één van bovengenoemde data vrij!

De excursie-commissie

BIBLIOTHEEK

Leden van Delfia Batavorum kunnen gratis gebruik maken van onze bibliotheek die bijna 900 boeken omvat, voornamelijk op historisch gebied en vooral gericht op Delft. Lenen en terugbrengen van boeken kan plaats hebben op de lezing-avonden en elke **derde dinsdag** van de maand in de Openbare Bibliotheek, Kruisstraat 71, 's avonds van 7 tot 8 uur.

De eerstvolgende data hiervan zijn 21 maart, 18 april, 16 mei en 20 juni.

Aanwinsten bibliotheek

Boeken:

- 714 H. van Koolbergen, Materiële Cultuur, Huisraad, Kleding en Bedrijfs-gereedschap.
 - 715 H. Lambooy, Getekend land (bevat o.m. oude kaarten van het Hoogheemraad-schap Hollands Noorderkwartier).
 - 716 M.C. Roodenburg, Het merkteken van Adriaan Cornelisz. Cader, meesterpotten-bakker te Delft.
 - 717 Genealogische en Historische Encyclopedie van Delft (deel II).
 - 718 Drs P.C.J. van der Krogt, Testamenten verleden voor Schepenen van Delft 1536-1691.
 - 719 Zestig jaar studie voor natuurkundig ingenieur in Delft.
 - 720 Archeologisch Jaarverslag 1987 van de afdeling Bodemonderzoek Leiden.
- Tijdschriften en jaarverslagen:
- 350 Jaarboekje Die Haghe 1988
 - 52 Rotterdams Jaarboekje 1988

F.J.M. van Rossum
bibliothecaris

GLBAAL BEZIEN...

De jonge Delftse historicus drs Peter (P.C.J.) van der Krogt (33 jaar) heeft zowel in eigen stad als daarbuiten een naam, c.q. zekere faam verworven. Naam - in plaatselijk opzicht - door zijn boeken over Delft die een goed onthaal hebben gevonden: "Gevelstenen in Delft" en "De straat waarin wij wonen". In vakkringen: door zijn studies over globes, alias wereldbollen.

Op dit onderwerp: Globi Neerlandici (De globeproduktie in de Nederlanden) promoveerde hij op 17 februari aan de Rijks Universiteit te Utrecht tot doctor, dit in bijzijn van vele collega's en kennissen onder wie ook verscheidene Delftenaren. De jonge doctor heeft zich bereid verklaard, nu het werk voor zijn proefschrift achter de rug is, af en toe ook een bijdrage te willen leveren aan het convocaat van Delfia Batavorum, waarvan hij een enthousiast, belangstellend lid is.

BOEKENNIEUWS

Medisch-hist. publikatie.

Als nummer 5 in de serie-uitgave van de Reinier de Graaf Stichting te Delft verscheen onlangs een "Korte beschrijving van 't Gebruyk der Spuyt in d.Ontleedtkonst" door Regnerus de Graaf, med. doct. tot Delft.

Deze publikatie is in fascimile in het geschrift opgenomen en wordt voorafgegaan door een medisch-historische informatieve inleiding van dr H.L. Houtzager, die al verscheidene publikaties over deze jong gestorven geneesheer op zijn naam heeft staan.

Omstreeks 1663 vond De Graaf "seeker Werk-tuyg" uit ten gebruike bij de menselijke anatomie. Het instrument werd van koper of zilver gemaakt en had een lengte van ongeveer twintig centimeter. De injectiespuit leende zich goed om bloedvaten met gekleurde vloeistoffen of vloeibare was op te spuiten en op deze wijze de loop van slagaders en aders in het dode lichaam zichtbaar te maken. Vandaag de dag maakt men nog gebruik van een moderne uitvoering van het instrument.

Het boekje is voor vijf gulden verkrijgbaar op de lezingavonden van Delfia Batavorum en op de boeken-uitleenavonden in het gebouw van de Openbare Bibliotheek.

Jaarboek Die Haghe 1988.

Ook ditmaal munt dit bekende jaarboek van de historische vereniging Die Haghe uit door de kwaliteit van de bijdragen en de goede typografische verzorging. Uit de gevarieerde inhoud stippen wij aan: Nieuwe gegevens over het gebrandschilderde glas met De Verkondiging in de Grote of St. Jacobskerk, Aspecten van de orgelgeschiedenis van deze kerk; voorts een schets van de levensloop van de befaamde directeur van de Kon. Militaire Kapel dr C.L. Walther Boer, verder: een beschouwing over De Pelikaan, een Veurse snuif- en trasmolen, alsmede de Memoires van W.P. vcan Stockum sr. Voorts artikelen over archeologie in Den Haag, monumentenzorg in deze stad, alsmede de gebruikelijke rubrieken zoals necrologie, nieuwe straatnamen, bestuur der gemeente, publikaties over Den Haag en jaaroverzichten van Die Haghe. Zoals gewoonlijk is het jaarboek ook nu weer rijk geïllustreerd.

Bodemonderzoek Leiden.

Tevens is recent verschenen het jaarverslag 1987 van het Archeologisch Bodemonderzoek Leiden. Daaruit blijkt o.m. dat het Leidse bodemarchief door een veelheid aan (stads-) vernieuwingsactiviteiten ook in 1987 weer werd aangetast. Hierover wordt uitvoerig gerapporteerd. Een aantal interessante artikelen, zoals over het bodemonderzoek aan het Ir Driessenplein maakt dit verslag tot een boeiend document over de bodemgeschiedenis van de Sleutelstad.

G.G. Kunz

DANIËL PLANCIUS WAS RECTOR VAN DE LATIJNSE SCHOOL TE DELFT

Op de Delftse Latijnse school zijn in de loop der eeuwen aan een groot aantal leerlingen de beginselen der klassieke talen en die der mathematische vakken bijgebracht, wat voor velen een voorbereiding was voor de studie aan één der universitaire instellingen of hogescholen in ons land.

Onder deze leerlingen zijn er enkelen, die reeds tijdens hun leven een zekere naam en faam hebben verworven en die ook thans nog bekend staan wegens hun uitzonderlijke intellectuele vermogens, waarmee zij in verschillende takken van wetenschap triomfen hebben behaald.

Maar ook onder de magisters treffen we een aantal personen aan, die een zodanige levensloop hebben gehad dat zij ook thans nog van belang zijn voor diegenen die belangstellen in de geschiedenis van Delft in het algemeen en in die van de Latijnse school in het bijzonder.

Het docentencorps van de Delftse school bestond in de zeventiende eeuw uit een rector, een conrector en enige submonitoren of ondermeesters. Opvallend is dat de meeste rectoren in die tijd uit de Zuidelijke Nederlanden kwamen. Dat was het geval met Jason van Langemersch (1590-1596), met Jacobus van de Heyden (1596-1608), met Daniël Plancius (1608-1618) en met Jacob Crucius of De la Croix (1619-1655).

Van Daniël Plancius, die gedurende tien jaar het rectoraat uitoefende, is bekend dat hij in Brussel werd geboren. Hij was de zoon van de bekende predikant en geograaf Plan-

cius, die ondermeer betrokken is geweest bij de pogingen die Willem Barentsz. heeft ondernomen om via de Noord de zeeroute te vinden naar de Oost, welke onderneming eindigde met de bekende rampspoedige overwintering op Nova Zembla.

Als kind was Daniël met zijn ouders in 1585 uit Brussel gevlucht, kort nadat deze stad door Parma was ingenomen. Vader Plancius werd eind december van datzelfde jaar in Amsterdam als predikant bevestigd en bleef deze stad trouw tot aan zijn dood. Daniël zal daar wel de Latijnse school doorlopen hebben. Op 14 mei 1597 werd hij in Leiden ingeschreven als student in de theologie. In 1598 verdedigde hij daar in het openbaar een aantal stellingen zonder evenwel hiermee de doctorsgraad te behalen. Vier jaar later, op 12 juni 1602, liet hij zich opnieuw inschrijven in het Album Studiosorum van de universiteit. Kort daarop ondernam hij met zijn broer Jeremias, die ook theologie studeerde in Leiden, een studiereis naar Genève, waar zij zich op 6 april 1604 als studenten aanmeldde. Onderweg promoveerden zij - in 1602 of in 1603 - in Bazel tot doctor in de theologie.

Bazel was vanaf de tweede helft van de zestiende eeuw tot het einde van de zeventiende eeuw zeer gezocht als plaats om te promoveren. In de matrikels van deze universiteit komen in deze periode talrijke buitenlandse studenten voor, onder wie velen afkomstig uit de Zuidelijke- en Noordelijke Nederlanden, die er in korte tijd de doctorsgraad behaalden.

Ook een achttal Delftenaren - van oorsprong wel te verstaan - heeft tussen 1568 en 1673 hier gestudeerd; een aantal van hen is er ook gepromoveerd.

Een eensluitende verklaring voor de belangstelling die er in de Nederlanden voor deze universiteit in bovengenoemde periode bestond is niet te geven. Soms zijn het godsdienstige argumenten dan weer kunnen de staatkundige verschuivingen en militaire onrust in Europa als oorzaak worden aangevoerd voor de meer of minder grote belangstelling, die er voor deze universiteit vanuit de Lage Landen bestond. Aan het einde van de zestiende tot in het begin van de zeventiende eeuw was voor de medische studenten in ons land en ook daarbuiten de Bazelse hoogleraar Caspar Bauhin een trekpleister om enige tijd in die stad te gaan studeren.

Hetzelfde bespeuren we in Leiden wanneer aan het einde van de zeventiende eeuw de hoogleraar Dele Boë Sylvius grote aantrekkingskracht uitoefent op de studiosi en de college-banken gevuld zijn met een grote schare binnen- en buitenlandse medische studenten. Een eeuw later zou Boerhaave voor Leiden de grote magneet zijn wat hem, niet ten onrechte, de bijnaam bezorgde van de "Leermeester van geheel Europa". Daniël Plancius werd na de terugkeer van beide broers in ons land beroepen als predikant te Diemen, terwijl Jeremias' naam op 14 juli 1606 opnieuw in het Album Studiosorum van Leiden werd opgetekend. In 1609 werd hij als predikant verbonden aan de Hollandse kerk te Keulen en vanaf 1613 tot aan zijn dood, op 26 mei 1617, stond hij te Deventer.

Daniël is maar korte tijd predikant geweest; vanaf 1608 tot aan zijn dood in 1618 was hij rector aan de Delftse Latijnse school. Zijn jaarinkomen bedroeg daar 700 gulden, dat hem door de stad werd uitbetaald. Mogelijk dat hij daarnaast nog neveninkomsten had uit o.m. schoolgeld, dat door de ouders van de leerlingen naar draagkracht diende te worden betaald. Wel weten we dat de rector en zijn docenten vrij wonen hadden.

Van de hand van Plancius verscheen in 1609 in Amsterdam een "uyt der Latijnse overghezet" boekje, de "Redenstrijt van de kettters gheen gheloove te houden ... schriftelijk ghehandelt tusschen eenen antwerpschen Jesuwyt ende D. Plancium...", hetgeen het enige geschrift is dat ons herinnert aan de man die 380 jaar geleden in Delft werd benoemd om de Delftse jeugd te onderwijzen.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 6

mei/juni 1989

EXCURSIE UTRECHT: 2 en 3 JUNI 1989

Het seizoen loopt alweer naar zijn einde. Gewoontegetrouw sluit het genootschap de winter- en voorjaarsactiviteiten af met een excursie, vooraf gegaan door een desbetreffende inleiding. Het daguitstapje richt zich - zoals in het vorige convocaat al werd aangekondigd - op één der oudste en grootste steden van ons land: Utrecht. Elders in dit convocaat geeft de excursiecommissie een overzicht van wat de tochtgenoten op **vrijdag 2 en zaterdag 3 juni a.s.** in de Domstad te wachten staat. Voor deze excursie kan men zich tot uiterlijk **21 mei** aanmelden door overmaking van het verschuldigde bedrag op het gironummer van de penningmeesteresse van het genootschap no. 58 73 45. Kosten 60 gulden per lid; introducés 70 gulden.

De Domtoren domineert het stadsbeeld van het centrum van Utrecht.

Ter inleiding zal dr J.E.A.L. Struick, oud-archivaris van de gemeente Utrecht, op **woensdag 31 mei** in de recreatiezaal van het zusterhuis Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw Bethel) een voordracht houden met vertoning van dia's. Aanvang 20 uur.

THEMA VAN LEZING OVER EXCURSIE

Dr J.E.A.L. Struick zal op 31 mei in zijn inleiding op de excursie van 2 en 3 juni een beeld schetsen van het ontstaan van de vesting Trecht en de groei van de stad Utrecht tot een centrum van Christendom en beschaving. Daarbij zal hij aangeven hoe de stad door de eeuwen heen uitgroeide tot een bloeiende, machtige en zelfstandige handelsstad. Met toelichting van tal van dia's maakt hij een rondwandeling langs de grachten en langs de fraaie historische gebouwen die de kenmerkende bewijzen zijn van het aanzien dat de stad van oudsher heeft genoten.

In zijn hoedanigheid van (oud)-archivaris van Utrecht heeft de heer Struick zich intensief bezig gehouden met de geschiedenis van stad en land. Hij heeft tal van publikaties op zijn naam staan waaronder het standaardwerk Utrecht door de eeuwen heen. Hij is nog steeds actief bezig met historisch onderzoek. Daarbij houdt hij voordrachten door het gehele land en is hij betrokken bij allerlei organisatorisch werk ten behoeve van een brede groep belangstellenden in de plaatselijke geschiedenis.

PROGRAMMA EN AANMELDING EXCURSIE NAAR UTRECHT

De plannen voor de dagexcursie naar Utrecht op **vrijdag 2** en **zaterdag 3 juni** zijn nu nagenoeg uitgekristalliseerd. Dank zij de medewerking van de vereniging Oud-Utrecht staat ons een interessante en hopelijk ook gezellige dag te wachten.

We reizen per speciale bus en vertrekken om **8.30 uur precies (!)** van de **Paardenmarkt**. Het eerste deel van de tocht voert naar het rustieke, maar niet zo oude, pleintje in het dorpje Haarzuilens, waar in „t Wapen van Haarzuilen” koffie met gebak klaar zal staan.

Na de koffie wordt de reis naar Utrecht voortgezet, waar we om ruim elf uur verwacht worden in de Pieterskerk. Speciaal voor ons is een deskundige rondleiding georganiseerd in dit zo goed bewaarde Romaanse kerkgebouw.

De lunch zal plaatsvinden in Restaurant "Polman's", hoek Jansdam en Keistraat, tel. 030-313368, waar de bezoekers de sfeer nog kunnen proeven van de sociëteit, die hier in het midden van de vorige eeuw was gevestigd.

Na de lunch is het programma gewijd aan de historische stad Utrecht. Noodgedwongen zijn hier de programma's van de vrijdag en de zaterdag verschillend. Dank zij medewerking van de vereniging Oud-Utrecht hebben we namelijk bij hoge uitzondering de gelegenheid gekregen om **alléén op zaterdag (!)** met ons gezelschap het Utrechtse gebouw van de Stichting van Renswoude te bezichtigen, waar we rondgeleid zullen worden door de châteline mevr. Langenbach. Dit gebouw is tevens het uitgangspunt van een historisch gerichte stadswandeling, die op zichzelf ca. anderhalf uur zal duren, onder leiding van de heer Geertsen van de verneiging Oud-Utrecht.

Op vrijdag is het dus helaas nièt mogelijk het stichtingsgebouw van binnen te zien! In plaats daarvan begint het middagprogramma met een rondleiding in het Centraal Museum, speciaal gericht op de geschiedenis van Utrecht. De stadswandeling daarna wordt weer begeleid door de heer Geertsen.

De stadswandelingen op vrijdag en zaterdag vinden hun einde in de omgeving van de Dom, waar gelegenheid zal zijn voor een gezamenlijke theepauze (voor eigen rekening).

De bus komt ons dan omstreeks 17 uur weer halen voor de thuisreis. Wij hopen rond 18 uur terug te zijn in Delft. Andere adressen en verdere gegevens, benevens een tijdschema, ontvangt u bij het begin van de tocht in de bus.

Men kan zich voor deze excursie **uitsluitend** opgeven door het storten van **60 gulden** per persoon op giro **58 73 45** ten name van Penningmeesteresse Delfia Batavorum Delft met vermelding "Excursie Utrecht" en **de juiste dag van uw keus**. Eventuele introducé(s) betalen 10 gulden extra, dus **70 gulden** per persoon.

De aanmeldingen worden naar volgorde van binnenkomst genoteerd. Om teleurstelling te voorkomen is het dan ook gewenst niet te lang te wachten met uw aanmelding. **Opgaven na 21 mei zullen niet meer kunnen worden verwerkt!** In voorkomend geval ontvangt u dan zo spoedig mogelijk het gestorte bedrag terug. Degenen, die een **museumkaart** bezitten worden verzocht deze mee te nemen.

Namens de excursiecommissie
LL van Reijen

AGENDA

- 31 mei** : Zusterhuis Bethel 20 uur. Causerie dr J.E.A.L. Struick over de stad Utrecht (Inleiding inzake de excursie)
- 2 en 3 juni** : Excursie per touringcar naar Utrecht, vertrek 8.30 uur precies van de Paardenmarkt. Aanmelding tot uiterlijk 21 mei.
- Augustus t/m november** : Festiviteiten ter viering van het 600-jarig bestaan van Delfshaven. Op vrijdag 25 augustus start in Delft bloemencorso te water, via de Schie naar Delfshaven.
- september** : Nog niet bekend.
- 26 oktober** : H.W. van Soest, voorzitter van "Oud-Leiden" over "De stad Leiden" (met diavertoning).

NIUWE LEDEN

H. du Clou	Isaac Hoornbeekstraat 70	2613 HJ Delft
mevrouw D. van Eijk	Saenredamplein 17B	3043 RL Rotterdam
J.J.A. van Kruining	Ambonstraat 18	2612 BM Delft
mevrouw W. Menningh	H�ndellaan 7	2624 RX Delft
mevrouw K.M. Pompe	Melkhof 3	2613 KA Delft
W.H. Thijsse	Hyacinthweg 44	2565 RJ Den Haag

ER IS WERK AAN DE WINKEL

In de recente bestuurvergaderingen is onder meer gesproken over de eventuele mogelijkheden om de leden meer bij het werk van Delfia Batavorum te betrekken. Het voornemen om historisch onderzoek door de leden te stimuleren kan nog niet worden uitgevoerd. Het zal daarom nodig zijn een cursus te organiseren en daarvoor deskundigen aan te trekken om een en ander te begeleiden. Binnen en buiten de vereniging

worden daartoe contacten gelegd. Tegen het einde van het jaar hoopt het bestuur hierover meer te kunnen mededelen.

Het bestuur is voorts bezig een lustrumcommissie te vormen ter voorbereiding van het 55-jarig bestaan in 1990. Het thema zal zijn: de periode 1850-1950, vooral betreffende gebouwen uit die honderd jaar. De publicatiecommissie is inmiddels begonnen met de eerste opzet van een boekwerk hierover.

Ook is besloten de activiteiten van de commissie Behoud Stadsschoon meer onder de aandacht van de leden te brengen. Een van de taken van deze commissie is commentaar te leveren op de beleidsnota's van de gemeente Delft en meer concrete voornemens, waarbij het behoud van het stadsschoon in het geding is (Zie ook het artikel over deze commissie elders in het convocaat).

Wanneer men ideeën heeft over te verwachten ontwikkelingen (actueel zijn bijvoorbeeld de plannen voor het Zuidpoortgebied, de T.U. bibliotheek, het terrein van de Stads Doelen enz.) dan kunt u deze doorgeven aan de commissie Behoud Stadsschoon, ter attentie van ir K.J.H.W. Deen, Vlamingstraat 86, 2611 LA Delft. Door bespreking van deze ideeën in de commissie kan Delfia Batavorum zich voorbereiden op een gefundeerd commentaar op bepaalde ontwikkelingen in Delft.

COMMISSIE BEHOUD STADSSCHOON

Op advies van de commissie Behoud Stadsschoon heeft Delfia Batavorum commentaar geleverd op een gemeentelijke nota "Zicht op Delft". In deze beschouwing wordt naar voren gebracht dat de gemeente wél het historisch erfgoed erkent en de noodzaak tot een conserverend beleid onderschrijft, maar niet uitwerkt hoe dat beleid - in afweging van andere belangen, zoals economische ontwikkeling, vervoer, toerisme e.d. - wordt uitgevoerd. Dit houdt het gevaar in dat bij politieke afweging deze andere belangen het zullen winnen van het behoud van historisch erfgoed.

Het dient dan ook de voortdurende zorg van Delfia Batavorum te zijn het gemeentebestuur bij herhaling te blijven herinneren aan de in de nota "Zicht op Delft" gedane uitspraken tot behoud van de binnenstad.

Eveneens op advies van de commissie Behoud Stadsschoon heeft Delfia Batavorum bezwaar gemaakt tegen de wijzigingen in het Komplan 1976 ten behoeve van de parkeergarage. De bezwaren richten zich op de volgende punten:

1. Aantasting van het historisch karakter van de binnenstad.
2. Aantasting van de woonfunctie van de binnenstad.
3. Aantasting van het architectonisch-stedebouwkundig karakter van het binnengebied (zo'n grote bouwmassa op een binnenterrein vloeit met de schaal van de omringende bebouwing).
4. Onzekerheid inzake de effectiviteit van de parkeervoorziening. (Het parkeergedrag van de Delftse bevolking doet betwijfelen of zij wel voldoende gebruik zal maken van de garage. Bovendien: wat gebeurt er als te zijner tijd het spoorwegtracé verbreed gaat worden? Zal er dan niet door tunnelbouw of via andere oplossingen parkeergebied vrijkomen?)

Het bestuur

TERUGBLIK

Dat er voor de Oosteuropese en Griekse religie en beoefening daarvan ook hier een niet geringe belangstelling bestaat lijkt geen twijfel. Dat bleek een jaar of tien geleden

wel - rondom Kerst 1976 - toen Delfia Batavorum een lezingavond organiseerde ter gelegenheid van een unieke ikonententoonstelling in het Prinsenhof.

Ruim vierhonderd bezoekers (in twee groepen!) kwamen naar die inleiding luisteren en de daarop volgende rondleiding meemaken. Begrijpelijk dus dat de recente aankondiging: "Lezing met dia's en muziek over de Russische orthodoxie en religieuze kunst" een goed gevulde aula van Abtswoude tot resultaat had.

Inleiding en presentatie werden verzorgd door mevrouw E.C. Engelenberg die - als lid van de Russisch-orthodoxe kerk in Nederland (Den Haag) - van het geloof, zijn beoefening en ritueel een diepgaande studie heeft gemaakt. Zij heeft bovendien ettelijke reizen naar het geboorteland van de oosterse orthodoxie gemaakt, in het bijzonder naar Moskou en Kiev. Tijdens die studie-excursies maakte zij een groot aantal dia's van kloosters en kathedralen, van interieurs zowel als exterieurs, van kerkdiensten en andere religieuze of semi-religieuze plechtigheden en activiteiten. Die vormden - met enige klankbeelden van koorzang - een interessante omlijsting van haar causerie. Voor de pauze behandelde zij het ontstaan en de ontwikkeling van de slavische orthodoxie, daarna gaf ze inzicht in de wijze waarop deze geloofsgemeenschap in Nederland (met name in Den Haag) haar religieuze activiteiten, in het bijzonder tijdens de paasweken, opzet en volvoert.

Al enige eeuwen voor het jaar 1000 werden de Oostslavische volken vanuit Byzantium (Constantinopel) gekerstend. De gelovigen van nu behoren dan ook in overwegende mate tot de Russisch-orthodoxe kerk. Die scheidde zich in 1054 af van Rome. Na de verovering van Constantinopel door de Turken in 1453 werd Moskou de hoofdzetel van de Russisch-orthodoxe kerk. Tot 1589 stond aan het hoofd een patriarch-metropoliet. In ongeveer 1700 hief Tsaar Peter de Grote het patriarchaat op en verving dat door de Heilige Synode met een door de vorst benoemde opperprocureur aan het hoofd, waardoor de kerk volkomen afhankelijk van en dienstbaar aan de overheid bleef. Na de revolutie van 1917 werd het patriarchaat zogenaamd hersteld en de scheiding tussen kerk en staat voltrokken. Maar niet ten voordele van de kerk. Godshuizen en kloosters werden geconfisqueerd of tot een museum ingericht. Dit felle anti-godsdienstige optreden van de communistische overheid bracht de kerk en haar aanhangers in grote moeilijkheden.

Tijdens Wereldoorlog II ontstond, nolens volens, een zekere toenadering tussen de machthebbers en de kerk, al bleef de Sowjet-Unie politiek gesproken een verklaarde vijand van alles wat met religie en beleving daarvan had te maken. Ondanks het stalinistische bewind werd de kerk gaandeweg enigszins getolereerd, ook al had men het onder Chroesjtsjof en Brezjnef alles behalve gemakkelijk. Inmiddels werd in de loop der jaren wel een aantal kerken en kloosters teruggegeven en heringericht. Ook konden priesterseminaries weer bescheiden aan de slag gaan.

Naar schatting telt de kerk thans vijftig miljoen aanhangers, zijn er 35000 priesters en 20000 parochies. Over de gehele wereld zijn er meer dan 150 miljoen aanhangers van deze religie die hun eredienst in de eigen landstaal kunnen uitoefenen en zelfbestuur hebben. Ook Nederland telt verscheidene plaatselijke Russisch-orthodoxe gemeenten, zoals in Den Haag, bij welke vestiging de inleidster daadwerkelijk betrokken is en waarover dan ook het tweede deel van haar causerie handelde, met gebruikmaking van vele dia's en muziekfragmenten. Daarbij lag het accent - zoals in het convocaat was aangekondigd - geheel en al op de vele activiteiten in de weken voorafgaande aan Pasen en eindigende in de Pinkstertijd.

G.G. Kunz

DELFSHAVEN 600 JAAR

Het centrum van Delfshaven

Zes eeuwen geleden kreeg Delft zijn zeehaven toen - op 6 september 1389 - hertog Aelbrecht, ruwaard van Holland, onze stad toestemming gaf tot het graven van een kanaal van de Schie naar de Maas. Dit water - De Delfshavense Schie - mondde uit in een schutkolk die nog altijd de naam Aelbrechtskolk draagt. Daar ontstond dus Delfshaven als voorhaven van Delft en mede bedoeld om de concurrentie van Schiedam en het opkomende Rotterdam te beteugelen.

Aanvankelijk beleefde de haven een periode van bloei waardoor Delft zich nog gedurende ongeveer een eeuw kon handhaven als belangrijke havenplaats. In 1488 echter verwoestten de Hoeksens - tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten - het stadje, dat die slag nooit te boven is gekomen. Delft deed daartoe zelf ook weinig moeite daar deze stad vreesde dat Delfshaven haar als economisch regiocentrum boven het hoofd zou groeien.

In 1572 was Delfshaven beurtelings in handen van geuzen en Spanjaarden. De laatsten ontruimden de havenplaats echter toen Bossu Holland verliet.

In de zeventiende eeuw beleefde Delfshaven nog een korte bloeiperiode dank zij de scheepvaart, maar allengs werd het overvleugeld door Rotterdam.

In 1795 scheidde het stadje zich af van Delft, van 1802 tot 1810 maakte het evenwel weer deel uit van de Prinsstad. In laatstgenoemd jaar werd het met Schoonderloo een aparte gemeente en bleef dat tot het in 1886 met Rotterdam werd verenigd. Thans ligt Delfshaven als een historisch nog herkenbare enclave in een moderne stad. Bekendheid verwierf zij onder meer als geboortestad van admiraal Piet Hein en als

vertrekpunt van de Pilgrim Fathers die in juli 1620 met resp. de Speedwell en de Mayflower de overtocht naar Amerika maakten en daar New Plymouth stichtten. Ook had Delfshaven deel aan de scheepsbouw door de aanleg van een grote scheepstimmerwerf ten dienste van onder meer de V.O.C.

Viering

Een uitgebreid programma van festiviteiten zal het zesde eeuwfeest van Delfshaven van eind augustus tot en met november van dit jaar markeren. Zo zal in het weekeinde van 25, 26 en 27 augustus een groot bloemencorso te water worden gehouden, dat op vrijdagavond in Delft begint en over de Schie naar Delfshaven zal varen. Vijftien zogenaamde Westlanders worden daartoe met een keur van bloemen opgetuigd. Zaterdag wordt een rondvaart gehouden door Zuid Holland en zondag is de bloemenvloot in Delfshaven zelf te zien. Van 3 september tot en met 1 oktober zal onder het motto "Olie op de golven" (De beeldende kunstenaar en het water) in alle galeries en in het museum De Dubbele Palmboom een expositie worden gehouden. Vier weken dus staat Delfshaven in het teken van de zee, de haven en de kunst. Op vrijdag 8 september begint een reeks muzikale evenementen onder de naam "Delfshaven in concert" en die duurt tot 24 november (Thanksgivingday). Het programma vermeldt o.m. orgelconcerten door Geert Bierling, uitvoeringen door het Rotterdams Philharmonisch Orkest met b.v. een uitvoering van Händels Watermusic. De tocht van de Pilgrim Fathers wordt herdacht met een tentoonstelling in het Henkes-pand. Op zaterdag 10 september zal een jazzconcert op pontons worden gegeven.

Dit programma, in grote trekken, zal in de komende maanden nog worden aangevuld en uitgebreid met diverse andere activiteiten in en om Delfshaven.

In het comité van aanbeveling van de Stichting "Delfshaven 600 jaar" hebben van Delftse zijde zitting burgemeester mr H.V. van Walsum, drs A.J.H. Rozemond, gemeente-archivaris en oud-secretaris van ons genootschap en mr C. Boerman, voorzitter van het college van bestuur van de Technische Universiteit Delft.

G.G. Kunz

BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

Onlangs verscheen het eerste nummer van de Nieuwsbrief geschiedbeoefening in Zuid-Holland: een initiatief van het Provinciaal Overlegorgaan Geschiedbeoefening en van de Culturele Raad van Zuid-Holland. De Nieuwsbrief is bedoeld als contactorgaan voor de circa 250 instellingen en organisaties op het gebied van geschiedbeoefening en cultuurbehoud in deze provincie en als informatiebulletin voor allen die belangstellen in het verleden van Zuid-Holland. De brief bevat actuele berichten over publikaties en tentoonstellingen aangaande de geschiedenis van deze provincie, cursussen en projecten van en voor historische verenigingen, initiatieven op monumentengebied enz. De Nieuwsbrief zal eens per drie maanden verschijnen en verspreid worden onder genoemde instellingen en organisaties. Particulieren kunnen voor tien gulden per vier nummers (een jaargang) een abonnement nemen op giro 26 47 12 ten name van Stichting Culturele Raad van Zuid-Holland onder vermelding van Nieuwsbrief. Informaties zijn verkrijgbaar bij Brord van Straalen Couperushuis, Mauritskade 43, 2514 HG Den Haag, telefoon 070-62 49 61.

DELFTS KOOR ZINGT DELFTSE MUZIEK

Op 12 oktober a.s. zal in de Oude Kerk een concert worden gegeven door het Delfts gemengd koor Arti Varia, ter gelegenheid van zijn dertigjarig bestaan.

Delft heeft in de loop der jaren tal van bekende en minder bekende musici en componisten binnen zijn muren gehad. Het koor zal tijdens dit concert enkele werken van deze musici ten gehore brengen. Het Randstedelijk Begeleidingsorkest zal voor het instrumentale accompagnement zorgen. Op zichzelf belooft dit een unieke muzikale gebeurtenis te worden waarop wij onze leden nu reeds willen attenderen.

Mede aanleiding tot dit concert is het feit dat het dit jaar een halve eeuw geleden is dat Willem van Thienen overleed. Deze musicus (dirigent, componist en organist) was bijna zestig jaar aan de Oude Kerk verbonden (1880 tot 1935). Evenals zijn broer Victor, die organist was van de Remonstrantse kerk, was hij vanaf zijn geboorte nagenoeg blind. Desondanks ontwikkelden beiden zich tot vooraanstaande musici, bepaald niet alleen van lokale betekenis.

Op het programma staat onder meer het Deutsches Requiem van W. van Thienen in de bewerking van organist Piet van Amstel. Voorts zullen werken worden uitgevoerd van Dirk Scholl (1640-1727), Cornelis Buncop (of Boskoop), J.W. van Kersbergen, J.C. Boers, Joop Schouten, Rudolf Koumans, Jan J. van den Berg, Maarten Surtel, Theo Verberg en Willem Blonk. dirigent van Arti Varia en leider van het concert.

UITLEENBIBLIOTHEEK

Deze keer geen lijst met nieuwe aanwinsten van de bibliotheek, waarvan leden van Delfia Batavorum gratis gebruik kunnen maken, zoals men weet.

Uitleenen en inleveren van boeken kan plaats vinden op de leden-bijeenkomsten of op de uitleenavond, iedere **derde dinsdag** van de maand van 19 tot 20 uur in de Openbare Bibliotheek, Kruisstraat 71. Dat zijn dus de volgende data: **16 mei en 20 juni**. In **juli en augustus** zal **geen** uitleen plaats vinden. De eerstvolgende uitleenavond na de vakantieperiode is dus **dinsdag 19 september**.

Een aantal leden heeft gereageerd op mijn verzoek van twee maanden geleden om lang uitgeleende boeken in te leveren. Dank voor de medewerking. Mocht u het evenwel vergeten hebben, mag ik dan ook deze boeken spoedig tegemoet zien?

F.J.M. van Rossum,
bibliothecaris

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinscholstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 7

september 1989

DE GESCHIEDENIS VAN WESTVEST 9

Delfia Batavorum opent het seizoen '89-'90 op **donderdag 21 september** met een causerie annex dia-presentatie van mevrouw drs. M.M. van Leeuwen-Van Dijk, bestuurslid van het genootschap. Haar onderwerp is:

De geschiedenis rondom Westvest 9

De bijeenkomst zal plaats hebben in de concertzaal van het nieuwe, of vernieuwde, domein van de Vrije Akademie Westvest, in welk gebouw eertijds de afdelingen Scheikunde van de Technische Hogeschool (T.H. nu T.U.) waren gevestigd. Aanvang 20 uur.

Gebouw Vrije Akademie Westvest.

THEMA

Het gebouw Westvest 9 - waarin per 1 september a.s. de Vrije Akademie is gevestigd, kent geen lange voorgeschiedenis. Dit stukje Delfts grondgebied, gelegen achter de stadswal, is op zichzelf niet van belang geweest voor de historie van de stad. Wel is het interessant na te gaan hoe de omgeving van Westvest 9 er vroeger uitzag. Men moet dan denken aan de huizen en brouwerijen van de Oude Delft, de bedrijvigheid rondom de Waterslootse Poort en de aanleg van een spoorlijn. Tot enkele jaren na wereldoorlog II zijn de monumentale panden vanaf de Smidssteeg tot de Poppesteeg in gebruik geweest bij de afdelingen der scheikunde van de T.H./T.U. Het gebouw waarin de anorganische en organische chemie gehuisvest waren is geheel verbouwd en gerestaureerd en wordt dus nu in gebruik gegeven aan de Vrije Akademie, die eertijds was gevestigd in de panden van het vroegere Oude- en Nieuwe Gasthuis aan de Koornmarkt. (Op de lezingavond zal er geen gelegenheid zijn het gebouw te bezichtigen. De Akademie opent wèl gastvrij haar deuren op de nationale monumenten-dag op 9 september a.s.).

De inleidster is geboortig uit Arnhem, doorliep daar de vijfjarige h.b.s. en kwam vervolgens naar Delft. Zij studeerde geschiedenis aan de School voor Taal- en Letterkunde en de R.U. te Leiden. Zij gaf vele jaren les aan het St. Stanislascollege en doceerde plaatselijke geschiedenis aan de Volksuniversiteit te Delft. In juni slaagde zij te Leiden voor haar doctoraal examen geschiedenis. Vorig jaar vestigde zij zich in Antwerpen en aldaar neemt zij deel aan diverse activiteiten op historisch gebied.

CONCERT DELFTSE COMPOSITIES

Op donderdag 12 oktober a.s. zal in de Oude Kerk te Delft een bijzonder concert worden gegeven: een avondvullend programma met in Delft gecomponeerde muziek.

Voor de eerste maal zal worden uitgevoerd het Deutsches Requiem van Willem van Thienen in de orkestratie van de orgelmusicus Piet van Amstel. De nagenoeg blinde componist overleed in 1939 na bijna zestig jaar als organist aan de Oude Kerk verbonden te zijn geweest. Het werk werd in 1935, onder zijn leiding, voor het laatst uitgevoerd in de oorspronkelijke zetting. In de jaren zeventig bewerkte Van Amstel de orgelbegeleiding tot een partituur voor symfonieorkest. Nu, een halve eeuw na de dood van de componist, wordt het werk in deze versie tot klinken gebracht. De uitvoerenden zijn het Delftse koor Arti Varia, voor deze gelegenheid uitgebreid tot zeventig leden, vier jonge vokale solisten (Wilma Franchimon, Liduin Stumpel, Joost van der Linden en Hajo Pasveer) en het Randstedelijk Begeleidingsorkest. Het geheel staat onder leiding van Willem Blonk.

Voorts staan op het programma drie psalmen van Cornelis Boscoop (1562), twee madrigalen van Cornelio Scoonhovia (rond 1600), een suite voor strijkorkest van Dirk Scholl (uit 1678), orgelwerken van J.W. Kersbergen (1871) en Piet van Amstel (Divertimento voor twee orgels). Willem Blonk ten slotte componeerde muziek bij het Hooglied van Salomo - in een bewerking van Judith Herzberg - voor koor en kamerorkest.

De entree bedraagt 12,50 gulden (reducties 8,50 gulden). Telefonisch te reserveren: Annie Schut (015 - 14 10 11) of Noks Nauta (015 - 12 50 34).

PROMOTIE W.H. THIJSSSE

Onze oud-stadgenoot W.H. Thijsse gaat over enige maanden promoveren op een studie over de negentiende-eeuwse Delftse musicus J.C. Boers.

Boers, componist, violist, dirigent en musicoloog, was van 1853 tot 1896 stadsmuziekdirecteur in Delft. In deze, toentertijd muzikaal moeilijke, gemeente wist hij een muziekleven tot stand te brengen dat in de tweede helft van de vorige eeuw als uniek mag worden bestempeld.

De promovendus is voor Delfia Batavorum geen onbekende. In september 1987 hield hij voor ons genootschap een causerie over Johannes C. Boers. Tevens is hij de stimulator achter het concert dat op 12 oktober in de Oude Kerk zal worden gegeven met een programma van Delftse componisten.

De promotie zal plaatsvinden in het voorjaar van 1990 aan de Open Universiteit te Heerlen.

ANTIIEKBEURS

De jaarlijkse Antiekbeurs wordt traditiegetrouw wederom gehouden in het Prinsenhof en wel van 12 tot en met 27 oktober. Aangezien opbouw en demontage van de stands een aangelegenheid is van tijdrovende zorgvuldigheid zal het museum van 11 september tot en met 11 oktober en van 28 oktober tot en met 10 november gesloten zijn.

DELFTDAG EN MONUMENTENDAG

De jaarlijkse Delftdag - manifestatie van het Delftse verenigingsleven in de meest uitgebreide zin van het woord - vindt plaats op zaterdag 2 september. Het genootschap Delfia Batavorum zal zich wederom presenteren met affiches en boekjes uit de serie-uitgave over Delftse historische onderwerpen. Vorig jaar was de deelneming van de vereniging, met betrekking tot ledenwinst, erg succesvol.

De week daarop - 9 september - is er weer een landelijke open monumentendag. Ook in Delft zullen vele openbare en semi-openbare gebouwen, kerken en musea kunnen worden bezocht en bezichtigd.

BIBLIOTHEEK

Ook in het nieuwe seizoen is er periodiek gelegenheid tot het ruilen van boeken uit onze bibliotheek in het gebouw van de Openbare Leeszaal aan de Kruisstraat en wel op de derde dinsdag van elke maand. Dat wil voor de komende tijd dus zeggen: **dinsdag 19 september** en **dinsdag 17 oktober** van **19.00 tot 20.00 uur**.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:
A.C.Bijloo en mevr.J.Bijloo-Keizer
J.A.Cieremans
Ph.J.Huyser

Florence Nightingalelaan 10, 2614 GM Delft
Oostsingel 54, 2612 HD Delft
Herman Heijermanslaan 9, 2624 CL Delft

AGENDA

- augustus** : Festiviteiten ter viering van het 600-jarig bestaan van
1/m november : Delfshaven; (zie ook convocaat nr. 6, mei/juni)
2 september : Delftdag
9 september : Open Monumentendag
21 september : Mevr. drs. M.M. van Leeuwen-Van Dijk: "Geschiedenis rondom
 Westvest 9" in het gebouw van de Vrije Akademie Westvest.
12 oktober : Uitvoering van Delftse composities in Oude Kerk.
 Aanvang 20.15 uur.
26 oktober : Prof. mr. H.W. van Soest houdt een inleiding over: "Leiden met
 recht een historische stad", met diavertoning. Cultureel centrum
 Abtswoude, 20.00 uur.
21 november : F.W. van Oostrom: "Delfshaven, 3 Schieën", Kapellezaal Reinier
 de Graaf Gasthuis, 20.00 uur.

Het bestuur.

TERUGBLIK: UTRECHT HART VAN NEDERLAND

Na Den Bosch, Maastricht en Amsterdam was dit jaar de bijna oudste stad van ons land, Utrecht, het reisdoel van de zomerexcursie. Terecht, want het "hart van Nederland" biedt op cultureel-historisch terrein een onuitputtelijke bron voor bezoek en studie.

Ter inleiding van de excursie, die werd gehouden op vrijdag 2 en zaterdag 3 juni, werd op 31 mei een oriënterende bijeenkomst gehouden in het Reinier de Graaf Gasthuis, gebouw B. Daar hield de oud-gemeentearchivaris van Utrecht dr. J.E.A.L. Struick een dia-causerie over enkele opmerkelijke aspecten van de bouwhistorie der stad.

De geschiedenis gaat terug tot 48 na Chr. toen de Romeinen langs de Rijn een keten van vestingwerken aanlegden ter beveiliging van de noordgrens van hun rijk. Op de plek waar zich nu het Domplein bevindt bouwden zij hun castellum. Een bronzen plaque op de zuidelijke muur van de Domkerk geeft de plattegrond aan van deze vestiging alsmede van de latere bebouwing.

Enkele eeuwen na het vertrek van de Romeinen gaf bisschop Willibrord de stoot tot de ontwikkeling van Utrecht, van waaruit de kerstening der lage landen plaats had tot aan Groningen en Friesland toe. Uit die tijd (plm. 1000) dateren de op de plaats van het castellum gebouwde kruiskerken rondom de Domkerk: de Pauluskerk, de Janskerk, de Benedictijner Paulus abdij en de Mariakerk. Laatstgenoemde kerken zijn in de loop der eeuwen afgebroken. Initiatiefnemer voor deze kerkenbouw was bisschop Bernulfus. De kerken waren tevens nederzettingen voor huisvesting van de dienstdoende geestelijken: de kanunniken, tezamen vormend het kapittel.

Al visueel rondwandelend door de stad (de heer Struick schreef hierover indertijd een handig boekje) kregen de a.s. excursanten een indruk van de aanleg van de stad, de vele kerken en andere historische bezienswaardigheden, patriciërshuizen en vooral de zogenaamde werven: de unieke kelders langs de grachten. Vroeger werden deze pakhuizen gebruikt voor de handeldrijvende bevolking, nu zijn ze voor het merendeel getransformeerd in rustieke drukbezette caféterrasses.

De excursie

"Gewapend" met deze voorkennis konden de deelnemers aan de excursie (dertig op vrijdag, vijftig op zaterdag) in werkelijkheid kennis nemen van hetgeen ze op de lezing-

avond hadden gehoord en gezien. De tocht werd op beide dagen gemaakt per Speedwell-touringwagen, waarvan de chauffeur op de heenreis een doorgaans weinig bereden route volgde door het fraaie polderland via Gouda, Haastrecht, Vleuten naar Haarzuilen waar in het Wapen van Haarzuilen koffie werd gedronken. In Utrecht werd allereerst de fraai gerestaureerde Pieterskerk bezichtigd, waarbij mevrouw Smits explicatie gaf. De kerk heeft een romaanse krypte waarin bisschop Bernulfus werd bijgezet. De kerk, nu in gebruik bij de Waalse gemeente, verloor haar beide torens tijdens de stormramp van augustus 1674, toen ook het nooit herbouwde middenschip van de Dom instortte.

(Opmerkelijk zijn de vier stenen reliëfs uit de lijdensgeschiedenis van Christus die bij de recente restauratie te voorschijn kwamen).

Van hieruit ging het gezelschap naar restaurant Polman's Huis, een historisch pand aan de Jansdam, eertijds een sociëteit, waar de lunch werd gebruikt. Daarna werd (op vrijdag) een bezoek gebracht aan het Centraal Museum, waarbij de rondleiding door mevrouw Siebesma was toegespitst op de oudste historie van de stad. Veel aandacht trokken ook de fraaie stijkkamers. Met de jonge historicus Roeland Geertsen als gids en explicateur, werd vervolgens een stadswandeling gemaakt door de kern van de binnenstad, langs diverse grachten met hun fraaie gevels, die zich helaas te vaak bevinden boven de etalages van grote winkelpanden....

De excursanten van zaterdag bezochten het monumentale patriciërshuis van de Fundatie van Renswoude aan de Lange Nieuwstraat-Agnietenstraat, gesticht uit de nalatenschap van Maria Duyst van Voorhout, bestemd voor het Utrechts Ambachtskinderenhuis en voor de weeshuizen in Delft en Den Haag.

De stadswandeling viel - helaas letterlijk - wat in het water vanwege een fikse regenbui.

Na nog een poosje te hebben uitgerust tijdens een theestop ging het weer richting Delft waar men om bij half zeven arriveerde.

VRIJE AKADEMIE WESTVEST

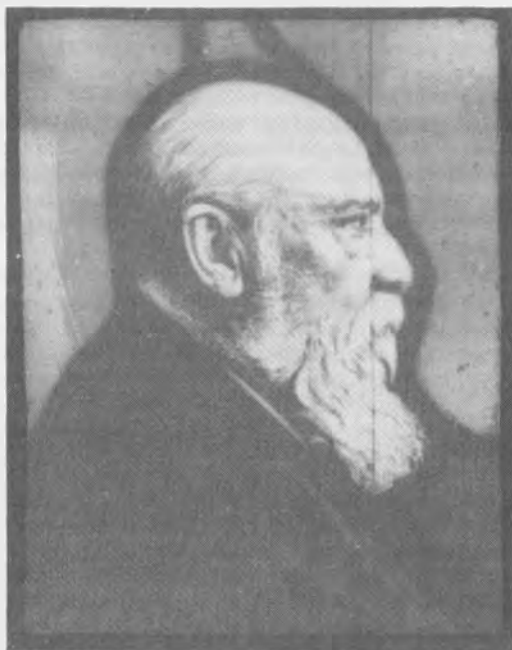
Het genootschap houdt op 21 september zijn eerste bijeenkomst in het seizoen '89-'90 in het nieuwe, eigenlijk vernieuwde, gebouw van de Vrije Akademie, nu aan de Westvest, maar eertijds gevestigd aan de Koornmarkt (vandaar de initialen V.A.K....) Ruim zes miljoen gulden is besteed aan de renovatie-verbouwing van het vroegere scheikundegebouw der T.H. (T.U.). Op bovengenoemde datum is de nieuwe Delftse "kunsttempel" reeds enige dagen in gebruik, want momenteel (begin augustus) legt het Delftse Bouwbedrijf er de laatste hand aan. Van het oorspronkelijke gebouw is - met uitzondering van de voorgevel - weinig intact gelaten. Terecht overigens, want het rond een eeuw oude gebouw was ernstig in verval geraakt en eigenlijk, zoals dat heet, "uitgewoond". Het gebouw aan de Koornmarkt en de Huyterstraat zullen te zijner tijd worden gesloopt. Vermoedelijk zullen op dit terrein woningen worden gebouwd.

EERBEToon AAN DELFTSE GLAZENIER

Tot en met 10 september - dus nog slechts "kort dag" - bestaat de gelegenheid tot bezichtiging van een unieke, specifiek Delftse, tentoonstelling in museum Het Prinsenhof. Zij beoogt in zekere zin een soort eerbetoon aan ir. Jan L. Schouten (1852-1937), oprichter en centrale figuur - artistiek, ambachtelijk en zakelijk - van het destijds gerenommeerde "Atelier van gebrand glas" (alias glas-in-lood), onder de naam 't Prinsenhof. Het atelier alsmede de woning van Schouten bevonden zich in de vleugel van

het Prinsenhofcomplex aan de Schoolstraat. In 1951 hield dit kleine, maar gerenommeerde bedrijfje op te bestaan.

De expositie - component van een zestal glas-in-lood exposities in het land - werd samengesteld door drs. Jos W.L. Hilkhuisen, conservator van het museum. Hij is erin geslaagd een collectie glas-in-lood composities (in natura en in karton) bijeen te brengen die een uitstekend beeld geeft van deze bijzondere ambachtelijke kunstuiting, die al eeuwen oud is, met de nodige ups en downs. Hilkhuisen stelde daarover een bescheiden, maar zeer informatief boekje samen met tal van foto's, voor een groot deel in kleur. Zijn faam dankte Schouten, die voor diverse Delftse bedrijven en zaken glas-in-lood-ramen maakte, vooral aan de bekwame wijze waarop hij en zijn medewerkers de restauratie tot stand brachten van de vermaarde ramen van de gebroeders Crabeth in de St. Janskerk te Gouda. (Verkrijgbaar bij Het Prinsenhof; prijs 18 gulden).

Ir. Jan L. Schouten

NUSANTARA

- In het volkenkundig museum Nusantara aan het St. Agathaplein wordt nog tot en met 24 mei 1990 een tentoonstelling gehouden onder de titel Schattenrijk Nusantara: een verzameling topstukken uit de eigen collectie.
- Nog tot 24 september exposeert Nusantara een collectie betrekking hebbende op de Indische Instelling te Delft.

- Van 19 oktober a.s. tot en met 1 april 1990 brengt het museum de verdwenen cultuur van het eiland Nias (bij Sumatra) in beeld.
- Op 19 en 20 oktober wordt een symposium onder de naam Treasure Hunting gehouden. Het geeft een idee omtrent het ontstaan van Indonesië-verzamelingen in volkenkundige musea. Het symposium heeft een internationaal karakter en heeft tot onderwerp: Het ontstaan van de oude Indonesische verzamelingen en de voortrekkersrol van de verzamelaars.

BIBLIOTHEEK LEGERMUSEUM

Aan het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum Korte Geer 1 is een bibliotheek verbonden aangaande de militaire historie en techniek. De collectie omvat materiaal en attributen uit de militaire geschiedenis van Nederland en de toenmalige overzeese gebiedsdelen, zoals krijgswetenschap, uniformkunde, technische beschrijving van wapens en ander militair materieel: kortom vanaf de sabel tot de V 2. De bibliotheek omvat 250.000 exemplaren, waarvan vierduizend daterend van voor 1800. Het oudste geschrift dateert uit 1531. Afspraken dinsdag tot en met vrijdag van 10 tot 12.30 en 13.30 tot 16.30 uur: schriftelijk of telefonisch (015 - 15 05 00).

ZEVEN EEUWEN DELFLAND

Zeven eeuwen geleden - in 1289 dus - richtte graaf Floris V het Hoogheemraadschap Delfland op. Ter herdenking daarvan zal op donderdag 16 november in de Oude Kerk, van 14 tot 16 uur, een bijeenkomst worden gehouden.

Delfland heeft echter nog een reden de vlag uit te steken. Het hoogheemraadschap was in de gelegenheid een viertal panden, grenzend aan het Gemeenlandshuis, in eigendom te verkrijgen. Door nieuwbouw, renovatie en restauratie is een dusdanige uitbreiding van het hoofdkantoor aan de Oude Delft ontstaan, dat het mogelijk werd de technische dienst weer naast de secretarie te huisvesten.

Na de bijeenkomst in de Oude Kerk zal er gelegenheid zijn de recente uitbreiding te bezichtigen.

HISTORISCHE DAG 1989

Op zaterdag 7 oktober zal in het gebouw van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag de tweede Zuidhollandse Historische Dag plaats vinden. Het thema is: "Werken met historisch beeldmateriaal". 's Middags zal een historische informatiemarkt worden gehouden waarop verenigingen zich met schriftelijk materiaal en mondelinge toelichting kunnen presenteren. Informaties worden verstrekt door Brord Van Straalen, Prov. Overlegorgaan Geschiedbeoefening P.O.G., Mauritskade 43, 2514 HG Den Haag, tel. 070 - 62 49 61.

NIEUWSBRIEF ZUID-HOLLAND

Verschenen zijn de eerste twee nummers van de Nieuwsbrief Geschiedbeoefening in Zuid-Holland, een uitgave van het Prov. Overlegorgaan Geschiedbeoefening en de Culturele Raad van Zuid-Holland. De vouwbladen bevatten een opsomming van allerlei activiteiten op archeologisch, conserverend en publicitair gebied, aankondigingen van bijeenkomsten en tentoonstellingen met informatieadressen. Dit alles terecht in een zeer eenvoudige uitvoering.

EN NU DE LINDENHOF

Op 28 juni j.l. werd het verzorgingshuis De Lindenhof aan de Cort van der Lindenstraat officieel in gebruik genomen. Dat gebeurde tijdens een feestelijke bijeenkomst van de Prot. Chr. Stichting voor de Bejaardenzorg, waaronder het gebouwencomplex in dit deel van Delft ressorteert. Het architectonisch aantrekkelijke gebouw van bureau L.W. Immerzeel en J. Leeuwenburgh staat op de plaats van het tehuis Sionshof, dat einde 1960 in gebruik werd genomen maar eind 1987, dus na ruim een kwart eeuw, in samenhang met de van overheidswege voorgeschreven reorganisatie van de bejaardenzorg, moest worden gesloopt.

Een en ander was voor het bestuur aanleiding aan de Delftse historicus dr. Peter C.J. van der Krogt opdracht te geven tot het schrijven en samenstellen van een boekje waarin een historische schets wordt gegeven van de diaconale bejaardenzorg te Delft door de eeuwen heen.

In een tiental hoofdstukken wordt de ontwikkeling aangegeven van de "zorg voor de ander": in eerste aanleg voor de behoeftigen, later ook voor wezen en in de recente twee eeuwen ook en vooral voor de bejaarde mens in onze samenleving. Zo trekt een kaleidoscopisch beeld voorbij van de zorg in de tijd voor de Reformatie, de stedelijke en kerkelijke armenzorg, het Charitaathuis (Kamer van Charitaten) en het rusthuis aan de Schoolstraat, de lotgevallen van de diaconie in de vorige eeuw, daarna van de rusthuizen (aan de Phoenixstraat, Schoolstraat) van de huizen Sionshof, Marcushof en de Hoeksteen, enz. Het laatste hoofdstuk van het boekje is uiteraard gewijd aan de recente historie van de Sionshof tot de dag van vandaag. Vandaar de titel "En nu De Lindenhof", waarbij vooral de nadruk wordt gelegd op de problematiek inzake renovatie, nieuwbouw en bezuiniging. Uiteindelijk werd de oplossing gevonden voor alle problemen waarvoor de stichting, de landelijke, provinciale en stedelijke overheid zich in hun besprekingen gesteld zagen.

Van der Krogt heeft in een bestek van 70 bladzijden, ruim geïllustreerd, een prettig leesbaar beeld gegeven van een grote, belangrijke sector in onze samenleving: de oudere mens.

Drukkerij W.D. Meinema besteedde aan de uitvoering van het boekje weer alle zorg. (Uitgeverij Waltman Delft, prijs f 15,-).

G.G. Kunz

EEN GOED BEGIN VAN HET NIEUWE SEIZOEN:
WERFT EEN LID VOOR DELFIA BATAVORUM.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 8

oktober 1989

LEIDEN: VERZET EN ONTZET

Op donderdag **26 oktober**, aanvang 20 uur, zal prof. mr. H.W. van Soest in het Cultureel Centrum "Abtswoude" aan de Aart van der Leeuwlaan een voordracht houden, met vertoning van dia's, over het onderwerp: "Leiden met recht een historische stad". Hij zal daarin een schets geven van een aantal hoofdpunten uit de veelbewogen geschiedenis van de Sleutelstad.

Prof. Van Soest is hoogleraar in de rechtsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Als voorzitter van de historische vereniging Oud-Leiden heeft hij een werkzaam aandeel in het streven een breed geschakeerd publiek in contact te brengen met de boeiende geschiedenis van Leiden.

De Morschpoort te Leiden.

WIJZIGING VAN DE STATUTEN

Wellicht zult u zich herinneren dat het bestuur vorig jaar een statutenwijziging heeft voorgesteld die ook bij de jaarvergadering in november 1988 is aangenomen. Helaas is gebleken dat de procedure niet helemaal juist is verlopen, zodat deze nog eens moet worden herhaald.

Wijzigingen van statuten moeten vier weken voor een vergadering worden bekend gemaakt. Als bij die vergadering te weinig leden aanwezig zijn (minder dan tien procent) kan geen rechtsgeldig besluit worden genomen. In een volgende vergadering kan het voorstel opnieuw in stemming worden gebracht: een meerderheid van de stemmen van de dan aanwezige leden is voldoende. Deze tweede vergadering moet **minstens 24 uur** en niet meer dan **vier weken** na de eerste plaats vinden. Vorig jaar is door onvoorziene omstandigheden de termijn van vier weken overschreden.

Voorstel

Het bestuur stelt het volgende voor:

- **Dinsdag 24 oktober** 1989 om 20.00 uur een vergadering te houden ten huize van de voorzitter ir. M. Tienstra, Landsteinerbocht 8, Delft, met als enige agendapunt de statutenwijziging. U hoeft deze vergadering niet bij te wonen omdat het feitelijke besluit wordt genomen tijdens een algemene ledenvergadering die aan de lezing van prof. Van Soest op **donderdag 26 oktober** in "Abtswoude" zal voorafgaan. **Voor deze vergadering wordt u bij deze uitgenodigd.**

Het voorstel is uitvoerig beschreven in het convocaat van augustus/september 1988 (11e jaargang nr. 8).

Kort samengevat komt het neer op:

- het laten samenvallen van het verenigingsjaar met het kalenderjaar;
- hiermede samenhangend het verschuiven van het tijdstip van de jaarvergadering, waardoor de penningmeester meer tijd heeft om de jaarcijfers op te stellen;
- de verhoging van het bedrag waarvoor de penningmeester de vereniging zelfstandig kan binden;
- het laten vervallen van de verplichting de bibliothecaris tevens als bestuurslid te benoemen.

Tekst wijzigingen

Voluit luiden de wijzigingen als volgt:

- art. 1, lid 1, zin 1: Het bestuur van de vereniging wordt door de algemene vergadering uit de leden, natuurlijke personen, benoemd en bestaat uit ten minste vijf personen, onder wie een voorzitter, een secretaris en een penningmeester, welke met name genoemde bestuursleden in functie worden benoemd;
- art. 11a, zin 2: Voor bedragen tot vijfduizend gulden (*f* 5.000,-) kan de penningmeester de vereniging zelfstandig binden: gemeld bedrag kan bij huishoudelijk reglement worden gewijzigd;
- art. 12, lid 1: Uiterlijk drie maanden na afsluiting van het verenigingsjaar wordt in Delft de algemene ledenvergadering (jaarvergadering) gehouden;
- art. 13, zin 1: Het boekjaar der vereniging loopt van 1 januari tot 31 december; het jaar '88/'89 loopt van 1 november 1988 tot 31 december 1989.

VERENIGING ORANJE NASSAU MUSEUM

Op zaterdag 26 augustus hield de vereniging Oranje Nassau Museum in de Historische zaal van het Prinsenhof haar algemene ledenvergadering. De jaarstukken van secretaris en penningmeester werden, na voorlezing en toelichting, goedgekeurd. Het aantal leden bedraagt thans 450. Na de vergadering hield drs. L.J. van der Klooster een causerie over de lotgevallen van de vereniging die thans 65 jaar bestaat en voor haar museale bezit een aantal jaren gastvrijheid genoot in het Prinsenhof. De collectie is thans in haar geheel ondergebracht in het museum Het Loo. Na de lunch in hotel Central werd een excursie gemaakt naar het Leger- en Wapenmuseum waar de bezoekers werden voorgelicht en rondgeleid door de heer Molkenboer.

BIBLIOTHEEK

Met ingang van het nieuwe seizoen wordt ook de mogelijkheid tot het afhalen en ruilen van boeken uit onze bibliotheek weer opengesteld. Dat kan op de **donderdag** dinsdag van elke maand 's avonds van 7 tot 8 uur in het gebouw van de openbare leeszaal en bibliotheek aan de Kruisstraat. Deze regeling geldt dus voor **17 oktober** en **21 november**. In **december** is er geen uitleen.

Tevens kunnen op de lezingen-avonden boeken worden ingeruild. Ook kunnen er dan boeken worden geleend uit de beperkte collectie, die dan door de bibliothecaris wordt meegebracht.

Het gebruik van de bibliotheek door de leden van Delfia Batavorum is gratis. Er is keuze uit bijna 900 titels. Zie de catalogus op de ledenavonden.

AGENDA

- 12 oktober** : uitvoering van Delftse composities in de Oude Kerk. Aanvang 20.15 uur.
- 26 oktober** : Prof. mr. H.W. van Soest: Leiden met recht een historische stad. Cultureel Centrum Abtswoude, 20.00 uur.
- 21 november** : F.W. van Oostrom: Delfshaven. Kapellezaal (gebouw H) Reinier de Graaf Gasthuis, 20.00 uur.

Het bestuur

AFSCHEID DR. M.A. VERSCHUYL

In de - wat te voorzien was - overbezette burgerzaal van het stadhuis hebben maandagmiddag 4 september enkele honderden oud-patiënten, collega's, kennissen en vrienden uit Delft en het Westland afscheid genomen van dr. M.A. Verschuyl, die bijna een kwart eeuw als medicus-chirurg werkzaam is geweest.

Eerst in het Bethel-ziekenhuis als assistent en collega van zijn vader dr. E. Verschuyl, later het Reinier de Graaf Gasthuis. In een tiental toespraken en toespraakjes werden de vele verdiensten van de heer Verschuyl, als medicus zowel als toegewijd Delve-

naar, uitgemeten. Als dank voor al die activiteiten en inzet mocht hij tal van geschenken in ontvangst nemen, waaronder de penning van de gemeente Delft.

Als lid en bestuurslid van Delfia Batavorum heeft dr. Verschuyf, met zijn grote belangstelling voor de historie van Delft, een aantal belangrijke initiatieven ontplooid. Zo was en is hij een der stuwende krachten voor het behoud en de restauratie van Molen de Roos. Samen met prof. Gout schreef hij een boeiend boekje over de geschiedenis van het Delftse stadhuis.

Zijn grote belangstelling gaat ook uit naar historische kaarten, plattegronden en tekeningen. Op sociaal-medisch terrein zette en zet hij zich nog in - via de actie Orion - voor hulp aan ontwikkelingslanden, met name Ghana.

De heer Verschuyf heeft thans een medische functie aanvaard bij het G.A.K. in Rotterdam, maar blijft de Prinsenstad als woonplaats trouw.

G.G.K.

NICOLAAS STENO'S CONTACTEN MET REINIER DE GRAAF

Van de anatoom, theoloog, medicus, paleontoloog, geoloog, kortom van de nagenoeg universele geleerde Nicolaas Steno (1638-1686) is bekend, dat hij enige tijd in Amsterdam en aan de Leidse universiteit heeft gestudeerd.

Geboren in Denemarken, waar hij geneeskunde studeerde aan de universiteit van Kopenhagen, heeft Steno zijn leven lang her- en derwaarts door Europa gereisd, en zich langere of kortere tijd gevestigd in Italië, Frankrijk, Denemarken en in de Noordelijke Nederlanden.

Om precies te zijn: Steno studeerde van juli 1660 tot eind 1663 in Leiden geneeskunde onder leiding van de hoogleraren Del Boë Sylvius en Van Horne.

Steno heeft zich zeker thuis gevoeld in het universitaire milieu van de Leidse Alma Mater; hij stond hoog aangeschreven bij zijn leermeesters en had er vele vrienden onder wie de Amsterdamse apothekerszoon Jan Swammerdam (1637-1680) en Reinier de Graaf (1641-1673), welke laatste zich op 5 april 1663 in Leiden had ingeschreven om er zijn medische studie, begonnen in Leuven en Utrecht, te voltooien.

Het contact tussen De Graaf en Steno is niet beëindigd na het vertrek van de laatste uit Holland naar Denemarken in 1663. Hetzij direct, hetzij via anderen is Steno op de hoogte gebleven van De Graafs werkzaamheden. Zo schreef de bejaarde Fransman Jean Chapelain (1595-1674) aan Steno in 1666 in lovende bewoordingen over De Graafs onderzoek over het pancreassap: "Un médecin nommé Mr Graeff m'a voulu pour juge d'une traduction qu'il a faite en françois d'un sien traité De Usu Succu Pancreatici, que j'ay leu avec beaucoup de satisfaction."

Steno en De Graaf hebben elkaar in Frankrijk ook weer ontmoet. De eerste was daar vanaf najaar 1664 tot eind 1665, terwijl De Graaf, na eind 1664 in Leiden zijn disputatie over het pancreassap gehouden te hebben, in het voorjaar van 1665 naar Frankrijk afreisde voor een perigrinatio academica.

Beiden bezochten er in Parijs dezelfde bijeenkomsten van geleerden, o.m. die welke elke maandag werd gehouden ten huize van Pierre Bourdelot (1610-1685).

In deze kring van geleerden, later genoemd Academie des Curieux de la Nature, heeft de Graaf een proeve van bekwaamheid afgelegd door bij een levende hond de alveesklier te verwijderen.

Volgen wij Steno op zijn vele rondreizen door Europa, dan treffen wij hem begin 1670 weer in ons land aan.

De Graaf was in 1670 al ruim drie jaar praktiserend geneesheer in Delft en daarnaast druk bezig met het uitgeven van zijn boeken. In 1668 had hij zijn studie over de mannelijke generatie-organen gepubliceerd, waarvan in het volgende jaar reeds een herdruk verscheen. In 1670 waren zijn uitgaven over de bouw en functie van de vrouwelijke geslachtsorganen al in een ver gevorderd stadium van voorbereiding. Het bezoek van Steno aan De Graaf zou in het voorjaar van 1670 hebben plaats gevonden; begin juni van dat jaar reisde hij weer naar Florence waar zijn beschermheer groothertog Ferdinand de Medici inmiddels op 24 mei 1670 was overleden.

De Graaf en Steno hebben in Delft uitvoerig met elkaar De Graafs onderzoek over de vrouwelijke geslachtsorganen besproken; De Graaf deelt dit met name mee in zijn *Partium Genitalium Defensio* van 1673. In zijn *Alle de Wercken* van 1684 is deze passage als volgt in het Nederlands vertaald: "... baden wy den wydt-vermaarden Heer. N. Stenonius, hy wilde dog de goedheydt hebben, ons, 't geen hem in onderscheyde Dieren (dien wy niet konden bekomen, of juist geen geleegentheydt hadden om t' ondersoeken) omtrent de Ballen der Wijfkens aan-merkenwaardig voor-quam, mede te delen ... dat hy in Dassen, Indiaanse Versksens, Wilde Geyten, Hinden, Wolvinnen, Eeselingen, jaa, zelfs in Muyl-Eesels, en andere Dieren meer Eyeren van onderscheyde grootte gevonden hadt".

Het moet voor De Graaf wel een bijzonder geslaagde dag zijn geweest dat hij in het voorjaar van 1670 zo uitvoerig met zijn oud-studiegenoot Steno van gedachten kon wisselen over een onderwerp dat hem zo na aan het hart lag en waarover hij hier in Delft zo'n voortreffelijk onderzoek had gedaan; een onderzoek dat de basis vormt van onze huidige kennis over de bouw en functie van de vrouwelijke geslachtsorganen.

Dr. H.L. Houtzager

RAADSELACHTIG GEDICHT VAN HUYGENS

DELFT

*'Kben twee mael dat ick ben, sints dat ick 't eenmael was,
En eens mijn' muren hebb' sien wentelen in d'ass:
Maer danck hebb' 't Vage-vier, ick bender door geresen,
Men selven dubbel waerd; het overkoolde wesen
En komt mij niet van daer, Soo moet de kuype sien
Die vriend en vreemdelingh moet laven en bezien.
'Khebb grooten Wilm gehuyst, soo lang 't de Moorder doogde.
Die mij en mijn' gebuert verraderlick ontvoogde;
Maer, Spagnen, 'tbaett' v niet, ick hebb de scha geboett,
En voor een' sulcken Vaer een' sulcken Zoon gevoedt.*

Dit gedicht, waarin de stad zelf aan het woord is, is een van de zgn. **Stede-stemmen** van Constantijn Huygens. Hij schreef de reeks in 1624 en gaf ze het jaar erop uit in zijn **Otia**. Dirck Evertsz. van Bleyswijck nam het gedicht over (blz. 105-106) en na hem deed Reinier Boitet dat natuurlijk ook (blz. 59). Een recente uitgave werd verzorgd door C.W. de Kruyter (**Constantijn Huygens, Stede-stemmen en Dorpen**. - Zutphen, z.j. [1981]).

Onlangs is de uitleg van dit gedicht het onderwerp geweest in twee artikelen, die de leden van Delfia Batavorum misschien niet onder ogen gekomen zijn: nl. 'Huygens' Delf(t)' door Th.H.J. Broekmans, P.P.G.H. van Dooren en F.B.T. Slits in **De nieuwe taalgids** 80 (1987), blz. 224-228, en 'De Stede-stemmen van Constantijn Huygens: Een serie gedichten op Hollandse steden en dorpen' door L. Strengholt in **Holland** 21(1989), blz. 88-110.

De raadselachtige woorden waarmee het gedicht begint, 'Kben twee mael dat ick ben' stelde de onderzoekers voor een raadsel. De Kruyter gaf twee mogelijke verklaringen. Ten eerste 'ik ben twee keer (geworden) wat ik ben (nl. de stad Delft)', dit sluit aan bij de volgende woorden ('sints dat ick 't eenmael was, en eens mijn' muren hebb' sien wentelen in d'ass). Ten tweede 'ik ben twee keer (zoveel waard geworden) wat ik ben', wat aan zou sluiten bij regel 3-4: 'ick bender door geresen, mijn selven dubbel waerd'. Beide verklaringen hebben dan te maken met de grote stadsbrand van 1536.

Broekmans c.s. geloven deze verklaring niet. Waarom, schrijven zij, zou 'ben' weergegeven moeten worden door 'ben ... (geworden)' en waarom schreef Huygens dan niet 'Kben twee mael dat ick was'? De voorbije situatie moet toch als verleden tijd worden beschouwd. Zij schrijven dat de eerste woorden moeten worden gelezen als 'ik ben twee maal wat ik ben'. Hun verklaring is simpel. In verschillende andere gedichten verklaarde Huygens ook de naam van de stad, al dan niet gebruik makend van wat anderen geschreven hadden. Hier speelt Huygens met de naam van de stad: **Delft = D'Helft = De Helft**. Een veel gebruikt woordspelletje, denk maar eens aan het eind van **Ontdek je plekje**: 'U zag nog niet de helft, van Delft'.

Het begin van het gedicht is nu duidelijk. Een stad die 'De Helft' heet kan met recht zeggen dat ze tweemaal is wat ze is: één stad immers, Broekmans c.s. zien een verdere uitwerking in de volgende regels, waar gezegd wordt dat de stad zich een dubbele waarde mag toekennen door illustere inwoners als Willem van Oranje en Maurits van Nassau. Strengholt ziet dat niet zitten. Hij gelooft dat de dichter een rekenkundig grapje maakt: hier is nu eens waar dat de helft gelijk is aan één. Hij verklaart de gehele eerste regel als: 'Sinds ik eenmaal was die ik ben, D'helft namelijk, derhalve vanaf mijn eerste begin, ben ik tweemaal die ik ben'. Hieraan koppelt hij een gebeuren dat eveneens aan een verdubbeling doet denken. De grote brand van 1536 betekende geen vernietiging, maar eerder een verdubbeling van de stad.

Daarna werpen de auteurs zich op de verklaring van 't Vage-vlør, het vagevuur, in de derde regel. De Kruyter zag hierin een mogelijke zinspeling op de zuivering door de brand van het middeleeuwse roomse verleden. Broekmans c.s. borduurden voort op hun 'spelletje met de naam': de stad was in haar roomse verleden maar de helft waard van wat ze in het protestantse heden waard is'. Strengholt vindt dit te ver gaan. Het gebruik van het woord 'vagevuur' voor de grote stadsbrand bevat natuurlijk wel een scheutje antipapisme, schrijft hij. De vergelijking is niet alleen gelegen in het 'vuur', maar ook in het effect: de stad werd er beter van, net als de zielen die in het vagevuur gelouterd worden. En Huygens gaat nog verder. Het vuur is een inleiding op het volgende aspect in negatieve zin. Het 'overkoelde wesen', zijn zwarte voorkomen dus, komt niet door het vuur, maar door de vele bierbrouwerijen.

In het voetspoor van Huygens trad Caspar Barlaeus met een vergelijkbare cyclus Latijnse stadsgedichten in zijn **Poemata** van 1628. Van Bleyswijck - en natuurlijk Boitet - stellen Barlaeus' gedicht op de eerste plaats.

VADER EN ZONN DE ZWAAN: KLOKKENISTEN TE DELFT (I)

De Haagse toonkunstenaars J.A. en Joh. de Zwaan waren gedurende twintig jaar (1908-1928) werkzaam als klokkenisten in Delft. Zij traden in Delft in hun hoedanigheid van uitsluitend klokkenist minder op de voorgrond dan in Den Haag, waar zij in het muziekleven markante figuren waren, niet alleen als klokkenisten maar ook als organisten en pianisten.

De Zwaan sr. presenteerde zich als musicus als J.A. de Zwaan, om zich te onderscheiden van zijn zoon die later als Joh. de Zwaan bekend zou worden.

In dit artikel wordt iets verteld over de muzikale activiteiten van De Zwaan sr; in een tweede artikel komen die van De Zwaan jr aan de orde.

Johannes Andries de Zwaan (18 april 1861 - 10 maart 1932) studeerde piano en orgel aan de Muzykschool te 's-Gravenhage. In 1880 behaalde hij de diploma's voor toonkunst, voor pianospel en voor orgelspel. Hij was in Den Haag werkzaam als organist (1878-1928), als klokkenist (1885-1927) en als hoofdleraar orgel aan het Conservatorium (1896-1931). Hij was een studiegenoot van Johan Kethel (1862-1908) die trouwde met een zuster van De Zwaan.

Samen met Kethel volgde De Zwaan beiaardlessen bij de Delftse beiaardier Pieter Kersbergen en Kethel volgde in 1890 Kersbergen op als beiaardier van Delft.

Toen in 1908 Johan Kethel overleed nam J.A. de Zwaan de carillonbespelingen in Delft van Kethel over en liet hij het honorarium aan Kethels weduwe, zijn zuster. In 1912 werd hij officieel in Delft benoemd. In 1910 was hij jurylid bij de beiaardwedstrijden in Mechelen. In een krantartikel uitte hij zijn bewondering voor het beiaardspel van Jef Denijn. Denijn gaf al sinds 1891 in Mechelen in de zomermaanden avondconcerten naast de gebruikelijke marktbespelingen overdag. De Zwaan ging toen voortaan in Den Haag 's zomers ook avondbespelingen op het klokkenspel verzorgen.

Valse klank

Het klokkenspel van de Nieuwe Kerk in Delft bestond uit 32 klokken van F. Hemony (1659/1660), 3 klokken van P. Hemony (1678) en 3 klokken van Joris Dumery (1740/1741). Het handspel was van oudsher met het broekstelsel ingericht. Het oorspronkelijke tuimelaarstelsel van het automatisch speelwerk was (vermoedelijk tijdens reparaties in 1863) door een broekstelsel vervangen. Beide broeksystemen werden in 1922 vernieuwd. Deze werkzaamheden geschieden onder toezicht en verantwoording van Openbare Werken. Uit de archiefstukken wordt niet duidelijk of J.A. de Zwaan als adviseur bij deze reparaties betrokken was.

Enkele jaren later, in 1925, merkte iemand uit de burgerij (de organist De Waart) op, dat het Delftse klokkenspel vals klonk. Men realiseerde zich destijds namelijk niet dat de 17e eeuwse klokkenspellen, dus ook dat van Delft, in middentoonstemming staan. J.A. de Zwaan stelde toen voor het klokkenspel te laten herstemmen bij de klokkengierij van John Taylor in Engeland. De gemeente Delft vroeg eerst de Nederlandse Klokken- en Orgelraad (NKO) om advies.

De NKO adviseerde de authentieke stemming van de Hemony-klokken nooit te wijzigen, in plaats daarvan richtte zij de aandacht op de speelinrichting, met name op de bedrading en het klavier. Het advies luidde de beiaard opnieuw in te richten en wel naar de inzichten van de Mechelse beiaardier Jef Denijn. Het is zeker dat J.A. de Zwaan bij deze restauratie betrokken was: hij vergezelde op 11 mei 1927 de Nederlandse uurwerkmaker en beiaardinrichter heer Bonaventura Eijsbouts op zijn inspectie in de toren van de Nieuwe Kerk. Reeds in 1928 werden de broekstelsels van 1922 vervangen door tuimelaarstelsels. Tegelijkertijd werd ook het zogenaamde Hol-

landse pedaal van het klavier omgebouwd tot een Mechels pedaal. Een gescheurde Hemony-klok werd vervangen door een exemplaar van de Engelse klokkengieter Gillet & Johnston.

Geassisteerd door zijn zoon heeft J.A. de Zwaan jarenlang de beiaardbespelingen in Delft verzorgd, maar in maart 1927 klaagde men daar over het feit dat de klokkenist te dikwijls afwezig was.

Hij was in datzelfde jaar 1927 in Den Haag gepensioneerd als klokkenist en werd daar opgevolgd door zijn zoon. Vanaf 1 mei 1927 heeft hij niet meer in Delft gespeeld en bij schrijven van 26 mei 1928, dus ruim een jaar later, verzocht hij het College van B&W van Delft ook in Delft officieel te mogen worden gepensioneerd, en wel met ingang van 15 juli 1928, welk verzoek werd ingewilligd. Hij overleed in 1932.

Dr. L.J. Meilink-Hoedemaker

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

625	KRONIEK. Orgaan van de Historische Vereniging Rijswijk
Jaargang 1988 No. 1 t/m 4.	C1 C-1
721	KORTE BESCHRIJVING van 't Gebruyck der Spuyt in de
Ontleedkunst door Regneus de Graaf tot Delft. Met een uitgebreide inleiding
van dr. H.L. Houtzager.
Delft, maart 1989.	A-9
722	VAN ROOYEN, MAURITS. Theater nu. (1989)	K
723	Soutendam M.J. Een wandeling door Delfts straten en grachten
in 1600. (Delft 1882).	A-2
724	RIDDER J.G. DE. Uit de geschiedenis van het Westland
(Den Haag 1979).	B-1
725	VAN DAALEN A.P.A. Op stoep en straat
(Delft 1989).	A-13
726	LEVENDE STENEN DEEL I (les a t/m f) Schriftelijke cursus.
Uitgave van de Stichting ter bevordering van de kennis van de Nederlandse
Bouwkunst.
Inhoud: iets over bouwkunst, diverse tijdvakken (Middeleeuwen, Renaissance
18e, 19e en 20e eeuw tot aan Wereldoorlog II). Diverse delen van het land
Noord-Oost-Amsterdam, West, Zuid. Nederlandse Bouwkunst overzee. Het
monument in zijn omgeving. Bescherming en verzorging.	M
727	LEVENDE STENEN DEEL II (les g t/m o) Schriftelijke cursus
Uitgave van de Stichting ter bevordering van de kennis van de Nederlandse
Bouwkunst.
Inhoud: Nederzettingvormen, Steden en Dorpen, Kastelen, Verdedigingswer-
ken, Kerkelijke Bouwkunst, Kloosters, Synagogen, Raadhuizen, Hallen en
Beurzen, Woonhuizen, Hofjes, Boerderijen. Iets over Tuinkunst. Fabrieken
en Pakhuizen.	M
728	MEILINK-HOEDEMAKER. Luidklokken en Speelklokken in Delft.
Proefschrift, Delft 1985.	A-2; K
729	TIMMERMANS FERD. Luidklokken en Beiaarden in Nederland
Amsterdam 1944.	K
730	VEN, VAN DER D.J. De torens zingen! Nederlandse Torens en
hunne Klokkespelen (Amsterdam 1916).	K
731	RICE, W.G. Beiaarden in de Nederlanden
Amsterdam 1927.	K

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

12e jaargang

nummer 9

november 1989

MEDEDELING

Het convocaat voor de lezing in oktober is u in een zeer vroeg stadium toegezonden in verband met de statutenwijziging van het genootschap. Daardoor was het niet mogelijk u eerder te berichten over twee gebeurtenissen waarbij Delfia Batavorum nauw was betrokken, te weten de onthulling van een gedenkraam in het Gemeenlandshuis en de installatie van de Monumentencommissie Delft.

Op **dinsdag 21 november, aanvang 20.00 uur**, houdt Delfia Batavorum in de kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H) zijn laatste bijeenkomst in het kalenderjaar 1989. De heer F.W. van Ooststroom zal, in samenhang met het zesde eeuwfeest van Delfshaven, een causerie met vertoning van dia's houden over

DE DRIE SCHIEËN: SPEURTOCHT DOOR VERLEDEN EN HEDEN

De Achterhaven in Delfshaven met rechts het Oostindische Compagnieshuis (Naar een tekening uit 1779 van Gerrit Groenewegen).

THEMA

Zeshonderd jaar geleden, op 8 september 1389, kreeg de stad Delft van graaf Aelbrecht toestemming tot het aanleggen van een eigen haven aan de Maas en tot het graven van een kanaal tussen Overschie en die haven. Zo ontstonden Delfshaven en de Delfshavense Schie. Op deze wijze omzeilde Delft de heffingen die Rotterdam voor het gebruik van haar haven liet betalen.

Een lange reeks van conflicten tussen beide steden ontstond.

In 1512 schilderde Jan de Pape een vogelvluchtkaart van het landelijk gebied tussen Schiedam, Rotterdam en Overschie.

Mogelijk is deze kaart gebruikt bij de behandeling van het conflict tussen Delft en Rotterdam voor de Grote Raad van Mechelen.

Deze kaart kreeg bekendheid als 'De kaart van de drie Schieën' en vormt het uitgangspunt van de lezing. Het is een fascinerende kaart, niet alleen door de aard en kwaliteit van het schilderij, maar vooral door wat er allemaal op te zien is. Allereerst zijn dat natuurlijk de gegraven waterlopen van Overschie naar Rotterdam en Delfshaven, maar ook dijken en wegen, bruggen en heulen, boerderijen, molens en de oude bebouwingen van Rotterdam, Overschie en Delfshaven.

In de lezing wordt op deze zaken ingegaan, maar vooral op de speurtocht door Groot-Rotterdam om te zien wat er nu nog terug te vinden is aan herinneringen uit lang verlopen tijden in het straatbeeld.

Van deze speurtocht wordt verslag gedaan aan de hand van reproducties van oude prenten, kaarten en foto's en ook van actuele dia's 'in het veld'. Een en ander wordt geprojecteerd op twee schermen zodat bijvoorbeeld een directe vergelijking tussen verleden en heden of tussen kaartbeeld en actuele situatie mogelijk is.

Vanzelfsprekend krijgen Delfshaven en de Delfshavense Schie een extra accent, evenals de rol van Delft in het bovengenoemde conflict, waarbij ook het Hoogheemraadschap van Delfland zich niet onbetuigd liet.

*

De inleider is van beroep industrieel ontwerper en is werkzaam in het ontwerp- en ontwerponderwijs aan de faculteit van het Industrieel Ontwerpen van de TU Delft.

Daarnaast is hij o.a. secretaris van de Midden-Delfland Vereniging en van de Werkgroep Historie en Landschap van Midden-Delfland. Als zodanig was hij nauw betrokken bij het historisch boerderij-onderzoek en bij de inventarisatie van molens en gemalen in Midden-Delfland. Als co-auteur werkte hij mee aan een boek over Zuidhollandse boerderijen, naar aanleiding van de boerderij-aquarellen van de Rotterdamse architect J. Verheul Dzn. Het boek verscheen eind oktober van dit jaar.

Met de lezing over de Drie Schieën realiseert de heer van Ooststroom een oud plan. De voorbereiding vergde (tussen de bedrijven door) bijna vier jaar. O.a. maakte hij zo'n zeshonderd dia's, waarvan er 'slechts' 260 kunnen worden geprojecteerd.

GEDENKRAAM IN GEMEENLANDSHUIS

Op 26 september j.l. onthulde mevrouw I. Hees-Rijsterborgh in de doorgang van het historische Gemeenlandshuis naar de nieuwste aanbouw (waarin voorheen Bank Mees & Hope was gehuisvest) een gebrandschilderd raam, dat afkomstig is uit de vroegere Muziekhandel Hees en Co in de Choorstraat. Bij het vijftigjarig jubileum van de firma had het gezamenlijk personeel dit raam aan het echtpaar Hees aangeboden. Na de opheffing van de zaak werd het raam opgeborgen, terwijl mevrouw Hees er een nieuwe bestemming voor zocht. Delfia Batavorum heeft daarin een belangrijk aandeel gehad door het raam aan te kopen en het te laten restaureren alsmede door actief te zoeken naar een passende plaats. Voor de aankoop van het raam werd het geld gebruikt dat in 1985 aan ons genootschap werd geschonken als Culturele Prijs van Delft. Daardoor kwam nu het bedrag weer aan de Delftse gemeenschap ten goede. De passende plaats werd gevonden in het Gemeenlandshuis van het Hoogheemraadschap Delfland, dat een sterk gevoel voor - en binding heeft met - historische waarden. Bij deze overdracht en onthulling waren aanwezig de dijkgraaf en de secretaris-rentmeester van Delfland, hoogheemraden, medewerkers van het hoogheemraadschap, de architect van de nieuwbouw prof. ir. A.J.H.M. Haak en het bestuur van Delfia Batavorum.

Tijdens de lunch werd door de dijkgraaf en de voorzitter van Delfia Batavorum gesproken over de voorgeschiedenis van deze onthulling en over het belang van het behoud van het culturele erfgoed, dat voor een deel door het hoogheemraadschap, als oudste waterschap van Nederland, wordt beheerd.

MONUMENTENCOMMISSIE IN DELFT

In de statuten van het genootschap Delfia Batavorum wordt als één der doelstellingen genoemd: zorg voor en waken over het culturele erfgoed. Die taakstelling richt zich voor een belangrijk deel op het conserveren en inventariseren van het bezit aan monumenten in uitgebreide zin. Daartoe werd destijds de Commissie Behoud Stadsschoon in het leven geroepen, die in de afgelopen jaren vooral via contacten met het gemeentebestuur - maar ook wel in confrontatie - resultaten wist te boeken.

Deze commissie had echter, als verenigingsorgaan, slechts een beperkte reikwijdte. Het is dan ook van belang en betekenis dat Delft onlangs een breed opgezette monumentencommissie heeft gekregen, die begin oktober officieel werd geïnstalleerd. Deze commissie zal het gemeentebestuur adviseren over het plaatselijke monumentenbeleid en in samenhang hiermee ook gemeentelijke beschermde monumenten aanwijzen. Een gemeentelijke monumentenverordening hiervoor bestaat al sedert maart j.l.

De commissie bestaat uit zes leden. Voorzitter is ir. K.J.H.W. Deen, bestuurslid van Delfia Batavorum en lid van de commissie Behoud Stadsschoon. De andere leden zijn mevrouw ir. M.G. Mey, voorzitter van onze commissie Behoud Stadsschoon W. Brouwer, drs. J.J. Droge, drs. O. Mácel en ir. J. Roos. Zij zullen B & W adviseren over de aanwijzing van rijks- en gemeentelijke monumenten, de verlening van wijzigingsvergunningen voor monumenten en alle verdere zaken die betrekking hebben op monumenten en hun omgeving in Delft. Sedert januari j.l. worden de vergunningen voor wijzigingen aan en sloop van, door het rijk beschermde, monumenten niet meer door de minister verstrekt, maar door de betreffende gemeente, die dan wel in het bezit van een monumentencommissie dient te zijn.

Delft telt - men zou dat op het eerste gezicht niet zeggen - rond 600 erkende rijksmonumenten. Volgens de commissie zijn er veel meer die bewaring en bescherming verdienen. Daarvan bestaat een opsommende lijst, maar een intensief gebruik is van dit materiaal tot nu toe niet gemaakt. De commissie nu gaat enkele honderden panden inventariseren en op grond van haar bevindingen aangeven of ze als monument kunnen worden ingeschreven. Met name de commissieleden Dröge (bouwhistoricus), Mácel (kunsthistoricus) en Roos (restauratie-architect) hebben een belangrijke stem in deze afweging.

Op basis van de nieuwe monumentenwet is het nu mogelijk om ook bouwkundige monumenten en zelfs wijken uit de periode 1850-1940 het predikaat "beschermd" te geven. Dat geldt dus bij voorbeeld ook voor "nieuwbouwwijken" als de Wippolder en de Voordijkshoornse Polder.

De inventarisatie van alle gegevens zal vier tot vijf jaar in beslag nemen. Ook de advisering inzake subsidie-aanvragen ligt op het werkerrein van de commissie. Binnenkort zullen de gegevens en tekeningen, alsmede ook foto's, van elk in aanmerking komend pand, in een computerbestand kunnen worden opgenomen.

In de taakopvatting van de commissie komen enkele punten naar voren die vroeger niet of niet duidelijk uitgesproken in het beleid waren betrokken:

- het belang van de criteria aan de hand waarvan een object - een gebouw - als monument wordt aangemerkt;
- bij de toetsing wordt niet alleen gekeken naar het enkele object maar vooral ook naar het object in zijn omgeving;
- voor de beoordeling van aanvragen van een wijzigingsvergunning zal een bouwhistorisch onderzoek moeten worden gedaan;
- een nadrukkelijke zorg voor tenminste het ingeschreven beschermd stadsgezicht. Dit wordt van belang geacht omdat is gebleken dat de interpretatie van wat wel en niet kan binnen het Komplan '76 tot zeer verschillende uitkomsten kan leiden.

De monumentencommissie zal in principe iedere eerste vrijdag van de maand ten stadhuize vergaderen (in het openbaar) en is bereikbaar via haar ambtelijke secretaris, ir. W.F. Weve, Oude Delft 53, telefoon 015 - 60 21 38.

BASISCURSUS GENEALOGIE

De belangstelling voor genealogie, het onderzoek naar de eigen familie, is de laatste jaren sterk toegenomen. Dr. Peter van der Krogt zal, in samenwerking met Delfia Bata-vorum, een basiscursus genealogie van tien avonden in de maanden januari, februari en maart 1990 geven. In de basiscursus genealogie zal nader worden ingegaan op de methodiek van het onderzoek, de bruikbare bronnen en de archieven. In aanvulling hierop zullen persoonsnaamkunde, tijdrekenkunde, paleografie (oud schrift) met praktische oefeningen, aan de orde komen. De kosten bedragen voor Delfialeden (inclusief cursusboek) f 100,-. We streven naar een groep van 10 à 15 cursisten; de cursus zal alleen bij voldoende belangstelling doorgang vinden.

Meer gedetailleerde informatie zal in de volgende convocatie verschijnen. U kunt zich alvast schriftelijk opgeven bij K.M. Pompe, Melkhof 3, 2613 KA Delft.

NIEUWE LEDEN

Dr. J.P. Sigmond,
Ir. A.W. Hartman

Willem de Zwijgerlaan 4, 2341 EJ Oegstgeest
Hertog Govertkade 12, 2628 EA Delft

AGENDA

- 21 november** F.W. van Oostroom: "De Drie Schieën", Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), 20.00 uur.
- 11 januari** : Prof.ir.M.Gout en dr.A.M.Verschuyt: "Het Delftse Stadhuis", Stadhuis Markt, 20.00 uur. (Lezing en dia's in samenwerking met Vereniging Vrienden van het Prinsenhof).

Het bestuur

HOOFDCONSERVATOR BIJ STADSMUSEA

Per 1 november j.l. is drs. Michiel C.C. Kersten (34) benoemd tot hoofdconservator van de gemeentelijke musea in Delft: het Prinsenhof, Nusantara en Lambert van Meerten.

De nieuwe functionaris, opvolger van drs. Ineke Spaander, studeerde te Leiden kunstgeschiedenis en was tot genoemde datum wetenschappelijk medewerker bij het Kabinet Kunstverzamelingen van Teylers Museum in Haarlem. Daar organiseerde hij verscheidene exposities, waarbij hij ook de publiciteit verzorgde. Voorts leidde hij bezoeken aan het museum en trad hij op als educatief medewerker. In Delft zal drs. Kersten tentoonstellingen organiseren en het beheer voeren over de museale collecties. Het zorgdragen voor een goede documentatie en ontsluiting van de gegevens van de drie collecties met behulp van automatisering valt dan onder zijn beheer.

Ook Nusantara heeft een conservator kunnen aantrekken, namelijk de heer W. Gronert.

POPPEENTOONSTELLING

Tot en met 14 januari a.s. (met uitzondering van 25 december en 1 januari) wordt in museum Huis Lambert van Meerten een tentoonstelling gehouden van poppen, poppen speelgoed en poppenhuis-attributen uit het tijdvak rond 1900. Er zal een keuze te zien zijn uit het bezit van diverse verzamelaars, bij de samenstelling waarvan vooral gelet is op originaliteit en gaafheid van de veelal porceleinen kopjes, de originele prikken en authentieke kledij.

DELFT GRONDIG BEKEKEN

Het museum Prinsenhof heeft er sinds kort weer een semi-permanente afdeling bij. In één der kelders naast de koffiешop De Nonnerie is een overzichtstentoonstelling ingericht van archeologische vondsten, die iets vertellen over de ontstaansgeschiedenis van de stad. De naam is heel toepasselijk: "Delft grondig bekeken".

De drijvende kracht achter de verrichte opgravingen en inrichting van de vondsten is de Delftse archeoloog drs. Jeroen Kistemaker, die de medewerking had van o.a. drie studenten van de Reinwardt Akademie te Leiden. De hoeveelheid geëxposeerd materiaal is bescheiden maar zeker interessant. De aandacht wordt hoofdzakelijk gevestigd op afbeeldingen en kaarten van Delft en omgeving uit de periode van rond 1000 tot 1350, een halve eeuw dus voor de bouw van het St. Agathaklooster (plm. 1400), alias het Prinsenhof.

"ENERGIEK EN ONDERNEMEND"

Op 24 september j.l. bestond L. Vliegenthart b.v. Delft, olie- en vernisfabriek "Welgelegen" 150 jaar. Ter gelegenheid daarvan houdt het jubilerende bedrijf van 16 december af tot en met 4 maart 1990 in het Prinsenhof een expositie over het bedrijf, het productie- en industrialisatieproces door de jaren heen onder de titel "Energiek en ondernemend". Daarbij wordt een beeld gegeven van de technische ontwikkeling, zowel in mechanisch-technisch als in productief opzicht.

MUSEUM PAUL TETAR VAN ELVEN

Het pittoreske mini-museum Paul Tetar van Elven aan de Koornmarkt gaat een nieuwe toekomst tegemoet. Tenminste: als de plannen hiertoe - door een viertal jonge kunsthistorici op stapel gezet - verwezenlijkt kunnen worden. Dit kwartet vrijwilligsters: Gisela Anema-Holdert, Marjan Reinders, Emmy Ferbeek en Jolande Ezendam wil na de "winterstop" met een ambitieus programma van start gaan, daarbij - eveneens op basis van vrijwilligheid - geassisteerd door een aantal medewerkers. Zij willen elk jaar in de diverse stijlkamers in de woning van de negentiende-eeuwse docent en kunstenaar een tentoonstelling inrichten, zoals ook in de afgelopen zomer het geval was, toen gerestaureerde schilderijen uit het bezit van het museum werden geëxposeerd. Men denkt daarbij aan de tekeningen die Tetar van Elven maakte in de tijd dat hij leraar was aan de toenmalige Polytechnische School. Daarbij zal een financieel beroep op sponsors worden gedaan. Momenteel zijn de historici bezig met de inventarisatie van het totale museumbezit aan tekeningen, schilderijen en keramiek, aldus de Delftse Post. Over het museum en zijn bezit verscheen in 1985 een interessant boekje: "Kleinood aan een Delftse gracht".

EXPOSITIE MOBILISATIE 1939-1940

Tot medio april 1990 zal het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum Generaal Hofer in het Armamentarium een tentoonstelling houden over het mobilisatietijdvak 1939-1940 onder het motto "Ergens in Nederland". De expositie omvat foto's, affiches, staf- en landkaarten, pamfletten, militaire attributen en letterlijk in beeld gebrachte situaties, zoals geuniformeerde poppen. Uiteraard wordt veel aandacht geschonken aan de defensie van Nederland, die in de jaren '20 en '30 op een laag bezuinigingspitje stond. Voor het al dan niet leerzaam vertier van de militairen was een taak weggelegd voor de Dienst Ontwikkeling en Ontspanning, maar daarbij bleven de kwalitatieve bedoelingen ver achter bij het beoogde resultaat. Het dramatisch eindpunt van de mobilisatie vormden de vijf oorlogsdagen in mei 1940. Ook daaraan schenkt de tentoonstelling aandacht, voornamelijk voor wat de oorlogshandelingen en verdere gebeurtenissen in Delft en wijde omgeving betreft.

OP EN OM ST. AGATHAPLEIN

Onlangs is het St. Agathaplein weer eens in het nieuws gebracht. De Delftsche Courant wist te melden dat van gemeentewege wordt gewerkt aan een nota die eind van deze maand ter discussie zal komen. Daarin zal de positie van de drie gemeentemuzea aan de orde worden gesteld alsmede het, al enige jaren in de ijskast staande, plan tot herinrichting van het St. Agathaplein en van de bebouwing bij de ingang aan de Oude Delft-zijde.

PRINSENHOFCONCERTEN

De serie Prinsenhofconcerten op zondagmiddag 1989-1990 begint op 17 december met een concert door Wouter Meinders (cello) en Peter Beijersbergen (piano). Op het programma staan werken van Mendelssohn, Barber en Schumann. De data der vijf volgende concerten zijn 14 januari, 18 februari, 4 maart, 1 april en 6 mei. Aanvang 12.00 uur.

TERUGBLIK I

De kennismaking met het nieuwe en vernieuwde domein van de Vrije Akademie Delft aan de Westvest, op donderdag 21 september, zal de leden van Delfia Batavorum niet in alle opzichten zijn meegevallen. De temperatuur in de concertzaal op de eerste etage, waar de lezing-bijeenkomst werd gehouden, liep gaandeweg op tot tropische waarden. Maar het hinderlijkste was het schetterend geluid van het koper dat een show-orkest in de hal op de begane grond teweegbracht. Het was een wat vreemdsoortige "begeleiding" die mevrouw drs. M.M. van Leeuwen-Van Dijk bij haar causerie over de Westvest en omgeving ten deel viel.

Een groot aantal voortreffelijke dia's vormden de visuele ondersteuning bij deze boeiende voordracht over een stukje Delft dat op zichzelf weinig historisch materiaal presenteert. Immers: de Westvest is een deel van de oude stadswal, zoals uit een aantal kaartprojecties duidelijk viel af te leiden. Hier bevonden zich de tuinen en koetsstallen van de patriciërswohnungen aan de Oude Delft van Binnenwatersloot tot de Zuidwal. Over deze huizen en percelen gaf de inleidster veel wetenswaardige informatie.

Bij alle uitbreidingen van de stad in de loop der eeuwen bleef dit stadsdeel grotendeels onbebouwd. Eerst in de negentiende eeuw werd een deel van de Westvest bebouwd, o.m. achter het voormalige St. Barbaraklooster. Voorts verzezen er een bierbrouwerij en branderijen, een manege en halverwege die eeuw het gebouwencomplex van de Polytechnische School, in de tuinen van Oude Delft 95, het hoofdgebouw van de latere Technische Hogeschool. In eerste aanleg - voor de diverse verbouwingen - was het monumentale pand eigendom o.a. van Willem Hooft, een nazaat van P.C. Hooft. Andere bewoners van dit deel van de Oude Delft waren Van Bleijswijck en de geruchtmakende gouverneur-generaal Van Durven. In de vorige eeuw was ook het jongensweeshuis enige tijd in OD 95 gehuisvest.

Uiteraard kwam ook de overzijde van de Westvest - de Houttuinen - ter sprake in samenhang met de aanleg van de spoorlijn Rotterdam-Den Haag en de bouw van het eerste station. Dat werd in 1895 afgebroken om te worden vervangen door het tegenwoordige gebouw. Een restant van het oude complex is het koffiehuis annex dansschool. Spr. wijdde ook enige aandacht aan de tramlijn Den Haag-Delft, die aanvankelijk over de Oude Delft liep. Nadat de wallen waren afgegraven vanaf het Kal-

verbos werd de lijn langs de Westvest aangelegd.

Enige anekdotische bijzonderheden (de tramlijn door het "drooggelegde" Oude Delft, het zwembad naast de groenteveiling enz.) waren voor de oudere toehoorders even zoveel "punten van herkenning en herinnering".

TERUGBLIK II

Het voorstel tot wijziging der statuten - vorig jaar door de algemene vergadering aanvaard - bleek op formele gronden niet rechtsgeldig en moest dan ook opnieuw ter tafel worden gebracht. Dat gebeurde eind oktober, waarbij de wijzigingen zonder discussie werden aangenomen. Daarmee was aan de juridisch-administratieve verplichting voldaan.

Deze vergadering - van slechts enkele minuten - in Abtswoude, ging vooraf aan de causerie die prof. mr. H.W. van Soest hield over Leiden, de stad die begin van deze maand voor de 415de maal haar ontzet vierde. "Met recht een historische stad" was de ondertitel van zijn voordracht die een wandeling beoogde te zijn langs de vele monumentale gebouwen waarop Leiden zich mag beroemen. Het was een zorgvuldig uitgekozen route in tijdperk en geografie met een groot assortiment dia's, voorzien van een verbindende tekst.

Het heeft weinig zin hierbij de inleider op de voet te volgen. De presentatie begon met beelden van en uitleg bij het befaamde vroeg-middeleeuwse monument de Burcht. Van hieraf leidde de tocht langs o.m. 's-Gravensteen, stadhuis, Pieterskerk en Hooglandse kerk, Lakenhal, stadspoorten, universiteitsgebouw enz. In de toelichting waren ook tal van historische gebeurtenissen opgenomen, waardoor een afgerond beeld ontstond van deze, met Haarlem, Dordrecht, Delft en Gouda, oudste stad van Holland.

G.G. Kunz *Detail van universiteitsgebouw te Leiden.*

Door gebrek aan plaatsruimte zal het tweede artikel over Vader en Zoon De Zwaan van mevrouw dr. L.J. Meilink-Hoedemaker worden geplaatst in het volgende con-
vocaat.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 1

januari 1990

HET STADHUIS VAN DELFT

In de nieuwe statuten van Delfia Batavorum is de bepaling opgenomen, dat met ingang van 1990 het verenigingsjaar samenvalt met het kalenderjaar. Vandaar dat dit convocaat het eerste nummer is van de dertiende jaargang.

De eerste bijeenkomst in 1990 vindt plaats op **donderdag 11 januari**. Dan zullen prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyf een causerie met diaprojectie houden **over en in het stadhuis van Delft aan de Markt**, aanvang 20 uur. Deze bijeenkomst wordt georganiseerd in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof.

Stadhuis van Delft

THEMA

Precies een jaar geleden (december '88) werd in de Kamer van Charitate aan de Schoolstraat het boekje "Stadhuis van Delft" gepresenteerd. Het werd geschreven, en van vele historische illustraties voorzien, door prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyl.

Het boekje viel, zoals dat heet, "goed in de markt" en de netto opbrengst (tien mille) betekende een interessante bijdrage in de kosten van de restauratie van Molen de Roos. Beide auteurs zullen hun visie geven op het stadhuis van Delft als architectonisch monument en zijn functie in de loop der eeuwen. Prof. Gout spreekt voor de pauze, dr. Verschuyl daarna. De dia's zijn afkomstig uit de collectie van laatstgenoemde.

Prof. ir. M. Gout studeerde bouwkunde aan de T.H. te Delft en trad in 1948 als architect in dienst van de N.V. Philips te Eindhoven. Hij ontwierp kantoren, fabriekscomplexen en kantines voor de onderneming, zowel in eigen land als in het buitenland. In 1953 werd hij benoemd tot hoogleraar in de bouwkunde (bouwmethodiek) aan de T.H. te Delft. In 1966 en 1967 was hij plaatsvervangend rector-magnificus. Tot aan zijn aftreden in 1983 gaf prof. Gout ook tal van gastcolleges in het buitenland, in het bijzonder over de industrialisatie van het bouwen en de symboliek van de middeleeuwse kathedralen.

Dr. M.A. Verschuyl specialiseerde zich, na zijn medische studie te Amsterdam, in de chirurgie bij prof. dr. J.F. Nuboer en zijn vader dr. E. Verschuyl. Hij promoveerde in 1971 op een proefschrift over de ziekte van Crohn. Van 1964 tot 1989 was hij als algemeen chirurg verbonden aan het Bethelziekenhuis, dat in 1984 deel werd van het Reinier de Graaf Gasthuis. Zijn affiniteit met en brede kennis van de historie van Delft kwam tot uitdrukking in zijn bestuurslidmaatschap van Delfia Batavorum (1977-1986) en door publikaties en voordrachten. In samenwerking met prof. Gout schreef hij genoemd boekje over het stadhuis en recent eveneens een boekje over de Nieuwe Kerk, dat begin december officieel werd aangeboden. Hij was de initiatiefnemer voor de stichting van een restauratiefonds voor Molen de Roos. Het gemeentebestuur van Delft onderscheidde hem in september j.l. met de erepenning van de stad.

DE NIEUWE KERK

Na hun geslaagd debuut als "publicitair tandem" met het boekje over het Delftse stadhuis kwamen prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyl tot de conclusie dat er wat dat betreft in Delft nog meer werk aan de winkel was. Hun keus viel daarbij op de Nieuwe Kerk, de monumentale "tegenpool" van het al even monumentale stadhuis.

Zij schreven daarover een rijk geïllustreerd boekje dat op vrijdag 8 december in de kerk officieel werd gepresenteerd. De eerste exemplaren werden ter hand gesteld aan de president-kerkvoogd en aan burgemeester Van Walsum.

(Aangezien dit convocaat in die week al bij de drukker in bewerking was kon van deze bijeenkomst geen ander bericht dan deze summiere aankondiging worden gegeven).

De commissaris der Koningin in Zuid Holland mr. S. Patijn schreef een voorwoord.

In het volgende convocaat zal uiteraard aandacht worden geschonken aan genoemde bijeenkomst en aan het onderhavige boekje.

TERUGBLIK

De wordingsgeschiedenis van het thans zes eeuwen oude Delfshaven spruit voort uit de toestemming die graaf Aelbrecht in 1389 aan Delft verleende een kanaal te graven naar Overschie en vandaar naar de Maas. Dat "startschot" betekende tevens de aanzet tot de aanleg van andere vaarwegen in dit gebied: de Rotterdamse, de Delfshavense en de Schiedamse Schie. De drie Schieën vormden het hoofdelement van de kaart die Jan van Pape in 1521 van dit gebied maakte en die door de heer F.W. van Ooststroom werd genomen als uitgangstelling voor de dia-causerie die hij op 21 november voor Delfia Batavorum hield. Dit unieke Zuidhollandse gebied, dat zich ontwikkelde tot het dichtstbevolkte deel van ons land en daarmede tot het belangrijkste economische en industriële gebied van de Nederlandse samenleving trok dan ook veel belangstelling. Jammer genoeg deed zich (letterlijk?) een kink in de kabel voor doordat de halsmicrofoon hardnekkig dienst weigerde, waardoor de inleider in de presentatie van zijn voordracht wel enigermate gehandicapt was.

Ruim 250 voortreffelijke dia's in parallelprojectie (een kaartfragment links en de desbetreffende foto of tekening rechts) gaven een overzichtelijk en instructief beeld aangaande de ontwikkeling van dit gebied: van ongerept polderland tot massale steenagglomeraties van woningbouw en industrievestigingen. De inleider, die van zijn onderwerp een jarenlange grondige studie heeft gemaakt, verschafte de kijkerluisteraar een gedetailleerde hoeveelheid informatie ter ondersteuning van zijn omvangrijke collectie aan fotografisch illustratiemateriaal.

BASISCURSUS GENEALOGIE

Zoals in het vorige convocaat werd aangekondigd, zal dr. Peter van der Krogt in 1990 een basiscursus genealogie voor de leden van Delfia Batavorum geven. De cursus zal laten zien dat genealogie meer is dan het opzoeken van namen van voorouders, een studie naar de familiegeschiedenis.

Basisbeginselen van methodiek, van verschillende soorten bronnen (Burgerlijke Stand, bevolkingsregister, doop- en trouw- en begraaftboeken, familieberichten enz.) zullen worden behandeld. In aanvulling hierop besteedt de cursus in praktische oefeningen aandacht aan oud schrift, persoonsnaamkunde en tijdrekenkunde.

De kosten bedragen voor Delfia-leden (inclusief cursusboek) f 100,-. We streven naar een groep van 15 cursisten; de cursus zal alleen bij voldoende belangstelling doorgang vinden.

Op de volgende donderdagavonden van 19.15 tot 20.30 uur zal de cursus worden gegeven: 11, 18 en 25 januari, 8, 15 en 22 februari, 1, 8, 15 en 22 maart.

Plaats: Archief Gemeente Delft, Oude Delft 169.

U kunt zich tot uiterlijk 31 december 1989 schriftelijk opgeven bij K.M. Pompe, Melk-
hof 3, 2613 KA Delft.

ELFDE LUSTRUM IN 1990

In 1990 zal Delfia Batavorum weer een lustrum kunnen vieren: het elfde. Het bestuur is inmiddels begonnen met de voorbereidingen. Zo zal er een symposium worden georganiseerd over monumenten van na 1850. Dit is een onderwerp dat sterk in de belangstelling staat van degenen die met monumentenzorg zijn belast. Tot voor kort konden alleen bouwwerken van vóór 1850 worden erkend als monument; nu echter ook gebouwen uit de periode 1850-1940. De bedoeling is dat de ontwikkeling van de bouwkunst in deze jaren wordt belicht aan de hand van Delftse voorbeelden.

Bij het symposium zal een boek worden uitgegeven dat een aantal artikelen bevat over dezelfde onderwerpen. Enkele schrijvers zullen op het symposium spreken. Plaats en datum staan nog niet vast. In museum Het Prinsenhof komt een kleine begeleidende tentoonstelling.

Dit ernstige lustrumonderwerp wil het bestuur in een meer feestelijke omlijsting plaatsen. Er worden nog enkele leden gezocht, die bereid zijn een lustrumcommissie te vormen. Vooral aan een voorzitter is grote behoefte, alsmede iemand die zich voor de financiële kant wil inzetten, door bij voorbeeld fondswerving. Mochten leden en lezers zich aangesproken voelen dan hoor ik dat gaarne.

M. Tienstra
voorzitter.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

de heer M.I.Dijkgraaf	Lumumbasingel 4, 2622 ED Delft
de heer M.P.Mostert	Multatuliweg 32, 2624 CJ Delft
de heer ir.M.Tillema	Hoogenhouckstraat 58, 2614 BX Delft

AGENDA

19 februari	Drs. P.C.van der Eerden: "Hekserij en heksenvervolgingen in de Nederlanden van de 15de tot en met de 17de eeuw", Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), 20.00 uur.
14 maart	Drs. A.J.H. Rozemond: "Het ontstaan van de staten der Nederlanden tot 1581"; tevens jaarvergadering, Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1, 20.00 uur.

Het bestuur

HOOGHEEMRAADSCHAP DELFLAND 700 JAAR

Op 16 november j.l. werd het 700-jarig bestaan van het hoogheemraadschap herdacht in een feestelijke bijeenkomst in de Oude Kerk. Tevens werd de uitbreiding van het Gemeenlandshuis met enkele gerestaureerde panden aan de Oude Delft in gebruik genomen. Een mooie gelegenheid om weer eens enkele aspecten van de geschiedenis van Delfland voor het voetlicht te halen.

Ingeleid door presentatrice mevrouw Karin Kraaijkamp en afgewisseld met muzikale intermezzis van het blazersensemble van het Residentie-orkest, greep zowel de dijkgraaf, mr. Van den Berge, als burgemeester Van Walsum deze kans aan. De dijkgraaf, de zeventigste in de reeks, wees op verwoestingen aangericht door overstromingen in 1134 en 1167 en de noodzaak om de strijd van de verschillende lokale organisaties tegen de steeds meer opkomende zee te bundelen. Floris V heeft hier ingegrepen en over het gehele gebied van het graafschap Holland de waterstaatkundige coördinatie bevorderd. De oorkonde, waarmee de samenwerking in Delfland bezegeld werd door het toekennen van een aantal bevoegdheden, waaronder die van rechtspraak en bestraffing, is nog bewaard gebleven. Alleen het hoekje met de datum is bij de Delftse stadsbrand verloren gegaan. Experts weten gelukkig de marge voor deze datum in te krimpen tot enkele jaren rondom 1289.

De burgemeester ging in een korte humoristische toespraak nog iets verder terug en wees op het feit, dat het gebiedje vlak rondom de huidige Oude Kerk reeds in de elfde eeuw een bult in het toen moerassige landschap moet zijn geweest. Hiermee deed hij een suggestie voor de herkomst van de bijnaam van hertog Govert van Lotharingen, die rondom 1075 in deze streken verbleef en wel wordt genoemd als stichter van de stad Delft. Ook werd gewezen op vele bestuurlijke geschillen tussen Delft en Delfland, waarbij Delfland vaak aan het langste eind trok.

Deze en vele andere zaken van historisch belang zijn te vinden in de voor deze gelegenheid speciaal voor de genodigden zeer fraai uitgegeven bundel "Hoogheemraadschap van Delfland 1289-1989".

Behalve een opstel over de geschiedenis van het hoogheemraadschap bevat deze bundel - heet van de naald - ook verslagen van enkele aspecten van de archeologische opgravingen, die mogelijk werden in verband met de verbouwing van de panden, die de uitbreiding van de huisvesting van het hoogheemraadschap vormen.

En tenslotte zijn twee hoofdstukken gewijd aan de geschiedenis van deze panden en de thans gereedgekomen restauratie. Binnenkort zal dit gedenkboek beschikbaar zijn in de bibliotheek van ons genootschap.

L. van Reijen

VADER EN ZOON DE ZWAAN, KLOKKENISTEN TE DELFT (II)

Johannes de Zwaan (7 oktober 1887 - 11 februari 1961), zoon van J.A. de Zwaan, studeerde bij zijn vader piano en orgel aan het Conservatorium in Den Haag en behaalde hiervoor in 1907, 1908 en 1910 zijn diploma's. Voor het bijvak viool stu-

deerde hij bij zijn oom Johan Kethel. Joh. de Zwaan werkte in Den Haag als organist (1908-1956), als pianist (1912-1956) en als klokkenist (1928-1956).

Met ingang van 6 augustus 1912 stond Joh. de Zwaan in Delft zijn vader bij als adjunct-klokkenist en de meeste bespelingen in Delft werden door hem verzorgd. Toen De Zwaan sr per 1 mei 1927 niet meer in Delft speelde nam Joh. de Zwaan weliswaar zijn vaders werk nog enige tijd waar, maar hij volgde zijn vader in 1928 niet op in Delft, daar hij door zijn drukke werkzaamheden in Den Haag als klokkenist en als pianist de werkzaamheden in Delft er niet bij kon blijven doen. Hij was tot 30 september 1928 in Delft als waarnemer in functie. Met ingang van 1 oktober 1928 volgde Jan Hendrik Storm de klokkenisten De Zwaan in Delft op.

Joh. de Zwaan ontwikkelde zich in Den Haag tot een bekwaam klokkenist. Op aandringen van het bestuur van de Nederlandse Klokkenspel Vereniging nam hij in 1934 deel aan de internationale wedstrijd in beiaardspel in Amsterdam. Hij sleepte er een tweede prijs in de wacht. Naar aanleiding van dit succes volgden in 1934 en 1935 uitnodigingen voor beiaardconcerten in Utrecht en in Breda.

Daar vader en zoon De Zwaan aan de beiaard voornamelijk improviseerden, hebben ze weinig muziek voor het klokkenspel genoteerd. Wel is de familie De Zwaan nog in het bezit van drie versteeboekjes van de hand van Joh. de Zwaan. Het eerste boekje (1909-1928) bevat versteken voor het automatisch spel van Delft, waarvan er sommige ook gebruikt zijn op de speeltrommel van Den Haag. De andere twee boekjes (1930-1943 en 1943-1951) bevatten uitsluitend versteken voor Den Haag. Het materiaal bestaat uit liedjes en kleine composities, waaronder ook enkele van Joh. de Zwaan zelf. Een bundel Allerlei voor harmonium van J.A. de Zwaan en K. Veltkamp bevat twee composities van de hand van Joh. de Zwaan.

De firma Eijsbouts uitte zijn waardering voor de activiteiten van Joh. de Zwaan voor de beiaardkunst door in 1956 de herdruk van Fischers boek "Verhandeling over de Klokken en het Klokke-Spel" aan hem en aan de Rotterdamse beiaardier Ferdinand Timmermans op te dragen.

(Het eerste artikel werd geplaatst in convocaat nr. 8, oktober 1989).

Bronnen:

Persoonlijke mededelingen (1987) door de toen 87-jarige mevrouw S. de Zwaan-Lelie te Wassenaar, weduwe van Joh. de Zwaan en de 85-jarige mevrouw J.M. Kethel-Schouten te Rijswijk, schoondochter van Johan Kethel.

GA Delft, archief Openbare Werken, inv nr 1156.

L.J. Meilink-Hoedemaker, Luidklokken en speelklokken in Delft, proefschrift Utrecht 1985.

L.J. Meilink-Hoedemaker, Phs van Ommeren jr, sponsor voor de Nationale Beiaardwedstrijden van 1927 tot 1939. Klok en Klepel nr 42, juni 1989, blz. 27-33.

Dr. L.J. Meilink-Hoedemaker

BOEK EN TIJDSCHRIFT

Pieter van Foreest.

Onlangs bestond de Pieter van Foreeststichting een kwart eeuw. Ter gelegenheid van dit vijfde lustrum werd op zaterdag 18 november in het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft een symposium gehouden over leven en werk van de naamgever van deze stichting, de befaamde zestiende-eeuwse medicus Van Foreest.

Bij die gelegenheid werd voor de tweede maal de Gerrit Arie Lindeboomprijs uitgeleerd. Deze prijs wordt door de Stichting Historia Medicinæ, in samenwerking met de Pieter van Foreeststichting, verleend aan diegene die de beste historische publikatie in de afgelopen vijf jaar heeft verzorgd. De naam van prof. dr. G.A. Lindeboom (1905-1986) is niet alleen aan deze prijs verbonden, hij was tevens oprichter van de P.v.F. stichting.

De op het symposium gehouden voordrachten zijn gebundeld en als deel 3 opgenomen in de serie-uitgave van de Stichting Historia Medicinæ. De vijf artikelen in de bundel zijn alle gewijd aan de vermaarde medicus Pieter van Foreest (1521-1597) die van 1558 tot 1596 als arts in Delft werkzaam was, tevens als lijfarts van prins Willem van Oranje. In die hoedanigheid verleende hij de laatste medische bijstand aan de prins toen deze op 10 juli 1584 in het Prinsenhof werd doodgeschoten.

Mr. C. de Bruijne schreef over de Pieter van Foreeststichting (1964-1989), prof. dr. H.A. Bosman-Jelgersma over: Hoe Pieter van Foreest de geleerde Petrus Forestus werd, dr. Vivian Nutton over Pieter van Foreest and the plagues of Europe: some observations on the Observaciones, prof. dr. M.J. van Lieburg over: Pieter van Foreest en de rol van de stadsmedicus in de Noordnederlandse steden van de zestiende eeuw en dr. H.L. Houtzager over Pieter van Foreest, lijfarts van de Prins van Oranje.

Het is, ook illustratief, een alleszins verzorgd en lezenswaardig boekje geworden over een belangrijke Delftse figuur. Het is verkrijgbaar door overschrijving van 20 gulden (inclusief porto) op giro 1135214 ten name van penningmeester Stichting Historia Medicinæ, Amstelveen onder vermelding: "Pieter van Foreest".

Bernier en de Broeders.

Zowel voor als na zijn emeritaat heeft ds. G. Bloemendaal, predikant van de Remonstrantse Broederschap in Delft, zich op publicitair terrein met uiteenlopende onderwerpen bezig gehouden. Hij schreef enkele bundels (o.a. Tussen water en wind) en van zijn hand verschenen in het Remonstrantse Weekblad interessante kenschetsen over minder bekende mensen en feiten uit de geschiedenis van het Remonstrantisme. Vrij recent is van zijn hand een uitvoerige studie verschenen - gedegen en toch boeiend en onderhoudend geschreven - over Bernherus Vesekius (Bernier van Weseke), die leefde van 1585 tot 1634, een prediker die een belangrijke figuur was in de ontstaansgeschiedenis van de Remonstrantse Broederschap, die in 1619 te Antwerpen werd gesticht. Vesekius was één van de drie predikanten die de eerste mijlpalen op hun veelbewogen levenspad als remonstrantse voortrekkers passeerden. Hij was afkomstig uit Deventer, stond te Echteld in de Betuwe, nam intensief deel aan de stichting van de Broederschap. Hij doorstond alle beproevingen van verguizing en vervolging, culminerend in zijn gevangenzetting op Loevestein in 1624. Zeven jaar duurde die detentie, voordat hij in 1631 wist te ontsnappen. Hij stierf in hetzelfde jaar, maar in welke plaats was niet bekend. Door een gelukkige vondst in het Gemeentearchief van Delft kon met volstrekte zekerheid worden vastgesteld, dat hij die laatste

maanden van zijn leven niet alleen in Delft woonde maar hier ook overleed.
(*Uitgave Remonstrantse Broederschap Utrecht, prijs f 27,50*)

In Rijswijks vaarwater.

Na zijn pensionering als econoom bij de N.I.B. kwam onze stadgenoot drs. J.C. Bottema op toevallige wijze in contact met de samenstellers van boek en tentoonstelling in het Prinsenhof: Zeylende in, tot Delft (1985). Het gevolg was dat hem werd gevraagd een bijdrage te leveren voor de catalogus, met name over de scheepvaartverbinding over de Schie tussen Delft en Rotterdam door de eeuwen heen: dus vanaf de trek-schuit tot en met het zogenaamde "Delftse bootje".

De medewerking daaraan en de voldoening daarover gaf de heer Bottema aanleiding zich verder te verdiepen in de scheepvaartverbinding tussen Rotterdam, Delft naar Den Haag, in het bijzonder voor wat de beurtvaart betreft. In zijn studie betrok hij gaandeweg ook de bebouwing aan beide zijden van de Schie en vooral van De Vliet vanaf de Lepelbrug tot aan het Zieken in Den Haag. Hij schreef daarover enkele onderhoudende artikelen in De Kroniek (Het beurtveer tussen Den Haag en Delft (1986), en Het Pontveer over de Vliet (1987), alsmede in Pennevruchten uit Delfts historie (Beurtveer en stoomboot tussen Delft en Rotterdam, 1986).

Over deze onderwerpen hield hij ook dia-causerieën, o.a. voor ons genootschap.

Op uitnodiging van de gemeente Rijswijk "dook" hij enige tijd geleden in de geschiedenis van acht eeuwen bedrijvigheid op en langs de Vliet. Het resultaat werd een onderhoudend, technisch ook uitstekend verzorgd boekje (met zeer veel illustraties): "In Rijswijks vaarwater", dat een plaats kreeg in de Rijswijkse Historische Reeks en enige weken geleden officieel werd uitgereikt. De auteur beperkte zich tot de twee delen van de Vliet die door of langs Rijswijk lopen en wel de Delftse Vliet en de (Haagse) Trekvliet met de activiteiten aan beide zijden van de kanalen. Hij beschrijft daarbij de geschiedenis van eeuwenoude oeververbindingen (Geestbrug, Hoornbrug), vertelt over trekschuiten en beurtveren, over de buitenplaatsen van vermogende lieden en ook over de diverse industrieën in dit gebied. (*Prijs f 15,-*).

Eenheid van tegendelen.

In de reeks: Jonge beeldende kunstenaars van Delftse afkomst, staat schilder-tekenaar Jaap van den Ende in het voorste gelid. Hij werd in 1944 geboren, studeerde in Den Haag, doceerde in Arnhem en is sedert 1980 als docent in Rotterdam werkzaam. Sedert 1969 exposeerde hij in binnen- en buitenland zowel individueel als in groepsverband. Voor wat Delft betreft toonde hij zijn werk in het Prinsenhof en De Volle Maan. Over deze succesvolle kunstenaar schreef de kunsthistoricus Janneke Wesseling een korte studie: Eenheid van tegendelen, die in smaakvolle druk en uitvoering verscheen bij Drukkerij De Stad alhier. De studie is verlucht met een aantal uitstekende reproducties in kleur.

Het boekje is een uitgave van het Kunstcentrum Delft in samenwerking met Van Reekum Museum te Apeldoorn en Orez Mobiel in Den Haag.

Het is verkrijgbaar bij het Kunstcentrum aan de Kruisstraat (*f 25,-*).

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinscholstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:

Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 2

februari 1990

HEKSEN EN VERVOLGING

Op **maandag 19 februari a.s.** zal drs. P.C. van der Eerden voor ons genootschap een causerie houden over het onderwerp: "Hekserij en heksenvervolgingen in de Nederlanden (zestiende en zeventiende eeuw)". De bijeenkomst zal worden gehouden in de kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), aanvang 20 uur.

THEMA

Drs. Van der Eerden zal zich in zijn, op 19 februari te houden, voordracht over heksen en hun vervolging primair bezig houden met de moderne opvattingen aangaande dit verschijnsel. In het bijzonder zullen de ontwikkelingen in de Nederlanden, toegespitst op het gewest Holland en de stad Delft, worden behandeld. Ook zal worden ingegaan op de vraag in hoeverre heksenvervolgingen uitingen waren van anti-feminisme. Hij beoogt de hekserij en de vervolging daarvan te situeren in het sociale en mentale klimaat van de vroeg-moderne tijd, waarbij eventuele relaties met de religiositeit van deze periode worden verkend.

Drs. P.C. van der Eerden is docent Middeleeuwse geschiedenis aan de universiteit van Amsterdam. Zijn belangstelling ligt voornamelijk op het gebied van de apocalyptiek, visioenen en de middeleeuwse sociale en ideeëngeschiedenis. Over hekserij en de vervolging van heksen heeft hij een boek: "Satans trawanten" en enige artikelen gepubliceerd. Momenteel werkt hij aan een proefschrift over het verschijnsel hekserij.

JAARVERGADERING EN LUSTRUM

Op de bestuursvergadering van 9 januari j.l. werd uitvoerig gesproken over de jaarvergadering van 14 maart en het elfde lustrum dat in november a.s. zal worden gevierd.

De stukken voor de algemene ledenvergadering (jaarverslagen e.d.) zullen in het volgende convocaat worden opgenomen. De lustrumviering zal, zoals ook in het vorige convocaat werd medegedeeld, als thema hebben het monumentenbeleid, toegespitst op de monumenten die tussen 1850 en 1940 zijn gebouwd.

NIEUWE LEDEN

Als lid hebben zich aangemeld:

mevr.drs.H.C. Knipscheer-Hamburger	Buitenwatersloot 58, 2613 TS Delft
mevr.I.Scholten-Oostendorp	Van der Kamlaan 1, 2625 KL Delft

AGENDA

- 19 februari** : Drs. P.C. van der Eerden "Hekserij en heksenvervolgingen in de Nederlanden". Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis, gebouw H 20.00 uur.
- 14 maart** : Jaarvergadering; aansluitend lezing van drs. A.J.H. Rozemond, gemeente-archivaris: "Het ontstaan van de staten der Nederlanden tot 1581." Immanuëlkerk, Schoemakerstraat 1, aanvang 20.00 uur.
- 25 april** : Mr. D. Müller: "De Leo Belgicus, de Nederlandse leeuw in de zes- tiende eeuw". Aula der Technische Universiteit, aanvang 20.00 uur. Deze bijeenkomst in samenwerking met de Genealogische Vereniging Prometheus.
- Prinsenhof- concert** : 18 februari: Ottovoci; 4 maart: Rigoutat-trio, 1 april: Daniël- strijkkwartet met Fransje Dorst (piano); 6 mei: Syrinx-fluutkwartet. Museum Prinsenhof, 12.00 uur.

Het bestuur

TERUGBLIK

De gezamenlijke activiteit die Delfia Batavorum en de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof van tijd tot tijd aan de dag leggen resulteerde donderdag 11 januari in een welhaast massale toeloop naar het stadhuis. Reden: prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyf - auteurs van de gewaardeerde boekjes over het Delftse stadhuis en de Nieuwe Kerk - hielden die avond een inleiding met vele tientallen dia's over deze befaamde (middeleeuwse) monumenten. Het aantal bezoekers in de propvolle raadzaal zal niet ver van de tweehonderd zijn afgebleven: een uniek verschijnsel in de kring van historisch-geïnteresseerden!

Prof. Gout, een gerenommeerd causeur die zijn toehoorders blijvend weet te boeien, gaf een beeldende impressie van het ontstaan en de lotgevallen in de loop der eeuwen van de Markt en zijn twee markante blikvangers.

Veel aandacht besteedde hij aan de bouw van het oudste stadhuis, dat in 1536 bij de calamiteuze stadsbrand werd vernield. Na herstel sloeg de rode haan in 1618 opnieuw toe. Aan Hendrick de Keijser, in die tijd bezig met de vervaardiging van het grafmonument voor Willem van Oranje in de Nieuwe Kerk, werd opdracht gegeven het ontwerp te maken voor een nieuw stadhuis. Hoe bewonderenswaardig de geniale bouwmeester er in is geslaagd kan men nog altijd waarnemen. In de vorige eeuw echter hadden allerlei, vaak dubieuze, verbouwingen plaats, die na de oorlog, in de jaren '60 en '70, gelukkig ongedaan zijn gemaakt.

Na de pauze vertoonde dr. Verschuyl een selectie van zijn omvangrijke collectie dia's over aanleg en bebouwing van het Delftse gebied en alles wat daarbij visueel karakteristiek is. Centraal daarbij stonden uiteraard de Nieuwe en Oude Kerk en het stadhuis. Door de projectoren schoof in een uur tijds een grote serie opnamen van plattegronden (Blaeu, Braun en Hogenberg, Van Deventer, Guicciardini), stadsbeelden (Kaart Figuratief, Ramaker enz.), alsmede van vele schilderijen, tekeningen, etsen, gravures en foto's; kortom: een rijke staalkaart van het aangezicht van Delft van alle kanten en door de eeuwen heen bekeken. Een avond derhalve waarop de beide verenigingen en de bezoekers met genoegen kunnen terugzien.

DE NIEUWE KERK EN HET PRAALGRAF

In het vorige convocaat kon nog net de presentatie worden aangekondigd van het tweede boekje dat het duo prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyl (na dat over het stadhuis) heeft geschreven en samengesteld. Dit werkje "Nieuwe Kerk Delft en grafmonument van Willem van Oranje" kwam op 8 december in de openbaarheid tijdens een druk bezochte bijeenkomst in de (ijsskoude!) sacristie van de kerk aan de Markt, bij het schijnsel van een uit 1785 daterende ingekleurde gravure van de kerk, opgesteld in een originele illuminatiekast.

Het eerste exemplaar werd aangeboden aan burgemeester Van Walsum.

Aan de presentatie ging een inleiding vooraf van beide auteurs. Prof. Gout gaf een overzicht van het ontstaan en de bouw van de monumentale kerk, dr. Verschuyl schetste zijn "droombeeld" van een historisch zeer actieve Delftse samenleving. Daarnaast belichtte hij, ook letterlijk, een bijzonder aspect van het praalgraf, dat hem, als medicus/chirurg, bijzonder had getroffen. Aan de rugzijde van het zittend beeld van de prins werd door de maker, Hendrick de Keijser, een klein gat in het harnas uitgespaard. Dat kan worden gezien als de plek tot waar de kogels van Balthasar Gerards in het lichaam waren doorgedrongen. Dr. Verschuyl stelde daarbij, mede met behulp van projectie van röntgenfoto's en aan de hand van het sectierapport, de vraag of met een verwonding als deze in onze tijd de prins toch in leven had kunnen worden gehouden. De kans zou in elk geval wel hebben bestaan.

DELFTSE MUSEA "IN DE LIFT"

Blijkens mededelingen in de rapportage 1988-1989 over de drie gemeente-musea in Delft (het Prinsenhof, Lambert van Meerten en Nusantara), onder de titel "het totaal is meer dan de som der delen", gaat het met deze instellingen, zowel wat bezoekersaan-

tal als wat financiële resultaten betreft, de goede kant op. Drs. D.H.A.C. Lokin, directeur der musea, is daar duidelijk positief over: de collecties zijn en worden op orde gebracht, de organisatie is verbeterd, de sponsorresultaten zijn financieel en getalmatig bemoedigend. Belangrijk feit is in dit verband dat het her-ingerichte volkenkundig museum Nusantara, dat eerder op de nominatie stond te worden geprivatiseerd, deel blijft uitmaken van het trio musea. Een en ander mede op grond van het feit dat er een nog altijd groeiende belangstelling bestaat voor de rijk geschakeerde collectie van Indonesische en Oost-aziatische gebruiks- en kunstvoorwerpen, curiosa enz. Het blijft dus onder beheer van de gemeente Delft.

Voor wat betreft het onderhoud der respectievelijke gebouwen heeft de directie nog een aantal onvervulde, maar noodzakelijke wensen. Er is een inhaalprogramma opgesteld en deels in uitvoering om het achterstallig onderhoud zo spoedig mogelijk te vereffenen.

Een belangrijk punt is voorts het plan om de z.g. kruidentuin van het Prinsenhof te overkappen. Mevrouw Lokin, die de aanzet tot dit voornemen heeft gegeven, beoogt daarmee een verandering aan te brengen in de opstelling van de Antiekbeurs. In het najaar is het Prinsenhof een kleine drie maanden niet voor de museumbezoeker toegankelijk door de duur van de Antiekbeurs en de werkzaamheden die daarmee - vooraf en daarna - verband houden. Als het plan doorgang vindt - het werk zou daarbij worden opgedragen aan het Delftse bedrijf Octatube - kan de kruidentuin bestemd worden als algemene expositieruimte, zodat de Antiekbeurs dus ook geheel op de begane grond kan worden geconcentreerd. Ook moderne kunst kan hier worden ondergebracht.

OUDE KERK 750 JAAR

Algemeen wordt aangenomen dat rond 1240 werd begonnen met de bouw van de Oude Kerk. Dit jaar bestaat het imposante, monumentale bouwwerk dus 750 jaar. Het kerkbestuur bespreekt thans met het "Comité 750 jaar Oude Kerk" een plan tot viering van dit eeuwfeest. De officiële herdenking zal plaats hebben op 16 mei. Dan zal een cd worden gepresenteerd waarop een speciaal vokaal en instrumentaal programma is opgenomen. Het betreft werk van Nederlandse componisten vanaf Sweelinck tot en met hedendaagse toonkunstenaars. Uitvoerenden zijn de tegenwoordige organist van de kerk Bas de Vroome, het koor Ars Vocales en een koor van leden van de Hervormde gemeente in Delft. Waarschijnlijk zal op zaterdag 19 mei een muzikale open dag worden gehouden, waartoe Delftse musici, koren en ensembles een uitnodiging tot deelneming zullen ontvangen.

EXPOSITIE DELFT 1813-1913

Eind 1979 en begin jaren '80 werden in het Prinsenhof drie opeenvolgende tentoonstellingen gehouden onder de titel "Delft, cultuur en maatschappij". Zij omvatten de perioden van de oorsprong van Delft tot 1572, van 1572 tot 1667 en van 1667 tot 1813. De aanvankelijke opzet was de resterende periode tot de dag van heden in nog één expositie af te ronden. Door allerlei omstandigheden (bezuinigingen, expositie Willem van Oranje en het overlijden van museumdirecteur Leeuw) is daar in de achterliggende jaren niets van gekomen. Maar de directie van het museum heeft, met instem-

ming van het gemeentebestuur, de draad weer opgepakt. De bedoeling is dat in december 1991 de vierde tentoonstelling van start zal gaan voor de periode 1813 tot 1913. In 1996 - als Delft 750 jaar stadsrechten heeft - zal de reeks worden besloten met nummer 5, die het tijdperk van 1913 tot heden zal omvatten.

HERDENKING '40 - '45

Medio 1989 werd op initiatief van de Delftse stichting Cultuur Dichterbij een comité opgericht ter herdenking van de jaren 1940-1945 toen ons land door de Duitsers was bezet. Het comité, onder voorzitterschap van oud-wethouder P.C. Elfferich, is meteen aan de slag gegaan en één dezer dagen zal het met een programma van activiteiten voor de dag komen. Zo komt er in het Prinsenhof een tentoonstelling over de jaren van de bezetting, wordt een lesbrief voor het onderwijs samengesteld en een aantal concerten en andere manifestaties beraamd. De tentoonstelling wordt opgezet en ingericht door de jonge historicus drs. H. Boelema, die daartoe thans zoveel mogelijk materiaal, ook en vooral uit Delfts particulier bezit, verzamelt en inventariseert. Op 4 mei zal na de Stille Tocht naar het oorlogsmonument een toepasselijk concert in de Nieuwe Kerk worden uitgevoerd. Op 5 mei zal in de Oude Kerk een bevrijdingsconcert worden gegeven. De bevrijdingsdag zal vooral in het teken staan van feestelijke activiteiten, zoals een straatbal, een bevrijdingsloop, een jeugddrumfanfare en diverse vormen van spelevaren.

"ERGENS IN NEDERLAND "

Tot half april wordt in het complex van het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum, oftewel het Armamentarium, een tentoonstelling gehouden over de mobilisatie in 1939-1940 van de Nederlandse krijgsmacht, onder de titel "Ergens in Nederland". Op 28 augustus 1939 werd de mobilisatie geproclameerd, vijf dagen voor Duitsland Polen binnenviel en de Tweede Wereldoorlog een feit werd. Foto's, prenten, documenten, affiches, militaire voorwerpen: dit alles bijeen geeft een goed beeld van de negen maanden, tot 10 mei 1940, waarin het Nederlandse volk leefde tussen hoop en vrees. De titel heeft betrekking op de term waarmee destijds de lokaties verhuld werden aangegeven waar de 300.000 gemobiliseerden waren gelegerd. In het museum is een Perron nagebouwd, vanwaar vele gemobiliseerden de reis naar hun militaire bestemming aanvaardden.

THEATER OVERDAG IN DE WAAG

Begin november j.l. is in de Waag een theater-experiment van start gegaan dat tot mei nog gaande is. Onder de titel "Theater overdag" lanceert een promotie-team een project dat toneelliefhebbers uit alle lagen van de bevolking de gelegenheid biedt 's middags in plaats van 's avonds toeschouwer te zijn bij een, meestal solistische, toneelactiviteit. De voorstellingen vinden eens per maand op een donderdagmiddag plaats tegen een bescheiden entree (vijf gulden inclusief een kop koffie).

Het programma bestaat uit zes voorstellingen waarvan er inmiddels al twee hebben plaats gevonden. Als dit convocaat tijdig in uw bezit komt kan men op 8 februari om 14.00 uur de monoloog gaan zien en horen die Ton Vorstenbos schreef over het leven van Koningin Sophie, de vrouw van koning Willem III. Het wordt voorgedragen door de actrice Nel Kars en geeft een schets van een vorstin die gebukt ging onder de dood van haar lievelingszoon, de zesjarige Maurits. Zij was een intelligente, gevoelige vrouw, die veel internationale contacten had.

Op 8 maart brengen Peter van der Linden en Lija van Bemmelen een programma van Joodse verhalen en liederen "Whoe She Geht Men". De cabaretgroep De Harde Kern verzorgt op 12 april een vrolijk programma onder de titel "De koele zekerheid van het weten", waarin vermeende zekerheden op de hak worden genomen. De Turkse theatergroep Öngören besluit het seizoen op 10 mei met "Het brandende geduld" een stuk van Antonio Scarneta over de Chileense dichter Pablo Neruda.

EXPOSITIE "VROUWEN UIT DELFT"

In de reeks (educatieve) tentoonstellingen die sedert enige jaren wordt gehouden door en in het Gemeente-Archief, werd op 14 december de expositie "vrouwen uit Delft" (van jonkvrouw tot professor) geopend. Dat gebeurde door mevrouw drs. N.J. Ginjaar-Maas, lid van de Tweede Kamer en daarvóór staatssecretaris van onderwijs. De tentoonstelling in de hal en voorzaal is te bezichtigen tot 30 april a.s. van dinsdag tot en met vrijdag van 9 tot 16 uur.

De presentatie betreft leven en werken van negen opmerkelijke en belangrijke vrouwen die in Delft woonachtig en/of werkzaam zijn geweest. Die vrouwen zijn jonkvrouw Richardis van Holland (stichtster het klooster Koningsveld), Geertruid van Oosten (begijn), Clara van Sparwoude (gefortuneerde weldoenster), Maria Duyst van Voorhout (stichtster van de Fundatie van Renswoude), Mienette Storm-Van der Chijs (wereldreizigster en voorloopster van het feminisme), Geertruid Piccardt (De Porcelijne Fles), Betsy Perk (schrijfster en oprichtster van "Tesselschade / Arbeid Adelt), Jo van Ammers-Küller (succesvol schrijfster) en prof. dr. ir. A.E. Korvezee (hoogleraar chemie Delft). De tentoonstelling wijdt ook nog enige aandacht aan de vrouwenvereniging Dorcas (1838-1921), een elitair gezelschap dat voornamelijk de liefdadigheid beoefende.

De tentoonstelling werd samengesteld door Marjolijn Wetzlar, Petra van Donkelaar en Judith Meier, drie studenten museologie van de Reinwardt Academie. Bij de opening hielden gemeente-archivaris drs. A.J.H. Rozemond en mevrouw Ginjaar een korte, ludiek gestemde inleiding, waarbij de oud-staatssecretaris als aandenken een door de Porcelijne Fles vervaardigde keramische broche ontving en de samenstellers van de tentoonstelling een afgietsel van het stadszegel van Delft van voor 1443.

VLIEGENTHART: ANDERHALVE EEUW

Tot en met 4 maart wordt in het Prinsenhof een expositie gehouden over de geschiedenis van de Delftsche Olie- en Vernisfabriek Vliegenthart die anderhalve eeuw bestaat. Onder het motto "Energiek en ondernemend" (tevens de titel van een fraai uitgevoerd gedenkboek) geeft deze historische presentatie een beeld van de industriële ontwik-

keling in deze bedrijfstak. met op de achtergrond de technische ontplooiing in het algemeen. De tentoonstelling werd gearrangeerd door Vliegenthart en de museum conservator drs. Jos Hilkhuysen, die aan de vooravond van de opening, medio december, een causerie over deze oude, maar met zijn tijd meegegroeide, lokale bedrijfstak hield.

De tentoonstelling, ingericht op de eerste verdieping van het museum, geeft een instructief en overzichtelijk beeld van de ontwikkeling van de fabriek die in 1896 de naam "Welgelegen" verkreeg, vanwege de gunstige positie aan de Schie-Scheepmakerij. Deze tentoonstelling levert het bewijs dat in een eeuwenoud historisch gebouw als het Prinsenhof zo'n "industriële paneel" niet alleen toelaatbaar is maar zelfs bijzonder passend. (zie ook pag. 16).

IN KORT BESTEK

- De kans is groot dat medio 1990 de villa Solheim aan de Ruys de Beerenbrouckstraat op de lijst van beschermde rijksmonumenten zal worden geplaatst. Het monumentale pand werd in 1931 gebouwd naar een ontwerp van architect A.H. Wegerif. Het was de woning van ir. W.H. van Leeuwen, toentertijd president-directeur van de K.N.G. en S.F.
- Volgens de Delftsche Courant zal het Technisch Tentoonstellings Centrum (TTC), dat zijn behuizing aan de Kanaalweg (Gebouw voor Geodesie) moest verlaten worden ondergebracht in het gewezen TU-complex aan de Ezelsveldlaan (de mensa, het oude ketelhuis en een hal). De verbouwing wordt geraamd op twee miljoen gulden. De instelling die de naam Techniek Museum Delft krijgt zal medio volgend jaar in gebruik kunnen worden genomen. Het streefgetal is 60.000 bezoekers per jaar.
- Na ettelijke jaren van plannen maken, dubben: ja of neen en hoe - zal dan toch naar alle waarschijnlijkheid op niet al te lange termijn uitvoering kunnen worden gegeven aan plannen tot herindeling van het St. Agathaplein, waartoe destijds de heer Chr. van Leersum zich veel (vergeefse) inspanning getroostte. Er zullen in het gedeelte tussen plein en Oude Delft enkele historische winkeltjes worden ingericht waarvan de authentieke inventarissen zich al in het bezit van het museum bevinden.
- Tot 26 augustus a.s. brengt Nusantara een tentoonstelling over de verschillende vormen van cultuur die op het eiland Nias (tegenover Noordwest-Sumatra) voorkomen.

BOEK EN TIJDSCHRIFT

Nieuwe Kerk en praalgraf. De belangstelling voor hun boekje over het stadhuis van Delft gaf de amateur-historici prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyf moed en inspiratie hun publicitaire aandacht te richten op het andere, gezichtsbepalende, gotische monument op de Markt: De Nieuwe Kerk met het praalgraf van Willem van Oranje. Hoewel er in de loop der jaren over deze kerk al een kleine bibliotheek vol is geschreven, verdient het boekje van onze stadgenoten toch zeker een goede plaats. Immers: het geeft een prettig leesbare en met interessante bijzonderheden doortrokken schets van de totstandkoming van deze majestueuze kerk, waarvoor omstreeks 1380 de eerste paal in de drassige bodem werd geheid. Uiteraard wordt voorts veel aandacht

besteed aan het door Hendrick de Keijser ontworpen praalgraf van Willem van Oranje, boven de grafkelder der Oranjevorsten. Tal van tekeningen, gravures en foto's accentueren en verlevendigen het vlot geschreven relaas dat ook visueel aantrekkelijk is door de verzorgde typografische uitvoering van Uitgeverij/Drukkerij Waltman-Meinema. Het boekje kost f 18,50 en de netto opbrengst is bestemd voor het restauratiefonds van de Nieuwe Kerk.

"Energiek en ondernemend". Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de olie- en vernisfabriek Vliegenthart aan de Scheepmakerij (*zie ook elders in dit convooicaat*) is een herdenkingsboek verschenen onder de sprekende titel "Energiek en ondernemend". Het werd geschreven door drs. Leo A. van Heyningen, die voor de samenstelling gebruik maakte van o.m. een onderzoek dat door G.H. en Hans Bos-huyer was ingesteld naar de bedrijfsgeschiedenis van de jubilerende onderneming en van het bedrijfsarchief, alsmede van materiaal in het Gemeente-archief. Zo ontstond een onderhoudend en vlot geschreven, ook rijk geïllustreerd en smaakvol uitgevoerd, boek van plm. honderd pagina's (uitgave Elmar b.v., Rijswijk) waarmee het bedrijf zich voortreffelijk presenteert.

In samenhang met dit stuk lokale industriële ontwikkeling wordt tevens een overzicht gegeven van de industriële ontplooiing in Nederland gedurende die anderhalve eeuw. Ter wille van de buitenlandse relaties is parallel met de Nederlandse tekst een vertaling in het Engels opgenomen. Nagenoeg alles wat over de gang van zaken in het bedrijf werd beschreven kan men aantreffen op de tentoonstelling die deels materiaal bevat uit het eigen bedrijf, deels in bruikleen werd verkregen van andere musea en bedrijven.

Men ziet dan ook hoe het bedrijf begon: met windmolens en stoommachines, later via kolen en elektriciteit naar aardgas. En tevens hoe in die 150 jaar de activiteiten en productie werd verlegd van lijnolie en lijnkoeken naar de hedendaagse bewerkte oliën, vernissen, verfdragers en lakken. Ook leest men uit dit bedrijfsverhaal hoe het management in die tijd is ontwikkeld: een boeiende karakteristiek van de opvattingen en taakvervulling van de leiding van het bedrijf en van de achtereenvolgende generaties van medewerkers. Kortom een onderhoudend exposé van het reilen en zeilen van een kleine, maar in haar soort unieke onderneming. Het boek kost f 29,50.

G.G. Kunz

BIBLIOTHEEK

Delfia Batavorum beschikt over een bibliotheek met meer dan 900 titels, voornamelijk over de plaatselijke en regionale geschiedenis. Leden kunnen boeken gratis lenen. Uitleenen en terugbrengen van boeken kan op iedere derde dinsdag van de maand in het gebouw van de openbare leeszaal en bibliotheek aan de Kruisstraat, 's avonds van 7 tot 8 uur. Voor 1990 zijn dit de volgende avonden:

20 februari, 10 april (dus niet 17 april!), 15 mei, 19 juni, (in juli géén uitleen), 21 augustus, 18 september, 16 oktober en 20 november. In december is er géén uitleen.

Tevens kunnen op de lezingen-avonden boeken worden geruild.

Ook kunnen er dan boeken worden geleend uit de beperkte collectie, die dan door de bibliothecaris wordt meegebracht. Ook is dan de catalogus ter inzage. Op uw verzoek kan de bibliothecaris een door u gewenst boek op een volgende lezingavond meebrengen.

De uitleentermijn is maximaal twee maanden. In bijzondere gevallen is een verlenging mogelijk.

F. van Rossum, bibliothecaris

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
Drs. E.H. Hueck-Van der Plas
Van Kinschotstraat 1, 2614 XJ Delft
Telefoon: 12 52 23

Financiën:
Penningmeesteresse Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

Verschijnt 9 x per jaar

13e jaargang

nummer 3

maart 1990

ALGEMENE LEDENVERGADERING OP WOENSDAG 14 MAART 1990

De Algemene Ledenvergadering - of wel jaarvergadering - van het Genootschap zal worden gehouden op **woensdag 14 maart** a.s. (aanvang 20.00 uur) in de Immanuelkerk aan de Schoemakerstraat 1. Na de pauze spreekt drs A.J.H. Rozemond over "Het ontstaan van de Staten der Nederlanden".

De agenda van de jaarvergadering luidt als volgt:

1. Opening.
2. Verslag van de algemene ledenvergadering gehouden op 30 november 1988.
3. Jaarverslagen van de secretaris, de bibliothecaris, de publicatie-commissie, de commissie behoud stadsschoon, de coördinatie-commissie voor het stedelijk archeologisch bodemonderzoek.
4. Verslagen van de penningmeester en de kascommissie;
décharge van de penningmeester;
verkiezing van een lid van de kascommissie;
begroting voor 1990.
5. Bestuursverkiezing.
Statutair aftredend zijn mevrouw M.M. van Leeuwen-Van Dijk en mevrouw G.W.A. de Groot-Op den Brouw. De secretaris mevrouw E.H. Hueck-Van der Plas heeft te kennen gegeven dat zij, vanwege haar fysieke toestand, haar functie graag aan een ander wil overdragen.
Mevrouw Van Leeuwen stelt zich niet meer herkiesbaar. Mevrouw De Groot is wel herkiesbaar.
Het bestuur stelt de volgende benoemingen voor:
De heer J. Grakist als secretaris;
mevrouw K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe als opvolgster van mevrouw Van Leeuwen (zie het jaarverslag);
herverkiezing van mevrouw De Groot.
Hiermee komt het aantal bestuursleden weer op 9.
6. Bestuursvoorstellen. Uit het jaarverslag blijkt dat het bestuur zich gebogen heeft over de viering van het elfde lustrum in 1990. Het zal hierover nadere mededelingen doen.
7. Rondvraag.
8. Sluiting.

ALGEMENE LEDENVERGADERING 1988

Verslag van de algemene ledenvergadering van het genootschap Delfia Batavorum, gehouden op 30 november 1988 in de Immanuelkerk.

1. **Opening.**

De voorzitter opent de vergadering en deelt mede, dat één lid bericht van verhindering stuurde, zodat - gezien het aantal aanwezige leden - moet worden geconstateerd, dat ongeveer duizend leden niet hebben gereageerd

2. **Statutenwijziging.**

Voor de tweede maal wordt het bestuursvoorstel tot wijziging van de statuten aan de leden voorgelegd. Met algemene stemmen wordt dit voorstel aangenomen.

3. **Notulen.**

De notulen van de ledenvergadering 1988 (opgenomen in het convocaat) worden goedgekeurd.

4. **Jaarverslagen.**

De jaarverslagen van secretaris, bibliothecaris, publicatiecommissie en Wiadd, zijn opgenomen in het convocaat. Zij worden met dankzegging aan de opstellers akkoord bevonden.

5. **Verslag Commissie Behoud Stadsschoon.**

Dit verslag wordt door de heer Deen ter vergadering uitgebracht. Aan de orde komt, naar aanleiding van vragen, de gemeentelijke monumentenverordening en de gemeentelijke monumentenlijst. Ook de problematiek van het bouwen van de parkeergarage naast het Stadskantoor wordt aan de orde gesteld. Alle aanwezigen blijken de nodige twijfel te hebben over de behoefte aan een garage ter plaatse en de gekozen plaats wordt afgekeurd.

6. **Verslag Penningmeester.**

De penningmeester licht het kleine voordelige saldo toe door er op te wijzen dat dit jaar geen publicatie tot stand is gekomen. Voor het overige zijn de stukken zo duidelijk dat ze geen vragen oproepen.

7. **Verslag Kascommissie.**

De heer A. IJsseling meldt dat de commissie de boeken van de penningmeester in orde heeft bevonden en dat alle vragen van de kascommissie tot tevredenheid konden worden beantwoord. Daar de stukken een juist beeld geven van de financiële situatie van het Genootschap wordt voorgesteld de penningmeester te déchargeren. Dit voorstel wordt door de vergadering met instemming overgenomen.

De voorzitter dankt de kascommissie.

8. **Begroting 1988-1989.**

De penningmeester licht toe dat het gaat om een begroting voor veertien maanden. Het nadelig saldo is begroot op 1000 gulden. Mogelijk valt dit echter mee daar het bedrag voor de post Publicatie misschien niet zal worden gebruikt. De begroting gaat uit van de contributieverhoging. De heer Kreuger heeft hiertegen ernstig bezwaar. Voor de hogere contributie zullen de leden een wat royaler convocaat krijgen. Aangezien de verhoging bescheiden blijft kan de ledenvergadering instemmen met het verhogingsvoorstel. De begroting wordt, met uitzondering van de heer Kreuger, door de aanwezigen goedgekeurd.

9. **Bestuursverkiezing.**

Statutair aftredend zijn mevrouw Kreuger en de heren Deen en Tienstra. Mevrouw

Kreuger is niet herkiesbaar. Voor haar functie als bibliothecaris wordt door het bestuur voorgesteld de heer F. van Rossum. Hij wordt gekozen door de ledenvergadering evenals de beide herkiesbare leden Deen en Tienstra.

De heer Deen dankt mevrouw Kreuger voor haar werkzaamheden gedurende de zes jaar dat zij bestuurslid was. Hij prijst haar rust en evenwichtige houding in het bestuur en de accurate wijze waarop zij de leden service heeft verleend bij de bibliotheek-werkzaamheden. De dankzegging wordt onderstreept met een Delfts-witte vaas en bloemen. Mevrouw Kreuger dankt voor het feit dat zij in Delfia Batavorum zoveel heeft mogen leren van de Delftse historie.

10. **Contributie.**

Bestuursvoorstel tot contributieverhoging. Het bestuur meent dat niet aan verhoging valt te ontkomen, omdat de kosten stijgen en al jaren geen verhogingen zijn toegepast. Ook de keuze voor een uitgebreider convocaat zal hogere kosten met zich brengen. De heer Kreuger blijkt ook door de heer Vos van de kascommissie niet te overtuigen. De voorzitter wijst er op dat vergelijkbare verenigingen meestal hogere contributies hebben.

De heer Rozemond onthoudt zich van stemming. Voor het overige zijn de leden akkoord met het voorstel. Ondanks zijn kritiek prijst de heer Kreuger de penningmeester en het bestuur.

11. **Kascommissie.**

Daar de heer IJsseling aftredend is als lid, wordt een nieuw lid gezocht. Op aandrang van de zaal stel de heer Kreuger zich kandidaat. Hij wordt verkozen.

12. **Rondvraag.**

De heer Rozemond vraagt naar de nog bestaande bestuursvakature. De voorzitter deelt mee dat het bestuur zoekt naar een historicus die het bestuur zal kunnen gaan versterken.

De heer Vos uit zijn zorg over het afnemend ledenbestand. De voorzitter noemt het aantal leden stabiel, maar het bestuur zal nagaan hoe publiciteit kan worden gegeven. De voorzitter noemt het zorgwekkend dat het aantal actieve leden zo gering is.

Twee actieve leden, de heren Kunz en Vos, worden door de voorzitter speciaal bedankt voor hun werkzaamheden.

16. **Sluiting.**

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun bijdrage aan de vergadering en sluit de vergadering.

G.W.A. de Groot-Op den Brouw

JAARVERSLAG 1988-1989 VAN SECRETARIAAT

1. **Activiteiten voor de leden.**

Het verslagjaar was door de statutenwijziging die tijdens de algemene vergadering van 1988 werd aangenomen, twee maanden langer dan normaal. Hierdoor is ook het aantal lezingen groter dan gewoonlijk. Er werden twaalf lezingen gehouden, waarvan sommige tezamen met zusterverenigingen werden georganiseerd.

30 november 1988

De algemene vergadering werd afgesloten met een voordracht van onze oudvoorzitter G.G. Kunz over eten in het verloop der tijden: "Twintig eeuwen Tafeltje-Dekje".

3 november 1988

Voor een gecombineerde bijeenkomst van Delfia Batavorum en de Vrienden van het Prinsenhof sprak oud-burgemeester mr R.M. Gallas over "Willem III en Mary Stuart, een Europees vorstenpaar".

10 januari 1989.

Ir H.H. Vos over "het Kartuizerklooster in Delft". Voor deze goed bezochte lezing waren ook de bewoners van de Westlandhof uitgenodigd, omdat deze op de plaats van het Kartuizerklooster is gebouwd. Een gebaar dat zeer op prijs werd gesteld.

13 februari 1989.

Delfia Batavorum kwam naar het stadhuis om te luisteren naar burgemeester mr H.V. van Walsum, die sprak over "Toneel en ander vermaak in Delft door de eeuwen heen". Het onderwerp voor de causerie was ingegeven door de discussies rond de sloop van de Stadsdoelen.

8 maart 1989.

Op deze datum vond de jaarlijkse, tezamen met de Genealogische Vereniging Prometheus georganiseerde, lezing plaats. Mr J.W.F.X. de Rijk had als onderwerp "Hoe deftig is een dubbele achternaam?" Een vraag waarop geen duidelijk antwoord is te geven.

4 april 1989.

Kort na Pasen sprak mevrouw E.C. Engelenberg over "Paasgebruiken in de Russisch-orthodoxe kerk." Zij ondersteunde haar voordracht met dia's en kerkmuziek.

25 april 1989.

Een leuk ander onderwerp werd aangesneden. Mr A.P.A. van Daalen hield namelijk een voordracht, getiteld "Op stoep en straat", over het zogenaamde straatmeubilair, zoals stoepen, stoeppalen, stoephekken, bestrating, riool- en putdeksels. Zaken waarmee wij zo vertrouwd zijn dat wij ze nauwelijks meer zien en die, wellicht daarom, meer en meer uit het stadsbeeld verdwijnen.

2 en 3 juni 1989.

Tachtig leden gingen op die dagen naar Utrecht voor de jaarlijkse excursie, die op **31 mei 1989** werd ingeleid met een lezing door dr J.E.A.L. Struick, die vooral inging op de bouwkundige geschiedenis van Utrecht die teruggaat tot de vestiging van Romeinen in 48 na Chr. Ondanks het feit dat op 3 juni het weer niet meewerkte hebben de deelnemers veel genoegen aan de excursie beleefd.

21 september 1989.

Ons bestuurslid mevrouw drs M.M. van Leeuwen-Van Dijk gaf een overzicht van de "Geschiedenis rondom Westvest 9." De lezing werd gehouden op verzoek van de

Vrije Akademie V.A.K., ter gelegenheid van het feit dat zij het genoemde pand had betrokken. De lezing werd goed ontvangen ook al kwamen enkele bezwaren aangaande het gebouw wel erg duidelijk naar voren.

26 oktober 1989.

Delfia ging wat verder van huis: Prof. mr H.W.E. van Soest maakte aan de hand van dia's een rondwandeling door "Leiden, met recht een historische stad."

21 november 1989.

F.W. van Ooststroom sluit de reeks lezingen van het verslagjaar af met een "speurtocht door heden en verleden" op zoek naar de "Drie Schieën."

Uitgaande van een kaart uit 1512, waarop de Rotterdamse, Delfhavense en Schiedamse Schieën, zijn afgebeeld ging spreker na wat er nog terug te vinden is van de objecten en de waterlopen die op de kaart zijn weergegeven en dat is meer dan op het eerste gezicht wordt verwacht.

HET BESTUUR

In de verslagperiode had het bestuur de volgende samenstelling:

M. Tienstra, voorzitter, publicatie-commissie
 E.H. Hueck-Van der Plas, secretaris
 P. Timman-Jansen, penningmeester
 L.L. van Reijen, tweede voorzitter, excursies
 M.M. van Leeuwen-Van Dijk, lezingen, excursies
 G.W.A. de Groot-Op den Brouw, tweede secretaris
 K.J.H.W. Deen, Commissie Behoud Stadsschoon
 F.J.M. van Rossum, bibliotheek, algemeen adjunct.

Het bestuur heeft zich in de verslagperiode in de eerste plaats bezig gehouden met de algemene gang van zaken. Daarnaast kwamen ook andere zaken aan de orde.

- A. De voorbereiding voor het lustrum in 1990, waarbij een eerste punt van discussie was welk karakter aan de lustrumviering zou worden gegeven. Zoals u uit de convocatie hebt kunnen zien is gekozen voor een sobere viering rond het thema "Monumenten in Delft, gebouwd tussen 1850 en 1950". Hiermee wordt aangesloten op de nieuwe Monumentenwet en de konsekwenties daarvan voor het gemeentelijk beleid.
- B. De problemen rond de parkeergarage achter de Phoenixstraat, waarbij Delfia Batavorum eveneens een bezwaarschrift heeft ingediend en dit ook voor de Raad van State heeft toegelicht. De uitkomst van deze protesten is inmiddels bekend: het gemeenteraadsbesluit is geschorst.

Daarnaast heeft het bestuur het Genootschap bij verschillende gelegenheden vertegenwoordigd.

26 september 1989.

De onthulling van de gebrandschilderde ramen van mevrouw Hees in het Gemeenlandshuis.

7 oktober 1989.

De Zuidhollandse Historische Dag, georganiseerd door het Provinciaal Overlegorgaan Geschiedbeoefening en een ontmoetingsplaats voor historische verenigingen en al diegenen die zich met geschiedenis bezighouden.

oktober 1989.

Installatie van de Monumenten Commissie Delft, die de gemeente adviseert bij de ontwikkeling en uitvoering van het gemeentelijk monumentenbeleid.

In deze commissie hebben twee leden van Delfia Batavorum zitting en wel de heer Deen, voorzitter van de commissie en mevrouw Mey, voorzitter van de Commissie Behoud Stadsschoon.

16 en 18 november 1989.

Herdenking van 700 jaar Hoogheemraadschap Delfland; een open dag ter gelegenheid van dit eeuwfeest en het gereedkomen van de uitbreiding op de plaats waar eens Bank Mees & Hope en de Openbare Bibliotheek waren gevestigd.

DE LEDEN

Aan het begin van het verslagjaar had Delfia Batavorum 1034 leden. Er meldden zich 27 nieuwe leden aan, terwijl 79 leden uit het ledenbestand verdwenen.

Dit betekent een achteruitgang van het ledenaantal tot 982, die het bestuur aanleiding tot zorg geeft. Er zijn verschillende oorzaken voor beëindiging van het lidmaatschap te noemen: overlijden, 's avonds niet meer over straat durven gaan, te hoge leeftijd, vertrek uit Delft of het vinden van een nieuwe interesse-sfeer.

Ongeveer de helft van het verlies komt op rekening van leden die meer dan tien jaar lid waren, wat mogelijk een indicatie is voor de problemen die oudere leden hebben met het deelnemen aan de activiteiten.

Er zijn verder ook leden verloren gegaan omdat zij niet meer op het adres woonden, waarop zij staan ingeschreven.

Mocht u verhuizen stuur dan een bericht naar het secretariaat.

Het kleiner wordende ledental wordt echter niet weerspiegeld in de belangstelling voor de activiteiten: de lezingen en de excursies worden goed bezocht.

CONCLUSIE

Het afgelopen jaar heeft voor Delfia Batavorum het vertrouwde beeld vertoond van goed bezochte lezingen en excursies, ondanks een afname van het ledental.

Vooraf een aanvulling met jongere mensen lijkt gewenst om een sterke vergrijzing te voorkomen. Het bestuur beraadt zich op de wijze waarop juist jongere mensen als lid geworven kunnen worden.

E.H. Hueck-Van der Plas

FINANCIEEL OVERZICHT 1989
1 november 1988 - 31 december 1989

Inkomsten	1989	Begroting 1989	Begroting 1990
Contributies	f 18.045,00	f 17.500,00	f 18.000,00
Rente giro/bank	11.530,52	1.360,00	1.500,00
Verkoop publikaties	2.566,50	2.000,00	2.000,00
Garantie subsidie	—	2.000,00	2.000,00
Diversen	263,72		
Saldo (voordelig/nadelig)		1.000,00	1.035,00
	<u>f 22.405,74</u>	<u>f 23.860,00</u>	<u>f 24.535,00</u>

Uitgaven	1989	Begroting 1989	Begroting 1990
Sprekers	f 1.322,50	f 750,00	f 1.250,00
Zaalhuur	143,00	750,00	500,00
Drukwerk	7.778,55	7.000,00	8.000,00
Bureaunkosten	1.118,77	1.500,00	1.250,00
Porti convocaat	2.660,97	4.000,00	3.000,00
Bibliotheek	540,15	500,00	500,00
Lustrum	1.000,00	1.000,00	3.000,00
Publikatiecommissie	109,05	500,00	500,00
Verzekering	322,34	175,00	175,00
Lidmaatschappen/abonnementen	245,00	300,00	300,00
Representatie	321,95	1.500,00	750,00
Ledenadministratie	960,75	1.500,00	1.000,00
Commissie behoud stadsschoon	336,77	500,00	500,00
Diversen	189,50	500,00	250,00
Onkosten bestuursleden	512,55	325,00	250,00
Kamer van Koophandel	61,00	60,00	60,00
Tekort plaatsing raam Delfland	878,46	—	—
Propaganda	25,00	—	250,00
Publikaties	—	3.000,00	3.000,00
	<u>f 18.526,31</u>	<u>f 23.860,00</u>	<u>f 24.535,00</u>

BALANS 31 DECEMBER 1989

Saldi Kas	f	517,75	Lustrumfonds	f	6.834,72
Giro		1.027,36	Vooruitbetaalde contributie		55,00
Bank		28.308,65	Commissie behoud stadsschoon		93,32
			Rekening koffielezing		100,00
			Publikaties		218,50
			Vermogen		22.552,22
		<u>f 29.853,76</u>			<u>f 29.853,76</u>
		<u><u>f 29.853,76</u></u>			<u><u>f 29.853,76</u></u>
Inkomsten	f	22.405,74	Vermogen 1988	f	18.672,79
Uitgaven 1989		18.526,31	Voordelig saldo		3.879,43
		<u>f 3.879,43</u>	Vermogen 1989	f	22.552,22
		<u><u>f 3.879,43</u></u>			<u><u>f 22.552,22</u></u>

P. Timman-Jansen

PUBLIKATIE-COMMISSIE

De samenstelling van de Publikatie-Commissie in 1989 bestond uit de heren H.L. Houtzager, voorzitter; M. van Noort, secretaris; G.G. Kunz, H.W. van Leeuwen, P.C.J. v.d. Krogt, lid; M. Tienstra, vertegenwoordiger bestuur.

In deze verslagperiode zijn we er niet in geslaagd een co-productie tot stand te brengen, zoals wij dat de jaren daarvoor hebben gedaan. Gezien de kosten die er gemoeid zijn met het uitbrengen van een jaarboek is een sponsor voor ons een essentieel gegeven. Het aanbod van kopij was ruim voldoende, doch geen der aangezochte uitgevers vond de aangeboden manuscripten voldoende commercieel interessant om deze in hun fonds op te nemen. De Publikatie-Commissie blijft er niettemin naar streven oorspronkelijk werk te publiceren dat op enigerlei wijze verband houdt met Delft.

Enkele leden van de commissie hebben hun medewerking gegeven aan de totstandkoming van een uitgebreide publikatie naar aanleiding van een tentoonstelling in het museum Nusantara.

Veel voorbereidingstijd is en wordt er gestoken in het lustrumboek 'Delft in de moderne tijd'. Dit betreft de architectuur- en stedenbouwgeschiedenis van Delft over de jaren 1850-1940. Te denken valt in dit verband aan het trambrug-tracé, Agnetapark als huisvestingsproject, de industriële ontwikkeling, de kerkbouw, enz. enz.

Onze convocatie heeft een naamsverandering ondergaan. Het is een Tijdschrift geworden. Naast de diverse aankondigingen verschijnen er nu meer beknopte artikelen van gevarieerde aard. Het aantal vaste rubrieken zal zo mogelijk worden uitgebreid. Teneinde de taak van de redakteur de heer Kunz te dien aanzien enigszins te verlichten heeft de heer Van der Krogt zitting genomen in het bestuur van de Publikatie-Commissie.

M. van Noort, secretaris

COMMISSIE BEHOUD STADSSCHOON

Het jaar 1989 is voor de Commissie Behoud Stadsschoon een bijzonder jaar geworden. In het vorige jaarverslag werd al melding gemaakt van activiteiten die tot doel hadden het gemeentebestuur van Delft aan te zetten tot het vaststellen van een adequaat monumentenbeleid. Mede door deze activiteiten en door het van kracht worden van de nieuwe monumentenwet heeft de gemeenteraad medio 1989 een monumentenverordening en een verordening op de monumentencommissie vastgesteld. Bij de voorbereiding van die stukken is gebruik gemaakt van door de C.B.S. opgesteld commentaar.

Twee leden van de C.B.S. - ir M.G. Mey, h.t. voorzitter en ir K.J.H.W. Deen, h.t. lid namens het bestuur - zijn gevraagd zitting te nemen in de monumentencommissie van de gemeente Delft. Deze monumentencommissie adviseert sinds oktober j.l. burgemeester en wethouders over het te voeren monumentenbeleid zoals onder meer over het vergunningen verlenen, het aanwijzen als beschermd monument en het begeleiden van restauraties.

Eind 1989 heeft de C.B.S. de laatste hand gelegd aan een concept-nota monumentenzorg. In die nota worden aanzetten gegeven voor een gemeentelijk monumentenbe-

leid. De concept-nota is begin februari j.l. door het bestuur van Delfia Batavorum aan het college van B. & W. en aan de gemeenteraad aangeboden.

Voor enkele plekken in de (binnen-)stad(van) Delft heeft de C.B.S. invloed proberen uit te oefenen op nieuwbouwplannen en restauraties. We noemen de ontwikkelingen op de hoek Barbarasteeg/Westvest, de parkeergarage aan de Phoenixstraat (bezwaarschriften bij gemeenteraad en Raad van State) en de nieuwbouw naast de villa Solheim.

De samenstelling van de Commissie Behoud Stadsschoon, die in 1989 zes maal vergaderde, was als volgt: ir M.G. mey voorzitter; ir M. Tillema sekretaris; A.W. Bakker lid; ir K.J.H.W. Deen lid namens het bestuur; P.C. v.d. Heijden-Wolfhagen lid; P.A. de Roo lid; C. v.d. Salm lid; ir J.G. Wegner lid.

M. Tillema, sekretaris

ARCHEOLOGISCH BODEMONDERZOEK

De Coördinatie-commissie voor archeologisch bodemonderzoek te Delft kwam in 1989 vijf maal bijeen.

Begin maart deelde de provinciaal archeoloog drs D.P. Hallewas, lid van de commissie, mede dat hij wegens zijn benoeming tot plaatsvervangend directeur van de R.O.B. te Amersfoort de commissie moest verlaten. De nieuwe provinciaal archeoloog drs W.A.M. Hessing nam zijn plaats bij de commissie in.

Sedert 1986 ijverde de commissie bij gemeenteraad en B. & W. voor de aanstelling van een gemeente-archeoloog. Als tussenoplossing werd voor de jaren 1987, 1988 en 1989 de archeoloog drs J.F.M. Kistemaker aangetrokken waarbij door de Stichting tot bevordering van archeologisch onderzoek Delft en door de R.O.B. gezamenlijk de financiële lasten werden gedragen. Als bijdrage in de kosten verleende de gemeente Delft de stichting in voorgaande jaren een subsidie.

In 1989 leek het er op dat de vele besprekingen resultaat gingen opleveren; halverwege dat jaar zou een ambtelijk organisatie-rapport met de financiële consequenties door B. & W. in behandeling genomen kunnen worden zodat na goedkeuring van de gemeenteraad per 1 januari 1990 een gemeente-archeoloog aan de slag kon gaan. Helaas op 5 december werd aan de Coördinatie-commissie medegedeeld dat de ambtelijke nota door de betrokken wethouder was ingetrokken zodat er dus geen archeoloog begin 1990 zou zijn! De stichting en de archeologische commissie hebben na deze mededeling het gemeentebestuur schriftelijk uitvoerig uiteengezet welke gevolgen een en ander zou hebben voor het archeologisch onderzoek in het algemeen en voor dat in 1990 in het bijzonder. Dit klemde des te meer toen drs Kistemaker mededeelde niet langer voor archeologisch onderzoek in Delft beschikbaar te zijn. Gelukkig bleek het mogelijk voor de binnenkort uit te voeren grondwerkzaamheden op het binnenterrein van het Hoogheemraadschap Delfland een archeologische begeleiding te vinden door de tijdelijke aanstelling van de archeoloog E. Bult die zijn archeologische sporen reeds lang heeft verdiend getuige zijn opgravingen alsmede de daarmee samenhangende uitvoerige publikaties.

Moge deze nieuwe start van het archeologisch onderzoek in Delft dit jaar resulteren in de aanstelling van een archeoloog: Epko Bult?

H.H. Vos

JAARVERSLAG BIBLIOTHEEK

Dit verslag gaat over dertien maanden. Door de statutenwijziging liep het verenigingsjaar van november 1988 tot januari 1990.

De vorige bibliothecaris, mevrouw A.C.M. Kreuger-Schulz, heeft de zaken zo goed overgedragen dat het doorgaan in haar spoor een genoegen was.

Het boekenbezit werd uitgebreid met 32 boeken. Hiervan werden er negen aangekocht uit het beschikbare budget en 23 verkregen door schenkingen van de schrijver of uitgever, waarvoor wij op deze plaats onze dank uitspreken. Het is verwonderlijk hoeveel boeken er verschijnen, die rechtstreeks of zijdelings met Delft of Delfland te maken hebben.

Evenals in voorgaande jaren ontvingen wij eveneens maandelijks en jaarlijkse afleveringen van seriewerken en tijdschriften zoals Rotterdams, Leids en Haags Jaarboekje, Kroniek van Rijswijk, de tijdschriften: Holland, Heemschut en Monumenten en het personeelsblad van de gemeente Delft, waarvoor onze dank.

Aan het einde van het jaar bestond het boekenbezit uit 821 boeken en jaargangen van tijdschriften.

Er werd 19 keer gelegenheid gegeven tot het uitlenen van boeken, en wel 10 keer in de Openbare Bibliotheek en 9 keer op een lezing.

Hiervan maakten 78 leden gebruik (van wie 57 op de lezingen), die in totaal 92 boeken leenden (van wie 53 op lezingen).

Een oproep in de convocatie om inlevering van boeken, waarvan de uitteentermijn was verstreken, had een goed resultaat. Aan het einde van het jaar stonden nog 13 boeken open, waarvan slechts drie langer dan een jaar.

De belangstelling voor de bibliotheek is bemoedigend en de contacten met de leden zijn prettig. Ook voor het komende jaar hoop ik dat veel leden van de gelegenheid tot uitlenen gebruik zullen maken.

F.J.M. van Rossum

AGENDA

- wo. 14 maart** : jaarvergadering; aansluitend lezing van drs A.J.H. Rozemond, "Het ontstaan van de Staten der Nederlanden".
Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1, aanvang 20.00 uur.
- wo. 25 april** : mr D. Müller, "De Leo Belgicus; een historisch-heraldische verhandeling over de leeuwen in de wapens van de Nederlanden".
Aula der Technische Universiteit, aanvang 20.00 uur.
Deze bijeenkomst in samenwerking met de Genealogische Vereniging Prometheus.
- do. 10 mei** : D.P. Kok, arts, "Delft tijdens de Duitse bezetting".
Prinsenhof, aanvang 20.00 uur.
Deze lezing in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het prinsenhof.
- ma. 21 mei** : mevr. H. Schoonewille, "Ramen in woord en beeld, de glas-in-lood ramen van de Oude Kerk"; na de pauze dia-serie met muziek "De Oude Kerk door de vier jaargetijden heen" door M.W. Hazeveld.
Oude Kerk, aanvang 20.00 uur.

HET ONTSTAAN VAN DE STATEN DER NEDERLANDEN

Zoals men ongetwijfeld weet beginnen alle wetten, thans uitgevaardigd, met de woorden: Wij, Beatrix, bij de gratie Gods, koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz. enz.

Heeft u zich wel eens afgevraagd, waarom we eigenlijk niet van koningin van Nederland spreken? Dat vindt zijn oorsprong in de Middeleeuwen, in de ontstaansgeschiedenis van ons land. Spreker zal in kort bestek die ontstaansgeschiedenis schetsen en daarbij een antwoord geven op bovenvermelde vraag.

De inleider, drs A.J.H. Rozemond, was van 1958 tot 1963 als wetenschappelijk archiefambtenaar verbonden aan het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. In 1972 slaagde hij te Leiden voor het doctoraal examen rechten (vrije studierichting). Het jaar daarop verwierf hij het diploma hoger archiefambtenaar; hij werd toen benoemd bij de Gemeentelijke Archiefdienst te Delft. In 1974 werd hij adjunct-archivaris en in 1977 gemeente-archivaris. Van 1973 tot en met 1985 was hij secretaris van Delfia Batavorum.

Zegel van Karel V met de wapens van de belangrijkste landen die onder zijn rechtsmacht vielen. (Foto Gemeente-Archief)

NIEUWE LEDEN

C.W. van der Wal
 Mevrouw T. van der Wal-Timmerman Vlamingstraat 15 2611 KR Delft.

IN KORT BESTEK

- De restauratie van Molen de Roos is enigermate in een impasse geraakt. Door extra werkzaamheden is een tekort ontstaan van ongeveer een kwart miljoen gulden. Vooral het werk boven de stelling is tegengevallen. De aannemer heeft een groter deel van de molenromp moeten herstellen dan aanvankelijk was beraamd. Ook de reparatie van het dak van het molenhuis is duurder uitgevallen dan was begroot. Een verdere tegenvaller is geconstateerd ten aanzien van de toestand waarin de wieken van de molen verkeren. Zij kunnen niet worden hersteld, zodat ze zullen moeten worden vervangen. De stichting beraadt zich erop hoe het geld voor de te treffen vernieuwingen en voorzieningen ter tafel moet komen.
- De molen Korpershoek, staande bij de trambrug in Schipluiden is dringend toe aan restauratie. Momenteel functioneert de molen nog wel, maar de wieken zijn dermate in verval dat reparatie niet langer kan worden uitgesteld. Eigenaar G. van Leeuwen schat de kosten op rond zestig mille. Het rijk zal hiervan een groot deel voor zijn rekening nemen.

UITLEEN BIBLIOTHEEK

Voor de leden van Delfia Batavorum bestaat de gelegenheid tot het lenen van boeken uit onze bibliotheek van ruim 800 werken voornamelijk over de plaatselijke- en streekgeschiedenis.

Uitleenen en terugbrengen van boeken kan op iedere lezingavond en op de speciale uitleenavonden in de Openbare Bibliotheek aan de Kruisstraat, op iedere derde dinsdag van de maand van 19 tot 20 uur. Deze uitleenavonden zijn in 1990: 20 februari, 20 maart, 10 april (i.v.m. Pasen tweede dinsdag!), 15 mei, 19 juni, (juli géén uitleen), 21 augustus, 18 september, 16 oktober, 20 november. In december is er géén uitleen.

AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

732 KROGT, VAN DER P.C.J.
 En nu de Lindenhof
 Delft, 1989

A-9

733	BERGE, VAN DEN M.J.
Ruim een kwarteeuw Rijswijk
Rijswijk 1982	C-1
734	PIETER VAN FOREEST
Bundeling van voordrachten, gehouden op het symposium
ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Pieter
van Foreeststichting. Redactie Dr H.L. Houtzager,
Amsterdam 1989	B-8
735	VOORDEN, PROF. DR IR F.W. VAN
Het einde van de restauratiekoorts
Delft, 1987	K
736	GOUT, PROF. IR M. en VERSCHUIJL, DR M.A.
Nieuwe Kerk Delft
Delft 1989	A-4
737	BOERDERIJEN IN ZUIDHOLLAND
De aquarellen van J. Verheul Dzn. Zutphen 1989	C-1
738	HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DELFLAND
Opstellen bij het 700-jarig bestaan.
Delft 1989	B-1
739	POSTMA, C.
Het hoogheemraadschap van Delfland in de Middeleeuwen.
Hilversum, 1989.	B-1

F.J.M. van Rossum, bibliothecaris

NIEUWE STRAATNAMEN IN DELFT 1986-1989 (1)

Een bescheiden begin van de rubriek Nieuwe straatnamen in dit tijdschrift maakte ik reeds in oktober 1986. Door verschillende omstandigheden is er na die tijd van het goede voornemen om elk jaar een aanvulling te geven niets meer gekomen. Thans starten we deze rubriek opnieuw in een iets andere formule. Omdat er nogal veel nieuwe namen zijn bijgekomen in de laatste drie jaar worden ze niet alfabetisch maar per wijk besproken.

VROUWEN IN DELFT

De laatste drie jaar zijn een groot aantal straten naar meer en minder bekende vrouwen vernoemd. De gehele nieuwe wijk met tien straten rond het voormalige Oude en Nieuwe Gasthuis, de zogenaamde Westlandhof, is wat betreft naamgeving geheel aan vrouwen gewijd.

Eerst echter wat 'vrouwenstraten' her en der. In de Wippolder werd op 17 juni 1986 een stukje Poortweg in **Anna van Saksenweg** herdoopt.

Anna van Saksen (1544-Dresden 1577), dochter van keurvorst Maurits van Saksen was de tweede echtgenote van Willem van Oranje, met wie zij op 24 augustus 1561 huwde. Het huwelijk werd in 1571 ontbonden wegens wangedrag van Anna. Zij was de moeder van prins Maurits. Van de vier echtgenoten van Willem van Oranje ontbreekt nu alleen nog Anna van Buren op de Delftse plattegrond.

In het Westerkwartier is een vrouw uit de mythologie vernoemd:

Auroraplein heet sedert 17 juni 1986 een plein bij de Pootstraat.

Aurora is in de Romeinse mythologie de godin van de dageraad. Aurora was onder meer gebruikt als allegorie in het gedicht 'Uchtendstond' van Hubert Kornelisz. Poot, dat als volgt begint:

'Aurore, die het al verblijdt
Behalve ons, wat wreevle nijd
Prest u zo vroeg te wagen?
Wilt gij de snelle morgenstar
Te rugge rijden met uw kar
Om lieven dus te plagen?'

Het **Maria Strickhof** aan de Maria Duystlaan kreeg op 27 april 1989 deze naam naar Maria Strick-Becq ('s-Hertogenbosch 1577-na 1631), schoonschrijfster te Delft. Haar vader begon in 1589 een Franse school in Delft, waar ze aan de Oude Delft woonden. Na het overlijden van haar vader in 1606 zet Maria de school voort.

Maria was in 1598 gehuwd met Jan Strick, die eerst schoenmaker was, maar zich later omschoolde tot graveur. De schrijfboeken, die Maria in een zeer mooi handschrift samenstelde, werden door haar man op koper gegraveerd zodat ze gedrukt konden worden. Drie van haar schrijfboeken zijn zo bewaard gebleven. Van ca. 1615 tot 1631 woonde zij met haar man in Rotterdam, wat er daarna met ze gebeurde is niet bekend.

En nu dan de Westlandhof, dat op 17 december 1987 en op 28 januari 1988 van namen werd voorzien. Centraal ligt het **Ricardushof**. Jonkvrouwe Ricardus (ca. 1210-1262) was de oudste dochter van graaf Willem I van Holland. Na haar vaders dood kreeg zij als lijftocht de opbrengsten van het grondgebied rond Delft. Zij stichtte daar in 1251 het klooster Koningsveld, waar zij in 1262 werd begraven.

De drie vrouwen, die als eerste vrouwen in 1919 in de Delftse gemeenteraad gekozen werden, kregen een straat vernoemd.

Maria Elisabeth Bes (Tilburg 1882-'s-Gravenhage 1938), de eerste vrouwelijke studente aan de Polytechnische School, waar ze in 1904 het diploma van scheikundig ingenieur haalde. Zij was ruim een jaar lid van de gemeenteraad voor de Vrijzinnig Democratische Bond. Bij haar huwelijk in 1920 met de Lutherse dominee Theodoor Stellweg (zich noemende Stellweg) verliet zij de raad.

Antonia Gerarda Versteeg (Waarder 1882-Delft 1973), gehuwd met Jacob C. Veer, vestigde zich in 1913 met haar man in de Nieuwstraat in Delft. Toen zij voor de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij als lid van de gemeenteraad gekozen werd, was ze al bekend als propagandiste voor de arbeidersbeweging. In 1922 gaf zij haar zetel op, vermoedelijk om zich aan haar winkel in kousen en sokken in de Nieuwstraat 7 te wijden.

Catharina Margaretha Post (Delft 1886-1971) was raadslid voor de Rooms-Katholieke Staatspartij. Twintig jaar lang, tot 1939, bleef zij lid van de raad. Zij werd vooral bekend vanwege haar inzet voor de R.K. bibliotheek te Delft, waarvan zij in 1916 mede-oprichtster was en tot 1948 directrice.

In 1934 kreeg zij de pauselijke onderscheiding 'Pro Ecclesia et Pontifice'. Naar deze drie werden respectievelijk de **Marie Besstraat**, de **Antonia Veerstraat** en de **Toos Poststraat** genoemd.

De vierde Delftse die in de **Mienette Stormstraat** een straat vernoemd kreeg was **Anna Maria Margaretha (Mienette) van der Chijs** (Delft 1814-1895), voorloopster van het feminisme en wereldreizigster. Zij was afkomstig uit een vooraanstaande familie. Zij was ten volle betrokken bij het charitatieve werk in Delft. Zij huwde in 1845 met de predikant Willem Storm en vestigde zich met hem in Utrecht. Hij overleed twee maanden na het huwelijk en zij keerde terug naar Delft. Zij richtte een Leer- en Werk-school voor behoeftige meisjes op en begon ook met reizen, die zij niet tot Europa beperkte. Zij was vooral geïnteresseerd in de manier waarop vrouwen in andere landen leefden en hield daar lezingen over. Steeds meer werd ze bekend als voorvechtster van de rechten van de vrouw. De laatste jaren van haar leven was ze opgenomen in het Sint Joris Gasthuis. Aan haar geboorte- en woonhuis Breestraat 1 werd op 16 maart 1955 een bronzen plaquette onthuld als een posthume hulde door de Haagse Soroptimisten.

Twee straten zijn vernoemd naar vroege voorvechtsters van het feminisme. De ontsluitingsweg voor de gehele wijk kreeg de naam **Aletta Jacobsstraat** naar **Aletta Henriette Jacobs** (Sappemeer 1854-Baarn 1929), die de eerste afgestudeerde vrouw in Nederland was en tevens de eerste vrouw die in Nederland promoveerde (Groningen 1879). Zij zette zich met name in voor verbetering van omstandigheden van prostituties en winkelmeisjes, en voor het vrouwenkiesrecht.

Het bureau voor geboortenregeling en seksualiteit van de Rutgersstichting houdt door de naam Aletta Jacobshuis haar naam levend.

De **Mina Krüsemanstraat** is genoemd naar **Wilhelmina Jacoba Paulna Rudolphine Kruseman** (Velp 1839-Boulogne-sur-Seine 1922), die onder de artiestennaam Stella Oristorio di Framma in 1872 een tournee door het zuiden van de Verenigde Staten maakte. In Nederland trok zij volle zalen samen met Betsy Perk met voordrachten van eigen novellen, die een aanklacht inhielden tegen het afhankelijk leven van de vrouw. De kritieken op haar bundelde zij in *De Moderne Judith*, waarmee zij de vooroordelen aan de kaak stelde. Na haar huwelijk met F. Hoffman vestigde zij zich in Frankrijk.

De resterende drie straten, nl. **Gerda Brautigamstraat**, **Marga Klompéstraat** en **Haya van Somerenstraat** zijn genoemd naar vrouwen uit de landelijke politiek. Gerda Brautigam (Rotterdam 1913-Amsterdam 1982) was journaliste en politica. Margaretha Albertina Maria Klompé (Arnhem 1912-'s-Gravenhage 1986) werd in 1956 de eerste vrouwelijke minister van Nederland. Zij was sedert 1948 lid van de Tweede Kamer voor de K.V.P.

Haya Victoria van Someren-Downer (Amsterdam 1926-Rotterdam 1980) was journaliste, later lid van de Tweede Kamer voor de V.V.D. en voorzitter van deze partij. 'Haar' straatnaambord is op 8 mei 1989 onthuld door de fractievoorzitter van de V.V.D. Joris Voorhoeve, samen met mr J. van Someren en diens zoon Bart.

Voor de statistici: Gerda Brautigamstraat, Marga Klompéstraat, Haya van Somerenstraat en Ricardishof kregen hun naam op 17 december 1987. De rest vijf weken later.

Dr P.C.J. van der Krogt

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Peningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 4

april/mei 1990

DE NEDERLANDSE LEEUW

Aangezien het organisatorisch niet uitvoerbaar is om voor de lezingen van **25 april** en **10 mei** een apart convocaat te maken, zullen deze activiteiten in dit maandblad gezamenlijk worden vermeld !

Op woensdag 25 april spreekt mr. D. Müller voor Delfia Batavorum en de Genealogische vereniging Prometheus in de aula der T.U. (zaal C) over de "Leo Belgicus" - de Leeuw in de wapens der Nederlanden. Aanvang 20.00 uur.

DELFT IN '40 - '45

Op donderdag 10 mei - de dag waarop een halve eeuw geleden de Duitse overval op Nederland begon - zal onze oud-stadgenoot de arts drs D.P. Kok voor Delfia Batavorum en de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof in het museum een causerie houden over "Delft tijdens de Duitse bezetting". Aanvang 20.00 uur.

Vanwege de grote belangstelling die voor deze causerie wordt verwacht is toegang alleen mogelijk door vóórintekening. Dit kan alleen telefonisch (tijdens kantooruren!) op nr. 015 - 60 23 58.

In geval van plotselinge verhindering gaarne telefonische mededeling aan het museum, opdat een ander van de plaats gebruik kan maken.

THEMA I

"LEO BELGICUS: een historisch-heraldische verhandeling over de leeuwen in de wapens van de Nederlanden."

Heraldiek of wapenkunde is de wetenschap die zich bezighoudt met de studie van het ontstaan, de ontwikkeling en de betekenis van de geslachts- en familiewapens. De Nederlandse leeuw komt een ieder regelmatig onder ogen; op geld, onderscheidingen, gebouwen, vlaggen, zelfs op kleding van topsporters.

Heraldische wapens werden ten tijde van de Kruistochten gebruikt als herkenningsteken van de ridders met hun troepen. De voetknechten droegen de kleuren van hun heer. Het wapen kreeg een symbolische functie, een symbool van een familie. Naast persoonlijke wapens ontstaan langzamerhand wapens van rechtspersonen zoals territoria, steden of gilden.

Ten tijde van de Pacificatie van Gent identificeerden de Zeventien Nederlanden zich zo met de Nederlandse Leeuw, dat zij een landkaart lieten maken waarop de Nederlanden als een fiere leeuw staan afgebeeld.

De heer Müller zal in zijn voordracht op 25 april de vele facetten van ons wapen in de geschiedenis der Nederlanden naar voren halen.

Mr. D. Müller is oud-kantonrechter te Rotterdam en oud-dijkgraaf van IJsselmonde.

THEMA II

Delft tijdens de Duitse bezetting.

In zijn causerie over Delft gedurende de Duitse bezetting (donderdag 10 mei in Het Prinsenhof) zal drs D.P. Kok de volgende punten behandelen:

De afwachende houding van de bevolking in het algemeen en het aftasten van mogelijkheden in het begin van de bezetting. De houding van het burgerlijk bestuur, de ambtelijke sector, de politie, de gemeentebedrijven en de luchtbeschermingsdienst. Vervolgens: voorbereiding voor een eventuele evacuatie van de stad.

Wat het verzet betreft: die activiteit betekent meer dan georganiseerde illegaliteit: het verzet van kerken, studenten, vrouwen, artsen, de pers, het spoorwegpersoneel enz. Het georganiseerde verzet werd beoefend door de L.O.-L.K.P., het R.V.V., het Zee-mansfonds, de N.S.F. en de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten. Er kwam een opdracht uit Londen. De Delftse ziekenhuizen konden worden gered. De Delftse bevolking toonde zich op haar best bij de bevrijding van gevangenen tijdens de Rotterdamse-Delftse razzia. Belicht worden voorts twee Delftse industrieën in bezettingstijd, de voedselvoorziening en de hongerwinter.

Drs D.P. Kok was van 1934 tot eind 1973 huisarts te Delft. Tijdens de bezetting behoorde hij tot de kerngroep van het Delftse verzet. Van 1945 tot eind 1973 was hij lid van de Delftse gemeenteraad. Voorts vervulde hij tal van functies op sociaal, medisch en politiek gebied. Na zijn vertrek uit Delft werd hij medisch adviseur van een multinational te Brussel tot 1978. Daarna werkte hij acht jaar op het ministerie van WVC als medisch adviseur bij de Uitkeringsraad vervolgings-slachtoffers 1940-1945 uit Europese en Aziatische concentratiekampen.

ZOMER-EXCURSIE 1990: 8 en 9 JUNI

Met lente en zomer in zicht is het weer tijd om voorbereidingen te treffen voor de zomerexcursie. Data en reisdoel zijn inmiddels vastgelegd. De excursie zal plaatsvinden op **vrijdag 8** en **zaterdag 9 juni**, met zoals gebruikelijk identieke programma's voor beide dagen.

Ditmaal wordt het reisdoel West-Friesland, waar we met een touringcar naar toe zullen gaan. De lunch-bestemming is Medemblik, waar gelegenheid zal zijn voor een korte stadswandeling voor de lunch en een wat uitgebreidere bezichtiging van het kasteel Radboud (één van de dwangburchten van Floris V) na de lunch.

Op de heenreis veel aandacht voor de Westfrieze zeedijk, waarbij we zullen aanleggen in het vroegere vissersplaatsje Kolhorn. Op de terugreis zal de bustocht door de schilderachtige plaatsjes Twisk en Opperdoes voeren, terwijl nog naar een geschikte locatie voor de thee wordt gezocht.

Zoals gebruikelijk wordt de excursie voorbereid met een lezing. Op woensdag 6 juni wordt deze gehouden in Abtswoude door de heer V.J. Nobel, voorzitter van de vereniging Oud West-Friesland.

Het definitieve programma en aanwijzingen voor aanmelding zullen in het volgende convocaat verschijnen. Houd nu reeds één van bovengenoemde data vrij!

De excursie-commissie

TERUGBLIK I

Een historisch en maatschappelijk fenomeen als hekserij en heksenvervolging is, voor zover valt na te gaan, bij Delfia Batavorum nog niet eerder als onderwerp voor een causerie aan de orde gekomen. Dat er belangstelling voor bestaat - misschien ook wel enigszins vanwege het folkloristisch aspect - bleek wel uit de grote opkomst op maandag 19 februari in de Kapellezaal van het De Graaf-gasthuis.

Daar hield drs P.C. van der Eerden uit Amsterdam een causerie over het merkwaardige en emotioneel zwaar geladen verschijnsel waarover hij een boek - Satans trawanten - en enkele artikelen publiceerde. Nu houdt hij zich, als docent middeleeuwse geschiedenis, aan de universiteit van Amsterdam onder meer bezig met het voorbereiden van een dissertatie over hekserij.

In zijn, met overrompelend tempo uitgesproken, verhandeling gaf hij allereerst uitleg en definiëring van het begrip heks en hekserij. De oorsprong van de naam is nogal duister, ook al vanwege de verschillende benamingen die voor een en hetzelfde begrip werden gehanteerd. Naast het woord heks werd veelal de kwalificatie tovenares of magiër gebezigd, ook wel vijandin van God en de mens.

De vervolgingen bereikten hun "bloeiperiode" van ± 1500 tot 1700. Het felst werd de vervolging bedreven in Centraal en (deels) West-Europa, vooral in Duitsland. In de noordelijke Nederlanden is de heksenvervolging gelukkig beperkt gebleven tot ± 150 executies. Tussen 1400 en 1700 vielen er in Europa rond honderduizend doodvonnissen - door ophanging en verbranding - en voor tachtig procent werden die voltrokken aan vrouwen.

Na 1600 kwamen er in de Republiek geen doodvonnissen meer voor; in de zuidelijke Nederlanden nog tot 1680. Ook in Duitsland en Polen kwam het tot in het begin van de

achttiende eeuw nog tot vervolging van slachtoffers der heksenhysterie. Uitvoerig ging spr. in op het ontstaan van het begrip heks en van de vervolging waaraan de verdachten bloot stonden. Motief voor de jacht op deze mensen was de beschuldiging dat zij een pakt met de duivel hadden gesloten. Hun "misdaad" was dat ze handelden uit een lust tot het kwade en het meeslepen van anderen in het kwade. Het procédé was eenvoudig. Meisjes en vrouwen die verdacht waren en bij martelingen tot schuldbekenenis kwamen, werden geprest om bureu, kennissen of familieleden van hetzelfde "kwaad" te betichten.

Aan het slot van zijn, met veel belangstelling gevolgd, causerie gaf spr. zijn beschouwing een ietwat lokaal accent door het noemen van namen van lieden die in Delft gevonnist waren. Dat is tot slechts enkele gevallen beperkt gebleven. Voor de reputatie van Delft: gelukkig maar!

TERUGBLIK II

Na de algemene ledenvergadering op 14 maart hield de gemeente-archivaris drs A.J.H. Rozemond een causerie over het ontstaan der Nederlanden in een periode van vijf eeuwen: globaal genomen van het jaar 1000 tot 1500. Het werd - ook al door de overheadprojectie van afstammingen en kaartjes - een curieuze "uitstalling" van figuren en voorvallen uit de geschiedenis van onze gewesten. Die werden geregeerd door, achtereenvolgens, telgen uit diverse vorstenhuizen: het Hollandse, het Henegauwse, het Beierse, het Bourgondische en het Oostenrijkse of Habsburgse Huis. Van graaf Dirk I (\pm 930) af tot Jan de Eerste \pm 1300) en daarna tot en met Karel V (eerste helft der zestiende eeuw) maakten de Nederlandse gewesten deel uit van het territoire van de genoemde huizen door directe opvolging of vererving. Een bekende vorst uit het Hollandse Huis is graaf Willem II (1234-1256), die in 1247 Delft stadsrechten verleende.

Van graaf Willem III kan als voornaam "wapenfeit" worden aangemerkt dat hij Zeeland aan de Holland-Henegauwse bezittingen wist toe te voegen.

Onder het Henegauwse Huis kwamen de Nederlanden, vooral tijdens de regering van graaf Willem III, tot grote bloei. Daarna zorgden de Hoekse en Kabeljauwse twisten voor een periode van achteruitgang en instabiliteit, culminerend in de overwinning die Willem V in 1351 behaalde op zijn moeder Margaretha. Na de dood van Willem VI uit het Beierse Huis volgde diens dochter Jacoba hem op. Zij kwam daarbij in conflict met o.a. haar neef Philips de Goede. Dat geschil werd beslecht in 1428 met de zogenaamde Zoen van Delft. Van dat tijdstip af maakten de Lage Landen deel uit van de Bourgondische erflanden, met als belangrijkste telgen Philips de Stoute en Philips de Goede.

De Habsburgse periode vangt roerig aan met keizer Maximiliaan als regent voor zijn zoon Philips de Schone. Als deze de regering aanvaardt is er evenwel rust. Daaraan voorafgaande had Maximiliaan felle strijd gevoerd tegen Utrecht, Gelre en Friesland. Met deze vorsten deed het Habsburgse Huis zijn intrede in onze gewesten.

De kleinzoon van Maximiliaan Karel V erfde de omvangrijke bezittingen uit zijn Huis en tevens de bezittingen van zijn moeder Johanna van Aragon in Spanje. Hij slaagde erin de laatste gewesten in de Noordelijke Nederlanden aan zijn statencomplex toe te voegen. Dan volgt de Tachtigjarige Oorlog waarbij de scheiding ontstaat tussen de Noord-

en Zuid-Nederlanden.

Wat de noordelijke gewesten betreft, hieruit sproot voort de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, die na de Napoleontische tijd werd getransformeerd tot het Koninkrijk der Nederlanden. Dit is het sluitstuk van de historisch gegroeide en gevestigde benaming voor onze gewesten, die nog naklinkt in de benaming van de vorsten uit onze Oranje-dynastie: koning(in) der Nederlanden.

AGENDA

- wo. 25 april** : Mr. D. Müller, 'Leo Belgicus; een historisch-heraldische verhandeling over de leeuwen in de wapens van de Nederlanden': lezing i.s.m. Genealogische Vereniging Prometheus, 20 uur, aula TU, Collegezaal C, Mekelweg 5.
- do. 10 mei** : Drs D.P. Kok, arts, 'Delft tijdens de Duitse bezetting': lezing i.s.m. Vrienden van het Prinsenhof, 20.00 uur, Prinsenhof.
- ma. 21 mei** : Mevr. M. Schoonewille 'Ramen in woord en beeld, de glas-in-lood ramen van de Oude Kerk'; na de pauze diaserie met muziek 'De Oude Kerk door de vier jaargetijden heen' door M.W. Hazeveld: 20.00 uur, Oude Kerk.
- wo. 6 juni** : V.J. Nobel, 'West-Friesland van toen naar nu' n.a.v. excursie van Delfia naar West-Friesland: 20.00 uur, Abtswoude.
- vrij. 8 en za. 9 juni** : Excursie naar West-Friesland.

BLIK GERICHT OP EXCURSIE EN VIERING LUSTRUM

Over één ding kan het bestuur bepaald niet ontevreden zijn: dat is over de belangstelling voor de algemene ledenvergadering die op woensdag 14 maart werd gehouden in de Immanuelkerk; de traditionele "stek" voor de jaarvergaderingen in de afgelopen jaren. De zaal was nagenoeg tot de laatste plaats bezet. Aan animo voor wat de agenda vermeldde ontbrak het bepaald niet. Het vizier van bestuur en leden was uiteraard gericht op het financiële reilen en zeilen, alsmede op het tableau van de activiteiten in 1989. Vooral op de komende zomerexcursie en op de viering van het elfde lustrum in november a.s.

Doordat de jaarverslagen van bestuur en commissies in het convocaat waren opgenomen en dus van te voren thuis konden worden doorgelezen, kon het gros van de overige agendapunten, die niet veel toelichting vergden vlot worden afgewerkt. Overigens: dit was de eerste maal sedert de recente statutenwijziging dat de jaarvergadering in het voorjaar werd gehouden. Nu vallen dus kalender- en verenigingsjaar samen, wat ook voor de penningmeester een vergemakkelijking van haar taak betekent.

Vragen. Over deze verslagen werden enkele vragen gesteld, met name door de heer Rozemond, naar aanleiding vooral van de activiteiten van de commissies Behoud Stadsschoon en Bodemonderzoek. Met name betrof het hier de omstreden parkeergarage aan de Phoenixstraat, de huizenbouw bij villa Solheim en de (politieke) perike-

len rondom de bouw van een nieuw stadstheater. De heer Rozemond stelde zijn kritische opmerkingen o.m. met het oog op het discutabele cultuurbeleid en hij vroeg of de vereniging in dit opzicht alert wil blijven. Voorts merkte hij op dat bij de bebouwing van het O. en N. Gasthuisterrein geen uitvoering is gegeven aan de toezegging dat de aftekening van de fundering van het verdwenen Kartuizerklooster zichtbaar zou blijven. Ir Vos had dit ook geconstateerd. Hem was medegedeeld, dat die aftekening te zijner tijd zal worden hersteld door verwijdering van de begroeiing. Beide vragenstellers moesten constateren dat het allemaal wel erg traag gaat. Op een vraag wat er met Molen de Roos kan of zal gebeuren, als het komt tot uitvoering van de plannen tot wijziging van het spoorlijntracé gaf de heer Deen een uitvoerig antwoord, daarbij refererend aan een interview in de Delftsche Courant. Met wethouder Boogaard zijn diverse mogelijkheden dienaangaande besproken. Mogelijkerwijs zal de molen worden verplaatst, maar zij zal zeker niet uit het stadsbeeld verdwijnen. Ook voor het stadstheater zijn er nog steeds geen concrete plannen. Maar elk ontwerp valt weer duurder uit en dat gaat ten koste van andere noodzakelijke voorzieningen op cultureel gebied.

Financiën. Het voordelig saldo op de balans bedraagt 3879 gulden. Dit hangt samen met het feit dat geen uitgaven behoeften te worden gedaan voor een jaarboek, aldus de voorzitter die verder opmerkte dat het vermogen ad f 22.522,- geen luxe is. Stelregel is dat het bezit niet lager mag komen dan een jaar contributie. Namens de kascommissie sprak de heer Vos zijn goedkeuring en waardering uit over het gevoerde financiële beleid. Het aftredende commissielid de heer J. Rijk werd opgevolgd door de heer J.J. van Loef. De beide andere commissieleden zijn de heren Vos en Kreuger.

De heer Van Loef maakte een kanttekening bij de opmerking in het jaarverslag dat een, zij het niet grote, teruggang in het ledental moet worden geconstateerd. Hij had gezien dat in het afgelopen jaar slechts 25 gulden aan propaganda was besteed; voor 1990 is 250 gulden uitgetrokken. Propaganda zal er dus zeker moeten worden gemaakt; daarom is dit bedrag bepaald niet overdadig. De voorzitter zegde toe dat er plannen worden gemaakt om, onder meer via folders, de bevolking attent te maken op de activiteiten en doelstellingen van Delfia Batavorum. Hopelijk levert dit ledenwinst op.

Bestuursverkiezing. Statutair waren aftredend mevrouw M.M. van Leeuwen-Van Dijk en mevrouw G.W.A. de Groot-Op den Brouw. Eerstgenoemde stelde zich, door vestiging in het buitenland, niet herkiesbaar, mevrouw De Groot deed dit wel. Secretaris mevrouw E.H. Hueck-Van der Plas had te kennen gegeven dat ze haar functie, vanwege haar fysieke conditie, aan een gegadigde zou willen overdragen, maar dat ze wel haar termijn als bestuurslid wilde volmaken. Overeenkomstig het voorstel van het bestuur werd als secretaris benoemd de heer J. Grakist, al vele jaren lid van het genootschap. De plaats van mevrouw Van Leeuwen - verzorgster van de lezingen en lid van de excursiecommissie - zal worden ingenomen door een jonge historicus, mevrouw K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe. Door deze benoemingen bestaat het bestuur wederom uit een oneven, i.c. negen, aantal leden. De voorzitter dankte mevrouw Hueck voor de wijze waarop zij het secretariaat heeft gevoerd. Deze richtte zich, op haar beurt, in een afscheids- en dankwoord tot mevrouw Van Leeuwen, voor wie het door haar vertrek naar België te bezwaarlijk werd bestuurswerkzaamheden van het genootschap te blijven verrichten. Als aandenken ontving zij het bekende boek van Jacques le Goff "De cultuur van middeleeuws Europa". Haar man, oud-voorzitter

F.M. van Leeuwen, kreeg een bloemstukje met als aparte attractie een fles "Delfts Brouw", vanwege het feit, dat hij een studie heeft gemaakt van (en voordrachten heeft gehouden over) het fameuze Delftse bier uit vroeger tijden. Het echtpaar Van Leeuwen stak niet onder stoelen of banken dat het met veel genoegen heeft bijgedragen aan de activiteiten van Delfia Batavorum in een sfeer van waardering en samenwerking.

Excursie. Het seizoen zal ook dit jaar weer worden besloten met een excursie. Op vrijdag 8 en zaterdag 9 juni zal een uitstapje worden gemaakt naar West-Friesland, met als voor naaste reisdoel het oude Zuiderzeestadje Medemblik. Elders in deze convo geeft de excursie-commissie nadere informatie over dit dagje-uit. In het volgende convocaat zal worden aangegeven hoe en bij wie men zich voor dit uitstapje kan opgeven en wat de kosten zullen zijn.

Lustrumviering. Aan de orde was vervolgens de viering van het elfde lustrum van het genootschap in november a.s. Het ligt in de bedoeling een symposium te organiseren op het thema: De Delftse architectuur in de periode 1840-1940. Op dit symposium zullen enkele deskundigen een korte inleiding houden over genoemd onderwerp. Ook ligt het in de bedoeling een aantal opstellen in bundelvorm over deze bouwkundige periode uit te geven. In het Prinsenhof zal - in deze opzet passend - een tentoonstelling worden gehouden. Het symposium en de expositie zullen niet de grootste problemen opleveren; dat is wel het geval met de financiering van het uit te geven boek. Via sponsoring wordt momenteel getracht hiervoor een oplossing te vinden, maar het effect daarvan is alsnog bepaald niet bemoedigend. Om de animo voor deze fondsvorming wat aan te wakkeren zal op de betrokkenen - architecten, bouwondernemingen, fabrikanten enz., die reeds waren benaderd - een nieuw appèl worden gedaan. Het gaat om een bedrag van rond dertien mille. De voorzitter deed een beroep op de aanwezigen, en tot de leden in het algemeen, om in aanmerking komende relaties aan te spooren een bijdrage te leveren, voor een tegenprestatie, bij voorbeeld in de vorm van een gratis advertentie, eventueel een aantal boeken als b.v. relatiegeschenk. Als richtbedrag per sponsor wordt gedacht aan een bijdrage van duizend gulden of meer. Met nadruk beklemtoonde de voorzitter dat géén boek zal verschijnen als de zaak financieel niet rond komt. En dat zou te betreuren zijn want de opstellen zijn niet alleen interessant voor de vakwereld, maar zeker ook voor de belangstellende leek. Nog niet bekend is of en wat de gemeente Delft zou kunnen bijdragen.

Convocaat. Daarna deelde de voorzitter mede, dat - tot zijn spijt - de heer Kunz de wens te kennen had gegeven zijn activiteiten voor de verzorging van het convocaat tegen het einde van het jaar te willen beëindigen, dit met het oog op zijn gevorderde leeftijd. Hij heeft het verenigingsorgaan bijna vijftien jaar samengesteld.

De heer Tienstra dankte de heer Kunz voor het vele werk dat hij, ook tijdens zijn voorzitterschap, voor het genootschap heeft verricht. Er zal moeten worden uitgekeken naar iemand die die taak in de loop van het a.s. najaar zal willen overnemen. Als dank overhandigde de voorzitter de scheidende "voorlichter" een luxe doos met enkele flessen wijn. Een soortgelijke attentie viel ten deel aan de heer H. Vos voor zijn visuele en auditieve verzorging van de lezingen, die maandelijks worden georganiseerd.

Rondvraag. Ter sprake kwam nog eens de noodzaak om propaganda te maken. De heer Vos wees erop, dat hij begin jaren '70 met de heer Goudappel in diverse zalen

causerieën met diavertoning over Delft heeft gehouden. (Hierbij kan nog worden aangekend, dat in diezelfde tijd de heren Houtzager en Van Noort enkele duizenden eenvoudige folders hebben laten drukken, die door enthousiaste leden en bestuursleden huis-aan-huis in Delft werden bezorgd. Dat leverde in die tijd een aanzienlijke ledenwinst op. - K.)

De voorzitter zegde toe dat de propaganda met kracht ter hand zal worden genomen. Mevrouw Dumon deed tenslotte de suggestie: "laat ieder lid pogen zelf een lid te werven. Dat zet zoden aan de dijk!"

G.G. Kunz

NIEUWE STRAATNAMEN 1986-1989 (2)

We vervolgen ons overzicht van nieuwe straatnamen aan de Brasserskade. Ten noorden van deze straat liggen vier nieuwe straten die op 17 december 1987 de namen **Aaraustraat, Estellstraat, Freibergstraat** en **Kingstonstraat** kregen. Ten zuiden ervan kwam op 11 maart 1988 de **Castrop-Rauxellaan**. Deze vijf straten zijn genoemd naar vijf van de zes zustersteden van Delft.

De geschiedenis van deze naamgeving begon met een bezoek van het PvdA-raadslid J. Don aan de zusterstad Aarau. Daar bleek al jarenlang een "Delfter Strasse" te bestaan, waartegenover Delft nooit een vergelijkbare prestatie had gesteld. Deze mededeling in de vergadering van 25 juni 1987 was aanleiding de naam op de reservelijst straatnamen te zetten. Het nieuwe wijkje aan de Brasserskade gaf een mooie aanleiding de zustersteden te vernoemen. De vernoemde zustersteden zijn:

1. **Aarau**, gelegen aan de voet van de Jura aan de rivier de Aare, een stad in noordelijk Zwitserland met ca. 15.000 inwoners. Het is de hoofdstad van het kanton Aargau. Sedert 1969 is Aarau een zusterstad van Delft.
 2. **Freiberg** in de Duitse Democratische Republiek. Hoewel de stad pas sedert kort een stedenband met Delft heeft, was er al in de negentiende eeuw een band. Prins Aquasi Boachi, een zoon van de koning van Ashanti die vanaf 1837 in Delft werd opgevoed (min of meer als gijzelaar) en aan de Academie studeerde, vertrok in 1848 naar Freiberg om zich aldaar aan de Bergacademie verder te bekwamen als mijnbouwingenieur; met name kon hij zich daar toeleggen op de specifieke problematiek van de goudexploitatie.
 3. **Estell**, de jongste zusterstad van Delft, sedert 1984), gelegen in Nicaragua, is de laatste jaren regelmatig in het Delftse nieuws te vinden.
 4. **Kingston upon Thames**, een voorstad van Londen, is de oudste Delftse zusterstad'. De band bestaat al sedert 1948.
 5. **Castrop-Rauxel** in het Ruhrgebied kreeg een half jaar later na de anderen een naam vernoemd. Ik controleerde het onlangs zelf, in Castrop-Rauxel is al geruime tijd een "Delftstrasse" - iets wat de Delftse gemeenteraad kennelijk nog niet wist. Wie weet of Kingston, Freiberg of Estell een naar Delft vernoemde straat, plein of weg hebben? De zesde Delftse zusterstad, het Israelische Kfar Saba is nog niet vernoemd. De moeilijke naam en de mogelijke verwarring van een Kfar Sabastraat met Sabangstraat zijn daaraan schuldig.
- Iets verder naar het zuiden is er sedert 11 maart 1988 de **Ramaerstraat**. Deze straat is genoemd naar dr. Johannes Nicolaas Ramaer (1817-1887), geneesheer-directeur van het Sint Joris Gasthuis van ca. 1863 tot 1872. Hij verrichtte in deze functie en daarna baanbrekend werk op het gebied van de zorg voor geestelijk gehandicapten. Voor deze naam is gekozen wegens de directe nabijheid van het Sint Joris Gasthuis.

Dr. P.C.J. van der Krogt.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 5

mei/juni 1990

LEZINGEN OP 21 MEI EN 6 JUNI, EXCURSIE OP 8 en 9 JUNI

Het seizoen 1989 - 1990 zal worden besloten met een tweetal lezingen en de jaarlijkse excursie.

Op **maandag 21 mei** (aanvang 20.00 uur) zal mevrouw H. Schoonewille, in het kader van de herdenking van het 750-jarig bestaan van de Oude Kerk, in deze kerk een causerie houden over de unieke gebrandschilderde ramen. De heer M.W. Hazeveld houdt na de pauze een voordracht met dia's en (orgel)muziek over: De Oude Kerk door de vier jaargetijden heen.

Op **woensdag 6 juni** (aanvang 20.00 uur) spreekt in het cultureel centrum Abtswoude de heer V.J. Nobel over West-Friesland en zijn geschiedenis. Hij zal daarbij een serie dia's vertonen. Deze causerie vormt de inleiding op de jaarlijkse zomer-excursie, die dit jaar plaats vindt op **vrijdag 8 en zaterdag 9 juni** en gericht zal zijn op o.m. het Westfriese landschap en de vele oude stadjes en dorpen in dit deel van Noord-Holland.

Nadere bijzonderheden omtrent lezingen en uitstapje treft men elders in dit convocaat aan.

THEMA

In deze maand herdenkt Delft - dus ook Delfia Batavorum - het 750-jarig bestaan van de Oude Kerk. De hierop betrekking hebbende bijeenkomst van het genootschap op maandag 21 mei zal dan ook op de plaats bij uitstek - de kerk zelf - kunnen worden gehouden.

Op deze avond (aanvang 20.00 uur) zal mevrouw H. Schoonewille een explicatie-rondleiding verzorgen langs de befaamde ramen in de Oude Kerk. Het merendeel van deze glazen is ontworpen door de bekende glazenier Joep Nicolas. Zijn neef Joep Nicolas Jr heeft later nog twee ramen voor de kerk gemaakt. De inleidster zal tevens iets vertellen uit en over de geschiedenis van de kerk.

Mevrouw Schoonewille is in 1968 in Delft komen wonen, waar zij en haar man kosteres en koster van de Oude Kerk werden. In 1974 kreeg het echtpaar Schoonewille ook de Nieuwe Kerk onder zijn beheer. Al geruime tijd geeft mevrouw Schoonewille aan belangstellenden rondleidingen in de Oude Kerk. Geboeid door de befaamde glas-inloodramen probeert zij haar kennis en bewondering voor de ramen op haar toehoorders en kijkers over te brengen. De opbrengsten uit haar rondleidingen heeft zij steeds bestemd voor het Ramenfonds voor de Oude Kerk.

Na de pauze zal de heer M.W. Hazeveld een dia-serie met muziek presenteren onder de titel: De Oude Kerk door de vier jaargetijden heen.

Al sedert eeuwen zijn de Delftse torens kenmerkend voor het silhouet van onze stad in het wijde polderland. De muzikale diaserie laat de stad zien vanuit de richting Nootdorp. Donker en licht zijn niet alleen bepalend voor het jaargetijde maar ook voor de geschiedenis van Delft. Na de vrolijke, zonnige zomer volgt de stemmige herfst met dienovereenkomstige muziek. Daarin wordt ook het interieur van de kerk betrokken. De gemeente zingt en organist Bas de Vroome bespeelt het prachtige orgel. Na een aantal winterbeelden volgt het herlevende voorjaar, waarbij het carillon van de Nieuwe Kerkstoren de serie besluit.

De heer Hazeveld, lid van het college van kerkvoogden van de Ned. Hervormde gemeente, volgde destijds zijn vader op in het radiobedrijf aan de Westvest, waarvoor hij de vakscholen voor elektronika volgde. Als twintigjarige kreeg hij tevens belangstelling voor de fotografie. Voorts gaat zijn belangstelling uit naar klassieke muziek. In de serie over de Oude Kerk heeft hij een eenheid geformeerd van beelden en muziek.

AGENDA

- ma. 21 mei** : mevr. H. Schoonewille, 'Ramen in woord en beeld, de glas-inloodramen van de Oude Kerk'; na de pauze dia-serie met muziek 'De Oude Kerk door de 4 jaargetijden heen' door M.W. Hazeveld. Oude Kerk, aanvang 20.00 uur.
- wo. 6 juni** : de heer V.J. Nobel, 'West-Friesland en zijn geschiedenis', lezing met dia's voor de excursie. Cultureel Centrum Abtswoude, aanvang 20.00 uur.
- vrij. 8 en
za. 9 juni** : Excursie West-Friesland.

**EXCURSIE WEST-FRIESLAND:
vrijdag 8 en zaterdag 9 juni 1990**

Rondom het jaar 1300 was West-Friesland een eiland binnen de 126 km lange Westfriese omringdijk. Het water om de dijk stond nagenoeg overal in open verbinding met de zee. Afgezien van een aantal waddeneilanden, waaronder ook Callantsoog en Huisduinen, was de noordkust van West-Friesland toen ook de noordkust van Holland. De Westfriese zeedijk beschermde hier het gehele Hollandse achterland. Tegenwoordig is de toestand heel anders. Maar de Westfriese zeedijk is nog overal terug te vinden.

Bij deze excursie zullen we tussen Alkmaar en Medemblik steeds op of nabij de dijk rijden. De route voert voorbij Schoorldam buitengaats langs de "Grote Sloot" van de Zijpepolder (1596) en via Schagen naar de koffiestop in de oude vissershaven Kolhorn. Na de koffie in "Schipper's Welvaren" zal er gelegenheid zijn de benen te strekken in een korte wandeling langs enkele schilderachtige grachtjes pal achter de dijk. Daarna voert de route, weer langs de dijk, naar Medemblik, waar in "Het Wapen van Medemblik" een koffietafel zal worden gebruikt. Voor en na de koffietafel is er gelegenheid enige karakteristieke punten van dit stadje te bekijken. Daarna volgt een wat uitgebreider bezoek aan het kasteel Radboud, door Floris V als dwangburcht gebouwd en nog steeds de havenuitgang van Medemblik dominerend.

Het kasteel Radboud te Medemblik werd tussen 1282 en 1289, als zogenaamde dwangburcht, gebouwd in opdracht van graaf Floris V, die in 1296 werd vermoord. Medemblik kreeg in 1289 tevens stadsrechten van de graaf. Om West-Friesland stonden eens vijf van deze burchten, waarvan Radboud de enige overgeblevene is.

Omstreeks drie uur wordt dan de thuisreis aanvaard. Vanuit de bus kunnen we een hele reeks typische Noordhollandse en Westfriese boerderijen in Twisk bewonderen. Tenslotte zal er gelegenheid zijn voor een theepauze (voor eigen rekening) in Middenbeemster, het centrum van één van de meest succesvolle inpolderingen (voltooid

in 1612). Middenbeemster heeft nog de oude sfeer behouden en we vinden hier o.m. de pastorie, waarin Betje Wolff een deel van haar leven doorbracht.

Zoals gebruikelijk reizen we per speciale bus van de firma Speedwell. Het vertrek is om **8.30 uur precies** van de **Paardenmarkt**, terwijl er naar gestreefd wordt daar weer tegen **18.00 uur** terug te zijn. Bij het begin van de reis zal een tijdschema met adressen en andere gegevens in de bus worden uitgereikt.

Men kan zich voor deze excursie **uitsluitend** opgeven door het storten van **57,50 gulden** per persoon op **giro 58 73 45** ten name van Penningmeester Delfia Batavorum te Delft met vermelding "Zomerexcursie 1990" en **de juiste dag van uw keus**. Eventuele introducté(e)s betalen 10 gulden extra, dus **67,50 gulden** per persoon.

De aanmeldingen worden naar volgorde van binnenkomst genoteerd. Om teleurstelling te voorkomen is het dan ook gewenst niet te lang te wachten met uw aanmelding. **Opgaven na 29 mei zullen niet meer kunnen worden verwerkt!** In voorkomend geval ontvangt u dan zo spoedig mogelijk het gestorte bedrag terug. Aan degenen, die een **museumkaart** bezitten wordt verzocht deze mede te nemen.

De excursiecommissie

INLEIDING

Op woensdag 6 juni zal de heer V.J. Nobel, als voorproefje op de excursie, een lezing met dia's over West-Friesland houden in het Cultureel Centrum Abtswoude.

De heer Nobel, geboren en getogen in West-Friesland, is 41 jaar -tot zijn pensionering-journalist geweest. De laatste 25 jaar was hij landbouw- en provincieredacteur van het Noordhollands Dagblad te Alkmaar. Sinds 1971 is de heer Nobel bestuurslid van het historisch genootschap Oud West-Friesland; vanaf 1974 is hij voorzitter. Het genootschap telt ongeveer 3200 leden, verspreid over de hele wereld.

NIEUWE LEDEN

De heer J.W.M. Ploegmakers
mevrouw A.H.J. Ploegmakers-Talens Gerbrandylaan 40 2625 LR Delft

De heer en mevrouw
M.F. van Dun Donker Curtiusstraat 5 2613 AP Delft

SPEUREN IN DELFTS VERLEDEN

Enige weken lang - tot medio april - hebben archeologen en hun medewerkers - onder leiding van drs Epko Bult - gelegenheid gekregen graaf- en onderzoekswerk te verrichten op het binnenterrein van het Hoogheemraadschap Delfland. Zij hadden daartoe de gelegenheid in afwachting van het tijdstip waarop een begin zou worden gemaakt met de bouw van een ondergrondse parkeergarage ten behoeve van het hoogheemraadschap. In die weken hebben de gravers en speurders naar en in Delfts verleden tal van interessante vondsten gedaan, waarbij niet alleen vele voorwerpen en restanten van gebruiksmateriaal werden opgediept maar ook diverse sporen van bebouwing en bewoning konden worden getraceerd. In de plaatselijke pers is aan deze werkzaamheden veel aandacht besteed. In ettelijke artikelen zijn de werkzaamheden en de bevindingen uitvoerig nagegaan en beschreven. Tot in de twaalfde en dertiende eeuw heeft men van dergelijke sporen aangetroffen, voornamelijk in mestkuilen, beer- en waterputten. De meest recente vondsten (begin april) betroffen botten en andere skeletdelen van mensen. Volgens drs Bult zouden het de stoffelijke resten kunnen zijn van hier destijds begraven kloosterlingen van het totaal verdwenen klooster St. Hieronymusdal.

Wellicht dat de onderzoekers te zijner tijd een uitgebreid verslag van hun speurwerk zullen kunnen publiceren. Voor de bewoningsgeschiedenis van Delft zijn hun bevindingen zeker van grote betekenis.

In kort bestek.

De archeologische werkgroep Voorburg (AWV) heeft onlangs bij Park Leeuwenstein een houten hamer opgegraven die vermoedelijk dateert uit de achtste eeuw voor Christus. Het is waarschijnlijk het oudste werktuig dat ooit in de Nederlandse bodem is gevonden. Het is een uniek exemplaar, zes eeuwen ouder dan een hamer die in Schiedam werd gevonden en uit de ijzertijd dateert. Het werktuig is in Amersfoort geconserveerd.

Het voormalige tramstation in Schipluiden is sedert enige tijd in een museum getransformeerd. Momenteel wordt er een tentoonstelling gehouden over het voormalige kasteel Keenenburg, waar archeologen tien jaar lang opgravingen hebben verricht. Een bezienswaardigheid is vooral een eiken deur, afkomstig uit het in 1798 gesloopte kasteel. De deur werd door de antiquair Holtkamp ontdekt en is goed geconserveerd gebleven. De expositie is te bezichtigen op woensdag- en zaterdagmiddagen tussen 14 en 16 uur in het oude tramhuisje.

NIEUWE STRAATNAMEN 1986 - 1989 (3)

De Derde Wereld

De meeste bouwactiviteiten en daarom ook de meeste nieuwe namen zijn te vinden in Delfts nieuwste wijk: Tanthof-West, waar al sedert enkele jaren straten genoemd worden naar landen, plaatsen, personen enz. uit de Derde Wereld. Met name de Aziëwijk breidde zich sterk uit. Omdat de meeste namen gemakkelijk in atlas of encyclopedie te vinden zijn, worden ze hier slechts zeer kort genoemd.

AZIËWIJK

Slechts één persoon is er in de laatste drie jaar hier vernoemd. De **Oe Thantstraat** kreeg op 17 december 1987 deze naam naar Sithoe Oe Thant (Pantanaw 1909-New York 1974), Birmaans staatsman, o.a. minister van Inlichtingen en sedert 1957 vertegenwoordiger van de republiek Birma bij de Verenigde Naties. Na de dood van Dag Hammarskjöld in 1961 werd hij secretaris-generaal van de Verenigde Naties van 1962 tot 1971. Voor deze straat was aanvankelijk de naam Sukarnostraat voorgesteld. Dit plan leidde tot nogal wat beroering, zodat het vóór de raadsvergadering werd ingetrokken.

Op 31 maart 1988 werden grote delen van het Verre Oosten vernoemd.

Chinalaan: Er bestaan twee republieken van deze naam: de Volksrepubliek China en de Nationalistische Republiek China (Taiwan). Beide republieken claimen het complete grondgebied.

Himalayapad: Gebergte in Centraal-Azië, met de hoogste bergen van de wereld. De naam is wellicht afgeleid van het Sanskriet en betekent 'woonplaats van sneeuw'.

Japanlaan: Strikt genomen zijn Japanlaan en Decimastraat (zie hierna) hier niet op zijn plaats: Japan behoort natuurlijk niet tot de Derde Wereld!

Decimastraat: Decima (ook: Deshima) is een klein kunstmatig eilandje in de haven van Nagasaki (Japan) (de naam betekent het 'eiland voor de stad'), met die stad verbonden door een brug. Op dit eilandje, dat slechts 120 x 75 m meet, hadden de Nederlanders (nl. de Verenigde Oostindische Compagnie) vanaf 1641 een permanente handelsnederzetting. De V.O.C. had hiermee in Japan een uitzonderingspositie. Nadat Japan zich omstreeks 1639 had afgesloten van de rest van de wereld, was het alleen Nederlandse en Chinese handelaren toegestaan Japan te bezoeken. Japan zelf was en bleef verboden gebied voor alle buitenlanders. Ook de Compagniesdienaren konden Decima alleen verlaten onder Japanse begeleiding. Het leven op Decima was streng geregeld: er woonden permanent tien of twaalf mannen; Europese vrouwen mochten er niet komen, alleen Japanse meisjes mochten er komen om thee voor de Hollanders te maken. Zij konden er een tijdje blijven. Pas in de negentiende eeuw doorbrak Japan zijn isolement en werd de Nederlandse nederzetting op Decima overbodig (1854).

Tibetstraat: Autonome republiek in de Volksrepubliek China met als hoofdstad Lhasa.

ORIËNT EN INDIA

Het Nabije Oosten en Voor- en Achter-Indië volgden op 27 april 1989:

Adenstraat: Aden, een havenstad met ruim 250.000 inwoners in het uiterste zuiden van het Arabisch Schiereiland, is de hoofdstad van Zuid-Jemen.

Bagdadstraat: Bagdad, gelegen aan de Tigris, is de hoofdstad van Irak.

Bengalenpad en Bengalenstraat: Bengalen is een dichtbevolkte landstreek in het oosten van India, waar de rivieren de Ganges en de Brahmapoetra in de Golf van Bengalen stromen en daarbij een reusachtige delta gevormd hebben. West-Bengalen met als hoofdstad Calcutta is een van de deelstaten van India, er wonen 50 miljoen mensen; Oost-Bengalen (Bangla-Desh), waar 80 miljoen mensen wonen, met de hoofdstad Dacca was aanvankelijk een deel van Pakistan en sedert 1971 een zelfstandige republiek.

Emiratenstraat: De Verenigde Arabische Emiraten is een bondsstaat van zeven sjeikdommen, nl. Aboe Dhabi, Dubai, Sharjah, Ajman, Umm al Qaiwain, Fujairah en Ras al Khaimah. Deze zeven sjeikdommen aan de Piratenkust van de Perzische Golf sloten in 1820 een verdrag met Groot-Brittannië, waarbij ze van plundertochten en piraterij afzagen. In 1892 kwamen ze overeen dat Groot-Brittannië hun buitenlandse betrekkingen en defensie zou behartigen. Het gebied stond toen bekend als Verdragskust (Trucial Coast, Trucial States). De Britten vertrokken in 1971 uit dit gebied, dat inmiddels door olie zeer rijk geworden was (met name Aboe Dhabi en Dubai). Met emiraat en sjeikdom wordt ongeveer hetzelfde bedoeld, zowel emir als sjeik zijn benamingen voor Arabische hoofden.

Koeweltpad en Koeweltstraat: Stad in het gelijknamige emiraat aan de Perzische Golf tussen Saoedi-Arabië en Irak.

Medinastraat: Medina betekent bovenstad of burcht en is een veel voorkomende naam van versterkte steden in de Arabische wereld. De bekendste stad met de naam Medina, die hier ook vernoemd is, is een van de heilige steden van de Islam. Deze stad, gelegen in de Hidjaz in Saoedi-Arabië, was in 622 een toevluchtsoord van de profeet Mohammed, toen deze uit Mekka moest vluchten. Vandaar dat de stad de bijnamen 'Al-Madinah Al-Mudawwarah' (de meest roemrijke stad) en 'Madinat Rasul Allah' (stad van de boodschapper van God, nl. van Mohammed). In 683 is de stad verwoest en daarna nooit meer echt tot bloei gekomen.

Omanstraat (1989): Sultanaat, dat het oostelijke gedeelte van het Arabisch schiereiland inneemt, met als hoofdstad Maskate (Muscat). Tot 1970 heette het sultanaat nog Muscat en Oman, toen werd de sultan door zijn zoon afgezet. De nieuwe sultan veranderde de naam in Oman. Het land, dat ruim vijf maal zo groot is als Nederland, bestaat voornamelijk uit woestijn en telt naar schatting zo'n 800.000 inwoners.

Straat van Malakka: Zeestraat tussen het schiereiland Malakka en Sumatra, die de verbinding vormt tussen de Andamanse Zee en de Java Zee. Bij het zuidelijke uiteinde ligt de belangrijke havenstad Singapore. De zeestraat heeft een lengte van ongeveer 1000 km en is op zijn smalste punt (bij de stad Malakka) ca. 40 km breed.

Straat van Ormoes: De Straat van Ormoes (ook: Hormus) is de zeestraat, die de verbinding vormt tussen de Golf van Oman en de Perzische Golf en vormt zo de enige zeeweg tussen de Arabische olievelden en de rest van de wereld. De straat ligt tussen een ver naar het noorden uitstekend schiereiland, dat tot Oman en de Verenigde Arabische Emiraten behoort, en een wijde baai in de kust van Iran en heeft de vorm van een U met de opening naar het zuiden. De straat ontleent zijn naam aan een klein

eiland voor de kust van Iran, waarop een belangrijk handelscentrum gevestigd was.

Vietnampad: Vietnam is de naam van een volksrepubliek in Zuidoost-Azië. Tijdens de Japanse bezetting werd de onafhankelijkheid van Vietnam geproclameerd (later Zuid-Vietnam). Na de capitulatie werd in Hanoi de Democratische Republiek Vietnam uitgeroepen (later Noord-Vietnam). Een langdurige en veel slachtoffers eisende oorlog tussen Noord en Zuid, waarbij ook de Verenigde Staten betrokken raakte, duurde tot 1976.

AFRIKAWIJK:

In deze wijk werden op 7 december 1987 twee nieuwe straten vernoemd.

Accrastraat: Accra is de hoofdstad van Ghana. De stad die thans zo'n miljoen inwoners telt, ontstond in de negentiende eeuw bij enkele oude forten als aanlegplaats aan de Golf van Guinea.

Tutustraat: Desmond Mpilo Tutu (geb. Klerksdorp, Transvaal 1931), anglicaans geestelijke, werd in 1976 de eerste zwarte deken van Johannesburg, in hetzelfde jaar werd hij bisschop van Lesotho. In 1978 werd hij assistent-bisschop van Johannesburg en secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Raad van Kerken. Met name door deze laatste functie als woordvoerder van een organisatie die een radikaal tegenstander is van de Zuidafrikaanse apartheid, kreeg Tutu zijn rol als 'roerig priester' en agitator.

LATIJSN AMERIKA

Ook in de Latijns-Amerikawijk kwam er een nieuwe straat: de **Sandnoweg** (28 januari 1988, naamswijziging van Sandinostraat, 17 december 1987). César Augusto Sandino (1893-1934), Nicaraguaans guerrillaleider. In 1926 nam hij de wapens op tegen de presidentskandidaat Juan Bautista Sacara. Na een Amerikaanse interventie in 1927 trok Sandino zich in de bergen terug en startte een guerrilla-oorlog. Nadat de Amerikaanse mariniers in 1933 teruggetrokken waren en Sacara tot president benoemd was legde Sandino de wapens neer. Hij werd vermoord in 1934 na een diner met de president door de leden van de nationale garde, die tegen de gesloten clemente overeenkomst waren, die de regering met Sandino gesloten had. In de Latijns-Amerikaanse landen werd Sandino beschouwd als een strijder tegen het Amerikaanse imperialisme. De guerrillabeweging tegen president Somoza in de jaren 1970 ontleende daarom de naam Sandinisten aan hem.

Dr P.C.J. van der Krogt

*

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

J. Grakist

Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft

Telefoon: 56 29 93

Financiën:

Penningmeester Delfia

Batavorum Delft

Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 6

september 1990

ELFDE LUSTRUM GENOOTSCHAP IN TEKEN VAN BOUWKUNST 1850-1940

Over enkele maanden - officieel op zaterdag 17 november - zal Delfia Batavorum zijn 55-jarig bestaan vieren. Het programma voor de herdenking van dit elfde lustrum wordt afgestemd op "de jongere bouwkunst en stedebouw" en betreft de periode 1850 tot 1940.

Hoe is dit plan ontstaan? Toen het bestuur van het genootschap zich anderhalf jaar geleden ging bezinnen op mogelijke lustrumactiviteiten voor het najaar van 1990 waren rijks- en provinciale overheden druk doende met het zogenaamde **M.I.P.**: voluit Monumenten Inventarisatie Project.

Terwijl de Nederlandse monumentenzorg zich tot ongeveer 1970 voornamelijk bezig hield met monumenten van vóór 1850 ging de aandacht zich daarna steeds meer richten op wat is gaan heten "de jongere bouwkunst en stedebouw" uit de periode 1850-1940. Deze bouwperiode wordt gekenmerkt door grote sociaal-economische, sociaal-culturele en technische veranderingen. Die veranderingen hebben een spoor van belangrijk cultureel erfgoed achtergelaten.

In vijf jaar.

Om te voorkomen dat teveel van die sporen in de dynamiek van onze tijd definitief verloren zouden gaan is medio 1987 het M.I.P. van start gegaan. De bedoeling van dit project is om in ongeveer vijf jaar over het gehele land op uniforme wijze alle belangrijke bouwsporen uit genoemde periode te inventariseren en te documenteren. Daarmee wordt dan in één klap een achterstand aan informatie weggewerkt, die er nu vaak de oorzaak van is dat zaken verloren gaan.

De uitvoering van het project is in handen gelegd van de provinciale besturen. In alle twaalf provincies is een project inmiddels aangevat; (Flevoland is al gereed!) Zo werkt Zuid-Holland een schema af waarin Delft binnenkort aan de beurt is. Deskundigen -in dienst van de provincie - zullen dan, in samenwerking met de gemeente, tegen de achtergrond van de sociaal-culturele ontwikkeling alle belangrijke sporen van bouwkunst

en stedenbouw uit de periode 1850 tot 1940 inventariseren. Die gegevens zullen ongetwijfeld worden gepubliceerd, maar worden bovendien in een centraal computergeheugen opgeslagen.

Rijk, provincies en gemeenten zullen zich vervolgens beraden op de noodzaak en de mogelijkheden tot bescherming door plaatsing op hun respectievelijke monumentenlijsten. Omdat plaatsing op zo'n lijst financiële verplichtingen met zich meebrengt zal de ruimte op de respectievelijke begrotingen aangeven hoeveel van de geïnteriseerde objecten rechtstreeks zullen worden beschermd. Ook het gemeentebestuur van Delft zal keuzen moeten maken. Het ligt voor de hand dat - voor het zover is - iedereen in de gelegenheid zal zijn om zijn of haar mening over de keuzen naar voren te brengen.

Drieluik

Om de leden van Delfia Batavorum op die discussie voor te bereiden leek 't het bestuur een goede zaak via een lustrumdrieluik op de betekenis van de Delftse architectuur en stedenbouw van 1850 tot 1940 te wijzen.

Het drieluik zal bestaan uit:

- een **publikatie** over architectuur en stedenbouw van 1850 tot 1940;
- een **tentoonstelling** over hetzelfde onderwerp;
- een **symposium** gewijd aan hetzelfde onderwerp, te houden op **zaterdagmiddag 17 november a.s.**

Aan de publikatie werken inmiddels elf deskundigen mee. De publikatie-commissie zal er - geholpen door enthousiaste sponsors - een inhoudelijk en, wat betreft het uiterlijk: een aantrekkelijk lustrumboek van maken.

Ook aan de voorbereidingen voor de tentoonstelling wordt door een speciale commissie, in overleg met deskundigen van Het Prinsenhof en van de afdeling Stadsontwikkeling, inmiddels al hard gewerkt. Over de plaats wáár de tentoonstelling zal komen kon nog geen beslissing worden genomen.

Het symposium zal worden gehouden in de aula van de Technische Universiteit. Professor dr ir F. van Voorden, verbonden aan de afdeling Bouwkunde van de T.U. en specialist op het gebied van de jongere bouwkunst, is bereid gevonden een overzicht te geven van de bouw- en stedenbouwgeschiedenis uit de betreffende periode. Vervolgens zullen door de schrijvers een tweetal onderwerpen uit de lustrumpublikatie met veel plaatjes worden toegelicht.

Vanzelfsprekend zal aan deze middag een (bescheiden) feestelijk slot worden gegeven. Als onderdeel daarvan hoopt het bestuur het eerste exemplaar van het lustrumboek te kunnen aanbieden aan burgemeester mr H.V. van Walsum. Het symposium zal gratis toegankelijk zijn.

De prijs van het boek is bepaald op **25 gulden** bij voorintekening en **30 gulden** na het verschijnen. Vóórintekening is mogelijk door overschrijving van 25 gulden - of een veelvoud daarvan - op postgironummer **58 73 45** van het Genootschap Delfia Batavorum te Delft onder vermelding van "lustrumboek".

Namens het bestuur
ir K.J.H.W. Deen

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

Na de jaarvergadering van 15 maart j.l. werd het bestuur als volgt samengesteld.

Dr.ir. M. Tienstra
Landsteinerbocht 8
2614 GN Delft
Tel. 141293	voorzitter,
J. Grakist
Wilhelminalaan 107
2625 LH Delft
Tel. 562993	secretaris,
P. Timman-Jansen
Henry Dunantlaan 39
2614 GK Delft
Tel. 132796	penningmeester,
Mr. G.W.A. de Groot-Op den Brouw
Prins Bernhardlaan 5
2628 BW Delft
Tel. 617362	tweede secretaris,
Drs. K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe
Melkhof 3
2613 KA Delft
Tel. 135578	lezingen en contacten
met zusterverenigingen
Prof.dr.ir. L.L. van Reijen
Henry Dunantlaan 33
2614 GK Delft
Tel. 124672	tweede voorzitter en excursies
Ir. K.J.H.W. Deen
Vlamingstraat 86
2611 LA Delft
Tel. 121346	comm. "Behoud Stadsschoon"
F.J.M. van Rossum
Hof van Delftlaan 120
2613 BS Delft
Tel. 126082	bibliotheek
Dr. E.H. Hueck-van der Plas
van Kinschotstraat 1
2614 XJ Delft
Tel. 125223	algemeen adjunct

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

Dhr. F.H.M. Trompert en mevr. E. Trompert-Wijnmalen	Klaroenstraat 243	2287 GH Rijswijk
dhr. P. Koops	Boslaan 313	2594 NH 's-Gravenhage
mevr. J.E. Schoneveld	Palamedesstraat 54	2612 XS Delft
dhr. J.J. Kottenhagen	J.J. Slauerhofflaan 67	2624 JW Delft
mevr. L.J. Morshuis-Graues	J.J. Slauerhofflaan 13	2624 JV Delft
dhr. H.A. Aarsen en mevr. H.J. Aarsen-Hürthle	Nassaulaan 26	3135 ZJ Vlaardingen
mevr. G.v.Galen-Brouwer	Poptahof-Zuid 507	2624 SE Delft

**PLATTEGROND DELFT UIT
ZESTIENDE EEUW**

Sinds kort is de **Stichting tot bevordering van de uitgave van de plattegronden van Jacob van Deventer**, in samenwerking met de uitgeverij Canaletto te Alphen aan de Rijn, begonnen met de uitgave van stadsplattegronden, gekarteerd en getekend door Jacob van Deventer in de zestiger jaren van de zestiende eeuw.

Een van de eerste kaarten betreft de stad **DELFT**. Deze kaart wordt naar een ekta-chrome van het origineel in de atlas in **Bibliotéca Nacional** te Madrid op ware grootte en in kleur afgebeeld. De uitgave - verkrijgbaar in een kartonnen koker - zal worden voorzien van een algemene inleiding over de kaarten van Jacob van Deventer door prof. dr. ir. J.C. Visser en een nauwgezette beschrijving van wat er op de kaart te zien is door ir. J.G. Wegner.

De prijs van de kaart met toelichting bedraagt bij intekening *f* 12,50, na het verschijnen in november 1990 *f* 15,-.

Leden van **Delfia Batavorum** kunnen op deze kaart intekenen door het storten van **12,50 gulden op giro 58 73 45** ten name van Penningmeester **Delfia Batavorum** te Delft, met vermelding "plattegrond Delft". Te zijner tijd zal dan in het convocaat van **Delfia Batavorum** worden bekend gemaakt wanneer en waar de kaart kan worden afgehaald.

De inschrijving sluit op **1 oktober 1990!**

OVER STRAATNAMEN - TOEN EN NU

Belangrijke gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit. Vandaar dat dit eerste con-
vocaat na de vakantie opent met een artikel van het bestuurslid ir. K.J.H.W. Deen over
de viering van het elfde lustrum van Delfia Batavorum in november a.s. Maar aan die
herdenking (met een boek, een tentoonstelling en een symposium) gaan dus nog
enkele maanden vooraf waarin de normale activiteiten van het genootschap aan bod
komen, met name het organiseren van lezingen.

De eerste activiteit dienaangaande vindt dan ook plaats op **woensdag 19 september
a.s.** Dan zal, in de kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), onze
stadgenoot de historicus dr. P.C.J. van der Krogt een causerie met dia's houden over
het onderwerp: "Straatnamen - vroeger en nu". Aanvang 20.00 uur.

Thema.

Straatnamen: we kunnen eenvoudig niet zonder. Naast de eigen persoonsnaam is de
straatnaam de naam die wij het messt gebruiken om onszelf te identificeren. Meestal
gebruiken we namen zonder erover na te denken, maar soms vraagt men zich toch af
waar komt mijn naam eigenlijk vandaan? Of: waarom heet mijn straat zoals-t-ie heet?
Als men aan de Mozartlaan woont, aan de Lindelaan of in de Kerkstraat dan is de her-
komst niet zo moeilijk aan te geven. De Molenstraat lijkt eenvoudig te verklaren, maar
waar is die molen dan? En bij het Koningsplein kan men zich terecht afvragen of men
zich nog wel op een plein bevindt. Nog moeilijker wordt het bij de naam De Vlouw. Wie
kan zich daarbij nu iets voorstellen?

Dr. Peter van der Krogt zal daarover op 19 september veel interessante bijzonderhe-
den kunnen vertellen. Spreker is auteur van o.m. het inmiddels uitverkochte boek "De
straat waarin wij wonen - geschiedenis en verklaring van de straatnamen in Delft". Hij
is o.m. lid van de adviescommissie voor de straatnaamgeving van de gemeente
Delft.

NEDERLANDSE ZEEHAVENS 1500-1800

Op **dinsdag 9 oktober** (aanvang 20.00 uur) zal dr. J.P. Sigmond in het Cultureel Cen-
trum Abtswoude aan de Aart van der Leeuwlaan, een causerie houden over "Zonder
haven vaart niemand wèl; Nederlandse zeehavens tussen 1500 en 1800".

De inleider wil in zijn voordracht over havenontwikkelingen in de Republiek aandacht
besteden aan een tweetal hoofdlijnen. Allereerst wil hij antwoord geven op de vraag:
welke zijn de factoren (geografisch, economisch en politiek) die een rol spelen bij de
ontwikkeling van een haven en hoe ontwikkelt een havenstad zich. In de tweede plaats
wil hij iets zeggen over de functies van een haven, zoals overslag, reparatie en berging
alsmede over de activiteiten, die zich in de haven voordoen. Voorbeelden van deze
activiteiten zijn koopvaart, visserij, binnenvaart, pleziervaart en marine. Ook de organi-
satie van de havenactiviteiten door havenmeesters, havenarbeiders, baggeraars enz.
komt aan de orde. In zijn voorbeelden zal de inleider zich zoveel mogelijk richten op
het Maasgebied en, waar zulks kan, parallellen trekken met het heden.

Dr. J.P. Sigmund is in 1948 geboren en studeerde algemene en vaderlandse geschiedenis te Leiden, met als keuzevakken maritieme geschiedenis en kunstgeschiedenis. Bij de vakgroep maritieme geschiedenis heeft hij meegewerkt aan o.m. het project "Dutch-Asiatic shipping". Van 1973 tot 1980 was hij uitgever bij Fibula-Van Dishoeck en sedert september 1989 is hij directeur van het Kon. Ned. Leger- en Wapenmuseum Generaal Hofer in Delft. Hij promoveerde in 1989 op "Nederlandse zeehavens tussen 1500 en 1800" te Amsterdam. Enige publikaties van zijn hand zijn "Nederlanders ontdekken Australië" en "Schriftspiegel". Tevens publiceerde hij een groot aantal artikelen op maritiem en archivalisch terrein.

AGENDA

- wo.19 september:** Dr. P.C.J. van der Krogt: "Straatnamen - vroeger en nu"
Kappellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H) 20.00 uur.
- di. 9 oktober** : Dr. J.P. Sigmund: "Zonder haven vaart niemand wel, Nederlandse zeehavens tussen 1500 en 1800". Cultureel Centrum Abtswoude, 20.00 uur.
- 11 t/m 25 okt.** : Prinsenhof: Antiekbeurs.
- za.17 november** : Aula Technische Universiteit. Symposium t.g.v. elfde lustrum Delfia Batavorum. Onderwerp: Bouwkunst 1850-1940.

BOEIENDE LEZING EN GESLAGDE EXCURSIE WEST-FRIESLAND

Zoals gebruikelijk werd de zomere excursie ingeleid met een lezing. In het Cultureel Centrum Abtswoude gaf de heer V.J. Nobel, voorzitter van de historische vereniging Oud West-Friesland op 6 juni een gedeeltelijk journalistieke, gedeeltelijk historische benadering van het gewest en van de vereniging.

De verbondenheid van de West-Friezen, waar ook ter wereld, met hun streek leidt tot grote bloei van de vereniging. De jaarlijkse West-Frieslanddag, besloten met een diner, heeft dan ook sterk het karakter van een reünie, waar vele honderden West-Friezen elkaar weer ontmoeten.

Dit enthousiasme stelt de vereniging in staat vele culturele activiteiten te ondernemen of te steunen, o.m. met betrekking tot dialect, kostuum, genealogie, landelijk schoon en museum.

Op humoristische wijze werd voorts de eigen aard van de West-Friezen geïllustreerd.

Na de pauze werden de toehoorders meer direct ingeleid tot de excursie. In een groot aantal dia's werd de rijkdom aan mooie historische plekje van West-Friesland getoond. De spreker bleek uiteindelijk maar nauwelijks op tijd zich uit zijn onderwerp los te rukken om de laatste trein naar zijn woonplaats te kunnen halen!

Excursie

Ondanks alle ongunstige weerberichten van de week voorafgaande aan de excursie was het op beide excursiedagen - 8 en 9 juni - stralend weer, wat het ook de hele dag zou blijven.

De deelnemers waren ruim op tijd aanwezig, zodat chauffeur Arie Boonstoppel van de firma Speedwell elke keer om half negen precies kon vertrekken.

Meer dan vorige jaren lag het accent van de excursie op de bustocht en het landschap. Daarbij stond natuurlijk de Westfriese zeedijk centraal. Met een ouderdom van minstens 700 jaar wel een historisch verantwoord aandachtspunt.

Tussen Schoorldam en Krabbendam en van Kolhorn tot Medemblik leidde de route zelfs langs of over de dijk. Maar reeds vanaf Alkmaar, aan de overkant van het Noord-Hollands kanaal, en van Krabbendam tot Kolhorn, vanuit o.a., de Zijpepolder, was de dijk duidelijk in het landschap aanwezig. Ruim gelegenheid dus om stil te staan bij de waterstaatsgeschiedenis van Noord-Hollands Noorderkwartier en de Uitwaterende sluizen van Kennemerland en West-Friesland.

De koffiestop in Kolhorn ("Schipper Welvaren") gaf gelegenheid dit oude vissersplaatsje te bekijken. Beschermd in een bocht van de dijk liggen hier twee oude grachtjes, voorheen schuilplaats van de vissersschepen. De wandeling voerde langs het gave dorpsbeeld met schilderachtige huizen en mooie tuinen. Een aangename verrassing voor velen.

Het bezoek aan Medemblik was gerangschikt rondom de voortreffelijke koffietafel in "Het wapen van Medemblik". De oude dwangburcht Radboud is na een periode van verval weer fraai gerestaureerd. Een dia-presentatie laat zien hoe de geschiedenis van kasteel en stad verweven zijn. Met teksten en kaarten in de ridderzaal en burchtzaal wordt dit verder uitgewerkt, terwijl een reconstructie in de wapenzaal laat zien hoe het kantongerecht tot in de dertiger jaren hier zitting hield.

Na de lunch leidde een stadswandeling langs de fraaie oude gevelwand van de Westhaven en verder langs weeshuis, Bonifatiuskerk en weduwehuisjes. Het stationnetje van de museumstoomtram Hoorn-Medemblik v.v. wees weer terug op een recent verleden.

Tot slot was er in het bakkerijmuseum nog enige ruimte voor nostalgie naar de eerste helft van deze eeuw met herinnering aan oude winkeltjes, bakkerskarren en bakkersproducten van vroeger.

Op de terugweg kon in Twisk het verschil tussen Noordhollandse en Westfriese stolpboerderijen haarfijn uit de doeken worden gedaan. Een kleine omweg op de route naar de Coentunnel was verder voldoende om dwars door de Beemster te rijden. Dank zij een theepauze in Midden-Beemster kon dit karakteristieke punt wat beter bekeken worden. De entourage voert terug naar de Hollandse droogmakerijen van de zeventiende eeuw. De nabijheid van grote bevolkingscentra doet echter vrezzen, dat de bijbehorende rustige sfeer voorgoed tot het verleden hoort.

Een terugreis zonder problemen bracht ons tenslotte om 6 uur weer op de Paardenmarkt.

TERUGBLIK

Volledigheidshalve wordt in dit eerste convocaat van het nieuwe seizoen nog even een terugblik geworpen op de drie activiteiten die het genootschap in de laatste bijeenkomsten van het seizoen 1989-1990 heeft georganiseerd. Dat betrof in de eerste plaats de bijeenkomst op 25 april in de aula der T.U. Daar hield mr. D. Müller, oud-kantonrechter te Rotterdam en oud-dijkgraaf van IJsselmonde, in de gezamenlijke bijeenkomst van Delfia Batavorum en de genealogische vereniging Prometheus een historisch-heraldische inleiding over de leeuw in het wapen der Nederlanden (Leo Belgicus). Met behulp van een groot aantal schoolbord-schetsen werd de heraldische betekenis van wapens enz. weer- en aangegeven. Een onderwerp dus dat in het bijzonder attractief was voor diegenen die enige specialistische kennis van en belangstelling voor de wapenkunde bezitten. Dat bleek wel uit het grote aantal, soms in details afdalende, vragen die ook een uitgebreide beantwoording en toelichting verwierven.

Afgeladen, in de letterlijke zin, was de Historische zaal van Het Prinsenhof op donderdag 10 mei (!) - de meest cruciale datum uit onze recente geschiedenis - toen daar door de oud-Delftse arts drs. P.D. Kok - een vooraanstaande figuur in het plaatselijke en regionale verzet tijdens 1940-1945 - een lezing werd gehouden voor de Vereniging Vrienden van Het Prinsenhof en Delfia Batavorum over de oorlogsjaren, over onderdrukking en verzet en over de activiteiten van de daarbij betrokkenen. Het was een boeiend, emotioneel geladen betoog, dat zowel bij de oudere als de jongere generatie een aandachtig en meelevend gehoor vond. Deze inleiding had plaats in samenhang met een tentoonstelling in het museum over Delft gedurende de bezetting. Deze expositie, die in mei en juni veel belangstelling trok, was samengesteld onder leiding van de jonge historicus drs. Horst Boeema, die tevens een overzichtelijk boekje schreef over wat zich in Delft in die jaren afspeelde. De enorme belangstelling voor deze lezing leidde er helaas - en tot spijt van de besturen der verenigingen - toe dat velen op die tiende mei een vergeefse wandeling naar het museum maakten.

De laatste activiteit in deze periode - behoudens dan de inleiding (6 juni) op de Noord-Holland-excursie (8 en 9 juni) - was de bijeenkomst op 21 mei in de jubilerende Oude Kerk (750 jaar). De kosteres van dit imposante bouwwerk, mevrouw H. Schoonewille, hield voor een groot aantal belangstellenden een explicatie-rondleiding langs de vele magnifieke gebrandschilderde ramen die de vermaarde glazenier Joep Nicolas voor de kerk maakte. Daarna gaf de heer M.W. Hazeveld, een audio-visuele presentatie van de Oude Kerk "in vier jaargetijden", een serie prachtige dia's van onze stad in de loop der seizoenen, voorzien van bijpassende instrumentale en vocale muziek. Medewerking verleenden daaraan o.a. de organisten Bas de Vroome en Ben Noordergraaf. In de pauze was er gelegenheid de interessante fototentoonstelling van de jubilerende kerk te bezichtigen.

G.G. Kunz

NIEUWE STRAATNAMEN 1986-1989 (4 en slot)

Vogels

In Tanthof-Oost, de vogelwijk, waren weer enkele nieuwe namen te registreren:

Albatrosstraat (25 juni 1987): De albatros is een meeuwachtige zwemvogel ter grootte van een gans, die leeft in de zeeën van het zuidelijk halfrond.

Graspieperstraat (17 juni 1986): De graspieper is een vogel, behorende tot de kwikstaartachtigen, die bij voorkeur in gras nestelt. Hij is grijsgroen met bruine vlekken aan de bovenzijde, onderzijde lichter.

Meerkoetpad (27 april 1989): Pad in het verlengde van de Meerkoetlaan.

Pelikaansingel (25 juni 1987): Pelikaan is de naam van een vogelgeslacht van roeipogingen, met een lange bek. Opvallend is de vliezige keelzak van de onderkaak, die als schepnet dienst doet. De soort leeft in de tropen en subtropen.

Rietgorspad (17 juni 1986): Fietspad in het verlengde van de Rietgorstraat.

Nieuwe namen her en der

Bij de Porceleyne Fles zijn twee straten bij een haventje aangelegd. Zij kregen op 17 december 1987 de namen van Delftse magistraten.

De **Van Barenstraat** is genoemd naar mr. Gerardus van Baren (Papekop 1882-Delft 1952), burgemeester van Delft van 1920 tot 1947 (onderbroken door maatregelen van de bezetter, 1941-1945).

De **Lausbergstraat** kreeg de naam van Johan August Lausberg (Delft 1884-1981), raadslid (S.D.A.P.-P.v.d.A) vanaf 1919 en wethouder vanaf 1938. In 1956 nam hij afscheid en hij werd op 17 januari 1957 benoemd tot ereburger van Delft.

Een gedeelte van het Zuidplantsoen kreeg op 31 maart 1988 de naam **Muyskenlaan**. Johan Muysken (Amsterdam 1894-Delft 1945) studeerde van 1912 tot 1917 in Delft. Hij werd in 1932 tot hoogleraar benoemd, in 1943 werd hij rector magnificus. In de loop van zijn rectoraat kwam hij tot de overtuiging dat in de heersende omstandigheden al het onderwijs moest worden stilgelegd. In 1944 steunde hij de weigering een nieuwe rector voor te dragen. Zijn houding als rector was voor de Duitsers aanleiding om hem gevangen te nemen. Na gevangenschap te Utrecht, Siegburg en Landsberg overleed professor Muysken als gevolg van een lang sluimerend gebleven ziekte op 11 augustus 1945.

De 104 wooneenheden in en om het voormalige huis van de Verenigde Oostindische Compagnie aan de Oude Delft kreeg op 11 maart 1988 als straatnaamaanduiding **Oostindiëplaats**.

Een nog naamloos pad in de Delftse Hout heet vanaf 27 april 1989 **Trimmerspad**. Een trimmer is iemand die trimt. De huidige meest gebruikte betekenis daarvan is uit het Amerikaanse spraakgebruik overgenomen en geeft aan dat men door intensieve beweging en uitvoeren van gymnastische oefeningen de conditie en de gezondheid probeert te verbeteren (de oorspronkelijke betekenis 'het haar bijknippen' of 'een lading stuwen' kent bijna niemand meer). Trimmen is een activiteit, die veel in de Delftse Hout voorkomt. De naamgeving kan daarom als duidelijk verondersteld worden.

Een merkwaardige plaats kreeg de **Willem Dreeslaan** in Tanthof-Oost tussen de velerlei vogels (20 november 1986), Willem Drees (Amsterdam 1886-'s-Gravenhage 1988) trad vooral na de oorlog op de voorgrond, mede in verband met de rol die hij gespeeld had in de organisatie van het verzet. Hij was een van de initiatiefnemers tot

de stichting van de Partij van de Arbeid in 1944-'45; in deze partij werd de oude S.D.A.P. opgenomen, waarin Drees verschillende functies had bekleed. Sinds 1945 was hij minister in verschillende kabinetten en van 1948-1958 premier.

De naam is gekozen op voorstel van de woningbouwvereniging Volkshuisvesting, die het grootste deel van de woningen aan deze straat laat bouwen. Het naambord werd onthuld tegelijk met het slaan van de eerste paal door P.v.d.A.-voorman Wim Kok op 23 februari 1987.

De eerste straat in het industriegebied Delftse Poort kreeg op 25 mei 1989 de naam **Olaf Palmestraat**, naar de Zweedse premier, die op 1 maart 1986 het slachtoffer werd van een aanslag.

☆☆☆

De "Schieweg-story"

De "Schieweg-story", als vermeld in het boek "De straat waarin wij wonen" (blz. 170), kwam op 16 juni 1987 in een nieuw stadium. Wat was er aan de hand? De Schieweg was van oudsher de naam van de kade aan de Westzijde van de Schie. In de jaren zestig werd er tussen Schie en spoorlijn ten zuiden van het Kruithuis een industrieterrein aangelegd. De hoofdweg daarvan loopt zo'n 200 tot 300 m oostelijk van de Schie. Deze hoofdweg zou aan beide einden met haakse bochten op de weg langs de Schie aansluiten en tegelijkertijd zou het tussengedeelte direct langs de Schie verdwijnen. Omdat er dan toch van één doorlopende weg sprake zou blijven noemde men deze nieuwe hoofdweg op 30 juni 1965 óók Schieweg, Er kwam echter wat vertraging. De weg langs de Schie bleef bestaan en de aansluitingen bleven weg. Er waren dus twee Schiewegen zonder verbinding! Dat bleef vijftien jaar zo. Toen, 1980, werd de zuidelijke verbindingsspoort aangelegd. De langs het kanaal gelegen Schieweg kreeg ter hoogte van het industrieterrein de naam Schiekade. In 1984 werd de noordelijke verbindingsspoort (om het Kruithuis) aangelegd en ook Schieweg genoemd. Sedert 1984 was er dus eindelijk weer één doorlopende Schieweg, zij het dat deze weg bij het industrieterrein niet direct langs de Schie verliep maar door middel van twee dwarsverbindingen met de rest verbonden was.

De situatie was voor de aanwonenden klaarblijkelijk niet geheel helder (hoe kan het ook anders?). Toen Enraf-Nonius dan ook in 1987 een nieuw magazijn aan de zuidelijke dwarsverbinding in de Schieweg bouwde, meende de directie dat deze weg geen naam had en vond dat een mooie gelegenheid een oud-directeur te eren. Op diens verzoek stelde de gemeenteraad op 25 juni 1987 de naam Kleveringweg vast, naar ing. Jan Klevering (Groningen 1928-Delft 1981) hoogleraar en president-directeur van de N.V. Verenigde Instrumentenfabrieken Enraf-Nonius.

Niemand had toen blijkbaar in de gaten dat men hiermee weer twee Schiewegen creëerde! Eén door het industriegebied ten noorden van de Kleveringweg met een bocht bij het Kruithuis verder gaand langs de Schie naar het Zuideinde. En één langs de Schie ten zuiden van de Kleveringweg.

Wanneer een einde aan deze situatie gemaakt wordt dan houden we U op de hoogte.

Kalverbos

Het verhaal gaat dat in de tijd van Alva (1567-1573) de stad Delft door de Spanjaarden werd belegerd. Op een nacht deden de Delftenaars een uitval omdat ze lawaai hoorden. De volgende ochtend bleek dat het lawaai van kalveren afkomstig was en dat de Delftenaren één kalf geschoten hadden. Ze hielden er de bijnaam 'kalverschieters' aan over.

Het volgende rijmpje werd erop gemaakt:

De vrome Delfvenaren

Die schoten een vet kalf

Als sy verdrukket waren

Ten tyde van Dukdalf (Dukdalf = Duc d'Alva = hertog van Alva)

Dit zou zich afgespeeld hebben tussen de bossages aan de noordzijde van de stad, die daarom Kalverbos genoemd werden. De Verfraaiingsvereniging 'Delfia' stelde in een brief van 10 mei 1905 al voor om dit gebied officieel 'Kalverbosch' te noemen. Ten eerste omdat daar historische herinneringen aan verbonden waren en ten tweede wanneer de naam Kalverbos door een ander zou worden vervangen deze toch in de volksmond zou blijven voortleven. Reeds op 16 mei trok de vereniging zijn verzoek in omdat Nieuwe Plantage historisch gezien meer juist zou zijn. Op 31 mei werd deze naam vastgesteld. Na de annexatie van een deel van Vrijenban werden twee straten uit die gemeente bij de Nieuwe Plantage gevoegd. Daarmee kreeg de Nieuwe Plantage echter een wel erg vreemd verloop, wat nog versterkt werd door de aanleg van de Reineveldbrug met z'n verbinding naar de Wateringse Vest.

Pas in 1987 besloot men de onduidelijke situatie op te heffen door de weg door het Kalverbos (met de tramrails) bij de Wateringse Vest te voegen en het parkje en de straat bij de watertoren en het graf van Naundorff officieel Kalverbos te noemen (25 juni 1987). Na meer dan zestig jaar is zo het oorspronkelijke verzoek van de Verfraaiingsvereniging 'Delfia' dan toch ingewilligd. Zie ook "De straat waarin wij wonen" blz. 96 en 138-139.

Dr. P.C.J. van der Krogt

VIER EEUWEN HORTUS BOTANICUS LEIDEN

Dit jaar is het vierhonderd jaar geleden dat de Leidse Hortus Botanicus werd aangelegd. Dit feit zal gedurende het gehele jaar 1990 door middel van allerlei manifestaties, tentoonstellingen en lezingen worden herdacht.

In feite was de academietain reeds in 1587 gesticht, maar het zou nog tal van jaren duren, voordat de uiteindelijke aanleg zijn beslag kreeg.

Daar de kennis van kruidkunde een belangrijk onderdeel was van het medisch curriculum in die tijd, was het een dringende noodzaak dat de studenten onderwezen werden in dit onderdeel van de geneeskundige opleiding. De hoogleraar in de geneeskunde Pieter Pauw had toestemming gekregen van curatoren om, na het vertrek van zijn collega hoogleraar Lipsius in 1591, van diens privé-tuin gebruik te maken voor het geven van praktisch onderricht in de kruidkunde aan de studenten; in afwachting van een ter zake kundig persoon, die in staat zou zijn de aanleg van de bedoelde academietain ter hand te nemen.

Hiertoe traden de curatoren in 1591 in onderhandeling met de befaamde botanicus Carolus Clusius (1526-1609). Toen Clusius in oktober 1591 werd gepolst over deze functie te Leiden stond deze hier bepaald afwijzend tegenover, zoals blijkt uit zijn brief van 15 januari 1592: 'Op geenerlei wijze kan ik er toe gebracht worden om een openlijke taak tot doceeren of zelfs de zorg voor een openbare tuin op mij te nemen; want uit de zorg van mijn eigen tuintje heb ik geleerd hoeveel ergernis verkropt moet worden...' Het heeft ongeveer een jaar geduurd voordat Clusius door de knieën ging en de hem aangeboden functie aannam onder bepaalde speciale voorwaarden.

Zo wenste hij te worden vrijgesteld van elke openbare les: "Want het zou voor mij, die reeds in mijn 66ste levensjaar ben, bezwaarlijk zijn voor het eerst in deze arena af te dalen".

Toch zou het nog een jaar duren, voordat Clusius te Leiden arriveerde. "Ik kan niet geloven, dat ik zal komen vóór de herfst van het jaar 1593, want ik moet mijn werk voltooien en dan moet ik een geschikte tijd afwachten om de bol- en knolgewassen op te graven, die ik in mijn tuin kweek en die ik niet wil achterlaten". In april 1593 overkwam hem tot overmaat van ramp een ongeluk, waarbij hij zijn rechterheup ontwrichtte. Toen hij tenslotte op 19 oktober 1592 te Leiden aankwam, liet hij zich meteen door een ervaren chirurgijn onderzoeken, die alleen nog maar kon vaststellen, dat de luxatie van zijn dijbeen niet meer kon worden hersteld en dat hij met deze kwaal tot aan zijn dood zou moeten blijven voortsukkelen.

Uiteraard waren de curatoren er bijzonder over teleurgesteld dat zij eigenlijk iemand hadden aangenomen, die door zijn totale invaliditeit niet de minste daadwerkelijke arbeid kon verrichten bij het aanleggen van de tuin. Toen dan ook in maart 1584 de tijd aanbrak om de Hortus in te richten schreef Clusius aan de curatoren dat hij ook zelf wel inzag dat hij lichamelijk niets kon doen. Hij verzocht dan ook een plaatsvervanger voor hem aan te stellen.

De curatoren deden toen een beroep op de Delftse apotheker Dirck Cluyt (1546-1598), die alhier zijn beroep uitoefende in de apotheek, genaamd "De Granaetappel", gelegen aan de Wijnstraat, zoals toentertijd de Wijnhaven heette.

Deze bekwame Delftse apotheker, die onder meer de ingrediënten leverde voor de balseming van het lijk van Prins Willem van Oranje, die op 10 juli 1584 in het Prinsenhof door Balthasar Gerards werd vermoord, bezat een gedegen kennis van de plant- en kruidkunde.

Cluyt beschikte over een eigen kruidentuin, gelegen aan het Rietveld, aan de buitenkant van de stad, een kruidentuin, waarin hij behalve de planten en kruiden, die hij nodig had voor het bereiden van zijn geneesmiddelen, ook siergewassen zoals tulpen, narcissen en andere "kostbare" bolgewassen kweekte.

Niet voor niets zullen bij zijn aanstelling op 8 mei 1584 tot "praefectus" van de Hortus, de Leidse curatoren de voorwaarde hebben gesteld: "Dat hy indevoors. Cruythoff mitte eerste gelegentheyt zal overbrengen ende planten alle de cruyderen plantsoenen spruytsels, bloemen ende diergelijke simplicie die hy jegenwoordelicken heeft".

Met grote voortvarendheid heeft Cluyt zich aan zijn taak gezet en binnen vier maanden werd de academietaun aangelegd. De benoeming van Cluyt zal door Clusius met grote dankbaarheid zijn aanvaard, omdat hij wist dat er een kundig iemand was aangesteld aan wie hij alles kon overlaten, die hij goed kende en volledig vertrouwde.

Ongetwijfeld is de komst van Clusius voor de geschiedenis van de Leidse universiteit van grote betekenis geweest. Maar het was de Delftse apotheker Cluyt, die in korte tijd de plantentuin in orde heeft gemaakt en aan wie het in feite te danken is dat de Leidse universiteit dit jaar het vierde eeuwfeest van zijn botanische tuin kon vieren.

Voor het bovengestelde werd o.m. gebruik gemaakt van het artikel van dr. H.A. Bosman-Jelgersma, getiteld: Clusius en Clutius, verschenen in het bulletin no. 64 (1983) van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in Benelux.

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

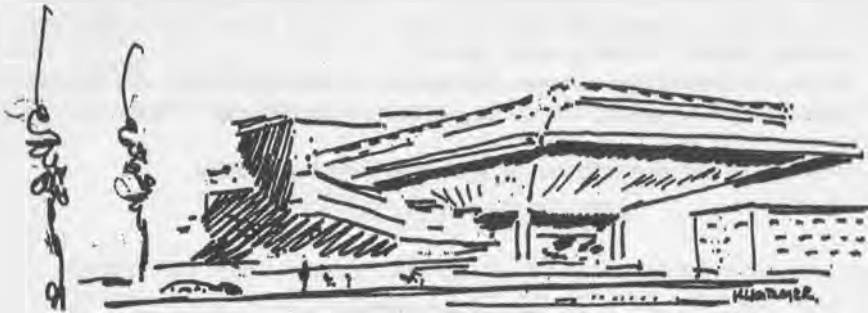
13e jaargang

nummer 7

november 1990

EEN EEUW DELFTSE BOUWKUNST VAN 1850 TOT 1940

Op zaterdag 17 november is het 55 jaar geleden dat Delfia Batavorum werd opgericht. Hoe dit elfde lustrum zal worden herdacht en gevierd heeft ir. K.J.H.W. Deen, bestuurslid van het genootschap, reeds in het vorige convocaat (nr. 6) aangegeven. De herdenking omvat een drietal activiteiten: een symposium in de aula der Technische Universiteit (aanvang 14 uur), een tentoonstelling in het kantoor Stadsontwikkeling aan de Barbarasteeg 2 en de uitgave van een lustrumboek. Dit drieluik van evenementen draagt tot titel "Delft wordt modern", met als ondertitel "Architectuur en stedenbouw van 1850 tot 1940". In een uitvoerig artikel op de hierna volgende pagina's geeft ir. Deen een gedetailleerd overzicht van de lustrum-activiteiten.

*Tekening van de aula der T.U.
door dr. H.L. Houtzager.*

"DELFT WORDT MODERN"

Architectuur en stedenbouw van 1850 tot 1940

Onder bovenstaande titel zal 17 november a.s. ter gelegenheid van het 55-jarig bestaan van ons genootschap een symposium worden gehouden en een publikatie verschijnen. Bovendien wordt simultaan een tentoonstelling geopend, die onder de titel "Stedenbouw in vogelvlucht 1850-1940" de landelijke kontekst aangeeft.

Bij de titel, die voor het boek en het symposium is gekozen, behoort de volgende toelichting.

In de periode 1850-1940 verandert de stad Delft ingrijpend. De veranderingen op economisch, politiek, sociaal en cultureel gebied krijgen internationaal al gauw het predikaat "modernisering" mee. Er zijn inmiddels cultuurhistorici, die de term "modern" reserveren voor die periode en die dan ook menen, dat daarna het "post-moderne" tijdperk is aangebroken. De juistheid van een dergelijk standpunt in het midden latend blijft staan, dat in de tweede helft van de negentiende eeuw die modernisering nogal revolutionair inzette met alle ingrijpende gevolgen van dien.

Over de aanleiding om deze lustrumviering in genoemd drieluik uit te werken berichten wij u al uitvoerig in het convocaat van september j.l. Het komt hierop neer dat sinds 1987, onder auspiciën van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (R.D.M.Z.), het z.g. Monumenten-Inventarisatie-Projekt (M.I.P.) is gestart. Daarbij wordt systematisch geïnventariseerd al datgene, dat voor de periode 1850-1940 kenmerkend wordt gevonden voor de architectuur- en stedenbouwontwikkeling. De bedoeling van dat projekt is mede te komen tot een adequate bescherming van die zaken, die als belangrijk cultureel erfgoed bewaard moeten blijven. Om tot een verantwoorde en een zo breed mogelijk gedragen keuze uit een veelheid van mogelijkheden te kunnen komen zullen voorstellen "van onderop" kritisch moeten worden gevolgd.

Reden voor Delfia Batavorum om haar leden en andere belangstellenden over het belang van deze cultuur- c.q. bouwperiode zo goed mogelijk in te lichten.

Hierna volgt een overzicht van de geplande lustrumactiviteiten.

HET SYMPOSIUM

Drie sprekers zullen op zaterdag 17 november (aanvang 14.00 uur) in de aula van de Technische Universiteit (T.U.) het lustrumonderwerp "Delft wordt modern" van verschillende kanten belichten.

De eerste inleider is prof. dr. ir. Frits W. van Voorden, hoogleraar restauratie aan de T.U. van Delft.

Frits van Voorden studeerde aan diezelfde T.U. en was nadien werkzaam bij de R.D.M.Z. te Zeist alwaar hij nu nog part-time werkt. Na zijn promotie op het proefschrift "Schakels in de stedenbouw" werd hij benoemd tot hoogleraar met als specialiteit de stedenbouwkundige monumentenzorg in het bijzonder gericht op de negentiende en twintigste eeuw. Het is te verwachten, dat prof. Van Voorden een indringend beeld zal schetsen van de stedenbouwkundige ontwikkeling van Delft in genoemde periode, geplaatst in een ruime cultuurhistorische kontekst.

De tweede spreker zal zijn ir. Rein Th.J. Geurtsen, tot voor kort nog hoofddocent stadsontwerp aan de T.U. van Delft en thans hoofdstedenbouwkundige van Maastricht.

Rein Geurtsen stelde enkele jaren geleden in opdracht van de gemeente Delft een stadsmorfologische atlas samen ten behoeve van de planontwikkeling op de lokatie Zuidpoort. In ons lustrumboek nam hij de stadsontwikkeling van de jaren dertig voor zijn rekening met als bijzonder element daarin het trambrug-tracé. Van hem mag een rijk van diabeelden voorziene lezing over de ontwikkeling van de stadsvorm worden verwacht.

De derde spreker tenslotte wordt ir. George G. Nieuwmeijer, docent in de geschiedenis van de bouwtechniek aan de T.U. van Delft.

Hij zal met assistentie van ir. Harry Bemelmans de ontwikkeling van de industriële of fabrieksbouw in Delft belichten in het ruimere kader van de nieuwe, "moderner" technische eisen en mogelijkheden van de negentiende en twintigste eeuw.

Beide inleiders werkten dit onderwerp ook uit in een bijdrage aan het lustrumboek.

De middag zal worden afgesloten met de overhandiging van het eerste exemplaar van het lustrumboek aan burgemeester mr. H.V. van Walsum. Tenslotte hopen wij met u allen onder het genot van een drankje het feestelijk samenzijn te kunnen bersluiten.

DE TENTOONSTELLING

Omdat het Prinsenhof van een aanvankelijk toegezegde medewerking aan onze tentoonstelling moest afzien en de voorbereidingstijd inmiddels tekort was geworden voor een geheel eigen Delftse productie, is in overleg met de Dienst Stadsontwikkeling en de R.D.M.Z. voor de volgende, en ook zeer boeiende, oplossing gekozen.

In de hal van het geheel nieuwe kantoor voor de Dienst Stadsontwikkeling aan de

Barbarasteeg 2 (tegenover het station) zal nu van 16 november tot en met 14 december a.s. de reizende tentoonstelling van de R.D.M.Z. "Stedebouw in vogel vlucht 1850-1940)" te zien zijn. Openingstijden van maandag t/m vrijdag van 9-12 uur. De toegang is vrij.

HET LUSTRUMBOEK

Primair zal het lustrumboek de herinnering aan het elfde lustrum van ons genootschap levend moeten houden. Lustrumboek en symposium dragen daarvoor dezelfde titel en ondertitel. **Bovendien kunt u de onderwerpen, die op het symposium aan de orde komen, nog eens rustig erin nalezen.**

Reden genoeg om - voorzover u dat al niet deed - het boek door middel van voorintekening aan te schaffen door overmaking van 25 gulden op *postgiro 587345* t.n.v. het genootschap Delfia Batavorum onder de vermelding van "lustrumboek". Het boek kan dan op het symposium van 17 november a.s. worden afgehaald. Daarna waarschijnlijk aan het gemeente-archief. Zonder voorintekening *vóór 10 november a.s.* wordt de aanschafprijs *30 gulden*.

DE AUTEURS

Te uwer informatie volgt hierna een overzicht van de schrijvers c.q. schrijfster met een korte aanduiding van de inhoud van hun bijdrage.

1. Viktor Schipper en Frank van Vree.

De modernisering van een traditionele Hollandse stad

Dit inleidende artikel schetst geen architectonische of stedebouwkundige fenomenen, maar geeft het sociaal-economische, politieke en sociaal-culturele klimaat van die dagen aan, waarin ook architectuur en stedebouw op moderne leest geschoeid werden.

2. Rob Docter.

De stadsontwikkeling van Delft in de jaren twintig

Deze titel spreekt voor zich. De keuze voor een beschrijving van deze periode in de Delftse stadsontwikkeling blijkt gelegen in de constatering, dat stedebouw en volkshuisvesting, gebaseerd op de Woningwet van 1901, in Delft slechts aarzelend op gang komt. De jaren twintig zijn daarvoor doorslaggevend. Pikant is, dat het dempen van grachten en het probleem der erbarmelijke woonomstandigheden toen centraal stonden.

3. Rein Geurtsen.

Kabouter Puntmuts in Delfland

Geurtsen start bij zijn terugblik vanuit de jaren twintig, maar trekt de lijn door naar de ontwikkeling van het volgende decennium. Als gedreven pleitbezorger voor het bewust ontwerpen aan en zorgvuldig omgaan met de vorm van de stad beschrijft de auteur hoe Delft daar in de jaren dertig mee in de weer was. Die beschrijving spitst zich tenslotte toe op het ontstaan van en de vormgeving van het trambrug-tracé.

4. Franziska Bollerey.

Ein prosperierendes Unternehmen und ein mustergültiges Fabrikisdorf oder Agnetapark: A community of concord, being a brief sketch of a Dutch utopia

Een artikel in het Duits. Bollerey leidt de lezer uitvoerig binnen in de sociaal-economische en sociaal-psychologische ontwikkelingen, die aan het eind van de negentiende eeuw de verhouding tussen werkgevers en werknemers bepalen. In die kontekst, die zich internationaal laat vertalen, krijgen tenslotte het Agnetapark als huisvestingsproject en de materiële en geestelijke vader ervan, J.C. van Marken, een heel bijzondere belichting.

5. Bart Verbrugge.

Onveranderlijkheden en dynamiek in een historische stad

Uit dit artikel blijkt hoe Delft een heel eigen plaats heeft ingenomen temidden van kunst- en architectuurstromingen in de beschouwde periode. Verbrugge gaat in op de strijd tussen behoud en vooruitgang en wijst en passant op vele voorbeelden van gevelarchitectuur en gevelornamentiek, die interessante uitkomsten van die strijd laten zien.

6. Nic. Tummers.

Een huis van Klijnen en het licht van Delft

Tummers heeft als architectuurcriticus een heel eigen benadering van architectuurfenomenen zoals het huis van Klijnen, beter bekend als het hotel aan de Julianalaan. Het is een heel poëtische beschouwing geworden, die het huis tot een bijzonder, alleszins behoudenswaard kleinood bestempelt.

7. Paul Rosenberg

Delftse kerkbouw van 1850 tot 1940

Uit dit artikel blijkt, dat kerkbouw in de beschouwde periode een belangrijke bouwactiviteit is geweest. Het is boeiend te lezen in welke kontekst die voor het stadsbeeld zo bepalende bouwwerken tot stand zijn gekomen, ook al zijn sommige intussen alweer verdwenen.

8. George Nieuwmeijer en Harry Bemelmans.

Fabrieksbouw in Nederland en de Delftse voorbeelden daarvan

De industriële revolutie is de sleutel geweest, die ook voor Delft een nieuw tijdperk opende. Industriële archeologen ijveren al geruime tijd voor het behoud van roerende en onroerende objecten, waaraan de geschiedenis van die ontwikkeling blijvend kan worden afgelezen. Beide auteurs helpen ons herinneren.

NIEUWE LEDEN

Als lid van ons genootschap hebben zich aangemeld:

dhr. P. Garlich en		
mevr. P. Garlich-Zuiderveld	Prof. Evertslaan 108 a	2628 XX Delft.
dhr. C.A. van den Broek	Schapenpad 12	2623 XL Delft.
mevr. R. de Groot-Bos	Zuideindseweg 39	2645 BE Delfgauw.
dhr. W. Beekmans	Van Almondestraat 188	2614 GC Delft.
mevr. B. Overgaag	Van Almondestraat 178	2614 GC Delft.
dhr. H.J. Schüller	Gasthuislaan 214	2611 RC Delft.
mevr. G.B. de Haan-Fladderak	Oostsingel 197	2612 HL Delft.
mevr. J.G. Egmond	Hermelijnsstraat 19	2623 EA Delft.
mevr. J. Richaers-Adelmeijer	Churchilllaan 72	2625 GW Delft.
mevr. M. van Brummelen	Gasthuislaan 242	2611 RE Delft.
prof. dr. J. Arbocz en		
mevr. M. Arbocz-Kilian	Julianalaan 145	2628 BG Delft.

MOLEN DE ROOS DRAAIT WEER

De restauratie van de molen De Roos aan de Phoenixstraat is voltooid. Op vrijdag 28 september is de molen officieel geopend door prins Claus, beschermheer van de vereniging De Hollandse Molen.

Voorafgaande aan de officiële opening kwamen in de Oude Kerk genodigden en andere belangstellenden bijeen. Een aantal sprekers belichtte de restauratie en wat daarmee samenhangt. Dr. Ir. R. van de Waal, voorzitter van de vereniging De Hollandse Molen, ging in op de historie van deze stellingkorenmolen. De molen werd in 1679 gebouwd en is dus 311 jaar oud. De vereniging werd in 1926 eigenaar en wist De Roos van een dreigende ondergang te redden. Ondanks verschillende restauraties ging de toestand toch achteruit. Bovendien kwam de molen door grond- en bouwwerkzaamheden in de omgeving gevaarlijk scheef te staan. In 1984 werden de wieken van de molen gehaald. Een ingrijpende restauratie was noodzakelijk.

Dr. M.A. Verschuyf, voorzitter van de Stichting Molen de Roos, ging nader in op het bijeenbrengen van de benodigde gelden. De Stichting werd in 1986 opgericht om gelden in te zamelen voor de restauratie. Samen met de vereniging werd het benodigde bedrag bijeengebracht. Helaas lukte het tot nu toe niet ook een kapitaal bijeen te brengen waaruit in de toekomst het onderhoud kan worden gefinancierd.

Namens de hoofdsponsor (Kon. Gist-Brocades) offereerde ir. H.C. Scheffer, voorzitter van de raad van bestuur, het eerste exemplaar van een fraai boekje over de restauratie van De Roos aan prins Claus. In dit boekje is, aan de hand van een groot aantal kleurenfoto's de restauratie vastgelegd.

Tenslotte ging de heer A.J. de Koning, architect BNA, onder wiens directie de restauratie stond, nader in op de technische aspecten van het herstel. Het rechtzetten van de molen gebeurde op unieke wijze. De molen werd halverwege doorgezaagd en daarboven rechtgezet.

Vervolgens begaf men zich naar de molen waar de Prins de officiële opening verrichtte door het lichten van de vang. Hij werd daarbij geassisteerd door de jongste donateur van de actie "Geef De Roos zijn wieken terug", de 12-jarige Meta Pekelharing.

Na het vertrek van de Prins was de molen voor iedereen te bezichtigen. Ter afsluiting ontving het college van B & W de genodigden onder wie bestuursleden van Delfia Batavorum op het stadhuis ter viering van de heuglijke gebeurtenis.

TERUGBLIK

Puttend uit een omvangrijke collectie dia's en op basis van een breedvoerig onderzoek en historische speurtochten schreef onze stadgenoot 'drs.' - tegenwoordig 'dr.' - Peter van der Krogt in 1985 een onderhoudend informatief boek van ruim tweehonderd pagina's over Delftse straatnamen in verleden en heden. Dat het boek in een behoefte (en een leemte!) voorzag bleek wel uit de belangstelling die er voor deze prettig leesbare en rijk-geïllustreerde "straten-encyclopedie" bleek te bestaan. Het werk is inmiddels uitverkocht.

Dat er nog altijd veel valt te vertellen over de geschiedenis van Delftse straatnamen bleek wel tijdens de bijeenkomst die op 19 september in de Kapellezaal werd gehouden. Van der Krogt hield daar een breedvoerige beschouwing, die was opgebouwd rondom een tachtigtal dia's, vervaardigd door René van der Krogt. In het kader van deze korte terugblik is het uiteraard niet mogelijk ook maar bij benadering een overzicht te geven van de Delftse straatnamen uit verleden en heden. Voor de meest recente naamgeving kan nog worden verwezen naar de artikeltjes, die Van der Krogt, als lid van de plaatselijke straatnamencommissie, dit jaar in het convocaat van het genootschap publiceerde.

LICHT OP DELFT

Het Delftse Actieplan Toerisme - een samenwerkingsverband van de gemeente Delft, de VVV en de Kamer van Koophandel - koestert plannen om enkele Delftse monumenten gedurende de wintermaanden in het schijnwerperslicht te plaatsen. Het gaat hier om de torens van de Nieuwe en Oude Kerk, alsmede het stadhuis en een twaalfstal bruggen in de binnenstad rondom de Markt. Om middernacht zullen de lampen worden gedoofd. Voorts wordt door de commissie een plan bekeken om een sierverlichting aan te brengen aan winkelpanden in de binnenstad. Een en ander heeft tot doel het toerisme en de belangstelling voor de binnenstad te bevorderen. In enkele andere steden heeft met daarmee goede ervaringen.

DELFT KRIJGT MEDISCH MUSEUM

Het historisch fraaie pand aan de Koornmarkt 64-66 krijgt een nieuwe bestemming. De stichting Kruiswerk die tot nu toe daar haar domein had is verhuisd naar een kantorencomplex bij het winkelcentrum In de Hoven. In de nu vrijkomende ruimte zal een medisch museum worden ondergebracht en ingericht. Er komt een permanente expositie van oude medische en farmaceutische instrumenten. Ook zullen er thema-tentoonstellingen kunnen worden ingericht.

Een jaar geleden ongeveer werd de stichting Medisch Farmaceutisch Museum "De Griffioen" opgericht. De naam ontleent het nieuwe museum aan die van de voormalige geneesheer-directeur van het Reinier de Graaf Gasthuis B.K.P. Griffioen, sedert jaar en dag een enthousiaste verzamelaar van medische apparatuur. Doelstelling van de heer Griffioen, "vader" van de museumgedachte, is het behoeden van het medisch erfgoed voor de ondergang en het in beeld brengen van de ontwikkeling door de eeuwen heen van medische en farmaceutische wetenschap en toepassing. Dat houdt tevens in dat de stichting "De Griffioen" verantwoordelijk is voor het onderhoud van het museum, alsmede het conserveren en restaureren van instrumenten. De heer Griffioen heeft zijn collectie al in verscheidene plaatsen tentoongesteld. Daartoe behoren ook de vele apothekersattributen, die zijn zuster mevrouw M.C.M. Griffioen in de loop der jaren heeft verzameld.

De stichting doet een oproep tot de bevolking van Delft om werk en doelstelling van het museum te steunen met een donatie. Die bedraagt minimaal dertig gulden per jaar. Men kan zijn bijdrage overmaken naar de stichting op het gironummer van de Ned. Middenstandsbank Delft nr. 40.000, rekening nummer bij deze bank nr. 65.93.40.720. Het correspondentie-adres van de Stichting Medisch Farmaceutisch Museum "De Griffioen" is Meermanstraat 158, 2614 AM Delft, tel. 134888.

TIJDSCRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

13e jaargang

nummer 8

december 1990

Prent uit de tweede helft van de 16e eeuw, voorstellende het visioen van broeder Symon en de pelzenmakersleerling Jan Kol (Hist. Top. Atlas G.A. Delft).

LEZING OP 22 JANUARI

De viering van het elfde lustrum van Delfia Batavorum is, om in termen van ons genootschap te spreken, nu historie geworden. De vereniging heeft met deze herdenking, blijkens de reacties, een goede beurt gemaakt zowel met het symposium als met het lustrumboek "Delft wordt modern". De aandacht gaat nu weer uit naar de activiteiten van de komende maanden.

Op **dinsdag 22 januari a.s.** spreekt drs G. Verhoeven over

Mirakelen in middeleeuws Delft

De bijeenkomst vindt plaats in de kappelzaal van het **Reinier de Graaf Gasthuis**, aanvang 20.00 uur (Gebouw H).

Het bestuur van Delfia Batavorum wenst de leden een in alle opzichten voorspoedig 1991 toe !

JAARBOEK BEGIN 1992

Op de ledenvergadering in maart j.l. heeft de heer G.G. Kunz aangekondigd eind 1990 het redacteurschap van het tijdschrift van het Genootschap te willen neerleggen. Met spijt, maar met grote waardering voor de meer dan voortreffelijke wijze waarop de heer Kunz deze taak voor ons heeft vervuld, heeft het bestuur dit "ontslag" natuurlijk aanvaard.

Overleg tussen het bestuur en de Publikatiecommissie leidde tot de conclusie, dat het vinden van een opvolger voor de heer Kunz voor het redacteurschap, praktisch onmogelijk is.

Ander convocaat

Besloten is daarom het convocaat te vereenvoudigen tot een mededelingenblad (gedrukt, en met dezelfde verschijningsfrequentie als nu het geval is) in combinatie met de uitgave van een jaarboek, dat aan alle leden wordt toegezonden. Dit laatste is al een oude wens van de Publikatiecommissie, waaraan om financiële redenen nooit uitvoering kon worden gegeven.

Door de vereenvoudiging van het convocaat wordt nu de financiële ruimte verkregen om een jaarboek te kunnen uitgeven. Het is de bedoeling het eerste jaarboek vroeg in 1992 te laten verschijnen.

Het bestuur en de Publikatiecommissie zijn er van overtuigd, dat het pakket dat de leden geboden blijft weliswaar verandert van samenstelling, maar als totaal niet slechter wordt.

M. Tienstra, voorzitter

VACATURE IN BESTUUR

In het bestuur ontstaat binnenkort een vacature, waarvoor nog geen geschikte kandidaat is gevonden.

De taak van het nieuwe bestuurslid zal omvatten:

- samenstelling convocaat;
- ledenwerving;
- notuleren van bestuursvergaderingen en bewaking van de uitvoering van afspraken.

Voor het tweede punt is enige creativiteit vereist, voor de andere punten is het goed om over administratieve vaardigheden of ondersteuning te beschikken (tekstverwerking, reproductiefaciliteiten).

Wanneer een lid (het bestuur streeft verjonging na!) voor deze functie belangstelling heeft, of een kandidaat weet, hoor ik dat graag.

M. Tienstra, voorzitter
tel. 015 - 14 12 93

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

dhr. P.H. Tetteroo	Willem van Aelststraat 17	2612 HR Delft
dhr. J.H. ten Hacken	dr. Schaepmanstraat 99	2612 PL Delft
dhr. en mevr.		
ir. G.E. Standhardt	Rotterdamseweg 140	2628 AP Delft
mevr. M. Koppenaal	Aaraustraat 19	2612 BP Delft
mevr. M. Bartels	Oosterstraat 46	2611 TW Delft
dhr. J. Meeuwis	Schiedamsedijk 192	3011 EP Rotterdam
dhr. en mevr. J. Baan	Koetlaan 60	2625 KT Delft
dhr. en mevr.		
mr. L.M. Holdert	Nieuwe Plantage 89	2611 XM Delft

THEMA: MIRAKELLEN IN MIDDELEEUWS DELFT

Volgens enkele handschriften en oude drukwerken was Delft in de middeleeuwen een belangrijke bedevaartplaats. Zo zijn er meer dan driehonderd verhalen bekend van wonderen, die tussen 1327 en 1520 zouden zijn verricht door toedoen van beelden en relieken die zich in Delft bevonden. In de Oude Kerk was de cultus gelokaliseerd van Maria van Jesse, van het Heilig Kruis en van Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Smarten. In de Nieuwe Kerk werd Maria ter Nood Gods vereerd.

In de lezing die drs. G. Verhoeven op **dinsdag 22 januari 1991** zal houden, wordt eerst iets verteld over de kerkelijke situatie in Delft gedurende deze periode.

De kerken en kloosters, de geestelijken en de gelovigen zullen in het kort de revue passeren.

Daarna zal worden behandeld hoe Delft uitgroeide tot een bedevaartplaats.

Drs. Gerrit Verhoeven is woonachtig te Amsterdam. Hij studeerde geschiedenis aan de Vrije Universiteit in de hoofdstad en werkte na zijn doctoraal examen in 1984 vier jaar als wetenschappelijk assistent bij de Vakgroep Middeleeuwen aan dezelfde instelling. Sinds 1988 is hij werkzaam bij het Gemeente-archief van Amsterdam. Hij hoopt binnenkort te promoveren op een dissertatie, getiteld "Devotie en negotie. Delft als bedevaartplaats in de late middeleeuwen". Verhoeven publiceerde over diverse onderwerpen uit de religieuze geschiedenis van middeleeuws Nederland, zoals het mirakelboek van Dordrecht, de kerkpatrocinia (patroonsfeesten) en de roemruchte gauthuisloterij in Delft.

LEZING 14 FEBRUARI

Op **donderdag 14 februari** zal dr. ir. N.P.H.J. Roorda van Eysinga een causerie met diavertoning houden over "De geboorte van het Hoogheemraadschap van Delfland, archeologie zonder dragline of schep". Plaats van samenkomst Cultureel Centrum "Abtswoude", Aart van der Leeuwlaan 332, Delft. Aanvang 20.00 uur.

AGENDA

- 22 jan. 1991 (dl)** : Lezing door drs. G. Verhoeven: "Mirakelen in middeleeuws Delft". Kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (Hippolytus-gebouw); aanvang 20.00 uur.
- 14 febr. 1991 (do)** : Lezing met dia's door dr.ir. N.P.H.J. Roorda van Eysinga: "De geboorte van het Hoogheemraadschap van Delfland, archeologie zonder dragline of schep". Cultureel Centrum Abts-
woude, Aart van der Leeuwlaan 332. Aanvang 20.00 uur.

OM HET BEHOUD VAN BOUWKUNST 1850 - 1940

"Delftse architectuur en stedenbouw in de periode van 1850 tot 1940". Dat was het motto van de activiteiten die Delfia Batavorum aan de dag legde ter viering van het elfde lustrum. De organisatoren hadden de presentatie van deze herdenking afgestemd op een drieluik: een symposium te houden op zaterdag 17 november in de aula der Technische Universiteit, een bescheiden tentoonstelling in het nieuwe kantoor van de Dienst Stadsontwikkeling aan de Barbarasteeg en de publikatie van een boekwerk met negen artikelen over architectuur en stedenbouw in die honderd jaar. Dit alles onder de sprekende titel: "Delft wordt modern".

In de convocaten van september en oktober publiceerde de architect en stedenbouwkundige ir. K.J.H.W. Deen een en ander over achtergronden en doelstellingen van deze conserverende en inventariserende activiteiten. Hij deed dit in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Monumentencommissie in Delft en van bestuurslid van Delfia Batavorum, met name voor wat betreft de commissie Behoud Stadsschoon.

Enige jaren geleden waren rijks- en provinciale overheden al druk bezig met het Monumenten Inventarisatie Project (M.I.P.). Dit project is bedoeld om een overzicht te krijgen van de aard en toestand van bouwwerken uit de periode van medio de vorige eeuw tot 1940. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg beoogt hiermede een inzicht te krijgen in de hoedanigheid van de monumenten die in deze honderd jaar tot stand kwamen.

In de inleiding op het symposium, dat werd opgezet en geleid door ir. Deen - die aan de samenstelling veel zorg had besteed - werd daaromtrent de nodige informatie verstrekt.

Het symposium omvatte drie voordrachten van hoogleraren en docenten in de architectuur en stedenbouwkunde. Hun inleidingen, uiteraard wetenschappelijk opgezet, waren ook voor de belangstellende leek begrijpelijk en verhelderend. Zij droegen het karakter van een geïllustreerd betoog. Want de hoofdschotel van hun presentatie werd gevormd door uitgebreide series dia's, gemarkeerd door een verbindende tekst.

Prof. dr. ir. F.W. van Voorden, hoogleraar restauratie aan de T.U. sprak over "Schaalvergroting en detaillering: monumentenzorg tussen 1850 en 1940", waarbij hij een beeld schetste van de stedenbouwkundige ontwikkeling in Delft in deze periode.

Ir. G.G. Nieuwmeijer, docent in de geschiedenis van de bouwtechniek aan de T.U. behandelde het onderwerp "Bouwen en construeren tussen 1850 en 1940". De derde spreker was ir. R.Th.J. Geurtsen, hoofd-stedenbouwkundige te Maastricht, die een inleiding hield over "Delft en de esthetische ruimte-stadsontwikkeling in de jaren '20 en '30".

De forumdiscussie die aan het einde van deze drie inleidingen op het programma stond moest door tijdgebrek komen te vervallen. Maar na afloop van het symposium werden de sprekers in de foyer door verscheidene bezoekers voor een korte gedachtenwisseling aangeklampt!

Eerste exemplaar

Met de presentatie en uitreiking van het lustrum-boekwerk "Delft wordt modern" werd de bijeenkomst in de aula besloten. Het eerste exemplaar van deze bijzonder geslaagde uitgave werd aan burgemeester mr. H.V. van Walsum uitgereikt door de voorzitter van de Publikatiecommissie dr. H.L. Houtzager. Deze zei in zijn korte toespraak dat het boek een voortreffelijk beeld geeft - letterlijk en figuurlijk - van wat in de onderhavige periode op architectonisch en stedenbouwkundig gebied tot stand is gebracht. Dat is primair te danken aan de auteurs van deze bundel met zoveel verscheidenheid aan interessante onderwerpen.

Met meer dan honderd foto's en tekeningen wordt aan deze artikelen een interessant visueel aspect toegevoegd. De uitgave, zo zei de heer Houtzager, zou niet mogelijk zijn geweest zonder de financiële steun van velen. Dat zijn de gemeente Delft, de vereniging zelf uiteraard, en de sponsors, die zich met donaties en advertenties niet onbetuigd hebben gelaten.

Bijzonder verdienstelijk hebben zich daarbij gemaakt de heer H.W. van Leeuwen als eindredacteur en M. van Noort, die de sponsors met zoveel succes wist te benaderen.

Drukkerij W.D. Meinema stond voor de niet geringe taak in korte tijd het boek technisch samen te stellen. Het bedrijf is daarin uitnemend geslaagd; Delfia Batavorum legt er alle eer mee in. De uitgave is een aanwinst in de serie publikaties in boekvorm die de vereniging de laatste jaren tot stand bracht.

Het symposium werd afgesloten door ir. Deen, die terloops een pleidooi hield voor de plaatsing op de monumentenlijst, landelijk of plaatselijk, van het unieke "fabriekscomplex" van de T.U. aan de Nieuwelaan.

Nadat voorzitter Tienstra diverse medewerkers had bedacht met een "vloeibare" attentie vonden de bezoekers (tegen de tweehonderd) in de foyer nog gelegenheid een uurtje gezellig bijeen te zijn. Diverse drankjes en een veelheid van hapjes veraangenaamden dit samenzijn, waartoe ook in niet geringe mate werd bijgedragen door het Siperkow-ensemble, dat als "Delfts huisorkest" bij tal van gelegenheden en dus ook hier zijn reputatie hoog hield.

Expositie

De reizende tentoonstelling "Stedebouw in vogelvlucht" van de Rijksdienst voor Monumentenzorg in het kantoor van de dienst Stadsontwikkeling, was de dag tevoren geopend door burgemeester Van Walsum. De handeling bestond uit het vastdraaien van een lamp in een fitting boven de panelen van de expositie. Deze presentatie duurde slechts tot 14 december.

EEN UNIEK LUSTRUMBOEK

Met de presentatie van het lustrumboek "Delft wordt modern" heeft Delfia Batavorum een publicitaire daad gesteld, die zonder twijfel verder reikt dan de stadsgrenzen van Delft. Want hoewel, uiteraard, de gevarieerde en boeiende inhoud geheel is afgestemd op de situatie en ontwikkeling van de Delftse stedebouw en architectuur in de periode van 1850 tot 1940, kan de keuze van onderwerpen model staan voor andere gemeenten die in deze zelfde omstandigheid verkeren. Delft vervult met deze unieke uitgave een duidelijke voorttrekkersrol.

In het oktoberconvocaat heeft ir. K.J.H.W. Deen een opsomming gegeven van de onderwerpen die de auteurs in hun bijdragen hebben beschreven en geanalyseerd. Van méér dan een aanduiding kon in dit bestek toen geen sprake zijn. Beschreven wordt nu onder meer hoe Delft zich in een eeuw ontwikkelde en moderniseerde; hoe de stad zich ontplooidde in de jaren '20; hoe het tramtracé over de Reineveldbrug tot stand kwam en hoe Delft de pas markeerde op het gebied van kerk- en fabrieksbouw.

De artikelen zijn vlot geschreven, waardoor ze ook voor de belangstellende leek boeiend en onderhoudend zijn. In één woord: een voortreffelijk prettig leesbaar boek, dat in geen "Delftse boekenkast" zou mogen ontbreken.

Aan de technische verzorging van deze uitgave - vormgeving en druk - heeft de firma W.D. Meinema minutieuze zorg besteed.

G.G. Kunz

AFHALEN LUSTRUM BOEK

In de recente convocaten is medegedeeld, dat degenen die tijdig intekenden op het lustrumboek "Delft wordt modern", hun exemplaar zouden kunnen afhalen tijdens het symposium dat op 17 november in de aula van de T.U. werd gehouden. Niet allen evenwel waren daartoe kennelijk in de gelegenheid. Zij kunnen hun exemplaar alsnog verkrijgen aan de balie van het Gemeente-Archief, Oude Delft 169, van dinsdag tot en met vrijdag (9.00 - 16.00 uur). Ook degenen - leden en niet-leden - die niet intekenden kunnen een exemplaar (of meerdere exemplaren) verkrijgen bij de Archiefdienst, uiteraard zolang de voorraad strekt! Voor hen bedraagt de prijs 30 gulden.

PLATTEGROND VAN DELFT VAN JACOB VAN DEVENTER.

Deze plattegrond, die velen al bij voorintekening besteld hebben, is **nà 18 december a.s.** af te halen c.q. te koop bij het Gemeente Archief, Oude Delft 169 in Delft. Voor degenen die niet tevoren ingetekend hebben is de prijs *f* 15,00.

Ter herinnering: De kaart wordt naar een ektachrome van het origineel in de atlas in Biblioteca Nacional te Madrid op ware grootte en in kleur afgebeeld. De uitgave - verkrijgbaar in kartonnen koker - zal worden voorzien van een algemene inleiding over de kaarten van Jacob van Deventer door prof.dr.ir. J.C. Visser en een nauwgezette beschrijving van wat er op de kaart te zien is door ir. J.G. Wegner.

DIVERSE EXPOSITIES

- * Tot en met 13 januari zal in de bovenzalen, Cosa en de tapijtenzaal van museum Het Prinsenhof, onder de titel "Keramiek '90" een tentoonstelling worden gehouden van Nederlandse keramiek. In samenwerking met Galerie De Fiets, Terra en Vromans wordt werk van twintig Nederlandse keramisten geëxposeerd.
- * De Oud-Katholieke kerk aan het Bagijnhof zal ingrijpend worden gerestaureerd. Gedurende enige maanden zal de kerk dan ook gesloten zijn. Het waardevolle kerkelijke bezit, bestaande uit zilveren attributen, liturgische gewaden en schilderijen zal tot en met 15 februari in Het Prinsenhof tentoongesteld zijn.
- * Van 12 januari tot en met 14 april zal onder de titel "Meerminnen en meermannen" in museum Huis Lambert van Meerten een tentoonstelling worden gehouden van afbeeldingen van zeewezens op tegels uit de zeventiende en achttiende eeuw.
- * Eveneens in Lambert van Meerten zal van 27 april tot en met 16 juni een tentoonstelling zijn ingericht van gemberpotten. Zij geeft een overzicht van dit oeroude Oostaziatische verpakkingsmiddel en de Europese navolging hiervan in de periode van 1800 tot 1900.

N.B. De Delftse gemeentemusea zijn op zon- en feestdagen geopend van 13.00 tot 17.00 uur, van dinsdag tot en met zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur. Tijdens de feestdagen en Oud en Nieuw is het museum alleen op Tweede Kerstdag (van 13.00 tot 17.00 uur) geopend; derhalve gesloten op 24, 25 en 31 december 1990 en op 1 januari 1991.

WIE WEET WAT?

De vereniging Het Nederlandse kooikerhondje viert haar 25-jarig bestaan met een jubileumbundel. Gezocht wordt een gastschrijver over het onderwerp "Willem van Oranje en zijn hondje". Nadere inlichtingen bij de secretaris van Delfia Batavorum, tel. 015 - 56 29 93.

Mevr. E. Tveit-Neeleman, Fred. van Eedenstraat 29, 2273 SJ Voorburg, vraagt of iemand zich bezig houdt met de stamboom van de familie Neeleman. Zij zou dan gaarne met hem of haar in contact komen.

G.G. KUNZ LEGT DE PEN NEER

Vanaf het eerste moment dat de Publikatiecommissie van het Genootschap zijn werk begon, thans dertien jaar geleden, heeft het erelid van ons Genootschap G.G. Kunz hiervan deel uitgemaakt.

Niet alleen heeft de commissie al die jaren van zijn kennis op het gebied van de journalistiek gebruik mogen maken bij de voorbereidingen van de verschillende serie-uitgaven van het Genootschap, maar tevens had hij de eindredactie van het convocaat/tijdschrift.

Met een bewonderenswaardige inzet en energie heeft Kunz zich ingezet voor dit onderdeel van de activiteiten van het Genootschap. De verslaggeving van de verschillende voordrachten, die in de loop der jaren voor de leden werden gehouden, talrijke artikelen en niet te vergeten de boekrecensies en excursieverslagen kregen door zijn toewijding en arbeid een plaats in het tijdschrift.

Hoewel de Publikatiecommissie vanzelfsprekend de wens van de heer Kunz heeft geaccepteerd thans met zijn werkzaamheden te willen stoppen, laten wij hem slechts node gaan.

De Publikatiecommissie is de heer Kunz veel dank verschuldigd voor het vele werk dat hij de afgelopen jaren in de commissie heeft gedaan. Zijn bezonken oordeel en zijn kennis en ervaring op het gebied van publiciteit in de ruimste zin des woords zullen wij missen.

De gastvrijheid van hem en zijn vrouw tijdens de commissievergaderingen waren spreekwoordelijk.

Wij wensen hem nog vele gezonde en gelukkige jaren toe als 'rustend lid' van de Publikatiecommissie van het Genootschap Delfia Batavorum.

Dr. H.L. Houtzager
Voorzitter Publikatiecommissie

TEN AFSCHEID

Welnu beste mensen: het is zover! Eind van dit jaar beëindig ik mijn medewerking aan de Publikatiecommissie en dus ook aan het maandelijks convocaat. Dertien jaar heb ik het verenigingsblad mogen verzorgen. In die periode was ik ook twaalf jaar bestuurslid van het genootschap, waarvan zes als voorzitter.

Met veel plezier heb ik in die jaren deel genomen aan de activiteiten van het genootschap. Daarbij heb ik steeds de volle steun en medewerking van mijn vrouw ondervonden. Ik hoop dat Delfia Batavorum een belangrijke plaats in het culturele leven van onze stad zal blijven innemen. Een flinke groei van het ledental zal daartoe een sterke stimulans zijn.

Ik dank iedereen die het betreft voor de prettige en vriendschappelijke samen- en medewerking in de loop der jaren. Vanaf de zijlijn zullen wij de verrichtingen van Delfia Batavorum met veel belangstelling blijven volgen!

G.G. Kunz

TIJDSCHRIFT VAN HET

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester: Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 1

januari/februari 1991

NIEUWE OPZET VAN ONS BLAD

Voor u ligt het eerste nummer van de nieuwe jaargang.

Zoals reeds in het decembernummer is gemeld wordt ons tijdschrift vereenvoudigd tot een mededelingenblad, dat uiteraard kleiner van omvang maar in dezelfde frequentie als tot dusver blijft verschijnen.

Daarentegen wordt nu voortaan een JAARBOEK uitgegeven, voor het eerst in 1992.

Wij hopen dat ons tijdschrift, ook in de nieuwe opzet, op uw warme belangstelling mag blijven rekenen.

Bestuur en Publicatiecommissie

JAARVERGADERING

Het bestuur nodigt hierbij de leden uit voor de Algemene Ledenvergadering op donderdag 12 maart 1991 om 20.00 uur in de Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1.

Aan de orde komen o.a. (jaar)verslagen, begroting en verkiezing nieuwe bestuursleden. De agenda wordt in het volgende nummer gepubliceerd.

Het verslag van de vorige jaarvergadering vindt u elders in dit nummer.

Aansluitend is er een lezing met dia's door de heer B.K.P. Griffioen, voormalig geneesheer-directeur van Bethel, over de geschiedenis van de medische farmacie.

THEMA LEZING HOOGHEEMRAADSCHAP

Met de door Cruquius getekende kaart van Delfland verwierf het Hoogheemraadschap in 1711 zich niet alleen een kostbaar, maar vooral kostelijk bezit. Nu nog steeds blijkt die kaart een schatkamer voor velerlei onderzoek. Door zijn langdurige ervaring met het nederlandse landschap toe te passen op de kaart van Cru-

quius, is de landschapsarchitect Ir. Roorda van Eysinga er in geslaagd om Cruquius aan het spreken te krijgen over de vorming van dit gebied. Dat blijkt dan tevens de 'geboorte van het Hoogheemraadschap van Delfland' te zijn.

Het is een stukje archeologisch onderzoek geworden, zonder ook maar iets van het echte bodemarchief aan te raken en te beschadigen.

'De geboorte van het Hoogheemraadschap van Delfland' is ook de titel van zijn voordracht. Als ondertitel zou kunnen gelden 'archeologie zonder dragline of schep'.

Dr. Ir. N.P.H.J. Roorda van Eysinga begon zijn studie van het landschap in 1940 aan de Landbouwwetenschappelijke Universiteit van Wageningen. In 1948 vestigde hij zich in Delft. Daar was hij verbonden aan het adviesbureau OD 205 dat zich in heel het land, en daar buiten, met stedenbouw en landschap bezig houdt. In 1988 promoveerde Ir. Roorda met zijn historisch-geografische studie over Delfland tot Doctor in de Landbouwwetenschappen.

AGENDA

- 14 febr.1991 (do)** : Lezing met dia's door dr. ir. N.P.H.J. Roorda van Eysinga:
 "De geboorte van het Hoogheemraadschap Delfland;
 archeologie zonder dragline of schep.
*Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan
 332. Aanvang 20.00 uur.*
- 12 mrt 1991 (di)** : Jaarvergadering, aansluitend lezing met dia's door de heer
 B.K.P. Griffioen, voormalig geneesheer-directeur van
 Bethel over de geschiedenis van de medische farmacie.
Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1. Aanvang 20.00 uur.
- 17 apr. 1991 (wo)**: Lezing over Noord-Nederlandse Miniaturen in middel-
 eeuwse handschriften, door mevrouw drs. W.C.M.
 Wüstefeld.
*Plaats: Kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis
 (gebouw Hippolytus) Reinier de Graafweg 9. Aanvang
 20.00 uur.*

BIBLIOTHEEK

Het lenen en terugbrengen van boeken kan op elke lezingavond geschieden. Tevens kan dan ook de catalogus worden geraadpleegd. Daarnaast is er elke derde dinsdag van de maand gelegenheid tot uitleen en inleveren in de Openbare Bibliotheek aan de Kruisstraat 71, van 19.00 tot 20.00 uur. In verband met reorganisatie bij de Openbare Bibliotheek dient u enig ongerief voor lief te nemen. De eerstvolgende uitleenavonden zijn: 19 februari, 19 maart, 16 april en 28 mei 1991. (22 januari is er geen uitleen in de bibliotheek i.v.m. een lezing op die datum).

AFHALEN PUBLIKATIES

De plattegrond van Delft van Jacob van Deventer is nu verschenen. Degenen die hierop ingetekend hebben wordt verzocht deze af te halen op het Gemeente-Archief, Oude Delft 169.

Ook de intekenaren op het lustrumboek "Delft wordt modern" gelieve dit af te halen op het Gemeente-Archief, voorzover zij dit nog niet gedaan hebben.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

dhr. M. Steenweg	Multatuliweg 23	2624 CD Delft
dhr. N. Steenweg	Spoorsingel 42	2613 BG Delft
dhr.ir. F.N. Vroom	Buitenwatersloot 110	2613 SV Delft
mevr. I. Temming	Guido Gezellelaan 36	2624 KW Delft
mevr. K. Mulder-Koster	Adelaarsingel 7	2623 JA Delft
mevr. T.Th. Fleur	Debussystraat 188	2625 BH Delft
dhr. H.J.G.M. Rieff	Spoorsingel 80	2613 BB Delft
dhr. A.J.G. Steen en mevr. W.M. Steen-Leenderse	Lausbergstraat 31	2628 LA Delft

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

van het Genootschap Delfia Batavorum, gehouden op 14 maart 1990
in de Immanuelkerk

1. Opening

De voorzitter heet de aanwezigen voor de eerste maal welkom in de voorjaarsvergadering. Na de statutenwijziging loopt het verenigingsjaar van 1 januari tot 31 december.

2. Notulen

De notulen van de algemene ledenvergadering van 1988 (opgenomen in het convocaat) worden, na correctie van punt 9, goedgekeurd.

3. Jaarverslagen

De verslagen van de secretaris, bibliothecaris, publicatiecommissie en van de commissie Behoud Stadsschoon zijn opgenomen in het convocaat. De voorzitter dankt de opstellers. Naar aanleiding van deze verslagen worden er vragen gesteld door leden over akties die Delfia Batavorum zou kunnen ondernemen t.a.v. de plannen voor een Stadstheater, voor behoud Molen de Roos, wanneer een nieuw treintracé wordt aangelegd en de bestemming van leegstaande TU-gebouwen. De voorzitter belooft deze punten kritisch te zullen blijven volgen.

4. Verslag penningmeester en kascommissie

De penningmeester geeft als toelichting op het voordelig saldo het feit dat in het afgelopen jaar geen boek is uitgegeven. Voor volgende jaren kan hieruit dus niet geconcludeerd worden dat met een lager bedrag op de begroting kan worden volstaan. Vragen over uitgavenposten weet de penningmeester tot tevredenheid te beantwoorden.

T.a.v. het vermogen van de vereniging antwoordt de voorzitter desgevraagd dat het beleid is, ongeveer een bedrag gelijk aan één jaar contributie-inkomsten aan te houden.

De heer Vos deelt namens de kascommissie mee dat de stukken in orde zijn bevonden en de balans goed kan worden verantwoord, zodat kan worden voorgesteld de penningmeester te dechargeren.

Dit voorstel neemt de algemene vergadering onder applaus over.

De heer Rijk zal het volgend jaar geen deel meer mogen uitmaken van de kascommissie. De voorzitter dankt hem, evenals de andere leden van deze commissie voor de bewezen diensten. Als nieuw lid wordt in deze commissie benoemd de heer Van Loeff.

De begroting 1990 geeft dankzij haar duidelijkheid nauwelijks aanleiding tot vragen. Slechts de post propaganda levert een vraag op. De voorzitter legt uit dat het in de bedoeling ligt nieuwe folders te ontwerpen en te laten drukken met het oog op ledenwerving. Hierna wordt de begroting zonder bezwaren aangenomen.

(Dit verslag zal wegens plaatsgebrek worden vervolgd in het convo nr. 2).

DRUKWERK

port
betaald
Delft

Mededelingen van het **Genootschap Delfia Batavorum**

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 2

februari/maart 1991

JAARVERGADERING

In aansluiting op de uitnodiging in het vorige nummer roept het Bestuur de leden op tot bijwoning van de Algemene Ledenvergadering (of wel Jaarvergadering) op **dinsdag 12 maart 1991** om 20.00 uur in de Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1. Aansluitend aan de Jaarvergadering is er - na de pauze - een lezing met dia's door de heer B.K.P. Griffioen over het medisch farmaceutisch museum "De Griffioen". Zie voor meer informatie elders in dit nummer. Het belooft een interessante avond te worden.

AGENDA JAARVERGADERING

Deze luidt als volgt:

1. Opening.
2. Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 14 maart 1990.
Het eerste gedeelte van dit verslag is in het vorige nummer opgenomen. Het tweede gedeelte treft u in dit nummer aan.
3. Jaarverslagen van de secretaris, de bibliothecaris, de publicatie-commissie en de commissie behoud stadsschoon. Deze verslagen worden uitgereikt ter vergadering.
4. - Financieel verslag over het jaar 1990. Wordt ter vergadering uitgereikt.
 - Verslag van de kascommissie.
 - Décharge van de penningmeester.
 - Verkiezing van een lid van de kascommissie.
5. Begroting 1991. Wordt ter vergadering uitgereikt.
6. Bestuursverkiezing.
Statutair aftredend zijn de dames E.H. Hueck-van der Plas en P. Timman-Jansen en de heer L.L. van Reijen. Mevrouw Timman stelt zich herkiesbaar. Tussentijds treedt af de heer K.J.H.W. Deen.
Het Bestuur stelt de volgende benoemingen voor:
In de vacature Van Reijen: mevrouw W. van Reijen-Mienis.
In de vacature Hueck-van der Plas: mevrouw W.M. Steen-Leenderse.
In de vacature Deen: de heer J.G. Wegner.
Eventuele tegen-kandidaten kunnen tot drie dagen voor aanvang van de vergadering schriftelijk worden ingediend bij de secretaris, ondertekend door tenminste tien leden.
7. Bestuursvoorstellen.
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

THEMA LEZING "DE WAPENRUSTING VAN DE DOKTER IN HET VERLEDEN"

Het instrumentarium dat in de gezondheidszorg wordt gebruikt is in het algemeen gesproken geen lang leven beschoren. Dit is niet alleen toe te schrijven aan de hoge eisen die aan het medisch handelen worden gesteld, maar ook aan de mogelijkheden die door de technische ontwikkelingen worden geboden.

Zo kan een instrument wel is waar economisch nog niet zijn afgeschreven, maar moet het toch worden vervangen omdat het door een verbeterde versie is achterhaald. Helaas verdwijnt het meestal na verloop van tijd in de afvalbak.

Een kleine groep mensen heeft de stichting medisch farmaceutisch museum "De Griffioen" opgericht, die zich ten doel stelt oude medische en farmaceutische instrumenten te bewaren. In het gebouw van het Kruiswerk, Koornmarkt 64 is thans het museum gevestigd.

Het daar tentoongestelde instrumentarium geeft een goede indruk welke voorwerpen men vroeger in de gezondheidszorg gebruikte.

Aan de hand van een serie dia's zal een indruk worden gegeven van de instrumenten die deel uit maken van het museum.

B.K.P. griffioen, in Delft geboren in 1928, was daar 10 jaar huisarts en vervolgens, tot zijn pensionering in 1988, medisch directeur, eerst van het Bethelziekenhuis en na de fusie met de andere ziekenhuizen, van het Reinier de Graaf Gasthuis.

Sinds vele jaren verzamelde hij oude medische instrumenten, zoals zijn zuster Mw. M.C.M. Griffioen gebruiksvoorwerpen uit de apotheek heeft verzameld. Beiden hebben hun verzameling in deze stichting ondergebracht.

BIBLIOTHEEK

Behalve op lezingenavonden kunnen ook boeken worden geleend en ingeleverd in de Openbare Bibliotheek, Kruisstraat 71, op elke derde dinsdag van de maand van 19.00 - 20.00 uur. De eerstvolgende avonden zijn:

19 maart, 16 april, 28 mei (4e week i.p.v. 3e week i.v.m. Pinksteren) en 18 juni. De uitleenavond van april kan eventueel van datum veranderen i.v.m. de verplaatsing van de boeken naar de 1e verdieping van de Openbare Bibliotheek. De uitleen is dan voortaan daar (t.o. de lift). Nadere mededelingen in het volgende nummer.

AGENDA

- 12 maart 1991 (di)** : Jaarvergadering. Aansluitend lezing met dia's door de heer B.K.P. griffioen. Plaats: Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1. Aanvang 20.00 uur.
- 17 april 1991 (wo)** : Lezing over Noord-Nederlandse Miniaturen in middeleeuwse handschriften, door mevrouw drs W.C.M. Wüstefeld. Plaats: Kapellezaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw Hippolytus), Reinier de Graafweg 9. Aanvang 20.00 uur.
- 7 en 8 juni 1991** : Jaarlijkse excursie. In het volgende convocaat worden nadere gegevens opgenomen.

AFHALEN PUBLICATIES

Bij het Gemeente-archief, Oude Delft 169, liggen nog niet door de intekenaren afgehaalde exemplaren van:

- De plattegrond van Delft van Jacob van Deventer.
- Het lustrumboek: Delft wordt modern.

Hebt u ingetekend en uw bestelling nog niet afgehaald, wilt u dat binnenkort doen? De niet-afgehaalde boeken van intekenaren die buiten de stad wonen zullen na medio maart onder rembours worden verzonden.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

De heer J.F. van Heel en mevr. A.M.M. van Heel-van Geest	Landsteinerbocht 11	2614 GN Delft
De heer Mr. W.H. Claassen en mevr. Mr. W.J.B. Claassen-Dales	Oranje Plantage 35	2611 TK Delft
De heer J.W. v.d. Wal	Koetlaan 88	2625 KT Delft
De heer R.E. Klein	Guido Gezellelaan 87	2624 LA Delft

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

van 14 maart 1990. (Het eerste gedeelte van dit verslag is in het vorige nummer opgenomen).

5. Bestuursverkiezing

Statutair aftredend zijn drie bestuursleden: de dames van Leeuwen, de Groot en Hueck. Mevr. van Leeuwen stelt zich niet herkiesbaar. Mevr. de Groot en mevr. Hueck wel, doch laatstgenoemde niet meer als secretaris.

Als secretaris stelt het bestuur voor de heer J. Grakist, en als opvolgster van mevr. van Leeuwen mevr. K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe. Zij beiden worden door de vergadering als nieuwe bestuursleden benoemd. Ook de herkiesbare bestuursleden worden opnieuw herkozen.

De voorzitter dankt mevr. Hueck voor het vele werk dat zij als secretaris voor de vereniging heeft verricht. Mevr. Hueck dankt mevr. van Leeuwen voor haar bestuurswerkzaamheden, die moesten worden beëindigd i.v.m. een verhuizing naar Antwerpen. Zij wijst op de grote inbreng op historisch terrein en de efficiency die steeds goed in het oog werd gehouden. De dank voor de goed gekozen lezingen en de georganiseerde excursies worden onderstreept met een kado en applaus van de aanwezigen.

Mevr. van Leeuwen stelt in haar dankwoord de mogelijkheid in het vooruitzicht om nog eens een lezing te houden over een onderzoek, dat zij uitvoert over Antwerpenaren die naar Delft zijn getrokken.

6. Bestuursvoorstellen

De voorzitter deelt mede dat in het komende jaar het elfde lustrum van het genootschap zal worden gevierd. Het bestuur wil dit lustrum vieren op 17 november door middel van een symposium over stedenbouw in de periode 1850-1940. Delft zal hierbij uiteraard centraal staan. Tevens hopen wij een boek te kunnen laten uitkomen over dit onderwerp en zal er een tentoonstelling worden georganiseerd. Met

name de kosten van het boek zullen hoog zijn. Via sponsoring zal een bedrag van ongeveer f 13.500,- binnen moeten komen. Indien dit niet lukt zal het boek niet door kunnen gaan. De voorzitter roept dus een ieder op zijn relaties aan te boren.

De heer Kunz heeft onschatbare diensten bewezen als redakteur van ons convocaat. Hij zal dit werk echter met ingang van 1-1-1991 beëindigen. Hoewel het vinden van een opvolger niet mee zal vallen, zal het bestuur bezien hoe in deze vacature kan worden voorzien. De voorzitter dankt de heer Kunz voor zijn werk in het afgelopen jaar en biedt hem ook een stoffelijk blijk van waardering aan. Ook de heer Vos ontvangt een fles wijn voor zijn technische ondersteuning bij de lezingen.

7. Rondvraag

De heer Vos vraagt wat het bestuur gaat doen aan het teruglopend ledenbestand. Is reclame maken mogelijk via Kabel-TV of ledenwerving bij open dagen van Delftse musea? Het bestuur zal hierover nadenken. Naar aanleiding van vragen over de inhoud van het lustrumboek geeft de heer Deen enige informatie over de diverse schrijvers en door hen te behandelen onderwerpen.

8. Sluiting

De voorzitter dankt de aanwezigen en sluit de vergadering.

G.W.A. de Groot-Op den Brouw
2e secretaris

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

Vereniging Delftse Bataborum

port
betaald
Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 3

april 1991

COMMISSIE BEHOUD STADSSCHOON JAARVERSLAG 1990

In het verenigingsjaar 1990 is de Commissie Behoud Stadsschoon niet in actie gekomen. De redenen daarvoor waren de volgende.

Eind 1989 had de zittende C.B.S. te kennen gegeven dat het - na afronding van de toen geldende taakstelling - goed zou zijn om voor 1990 e.v. jaren tot een nieuwe taakstelling te komen.

Bovendien had een aantal leden van de commissie te kennen gegeven met het commissiewerk te willen stoppen. Daartoe behoorde de voorzitter, mevrouw ir. Margot Mey, die inmiddels was geïnstalleerd als plaatsvervangend voorzitter van de gemeentelijke monumentencommissie. Zij achtte het onjuist die twee functies langer te blijven verenigen. Dat gold overigens ook voor de heer Klaas Deen, lid van de commissie namens het bestuur, die inmiddels voorzitter van genoemde gemeentelijke commissie was geworden.

Binnen het bestuur van Delfia Batavorum en met name binnen de portefeuille van de heer Deen kreeg intussen de voorbereiding van het naderende lustrum zodanige prioriteit, dat van een nieuwe samenstelling en taakstelling voor de C.B.S. binnen het verenigingsjaar 1990 is afgezien. Die taak zal in 1991 echter met voorrang worden opgepakt. De C.B.S. heeft bewezen in de Delftse gemeenschap een zinvolle en nuttige functie te kunnen vervullen.

Die functie moet zo snel mogelijk weer kunnen worden ingevuld.

Een resultaat, waarvoor de C.B.S. al in 1987 de basis legde, mag in dit verslag niet onvermeld blijven. In het voorjaar van 1990 werd het bezwaar van o.m. Delfia Batavorum tegen de bouw van een bovengrondse parkeergarage tussen Phoenixstraat en Oude Delft door een uitspraak van het Provinciaal Bestuur van Zuid Holland gehonoreerd. De gemeente zal naar een oplossing moeten zoeken, die niet strijdig is met het vigerende bestemmingsplan voor de binnenstad c.q. met de criteria, die er toe dienen het "stadsgezicht" te beschermen.

THEMA LEZING "DELFTSE VERLUCHTE HANDSCHRIFTEN UIT DE VIJFTIENDE EEUW"

Zoals te zien geweest is op de tentoonstelling "Middeleeuwse Miniaturen uit de Noordelijke Nederlanden" in het Catharijneconvent te Utrecht en The Pierpont Morgan Library in New York (winter 1989-1990), neemt de stad Delft wat betreft boekproductie in de vijftiende eeuw een bijzondere plaats in.

Vooral door het onderzoek van Prof. Dr. James Marrow (University of California, Berkeley) is gebleken dat in Delft niet alleen een aantal bijzondere kunstenaars werkzaam is geweest, ook zijn in deze stad iconografische vernieuwingen ontstaan die we van elders niet kennen. In mijn lezing zal ik de ontwikkeling van de Delftse handschriften-verluchting en decoratie zoveel mogelijk chronologisch volgen vanaf het begin van de vijftiende eeuw met de eerste meesterwerkjes van de zg. Meester van de Morgan Infancy Cycle (ca. 1415-1420), de Delftse grisailles (vanaf ca. 1430), handschriften toegeschreven aan het St. Agnesklooster (vanaf ca. 1430) en aan de Meester van Yolande de Lalaing (eerst in Utrecht, maar vermoedelijk na ca. 1470 werkzaam in Delft).

Naast bijzondere miniaturen werden in Delft en omgeving ook diverse duidelijk herkenbare stijlen van randversiering in handschriften (en vroege gedrukte werken) aangebracht die een groot aantal boeken gemakkelijk lokaliseerbaar maken. Tot slot zal ingegaan worden op de laatste bloeiperiode vanaf ca. 1475 tot 1500, wanneer alleen nog in Delft verluchte handschriften van hoog niveau worden gemaakt.

Er zal niet alleen aandacht geschonken worden aan de handschriften en miniaturen maar ook aan de historische kontekst van kunstenaars en opdrachtgevers.

Enige persoonlijke gegevens:

Mw. W.C.M. Wüstefeld (1953) studeerde Middeleeuwse geschiedenis (R.U. Groningen) met nadruk op handschriftenkunde (R.U. Leiden) en Zuid-Franse (Occitaanse) letterkunde; na het doctoraal examen studeerde zij bibliotheekwetenschappen (Boston, U.S.A.).

Vanaf 1979 tot 1984 was zij werkzaam als wetenschappelijk assistent aan de R.U. Groningen (Romaanse Talen) waarna zij benoemd werd tot hoofd bibliotheek/conservator handschriften en oude gedrukte werken van het Rijksmuseum Het Catharijneconvent.

Sindsdien werkte zij onder meer mee aan tentoonstellingen over "Geert Grote en de Moderne Devotie" (1984), "Incunabelen van het voormalig Seminarie Warmond" (1985), "Middeleeuwse Miniaturen uit de Noordelijke Nederlanden" (1989-90), "Rondom Kerst. Prentkunst uit eigen collectie" (1990). Momenteel wordt een nieuwe catalogus voorbereid van de vroegste werken (tot 1540) in de collecties van het Catharijneconvent.

Voornaamste publikaties: "The Golden Age of Dutch manuscript painting" (co-auteur; Stuttgart, 1989); "Boeken van de Grote of Sint Bavokerk. Een bijdrage tot de geschiedenis van het middeleeuwse boek in Haarlem" (Hollandse Studiën 24, Hilversum, 1989).

AGENDA

- wo. 17 apr. 1991** : Mevr. drs. W.C.M. Wüstefeld, 'Delftse verluchte handschriften uit de vijftiende eeuw', lezing met dia's i.s.m. Vrienden van het Prinsenhof.
Kapelzeel zaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw Hippolytus), Reinier de Graafweg 9. Aanvang 20.00 uur.
- di. 21 mei 1991** : Lezing met dia's ter voorbereiding van de excursie van Delfia Batavorum.
Trefcentrum, Phoenixstraat 66. Aanvang 20.00 uur.

7 en 8 juni 1991 : Excursie. Doel: Het Kromme Rijngebied, Wijk bij Duurstede, Amerongen. In dit gebied veel herinneringen aan het rijke historische verleden: Middeleeuwse kastelen, het oude monumentenrijke stadje Wijk bij Duurstede en het nog geheel als woonhuis ingerichte kasteel Amerongen.

BIBLIOTHEEK

Behalve op lezingenavonden kunnen ook boeken worden geleend en ingeleverd in de Openbare Bibliotheek, Kruisstraat 71, op elke derde dinsdag van de maand van 19.00 - 20.00 uur. De eerstvolgende avonden zijn:

16 april, 28 mei (4e week i.p.v. 3e week i.v.m. Pinksteren en 18 juni.

JAARVERSLAG VAN DE BIBLIOTHEEK OVER 1990

Wederom kon ons boekenbezit worden uitgebreid, en wel met 23 boeken. Hiervan zijn er drie aangekocht uit het beschikbare budget, en 20 uit schenking verkregen; 10 uit het boekenbezit van leden en 10 van de schrijver of uitgever. Hiervoor is een woord van dank op zijn plaats. De uitbreiding van de bibliotheek is in alle jaren voor het grootste deel door schenkingen tot stand gekomen.

Evenals in vorige jaren ontvingen we jaarlijkse uitgaven van onze zusterverenigingen zoals de Kroniek van Rijswijk, het Rotterdams, Leids en Haags jaarboekje. Wellicht kunnen we hen volgend jaar ons "Delfts Jaarboekje" zenden!

Er werden 43 boeken uitgeleend aan 51 leden. Dit is minder dan vorig jaar. Het aantal malen, dat boeken konden worden geleend bleef gelijk; 19 maal, waarvan 9 lezingen en 10 uitleenavonden in de Openbare Bibliotheek. Vooral na de zomervakantie werden deze uitleenavonden slecht bezocht.

Wellicht is dit te wijten aan wat minder publiciteit. Wanneer men de uitleeningen nader beziet, blijkt dat het aantal regelmatige gebruikers niet meer dan tien bedraagt, en dan nog alleen voor de boeken. De tijdschriften worden praktisch niet geraadpleegd, zij het, dat deze sinds vorig jaar onder de bestuursleden circuleren. Men kan zich afvragen, of zo'n interessante kollektie niet méér ten dienste van de Delftse gemeenschap kan staan. De openbare bibliotheek heeft ons een voorstel gedaan, waardoor dit mogelijk zou worden.

Dit voorstel houdt in, dat in de openbare bibliotheek een historische leeshoek wordt ingericht, waar, behalve hun kollektie historische tijdschriften, ook onze tijdschriften en naslag- en 'kijkboeken' ter inzage zouden liggen. Daarnaast zou het mogelijk moeten worden, dat de boeken ook aan anderen worden uitgeleend, waarbij uiteraard het eigendom en de bewaking worden gegarandeerd. Dit zou ook een ruimere uitleenmogelijkheid voor de leden van Delfia Batavorum inhouden. Daarnaast blijft de uitleenmogelijkheid op de lezingen natuurlijk bestaan.

Aangezien bij dit voorstel nogal wat praktische problemen op te lossen zijn, heeft het Bestuur van Delfia Baravorum de beslissing voorlopig aangehouden.

In het jaarverslag over 1991 hopen wij het verdere verloop van deze ontwikkeling te melden.

F.J.M. van Rossum
Bibliothecaris.

Boekbespreking

"Gellefde dochter Marie" door F.W. Braat.

Jarenlang behoorde de Koninklijke Fabriek F.W. Braat, samen met de "Olie", de "Gist", de "Kabel" en de "Lijm-en-gelatine", tot de bedrijven die het industriële klimaat in Delft bepaalden. De start en de ontwikkeling van deze bedrijven was geheel verschillend.

In 1886 schreef F.W. Braat, enkele jaren voor zijn dood, een brief aan zijn dochter Marie die met haar man naar de Oost vertrok. In die brief beschrijft hij zijn persoonlijke ontwikkeling van kleine jongen tot fabrieksdirecteur, zijn verliefdheid, zijn twee huwelijken en vooral ook zijn ondernemingslust. Tegelijkertijd schetst hij een beeld van de groei van zijn bedrijf: van één-mans loodgietersbedrijf tot Koninklijke Fabriek. Het is vanuit onze omstandigheden gezien treffend om te lezen wat mensen zo'n 150 jaar geleden moesten doen om aan de kost te komen en vooruitgang te boeken.

Mocht u deze brief willen lezen dan kunt u het boekje bestellen bij

de heer en mevrouw De Boer-Braat,
Stijne van Sallandstraat 22,
7431 GR Diepenveen,
tel. 05709-2722.

Het boekje kost f 12,50 waarvoor u het franco thuis krijgt.

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
 Genootschap *Delia* Laboratorium

port
betaald
Delft

Mededelingen van het
Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 4

mei 1991

DE JAARLIJKSE EXCURSIE

De jaarlijkse excursie brengt ons dit maal naar het Kromme Rijn gebied. Langs de Langbroekerwetering zullen we verschillende in oorsprong zeer oude kastelen zien. Ook landschappelijk is deze streek zeer aantrekkelijk. We zullen dus in alle opzichten kunnen genieten bij het doorkruisen van dit gebied.

Ons volgend doel is Wijk bij Duurstede, een van de oudste plaatsen van dit land. Naast Wijk bij Duurstede lag het in de 9e eeuw ten onder gegane Dorestad.

In het plaatselijke museum kunnen we een en ander zien van de uitgevoerde opgravingen. De stad zullen we onder deskundige leiding bekijken.

Hierbij zullen de ruïne van het slot, oudste deel uit de 2e helft van de 13e eeuw, en de enige walpoortmolen niet vergeten worden. De molen Rijn en Lek - bij Wijk bij Duurstede gaat de Rijn als Lek verder naar de Noordzee - is overigens niet de molen op het bekende schilderij van Ruysdael. Deze stond een paar honderd meter verder.

De lunch wordt gebruikt in het Schippershuys langs de stadswal met schitterend uitzicht over de rivier.

's Middags gaan we langs de rivierdijk naar Amerongen. We zullen van de fraaie uitzichten kunnen genieten. In Amerongen zal de ridderhofstad bezichtigd worden. Dit kasteel is gebouwd omstreeks 1679 op de plaats van het door de Fransen in 1672 verwoeste middeleeuwse huis. Het heeft een fraai interieur, vrijwel geheel uit de bouwtijd, en is voorzien van een rijke meubilering. In de orangerie van het kasteel - gelegen in de mooie tuin - zal thee gedronken worden. Hierna kunt u nog op eigen gelegenheid het schilderachtige dorp Amerongen verkennen. Via de Utrechtse heuvelrug zullen we terugkeren naar Delft.

Voorafgaande aan de excursie zal op 21 mei a.s. een lezing met dia's gehouden worden over de Utrechtse kastelen, door Baron Taets van Amerongen.

U kunt zich opgeven voor de excursie door overmaking van f 57,50 en f 67,50 voor niet leden, op de rekening van de penningmeester met vermelding van de dag, 7 of 8 juni, waarop u mee wenst te gaan.

Tijdige opgave verzekert u dat u mee kunt. Mochten er onverhoopt te veel deelnemers zijn dan krijgt u van ons bericht als u niet mee kunt. Hoort u verder niets dan verwachten wij u 's morgens op de Paardenmarkt. De bus zal om 8.30 uur vertrekken. Wij hopen u een fijne tocht te kunnen bieden.

G.A. de Groot-Op den Brouw

STICHTING OK-SCHUILKERK DELFT
 **** NIEUWSBRIEF ** no 2 ****

Stand Restauratie

Buitenwerk

Op 10 december jl. is de aannemer "Koninklijke Woudenberg Ameide" uit 's Gravenhage met zijn werkzaamheden gestart. Die werkzaamheden bestonden in de decembermaand uit het aanvoeren van steiger- en bouwmaterialen, het inpakken van het orgel, altaarschilderij, beelden en de preekstoel om beschadigingen te voorkomen. Deze werkzaamheden zijn na het Kerstverlof afgerond, waarna de eigenlijke restauratiewerkzaamheden zijn begonnen. Die bestaan uit:

- Het openleggen van de kapconstructie en het uithakken van de muurstijlen ten einde de voeten van de kaspanten, die aangetast zijn door houtrot en/of zwam, met een polymeerhars te kunnen herstellen. Dankzij het zachte weer de eerste weken van januari zijn reeds 3 van de 7 voeten van de kaspanten hersteld. Daarna is het werk door de vorst-periode enkele weken stil komen te liggen.
- Enkele scheuren in het metselwerk zijn reeds ingeboet en opnieuw opgemetseld. Ditzelfde gebeurt met het loszittende metsel- en voegwerk.
- De overtollige dakpannen van het oude zadeldak zijn verwijderd en tijdelijk opgeslagen in de pastorietaanbouw, deze zullen bij het herstel van het dak gebruikt gaan worden.

Binnenwerk

- De stand van de werkzaamheden binnen is dat het stucwerk door het schildersbedrijf Van Eyk & Zn is schoongemaakt en de beschadigingen ervan zijn blootgelegd.
- Tevens zijn de marmeren muurplaten verwijderd en is nagegaan welke nog te herstellen zijn cq. moeten worden vervangen.

Meer/minderwerk

Bij nadere inspectie zijn de volgende tegenvallers te melden:

- Er zijn 5 rookafvoerkanalen ontdekt in de muurstijlen uit de periode 1930-60. Twee ervan in de NO-gevel vormen een zodanige verzwakking van de muurstijlen dat deze moeten worden uitgehakt en opnieuw dichtgemetseld. Meerkosten f 10.000,-
- De in lood ingepakte onderdorpels van de raamkozijnen blijken geheel verrot te zijn. Meerkosten voorlopig f 4.900,-.
- Er dient meer muurplaat aan de ZO-gevel te moeten worden vervangen dan oorspronkelijk geraamd. Meerkosten f 8.500,-.
- Als meevaller kan gemeld worden dat na nader onderzoek de muurimpregnering kan vervallen. Minderkosten f 20.000,-.

Fondswerving

De actie voor fondswerving onder het Delftse bedrijfsleven en de burgerij is van start gegaan, hetgeen al verscheidene positieve reacties heeft opgeleverd. Langs deze weg willen wij dan ook iedereen die een bijdrage heeft gestort hartelijk bedanken. In een van de volgende nieuwsbrieven zal een financiële barometer worden opgenomen, ten einde u ook hierover te informeren.

22 februari 1991

BESTUURSSAMENSTELLING

Na de jaarvergadering van 12 maart j.l. werd het bestuur als volgt samengesteld.

Dr. Ir. M. Tienstra voorzitter	Landsteinerbocht 8	2614 GN Delft
Dhr. J. Grakist secretaris	Wilhelminalaan 107	2625 LH Delft
Mevr. P. Timman-Jansen penningmeester	Henry Dunantlaan 39	2614 GK Delft
Mevr. Mr. G.W.A. de Groot- Op den Brouw excursies	Prins Bernhardlaan 5	2628 BW Delft
Mevr. Drs. K.M. ten Harmsen- v.d.Beek-Pompe lezingen en contacten met zusterverenigingen	Melkhof 3	2613 KA Delft
Mevr. W. van Reijen- Mienis 2e voorzitter en contactpersoon Ver. Vrienden	Henry Dunantlaan 33	2614 GK Delft
Dhr. F.J.M. van Rossum bibliothecaris	Hof van Delftlaan 120	2613 BS Delft
Dhr. Ir. J.G. Wegner commissie Behoud Stadsschoon	De Kempenaerstraat 7	2613 BX Delft
Mevr. W.M. Steen-Leenderse 2e secretaris	Lausbergstraat 31	2628 LA Delft

AGENDA

- 21 mei 1991** : Lezing met dia's ter voorbereiding van de excursie van Delfia Batavorum, door drs J.J.G. Baron Taets van Amerongen, bestuurslid van de Utrechtse Kastelen Stichting en conservator van het Centrale Museum te Utrecht.
Trefcentrum, Phoenixstraat 66. Aanvang 20.00 uur.
- 7 en 8 juni 1991** : Excursie. Doel: Het Kromme Rijngebied, Wijk bij Duurstede, Amerongen. In dit gebied veel herinneringen aan het rijke historische verleden: Middeleeuwse kastelen, het oude monumentenrijke stadje Wijk bij Duurstede en het nog geheel als woonhuis ingerichte kasteel Amerongen.
- 18 sept. 1991** : Lezing over opgravingen in Valkenburg (ZH), door de heer E. Bult, stadsarcheoloog.
Kapelzaal van het Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw Hippolytus), Reinier de Graafweg 9. Aanvang 20.00 uur.

BIBLIOTHEEK

In april is er géén uitleen geweest in de Openbare Bibliotheek, omdat deze gesloten was in verband met interne verhuizing. Dit was niet tijdig bekend om in het vorige convo te vermelden. De kasten van Delfia Batavorum zijn verplaatst en staan nu in de leeszaal. (Begane grond, links van de uitleenbalie).

De volgende uitleenavonden zijn:

22 mei, 18 juni, 17 september, 15 oktober, 12 november en 10 december.
(in juli en augustus geen uitleen).

VERSLAG PUBLICATIE COMMISSIE OVER HET JAAR 1990

Erasmus schreef het al: 'Een leven zonder boeken is onleefbaar'. En daarom hebben de leden van genoemde commissie zich beijverd in dit verslagjaar een fraai jubileumboek te presenteren.

De commissie bestond uit H.L. Houtzager, voorzitter; M. van Noort, secretaris; G.G. Kunz, H.W. van Leeuwen, P.Ç.J. van de Krogt, lid; M. Tienstra, vertegenwoordiger Bestuur, K.J.H.W. Deen, toegevoegd lid.

De titel van het boek: DELFT WORDT MODERN, architectuur en stedenbouw van 1850-1940.

Moesten wij in de vorige verslagperiode nog melden dat er uit geldelijke overweging geen publicatie tot stand was gekomen, nu heeft Delfia Batavorum zich op waardige wijze gerevancheerd.

Mede dankzij de genereuze steun van een aantal sponsors kon het boek verschijnen dat de volgende inleiding meekreeg: In de periode 1850-1940 verandert de stad Delft ingrijpend. De veranderingen op economisch, politiek, sociaal en cultureel gebied krijgen internationaal al gauw het predikaat 'modernisering' mee. Die veranderingen hebben een spoor van cultureel belangrijk erfgoed achtergelaten. Een elftal deskundigen is nu bereid gevonden om een aantal belangwekkende aspecten hiervan te behandelen.

Eén tot tweemaal per maand kwamen auteurs en commissieleden bij elkaar. Soms eens een derde keer als reguliere vergadering om te oordelen over kopij die ons ter beschikking was gesteld. Kopij die wellicht bruikbaar is voor de jaarboeken die wij voortaan gaan uitgeven. Zo zal in het voorjaar 1992 het jaarboek over 1991 verschijnen.

(Dit verslag zal worden vervolgd in het convo nr. 5)

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
Genootschap Delfia Batavorum

port
 betaald
 Delft

DRUKWERK

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 5

augustus 1991

"DE OPGRAVINGEN VAN EEN ROMEINSE NEDERZETTING, FORTIFICATIE EN GRAFVELD BIJ VALKENBURG (Z.H.)"

Lezing door drs. E.J. Bult

In de periode 1985-1988 werd er in verband met de aanleg van een provinciale weg een grootscheepse opgraving verricht nabij het Zuidhollandse Valkenburg. Deze opgravingen hadden een bijzonder karakter omdat er verscheidene archeologische specialisten dagelijks op de opgravingen aanwezig waren om de kwaliteit van de opgegraven gegevens zo hoog mogelijk te houden. Dit bood de mogelijkheid om al tijdens de opgraving met de determinatie en interpretatie van de gegevens te beginnen, waardoor snel inzicht in de gevonden resten werd verkregen.

Tijdens de lezing zal de ontwikkeling van de nederzetting worden belicht. Het gebruik van het nederzettingsterrein is enige malen aan verandering onderhevig geweest. Aanvankelijk werd het gebruikt voor militaire installaties, later werd het bewoond door burgers.

De meeste aandacht zal worden gegeven aan integratie van de verschillende disciplines. Dit levert namelijk een meerwaarde op die nooit door de afzonderlijke disciplines kan worden bereikt.

Bovendien geeft het een goed voorbeeld over de werkwijze van de hedendaagse archeologie en welke resultaten daarbij kunnen worden behaald.

Voor belangstellenden is er de mogelijkheid om in de koffiepauze een boek over de eerste resultaten van het onderzoek aan te schaffen.

Epko J. Bult is al lange tijd op archeologisch gebied actief in Delft en omgeving. In de jaren '70 was hij veldwerkleider bij de opgravingen van het kasteel Altena op het terrein van de Gist & Spiritusfabriek en kasteel de Kenenburg te Schipluiden. Ook was hij betrokken bij kleinschalig onderzoek in de Delftse binnenstad. Begin jaren '80 inventariseerde hij vele archeologische vindplaatsen in Midden-Delfland. Na zijn studie middeleeuwse archeologie werkte hij als wetenschappelijk medewerker bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek aan het Valkenburg-project. Per 1 januari 1991 is Epko bij de Dienst Stadsontwikkeling aangesteld als gemeentelijk archeoloog.

AGENDA

- wo 18 sept. 1991:** Lezing met dia's door drs. E.J. Bult, "De opgravingen van een Romeinse nederzetting, fortificatie en grafveld bij Valkenburg (Z.H.) Aanvang 20.00 uur. Plaats: Kapellezaal, Reinier de Graaf Gasthuis, Reinier de Graafweg 3/11 te Delft.
- do 17 okt. 1991** : F.W. van Oostroom, 'Zuid-Hollandse boerderijen, aquarellen van J. Verheul Dzn.'
Lezing met dia's. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332 te Delft.
- wo 13 nov. 1991** : Lezing met dia's over de geschiedenis en de restauratie van de oud-katholieke Schuilkerk. Aanvang 20.00 uur. Plaats: Oud-katholieke kerk, Bagijnhof.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

De heer J.W. van de Wal	Koetlaan 88	2625 KT Delft
De heer R.E. Klein	Guido Gezellelaan 87	2624 LA Delft
De heer en mevrouw W.J. Kersbergen	Landsteinerbocht 19	2614 GN Delft
Mevrouw R.J.A. Kimmelaar	Verwersdijk 130	2611 NL Delft
De heer M. van Foorth	Handboogstraat 27	2613 PZ Delft
De heer E.T. Bult	Abbenesstraat 9 III	1059 TB Amsterdam
De heer P.L. Krul	Wallerstraat 12	2613 ZS Delft
De heer J.J. Lamme en mevr. M. Lamme-Wesbonk	van Heemstrastraat 2a	2613 CE Delft
De heer A.C. Kleyweg	Oude Delft 133	2611 BE Delft
Mevrouw J.P.B. Wolsheimer	van Heemstrastraat 13	2613 CD Delft
Mevrouw A.W. du Clou	Harmenkokslaan 4	2611 TR Delft
De heer G.H.J. van der Drift	Brederostraat 40	8023 AV Zwolle
De heer W.J. de Bie	Ada v. Hollandstraat 2	2613 SK Delft
Mevrouw L. Baumann	Westvest 111	2611 AZ Delft

VERSLAG PUBLICATIE COMMISSIE OVER HET JAAR 1990

(Vervolg van het verslag in convo 4)

In het jaarboek over 1991 dat in het voorjaar 1992 zal verschijnen zullen artikelen van gevarieerde aard worden opgenomen, maar tevens wordt gestreefd naar vaste rubrieken als bijvoorbeeld personalia, bouwgeschiedenis, korte levensbeschrijvingen, nieuwe straatnamen, bibliografie van publikaties van Delft, cijfers en namen, enz. Het uitgebreide convocaat gaat na deze verslagperiode vervangen worden door een informatie-bulletin, dat overigens niet meer onder de verantwoordelijkheid van de P.C. wordt uitgegeven.

Het is niet de gewoonte in deze verslaggeving namen te noemen van personen die zich door de jaren heen voor deze commissie hebben ingespannen. Een uitzondering op de regel dient te worden gemaakt voor de heer Kunz die niet alleen een zeer gewaardeerd commissielid is, maar tot en met 1990 vrijwel in z'n eentje het verenigingsmaandblad verzorgde. George (en Kaak): bedankt en chapeau bas!

M. van Noort, secretaris

JAARVERSLAG VAN HET SECRETARIAAT OVER HET JAAR 1990

Activiteiten

Het verslagjaar 1990, dit jaar voor het eerst samenvallend met het kalenderjaar, stond vooral in het teken van de viering van het elfde lustrum van het genootschap. Dit werd officieel gevierd op 17 november. Het lustrumonderwerp was: "Delft wordt modern, architectuur en stedenbouw van 1850-1940". In de vorm van een lustrumdrieluik werd gewezen op de betekenis van de Delftse architectuur en stedenbouw in deze periode.

- Een symposium over het lustrumonderwerp "Delft wordt modern", waarin drie sprekers dit onderwerp van verschillende kanten belichtten.
- Een publicatie met als titel "Delft wordt modern".
- Een tentoonstelling in het nieuwe kantoor van de dienst Stadsontwikkeling met de reizende tentoonstelling van de R.D.M.Z.: "Stedenbouw in vogelvlucht 1850-1940".

Dat het onderwerp goed was gekozen bleek uit de aanwezigheid van vele leden en genodigden, en vooral ook uit de grote belangstelling voor het lustrumboek.

In het verslagjaar zijn 8 lezingen gehouden, waarvan sommige samen met zusterverenigingen werden georganiseerd, en vond de gebruikelijke excursie plaats. Dit jaar naar West-Friesland.

11 januari 1990: Prof. ir. M. Gout en dr. M.A. Verschuyl: causerie met diapresentatie in en over "Het stadhuis van Delft aan de Markt", samen met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof.

19 februari: Drs. P.C. van der Eerden: lezing over het onderwerp "Hekserij en heksenvervolgingen in de Nederlanden van de 15de tot en met de 17de eeuw".

14 maart: Na afloop van de jaarvergadering van het genootschap sprak drs. A.J.H. Rozemond over "Het ontstaan van de staten der Nederlanden tot 1581".

25 april: Bijeenkomst in samenwerking met de genealogische Vereniging Prometheus. Mr. D. Muller behandelde het onderwerp: "De Leo Belgicus; een historisch-heraldische verhandeling over de leeuwen in de wapens van de Nederlanden".

10 mei: Lezing in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Prinsenhof. Drs. D.P. Kok sprak voor een groot aantal belangstellenden over het onderwerp "Delft tijdens de Duitse bezetting". De belangstelling was zo groot dat bij uitzondering moest worden overgegaan tot vooraanmelding. Een groot aantal gegadigden moesten helaas worden teleurgesteld.

21 mei: Ter gelegenheid van het 750-jarig bestaan van de Oude Kerk hield mevrouw H. Schoonewille een inleiding over "Ramen in woord en beeld, de glas-in-lood ramen van de Oude Kerk", waarbij de onderwerpen tijdens en na haar toelichting uitgebreid konden worden bewonderd. Na de pauze volgde een dia-serie met muziek "De oude Kerk door de vier jaargetijden heen" door de heer M.W. Hazeveld.

6 juni: Ter voorbereiding op de excursie naar West-Friesland sprak de heer V.J. Nobel, aan de hand van een diaserie over het onderwerp "West-Friesland van toen naar nu".

8 en 9 juni: Excursie naar West-Friesland. De excursie, met zoals gebruikelijk voor beide dagen een identiek programma, leidde in stralend weer naar West-Friesland waar vooral het landschap en de Westfriese zeedijk de aandacht had. Een bezoek aan Medemblik, waar de lunch werd gevolgd door een stadswandeling en een bezichtiging van het Kasteel Radboud.

19 september: Dr. P.C.J. van der Krogt: Inleiding met dia's over het onderwerp "Straatnamen vroeger en nu".

9 oktober: Tijdens de laatste lezingenavond van dit jaar sprak dr. J.P. Sigmond over "Zonder haven vaart niemand wel, Nederlandse zeehavens tussen 1500 en 1800".

Tijdschrift van het genootschap

Het tijdschrift verscheen in het verslagjaar acht maal. De totale jaargang bestond uit 76 pagina's. Helaas zal het aantal pagina's de volgende jaren aanmerkelijk lager zijn. De heer G.G. Kunz, die het blad dertien jaar lang redigeerde, gaf zijn wens te kennen deze functie aan het eind van dit jaar neer te leggen. Het genootschap is hem veel dank verschuldigd voor wat hij van het tijdschrift maakte. Omdat opvolging praktisch onmogelijk was, is gekozen voor een mededelingenblad in vereenvoudigde vorm naast jaarlijkse uitgave van een jaarboek.

Het bestuur

Op grond van de statuten waren twee bestuursleden aftredend. Mevrouw G.W.A. de Groot-Op den Brouw werd tijdens de jaarvergadering herkozen. Mevrouw M.M. van Leeuwen-van Dijk stelde zich niet meer herkiesbaar in verband met haar verhuizing naar Antwerpen. Als haar opvolgster werd mevrouw K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe benoemd.

De secretaris mevrouw E.H. Hueck-van der Plas wilde haar functie graag aan een ander overdragen. Zij is als zodanig opgevolgd door de heer J. Grakist.

Het bestuur had daarna de volgende samenstelling:

Dr. ir. M. Tienstra, voorzitter, publicatie-commissie. J. Grakist, secretaris.

P. Timman-Jansen, penningmeester.

Mr. G.W.A. de Groot-Op den Brouw, tweede secretaris.

Drs. K.M. ten Harmsen van der Beek-Pompe, lezingen en contacten met zusterverenigingen. Prof.dr.ir. L.L. van Reijen, tweede voorzitter en excursies. Ir. K.J.H.W. Deen, commissie "Behoud Stadsschoon". F.J.M. van Rossum, bibliotheek.

Drs. E.H. Hueck-van der Plas, algemeen adjunct.

(Vervolg van dit verslag in convo nr. 6)

Genootschap Delta Batavorum
Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

port
betaald
Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 6

september 1991

KLEINE EXCURSIE NAAR HET MEDISCH FARMACEUTISCH MUSEUM DE GRIFFIOEN

Koornmarkt 64 te Delft op zaterdag 19 oktober 1991 om 14.00 uur.

Op 12 maart 1991 hield de heer B.K.P. Griffioen een boeiende lezing over 'De wapenrusting van de dokter in het verleden'.

Delfia-leden kunnen op 19 oktober aanstaande deze wapenrusting bestaande uit oude medische en farmaceutische voorwerpen bezichtigen in het museum De Griffioen, dat gevestigd is in een monumentaal Delfts grachtenpand uit 1545. De heer Griffioen en zijn zuster zullen de rondleiding verzorgen.

Een gedeelte van de Koornmarkt 64 is tot een aantrekkelijke expositieruimte verbouwd. Hier is een grote verzameling oude gebruiksvoorwerpen uit de gezondheidszorg tentoongesteld. Er staan vitrines met instrumenten uit het verre verleden zoals die werden gebruikt bij het koppen zetten, purgeren en aderlaten. Maar ook bevinden er zich instrumenten uit het recente verleden.

In een oude apotheek ziet men de potten, flessen en vijzels uit vergane tijden staan. Elders worden oogheelkundige instrumenten en instrumenten van de KNO-arts tentoongesteld.

Op de zolderetage staan vitrines met voorwerpen die men in het verleden bij de verzorging van patiënten placht te gebruiken. Enkele poppen tonen verpleegstersuniformen die vroeger werden gedragen.

Aangezien er een limiet aan het aantal bezoekers is gesteld, is vooraanmelding voor de excursie nodig. U kunt zich tot zaterdag 12 oktober schriftelijk opgeven bij het bestuurslid K.M. Pompe, Melkhof 3, 2613 KA Delft. De kosten bedragen f 3,-, ter plekke te voldoen. Datum en tijd: 19 oktober 1991 om 14.00 uur. Plaats: Museum De Griffioen, Koornmarkt 64.

ZUID-HOLLANDSE BOERDERIJEN aquarellen van J. Verheul Dzn.

F.W. van Ooststroom is van beroep industrieel ontwerper en is werkzaam in het ontwerponderwijs aan de faculteit van Industrieel Ontwerpen van de TU Delft.

Daarnaast is hij o.a. secretaris van de Midden-Delfland Vereniging en van de Werkgroep Historie en Landschap van Midden-Delfland. Als zodanig was hij nauw betrokken bij het historisch boerderij-onderzoek en bij de inventarisatie van molens en gemalen in Midden-Delfland. Als co-auteur werkte hij mee aan een boek over Zuid-Hollandse boerderijen, naar aanleiding van de boerderij-aquarellen van de Rotterdamse architect J. Verheul Dzn. In 1989 hield de heer Van Ooststroom voor Delfia een lezing over 'De drie Schieën'.

Samenvatting lezing.

J. Verheul Dzn. († 1948) was in Rotterdam een bekende figuur. Niet alleen was hij een vooraanstaand architect, hij had ook zitting in de gemeenteraad en was lid van tal van commissies en organisaties.

Omstreeks 1922 (Verheul was toen 62) begon hij met het aquarelleren van vooral zeventiende-eeuwse) boerderijen. Tijdens wekelijkse auto- of fietstochten legde hij in schets en/of foto de boerderijen vast, die hij in zijn werkkamer tot fraaie watervertekingen uitwerkte.

De nauwkeurigheid waarmee hij de architecturale kant van de boerderijen vastlegde is frappant. Zijn werk vormt dan ook een belangrijke documentatie van landelijke bouwkunst.

Veel van de door Verheul getekende boerderijen staan of stonden in de wijde omgeving van Rotterdam, waarbij al direct de verschillen opvallen tussen bedrijfsgebouwen van de akkerbouwgebieden en die van de streken waar de melkveehouderij een hoofdrol vervulde.

Verheul stelde zich ten doel een breed scala van boerderij-typen in geheel Zuid-Holland vast te leggen. Hij reisde de gehele provincie af en maakte uiteindelijk (tot ± 1945) meer dan 350 boerderij-aquarellen.

Opvallend zijn de regionale verschillen (ook in detaillering) tussen de bedrijfsgebouwen, maar ook tussen de erfopstallen, zoals spoel- en stookhuisjes, karnhuizen en hooibergen.

Bij de lezing wordt een afwisselend beeld gegeven van vele aspecten van de Zuidhollandse boerderij. Naast de aquarellen van Verheul wordt gebruik gemaakt van de foto's die Verheul maakte (of liet maken), van (oude) kaarten, van dia's die de huidige situatie, of bijvoorbeeld interessante details weergeven en van dia's gemaakt tijdens bouwhistorisch onderzoek. Ook het bedrijfsgebeuren en het interieur van boerderijen (zaken waar Verheul minder belangstelling voor had) komen aan de orde.

AGENDA

- do 17 okt. 1991** : F.W. van Ooststroom, 'Zuid-Hollandse boerderijen, aquarellen van J. Verheul Dzn'. Lezing met dia's. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332 te Delft.
- za. 19 okt. 1991** : Kleine excursie naar het medisch farmaceutisch museum De griffioen, Koornmarkt 64 te Delft. Aanvang: 14.00 uur.
- wo. 13 nov. 1991** : Deken Y.R.H.J. Roosjen, 'Dagboek van een bouwpastoor uit 1742' en pastoor J. Nieuwenhuizen 'Historische achtergronden bij een oud-katholieke schuilkerk'. Dubbelezing met dia's. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Oud-katholieke kerk, Bagijnhof te Delft.
- di. 3 dec. 1991** : Lezing over decembergebruiken. Plaats en spreker worden nog bekend gemaakt. Aanvang: 14.00 uur.
Let op: Middaglezing !

OPEN DAG ARCHIEFDIENST

Op zaterdag 12 oktober a.s. organiseert de Gemeentelijke Archiefdienst een open dag in het kader van het 100-jarig bestaan van de Vereniging van Archivarissen in Nederland. Op die dag, Nationale Archiefendag, kunnen geïnteresseerden van 10.00-16.00 uur terecht op de Oude Delft 169 om deel te nemen aan rondleidingen (voor zover mogelijk), een lakafdruk van een zegel-stempel in ontvangst te nemen, een voor de gelegenheid vervaardigde reproductie van een oude foto te kopen enz. enz.

U bent van harte welkom!

STICHTING OK-SCHUILKERK DELFT

NIEUWSBRIEF NO. 3

Restauratie Kerkgebouw

Daar de restauratie van het kerkgebouw op schema ligt, willen wij u deze keer informeren over: de bibliotheek en de financiën.

De bibliotheek

De bibliotheek van de Oud-Katholieke parochie bestaat uit ongeveer 600 boekbanden, grotendeels uit de 17e en 18e eeuw, die vanuit historisch oogpunt van groot belang zijn voor de Oud-Katholieke kerk en de gemeente Delft.

De ruimte waarin de boeken de laatste jaren zijn opgeslagen, is verre van ideaal te noemen. Bovendien heeft de tand des tijds ook hier toegeslagen en bij een onderzoek door *Elizabeth Nijhoff Asser te Amsterdam* (restaurateur en conservator van oude boeken) zijn de volgende gebreken geconstateerd.

Veel schutbladen zijn losgelaten; veel boekbanden zijn beschimmeld; alle boeken zitten onder 't stof en het leer heeft sterk te lijden gehad door de wisselende temperaturen en vochtigheidsgraden.

In dit rapport worden de totale kosten op zo'n f 70.000,— geraamd.

Het *1e lijns onderhoud* wordt thans door een vrijwilliger aangepakt, waardoor verder verval wordt voorkomen. Dit gebeurt in nauw overleg met deskundigen van de *Koninklijke Bibliotheek* te Den Haag.

Deze werkzaamheden bestaan uit: het ontstoffen van de boeken; het neutraliseren van de boeken; (Wanneer het leer van de boekbanden te zuur is, worden deze geneutraliseerd met een ammoniakgas, hetgeen niet schadelijk is voor het leer); het reinigen van vetten en was van het leer, met een voor het leer ongevaarlijk reinigingsmiddel, ontwikkeld door het *Centraal Laboratorium voor Onderzoek van voorwerpen van Kunst en Wetenschap*; het behandelen van de boekbanden met lederdressing om het vetgehalte van het leer op ca. 5% te brengen; het (provisorisch) vastzetten van alles wat loszit, zoals het lijmen van schutbladen met stijfsel en een inventarisatie van de boeken.

Deze schoongemaakte boeken zullen voorlopig in het gemeentearchief worden ondergebracht tot er een definitieve plaats voor de bibliotheek is gevonden.

Met dit vrijwilligerswerk wordt 5 à 10.000,— gulden bespaard. De definitieve restauratie door professionals kan pas plaatsvinden nadat voldoende geld beschikbaar is.

Financiële barometer.

Sinds oktober 1990 zijn de financiën voor fase 1, restauratie kerkgebouw, steeds beter in kaart gebracht. Dit komt omdat de *aannemer Woudenberg & Ameide*, onder leiding van *architectenbureau Van der Sterren en Peetoom*, nu intensief bezig is met

de restauratiewerkzaamheden en daardoor de definitieve schade aan het kerkgebouw kan worden vastgesteld. Zoals in de vorige Nieuwsbrief werd vermeld zijn er tegenvallers - verrotte raamkozijnen, rookkanalen die opengehakt en weer dichtgemetseld moeten worden - maar ook meevallers - de muurimpregnering kan vervallen. Door heel kritisch te kijken wat *nu beslist* noodzakelijk is i.v.m. het behoud van het complex, is alles tot nog toe binnen de begroting gebleven.

Voor fase 2, de rest van het gebouwencomplex, zal medio april een architectenbegroting gereed zijn. Voor fase 3 zijn voor herstel van het orgel en de bibliotheek inmiddels begrotingen opgesteld. Voor het herstel van de schilderijen en de paramenten e.d. is slechts een raming bekend.

De kleine Oud-katholieke parochie spant zich financieel gezien, tot het uiterste in om de restauratie te financieren.

Om het tekort te overbruggen is evenwel de *hoop gevestigd op externe fondsen, het delftse bedrijfsleven en de burgerij*. Akties hiervoor zijn in volle gang. Hoewel ons vele positieve reacties bereiken, wordt cq. kan dit niet altijd door betrokkenen op dit moment vertaald worden in een (financiële) bijdrage. Enkele bedrijven daarentegen namen rechtstreeks bepaalde kosten - bv. drukkosten - voor hun rekening.

20 april 1991

(Het vervolg van het jaarverslag van het secretariaat hebben wij wegens plaatsgebrek niet in dit convo kunnen opnemen).

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
 Genootschap *Delitia* Baraborum

port
 betaald
 Delft

DRUKWERK

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

14e jaargang

nummer 7

oktober 1991

IN MEMORIAM

Op 10 oktober j.l. overleed op 63-jarige leeftijd ons bestuurslid de heer F.J.M. (Frans) van Rossum.

Frans heeft bijna drie jaar als bibliothecaris deel uitgemaakt van het bestuur van Delfia Batavorum. In dit tijd heeft hij zich een actief bestuurder betoond, vol ideeën voor de ontwikkeling van ons Genootschap. Hij stond op het punt meer verantwoordelijkheid te gaan dragen, toen de eerste tekenen van de ziekte, waaraan hij zou overlijden, zich openbaarden. Hij wijdde zich vervolgens met hernieuwde energie aan het beheer van de bibliotheek. Tot het laatst toe heeft hij zich bezig gehouden met het vervaardigen van een catalogus, waarvan hij de drukproeven nog in handen heeft gehad.

Het bestuur wenst Frans' vrouw en kinderen veel sterkte om dit grote verlies te dragen.

M. Tienstra
voorzitter

LEZINGENAVOND IN DE OUD-KATHOLIEKE KERK AAN HET BAGIJNHOF.

De huidige pastoor, Jan Nieuwenhuizen, zal in het kort een schets geven van de cultuur-historische achtergrond van het gebouw als schuilkerk en van het Oud-Katholicisme als alternatieve stroom naast het Rooms Katholicisme.

De vorige pastoor I.J.R.H.J. (Ijsbrand) Roosjen zal aan de hand van het dagboek van de bouwpastoor, Nicolaus Broeders, het verhaal van de bouw van de kerk schetsen.

Jan Nieuwenhuizen.

AGENDA

- wo.13 nov.1991** : Deken I.J.R.H.J. Roosjen, 'Dagboek van een bouwpastoor uit 1742' en pastoor J. Nieuwenhuizen 'Historische achtergronden bij een Oud-Katholieke Schuilkerk'. Dubbellezing met dia's. Aanvang: 20,00 uur.
Plaats: Oud-katholieke kerk, Bagijnhof te Delft.
- di.3 dec. 1991** : Mevr. drs. L.E. Loopstra, 'Decembergebruiken'. Plaats: Trefcentrum (Zaal 1e), Phoenixstraat 66 te Delft. Aanvang: 14.00 uur. **Let op: Middaglezing!**

BIBLIOTHEEK

De bibliotheek zal dit jaar nog geopend zijn op de dinsdagavonden 12 november en 10 december.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

De heer J.C. Jacobse	Dirk Costerplein 199	2624 TZ Delft
De heer en mevr.		
Ir. J. van der Berg	Mozartlaan 13	2253 HV Voorschoten
De heer S. Overdiep en mevr.H.Overdiep-Rummenie	Ina Boudier Bakkerstr.23	2624 NX Delft
Mevr. E.M. van Vliet-van der Salm	Willemstraat 35	2613 DS Delft
Mevr. A.M. Hazeu	Van Heemstrastraat 1	2613 CD Delft
De heer D.A. de Koning	Herenpad 32	2628 AG Delft
De heer W. Wagter	Rietveld 194	2611 LR Delft
De heer B.G. Kerdijk	Breestraat 5	2611 CB Delft
De heer S. Arbeek	Anna Beyerstraat 17	2613 DP Delft
De heer drs. W.H.M. Aalbers	Kanaalweg 5	2628 EB Delft

NABESCHOUWING

Op 17 oktober gaf de heer F.W. van Ooststroom een boeiende voordracht over Zuid-Hollandse boerderijen, geaquarelleerd door J. Verheul Dzn.

Met een schat aan dia's van de aquarellen van Verheul, dia's van de huidige situatie en ander illustratiemateriaal leidde de heer Van Ooststroom zijn gehoor door Zuid-Holland.

Hij ging in op de boerderij-typen die karakteristiek zijn voor Rijnland, Delfland, het oosten van de provincie, de Waarden en de Eilanden, waarbij het accent op Delfland lag. Ook andere door Verheul geaquarelleerde onderwerpen passeerden daarbij de revue. Naast boerderijen genoten vooral hekken en toegangspoorten zijn belangstelling. Er vallen veel boerderijen onder de slopershamer. Stadsuitbreiding is daar schuldig aan, evenals de aanleg van industrieterreinen (van Pernis tot Europoort), voorts gaat

veel verloren door verwaarlozing. Anderzijds zijn er gelukkig eigenaren die hun bezit in goede staat houden of terugbrengen. De heer Van Ooststroom gaf daar verschillende voorbeelden van.

Het boek waarin alle aquarellen die Verheul van boerderijen maakte, zo'n 350 stuks, zijn opgenomen in het boek 'Zuid-Hollandse Boerderijen' Het is verkrijgbaar bij de boekhandel.

STICHTING OK-SCHUILKERK DELFT ***NIEUWSBRIEF NO. 4***

Stand Restauratie

Inleiding

De restauratie van fase 1, het herstel van het kerkgebouw, ligt nog steeds goed op schema. In deze nieuwsbrief willen wij u met name informeren over de werkzaamheden van enkele vakbekwame onderaannemers en u een globaal overzicht geven van de zomer- en najaar-activiteiten.

Buizenwerk

Op 10 december jl. is de aannemer '*Koninklijke Woudenberg Ameide bv*' uit Ameide, onder leiding van het Architectenbureau *Van der Sterre, Peetoom bv* te Hoogmade, met zijn werkzaamheden gestart.

Die werkzaamheden bestonden in de decembermaand o.a. uit het aanvoeren van steiger- en bouwmaterialen. Daar de schuilkerk vanaf de weg niet bereikbaar is, 'tilde' het *Kraanbedrijf Nederhof* uit Gouda alles - ca. 50 m³ - over de daken van de pastorie en de kosterij.

In mei 1991 werden de materialen op dezelfde wijze weer afgevoerd.

Nadat een deel van het dak was verwijderd, werden de verrotte voeten van de kapspanten - 7 van de 14 - door het *Conserveringsbedrijf Renofors* uit Made onderhanden genomen. De werkzaamheden bestonden uit het verwijderen van alle aangetaste houtdelen, waarna de spanten vakkundig met een polymeerhars werden hersteld.

Het herstel van het dak, goten en afvoeren werd uitgevoerd door het loodgietersbedrijf *Decodak* uit Delft. Het hemelwater krijgt nu tenminste bij normaal onderhoud de eerste 20 jaar geen kans meer om het gebouw met zijn fraaie interieur te beschadigen.

De *Haagsche Glashandel* uit Den Haag heeft de ramen van de kerkzaal van voorzetrampen voorzien. Hiervoor is gekozen omdat het geluidwerend is. Dit is gedaan om een nog betere kwaliteit te verkrijgen bij plaatopnamen. Een bijkomend voordeel is een iets lagere gasrekening.

Binnenwerk

Het stucwerk is door het *Schildersbedrijf Van Eyk* uit Delft schoongemaakt. De inspectie die hierna kon worden uitgevoerd, bracht zoveel mankementen aan het licht, dat een gespecialiseerd *stucadoorsbedrijf* voor het herstel moest worden ingeschakeld. De firma *Van der Linden bv* uit Utrecht heeft het loszittende 18e eeuwse stucwerk weer keurig vastgezet - hiervoor werden ruim 2000 schroeven gebruikt - en de scheuren gerepareerd. Daarna heeft de firma Van Eyk het stucwerk opnieuw gesausd, zodat het stucplafond weer in zijn oude glorie is te bewonderen.

Planning 2e helft 1991

Deze maanden zullen naast het uitvoeren van diverse werkzaamheden door verscheidene bedrijven, in het teken staan van vrijwilligerswerk.

Werkzaamheden welke door bedrijven zullen worden uitgevoerd zijn o.a.:

- de aanleg van een nieuwe cv-installatie;
- het herstel en schoonmaken van het orgel;
- de aanleg van een kapverlichting tbv de inspectie van deze ruimte zodat lekkages en ongedierte makkelijker kunnen worden ontdekt en verholpen;
- het schoonmaken van het altaarschilderij en -front;
- het herstel van de vloer en de vernieuwing van de vloerbedekking.

De *vrijwilligersactiviteiten*, die op ca. 300 mensdagen worden geraamd, zullen ondermeer bestaan uit:

- Het schoonmaken van de kerkzolders, de sacristie en het sausen en schilderen;
- het verbeteren van de verlichting daar en het uitvoeren van verschillende onderhoudsklussen;
- het schoonmaken van de kerkzaal;
- daarna zullen de voorruimten, waaronder de hal en de Nicolaaszaal, worden aangepakt.

Fondswerving

Zonder u deze keer met gedetailleerde cijfers lastig te willen vallen, zult u begrijpen dat het financiële plaatje nog lang niet rond is. Diverse nieuwe akties zullen dan ook in het najaar worden opgestart.

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
 Genootschap Deltia Batatorium

port
 betaald
 Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 56 73 45

14e jaargang

nummer 8

november 1991

DECEMBERGEBRUIKEN

Mevr. drs. L.E. Loopstra van het Informatiecentrum Volkscultuur heeft geschiedenis gestudeerd en verzorgt regelmatig lezingen in den lande.

Wie was St. Maarten? Hoeveel Sinterklazen bestaan er? Waar komt Zwarte Piet vandaan? Hoe oud is het Kerst- en Nieuwjaarsfeest? Op welke manier werd vroeger het Driekoningenfeest gevierd? Dit zijn slechts enkele vragen waarop de toehoorder in deze lezing een antwoord zal krijgen. De opzet van deze lezing is het publiek een indruk te geven van de oorsprong en historische ontwikkeling van de verschillende feesten en gebruiken in de wintermaanden. Een niet minder belangrijke invalshoek is echter die van de rol die de decembergebruiken in het dagelijks leven konden vervullen. We hebben het tenslotte over de donkerste en voor veel mensen meest schaarse periode van het jaar!

MIDDAGLEZINGEN

Gebleken is dat veel oudere mensen er tegen op zien om 's avonds de deur uit te gaan. Er is om deze reden besloten om, als proef, middaglezingen te organiseren. Bij voldoende belangstelling zullen wij hiermee doorgaan.

AGENDA

- di. 3 dec.1991** : mevr. drs. L.E. Loopstra, 'Decembergebruiken'.
Lezing met dia's. Aanvang: 14.00 uur. Plaats: Tref-
centrum, (zaal 1^e), Phoenixstraat 66, Delft.
Let op: middaglezing!
- di. 28 jan. 1992** : mevr. drs. S. Leupen, 'Cellebroederskloosters in
Nederland, met name in Delft'. Lezing met dia's.
Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Kapellezaal, Reinier de
Graaf Gasthuis (gebouw H), Reinier de Graafweg
te Delft.
- febr. 1992** : drs. J.W.L. Hilkhuijsen over de tentoonstelling Delft
Stad IV in het Prinsenhof. Lezing met dia's. Aan-
vang: 20.00 uur. Plaats en datum: nog nader
bekend te maken.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

Mevr. J.P. Gerrets	Koetlaan 25	2625 KR Delft
Dhr. J. Tulp	Midakkers 3	5521 GL Eersel
Dhr. T. van der Put en mevr. M.J.van der Put- Slangen	Wielingahof 16	2625 LJ Delft

MEN SCHRIJFT ONS

Historisch museum, Rotterdam

Van 14 december 1991 tot en met 15 maart 1992 zal in het Schielands-
huis, Korte Hoogstraat 31 te Rotterdam de tentoonstelling "Bonte Blik-
ken' te zien zijn.

De tentoonstelling toont een grote variatie aan blikken die in de periode tussen 1800 en 1990 in Nederland zijn vervaardigd. In de tentoonstelling wordt aandacht besteed aan de geschiedenis en produktie van blik. Bijzondere aandacht is er voor de vormgeving van het blik. Zowel ontwerpen van blikverpakkingen als uitzonderlijke vormen worden getoond.

Stichting Informatiecentrum Volkscultuur.

Deze stichting komt eind november uit met een nieuw tijdschrift: 'Alledaagse dingen'. Een blad over volks- en streekcultuur in Nederland, en is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in het dagelijks leven en de geschiedenis hiervan.

In het tijdschrift zullen o.a. artikelen over de traditionele volkscultuur zoals volksmuziek en -dans, klederdrachten en oude ambachten worden opgenomen, en komt ook de eigentijdse volkscultuur aan bod. Het zal acht maal per jaar verschijnen, en wordt uitgegeven door:

Het Informatiecentrum volkscultuur,
Lucasbolwerk 11,
3512 EH Utrecht.

Abonnementsprijs f 55,- p.j. Losse nummers f 6,95.

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

9

14e jaargang

nummer 8

november 1991

CELLEBROEDERSKLOOSTERS

Lezing met dia's 28 januari 1992

"Door wie of wanneer dit klooster is gesticht, heb ik niet kunnen vinden". Zo begint Boitet in zijn "Beschrijving der stad Delft" het paragraafje over de Cellebroeders.

Ook deze lezing zal niet alle raadselen omtrent de Delftse Cellebroeders kunnen oplossen: er is nu eenmaal weinig middeleeuws archiefmateriaal bewaard gebleven. Gelukkig is er over de Cellebroeders en Cellezusters in andere Noord-Nederlandse steden wel meer bekend en kan er aan de hand van een aantal steden toch een beeld geschetst worden van de broeders en zusters van deze vrij onbekende lekenorde.

Hun taken en verplichtingen, hun relatie tot de stedelijke en kerkelijke overheid en het kloosterleven zelf zullen in vogelvlucht behandeld worden.

Mevrouw drs. S.M.C. Leupen heeft geschiedenis gestudeerd in Leiden met als hoofdrichting middeleeuwse geschiedenis.

LEZING 'DE STAD DELFT. CULTUUR EN MAATSCHAPPIJ 1813-1914'

Op donderdag 27 februari 1992 om 20.00 uur zal drs. J.W.L. Hilkhuijsen in het Prinsenhof een lezing met dia's houden over Delft in de periode 1813-1914. Na de lezing en de pauze kan men ter plekke de tentoonstelling 'De Stad Delft. Cultuur en Maatschappij 1813-1914' bezoeken. De lezing

wordt door Delfia Batavorum en de vereniging Vrienden van het Prinsenhof georganiseerd.

Aangezien er een limiet aan het aantal bezoekers is gesteld van 100 mensen (dit aantal is absoluut!), worden belangstellenden verzocht zich van te voren op te geven. Het museum Het Prinsenhof is zo vriendelijk de administratie van de inschrijvingen te verzorgen. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van het Prinsenhof tijdens openingstijden van het museum (tel. 602357). Door tijdige opgave kunt u zich verzekeren van een plaats.

AGENDA

di. 28 jan. 1992 : Mevr. drs. S.M.C. leupen, 'Cellebroederskloosters in Nederland, met name in Delft'. Lezing met dia's.
Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Kapellezaal, Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), Reinier de Graafweg te Delft.

do. 27 febr. 1992 : drs. J.W.L. Hilkhuijsen over de tentoonstelling 'De stad Delft. Cultuur en Maatschappij 1813-1914' in het Prinsenhof. Lezing met dia's, georganiseerd in samenwerking met vereniging Vrienden van het Prinsenhof; na pauze gelegenheid tot bezoek aan tentoonstelling. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Historische zaal, museum Het Prinsenhof, Agathaplein te Delft. Zie voor aanmelden de mededeling elders in dit blad.

NABESCHOUWING LEZING OVER DE OUD-KATHOLIEKE SCHUILKERK

Op woensdagavond 13 november werden in de schitterend gerestaureerde oud-katholieke schuilkerk aan het Bagijnhof twee lezingen gehouden door respectievelijk pastoor J. Nieuwenhuizen en prof. ir. M. Gout. Professor Gout trad als vervanger op voor de helaas door ziekte verhinderde deken I.J.R.H.J. Roosjen.

Pastoor Nieuwenhuizen hield een overzichtelijk verhaal over de geschiedenis van het Oud-Katholicisme als protestbeweging tegen het Romeinse kerk-

centralisme. Het conflict over de afzetting door Rome van de apostolisch vicaris Petrus Codde in 1702 groeide uit tot een breuk na de keuze en wijding (alweer zonder toestemming van Rome) van Cornelis Steenoven tot bisschop van Utrecht in 1724. Een minderheid van de Nederlandse katholieken sloot zich aan bij Steenoven cum suis.

In de 19e eeuw kreeg de Nederlandse katholieke kerk van de Oud Bisschoppelijke Clerezij aansluiting met andere oud-katholieke kerkgemeenschappen in het buitenland. In de 20e eeuw is er sprake van toenadering en oecumene, met name tussen de Oud-Katholieke en de Anglicaanse kerk. Professor Gout vertelde een met dia's geïllustreerd verhaal over de geschiedenis van het Bagijnhof en de daar gebouwde katholieke kerk. De bouwgeschiedenis van de kerk is in een unieke bron vastgelegd. Pastoor Broederssen, die opdracht tot de bouw gaf en deze voor een groot deel zelf financierde, heeft een dagboek van dit project nagelaten. Alle voorvallen met betrekking tot de bouw werden door hem nauwkeurig genoteerd.

Aan het eind van deze geslaagde avond was het voor een ieder duidelijk dat de oud-katholieke schuilkerk het verdient in glorie hersteld te worden. Een deel van de benodigde gelden is nu, net zoals in de tijd van pastoor Broederssen, nog hard nodig.

CONTRIBUTIE 1992

Bij dit convocaat treft u aan de acceptgiro(s) voor de contributie 1992. Wij stellen het zeer op prijs indien u zo snel mogelijk wilt betalen, bijv. vóór eind februari 1992. U verlicht daarmee onze administratie.

De bedragen zijn ingevuld, dus: uw giro (bank) nummer invullen, ondertekenen en posten ! Bij voorbaat onze dank.

Penningmeester
N. Timman-Jansen

NABESCHOUWING

Ondanks de ongelukkige verschijningsdatum van het vorige convocaat verzamelden zich dinsdagmiddag 3 december j.l. bijna zestig leden in het Trefcentrum om de eerste middaglezing bij te wonen. De proef om, vooral ten behoeve van de oudere leden, ook lezingen overdag te organiseren is daarmee wel geslaagd.

Mevr. drs. L.E. Loopstra gaf een boeiende uiteenzetting over de verschillende feesten en gebruiken in en rond de decembermaand. In haar door dia's geïllustreerd verhaal behandelde zij oorsprong en achtergronden van deze "decembergebruiken", vanaf de viering van "Sint Maarten" in november tot "Driekoningen" in januari. Met het oog op de datum van de lezing besteedde zij aandacht aan de viering van het sinterklaasfeest. Maar ook allerlei meer regionale tradities kwamen aan de orde. Hoezeer zij de aanwezigen wist te boeien en hoezeer haar verhaal naar meer smaakte bleek wel na afloop. Zoveel leden gaven door hun vragen en opmerkingen blijk van hun belangstelling voor het onderwerp dat de voorzitter het vragenuurtje drastisch moest beperken.

BIBLIOTHEEK

De leden van het genootschap kunnen op de lezingenavonden boeken uit de bibliotheek lenen en weer inleveren. Een bestuurslid is dan achter een tafeltje aanwezig met een aantal boeken. Uiteraard kan op deze avonden niet meer dan een kleine selectie worden meegenomen. Andere boeken kunnen aan de hand van de catalogus worden uitgezocht en besteld. Daarnaast bestaat de mogelijkheid boeken uit het bezit van het genootschap te lenen en in te leveren op bepaalde avonden in de openbare bibliotheek. Deze uitleenavonden, meestal de derde dinsdag van de maand, worden in het convocaat aangekondigd. Een bestuurslid is dan tussen 19.00 en 20.00 uur aanwezig in de openbare bibliotheek aan de Kruisstraat.

In de praktijk wordt van deze mogelijkheid echter nauwelijks of geen gebruik gemaakt. Het bestuur heeft daarom besloten voorlopig te stoppen met de uitleenavonden in de openbare bibliotheek en het uitlenen van boeken te beperken tot de lezingen. Op de lezingen zal zoals gebruikelijk een deel van het boekenbezit kunnen worden ingezien. Bovendien is een aantal catalogi aanwezig ter inzage of te leen. Hebt u belangstelling voor een boek dat niet op de uitleentafel ligt, dan kunt u dit bestellen voor de volgende avond.

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 1

januari 1992

DELFT IN DE 19e EEUW, EEN VOGELVLUCHT **Lezing met dia's 27 februari 1992**

In deze lezing met dia's zal drs. J.W.L. Hilkhuisen nader ingaan op de 19e eeuwse Delftse kunstnijverheid, met name de werkplaatsen van Braat en Schouten.

Delft was in de eerste helft van de 19e eeuw een stad in verval. Rond 1860 veranderde dit en kreeg de stad haar twee gezichten, dat van academie-stad en dat van industrie-stad.

Drs. J.W.L. Hilkhuisen is conservator van het Prinsenhof.

EXCURSIE 1992

U kunt alvast als data voor de excursie noteren:

vrijdag 22 en zaterdag 23 mei a.s.

Door de late pinksterdagen dit jaar konden wij deze keer niet de gebruikelijke tijd, eerste helft van juni, aanhouden.

In het convocaat van april a.s. kunt u meer informatie lezen over de bestemming, kosten en wijze van opgave. Nu kunnen wij u wel al laten weten dat ons reisdoel West-Brabant, met name Breda en omgeving en Willemstad zal zijn.

AGENDA

- do. 27 febr. 1992** : Drs. J.W.L. Hilkhuijsen, 'Delft in de 19e eeuw, een vogelvlucht'.
Lezing met dia's, georganiseerd in samenwerking met de vereniging Vrienden van het Prinsenhof; na pauze gelegenheid tot bezoeken van de tentoonstelling 'De stad Delft, cultuur en maatschappij 1813-1914.'
Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Historische zaal, museum Het Prinsenhof, Agathaplein te Delft.
N.B. Vooraanmelding bij museum Het Prinsenhof voor de lezing is nodig (zie vorig convo).
- wo. 25 mrt. 1992** : Jaarvergadering Delfia Batavorum, aansluitend vertoning van films over o.a. Delft en Jan Steen door dhr. J.M. van der Schans. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1 te Delft.
- wo. 8 apr. 1992** : Prof.ir. M. Gout, Het Illustere Genootschap van Onze Lieve Vrouwe Broederschap te Den Bosch. Lezing met dia's. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332 te Delft.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap heeft zich aangemeld:

De heer H.J.C. Albers

Papenstraat 55

2611 JB Delft

SENIORENBIJEENKOMST

Ons lid, de heer A.C. Kleyweg sr., organiseert iedere eerste dinsdagochtend van de maand in het Stads-Koffyhuis een seniorenbijeenkomst voor mensen boven de 55 jaar. De bijeenkomsten zijn met name bedoeld voor ouderen die belangstelling hebben voor Delft en de geschiedenis van de stad. Het gezelligheidsaspect zal hierbij een belangrijke rol spelen. De senioren onder de leden van Delfia Batavorum worden uitgenodigd deze bijeenkomsten bij te wonen.

De heer Kleyweg is voornemens op elke bijeenkomst iets te organiseren in de vorm van een film, een diavoorstelling, een korte lezing, of iets dergelijks. Daar-

voor vraagt hij medewerking van het genootschap. Het bestuur juicht dit initiatief van harte toe en wil het gaarne ondersteunen.

De bijeenkomsten worden gehouden op de eerste dinsdag van iedere maand. 's Ochtends van 10.00 tot 12.00 uur in de opkamer van het Stads-Koffyhuys, Oude Delft 133.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN 12 MAART 1991 IMMANUELKERK, DELFT

1. Voorzitter opent de vergadering en kan een groot aantal leden welkom heten.
2. Het verslag van de jaarvergadering van 1990 wordt na enige correcties goedgekeurd.
3. Het jaarverslag van de secretaris, de verslagen van de bibliothecaris, de publicatiecommissie van de commissie behoud stadsschoon worden ter discussie gesteld. Met name de goede verkoop van het lustrumboek geeft reden tot vreugde. De publicatiecommissie heeft in overleg met het bestuur besloten de komende jaren een nieuw begin te slaan door rond 1992 telkens een jaarboek uit te geven dat alle leden zullen ontvangen.
4. De penningmeester doet verslag van de resultaten over 1990. Haar werkzaamheden waren veel omvangrijker in dit jaar door de lustrumviering en de uitgave van het lustrumboek.
De kascommissie laat bij monde van de heer H.H. Vos weten bij controle van de boeken de cijfers correct bevonden te hebben en stelt derhalve voor de penningmeester décharge te verlenen en te danken voor haar werk. Blijkens het applaus neemt de vergadering dit voorstel over.
Ter aanvulling van de kascommissie door aftreden van de heer H.H. Vos moet een nieuw lid benoemd worden. De heer J.F. van Heel stelt zich beschikbaar en wordt benoemd.
5. De penningmeester licht haar begroting voor 1991 toe. Zij geeft daarbij aan hoe de plannen voor het jaarboek gefinancierd kunnen worden. De vergadering keurt de begroting goed.
6. Her- en verkiezing nieuwe bestuursleden: Mevr. P. Timman-Jansen, mevr. drs. E.H. Hueck-van der Plas en de heer prof. dr. ir. L.L. van Reijen zijn aftredend. Slechts mevr. Timman stelt zich herkiesbaar. Het bestuur heeft als kandidaten voorgesteld: Mevr. W. van Reijen-Mienis voor de heer Van Reijen, mevr. W.M. Steen-Leenderse voor mevr. Hueck en de heer ir. J.G. Wegner voor de heer K.J.H.W. Deen. Tegenkandidaten zijn niet voorgesteld. Door applaus laat de vergadering blijken de voorgestelde kandidaten te herkiezen en te verkiezen.

7. Ieder van de oud-bestuursleden wordt bedankt voor het voor het genootschap verrichte. De dank wordt onderstreept met een geschenk.
Ook is de vereniging veel dank verschuldigd aan de heer G.G. Kunz die 13 jaar lang het contact met de leden heeft verzorgd door de redactie van het convocaat. De gratis deelname aan de excursie van dit jaar voor hem en zijn vrouw heeft hij meer dan verdiend.
8. Het oordeel van de vergadering wordt gevraagd over het bestuursvoorstel een groot deel van de prenten die als legaat van de heer Blok werden ontvangen te verkopen, teneinde uit de vrijkomende gelden een Delfia Batavorumpenning te kunnen gaan uitreiken. Verkoop aan leden zal vooropstaan. Er lijken geen grote bezwaren tegen het idee te zijn. Het bestuur kan de plannen dus verder uitwerken en stelt zich voor op de volgende jaarvergadering een besluit over de afwikkeling aan de ledenvergadering te kunnen voorleggen.
9. Bij de rondvraag wordt vanuit de leden ook dit jaar weer het probleem van het dalend ledental aan de orde gesteld. Het bestuur hoopt verbetering hierin te brengen door één van de nieuwe bestuursleden te belasten met de taak propaganda en ledenwerving.
10. De voorzitter sluit de vergadering.

Genootschap Delfia Batavorum
Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

port
betaald
Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 2

februari 1992

JAARVERGADERING

Het bestuur roept de leden op tot bijwoning van de Algemene Ledenvergadering (of wel Jaarvergadering) op **woensdag 25 maart 1992** om 20.00 uur in de Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1.

Aansluitend aan de Jaarvergadering vertoning van films door de heer J.M. van der Schans.

AGENDA JAARVERGADERING

Deze luidt als volgt:

1. Opening.
2. Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 12 maart 1991.
Dit verslag is in het vorige nummer opgenomen.
3. Jaarverslagen van de secretaris, de publicatie-commissie en de commissie behoud stadsschoon. Deze verslagen zijn in het jaarboek opgenomen dat voor de vergadering verschijnt.
4. - Financieel verslag over het jaar 1991. Wordt ter vergadering uitgereikt.
- Verslag van de kascommissie.
- Decharge van de penningmeester.
- Verkiezing van een lid van de kascommissie.
5. Begroting 1992. Wordt ter vergadering uitgereikt.
6. Bestuursverkiezing.
Statutair aftredend zijn de heer Dr. Ir. M. Tienstra en de heer Ir. J.G. Wegner. Tussentijds treedt af mevr. W.M. Steen-Leenderse. De functie van bibliothecaris is vacant. De heer Wegner stelt zich herkiesbaar.
Het bestuur stelt de volgende benoemingen voor:
In de vacature mevr. Steen: mevrouw E. Emeis.
In de vacature Tienstra: Dr. M.A. Verschuyf.
De vacature Van Rossum zal later worden ingevuld.
Eventuele tegen-kandidaten kunnen tot drie dagen voor aanvang van de vergadering schriftelijk worden ingediend bij de secretaris, ondertekend door tenminste tien leden.
7. Bestuursvoorstellen. Zie toelichting.
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

AGENDA

- wo. 25 mrt. 1992** : Jaarvergadering. Aansluitend vertoning van films over Delft en Jan Steen door J.M. van der Schans.
Plaats: Immanuelkerk, Schoemakerstraat 1.
Aanvang: 20.00 uur.
- wo. 8 april 1992** : Prof. ir. M. Gout, 'Het Illustere Genootschap van Onze Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch'.
Lezing met dia's.
Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332. Aanvang: 20.00 uur.
- wo. 29 apr. 1992** : W. Lutz, lezing over Galerie 'De Fiets'.
Plaats: Trefcentrum, Phoenixstraat 66.
Aanvang: 14.00 uur. **Middaglezing!**
- vr.22/za.23 mei '92** : Excursie Delfia Batavorum.

FILMS OVER DELFT gemaakt en vertoond door J.M. van der Schans wo. 25 maart 1992

De heer J.M. van der Schans is al bijna dertig jaar amateur-filmer en is gespecialiseerd in het maken van documentaires. Hij heeft met succes deelgenomen aan regionale en nationale filmwedstrijden.'

Op 25 maart zal de heer Van der Schans films vertonen over de Oude en Nieuwe Kerk, het stadhuis en de binnenstad van Delft en over het leven en werken van Jan Steen'. Muziek en gesproken tekst begeleiden de films.

Boekuitgave: "DEVOTIE EN NEGOTIE" door G. Verhoeven. Delft als bedevaartplaats in de late middeleeuwen.

In januari 1991 hield Drs. G. Verhoeven voor het genootschap een lezing over "Mirakelen in middeleeuws Delft". Eind maart verschijnt zijn dissertatie over dit onderwerp.

Op basis van de gegevens over een viertal middeleeuwse culten in Delft (nl. die van Maria Jesse, het Heilig Kruis, O.L.V. van Zeven Smarten en Maria ter Nood Gods) beschrijft de auteur de wisselwerking tussen de belangen van de pelgrims en die van de kerken. Profiteerden de kerken, in of meer passief, van bestaande aandacht voor heiligen, wonderen en bedevaarten, of stimuleerden zij deze juist door het organiseren van activiteiten en het bedrijven van propaganda?

Aan de hand van een dossier van 339 mirakelverhalen enerzijds, en van de kerkelijke financiële administratie anderzijds, wordt gepoogd een beeld te krijgen van de betekenis van het geloof in wonderen voor de pelgrims, én van de organisatie en exploitatie van de Delftse devoties door de parochiekerken. Aan het eind van het boek zijn in een bijlage ongeveer 250 mirakelverhalen opgenomen.

Het boek telt ca. 350 blz. en wordt uitgegeven door: VU Uitgeverij, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, en is ook via de erkende boekhandel verkrijgbaar. Intekenprijs tot 1 april 1992 f 49,50. Daarna f 59,50.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

De heer E.J. Vriesen en

mevr. R. Vriesen-Kersbergen, Tomatenstraat 271, 2564 CS Den Haag.

De heer G. van Loenen, Markt 63 c, 2611 GS Delft.

DELFLIA BATAVORUM PRIJS

Het bestuur stelt voor een Delfia Batavorum prijs in te stellen in de vorm van een gedenkpenning en die jaarlijks toe te kennen aan een persoon of instelling die zich bijzonder verdienstelijk gemaakt heeft op het gebied waarop Delfia Batavorum zich statutair richt.

Toelichting

Tot 1985 bestond de culturele prijs van de stad Delft.

Delfia Batavorum heeft als laatste die prijs ontvangen.

Het bestuur betreurt het, dat er in Delft nu geen onderscheiding meer verleend kan worden op het gebied waarop ons Genootschap actief is. Het bestuur is daarom van mening dat Delfia in die leemte moet voorzien.

Uitvoering

Een jaar of acht geleden heeft Delfia een legaat ontvangen van de heer J. Blok. Dat legaat bestond uit boeken en prenten. Een groot gedeelte van de boeken is destijds aan de leden verkocht, aangezien de bibliotheek deze al bezat. De prenten en enkele waardevolle boeken, in totaal een 150 stuks, hebben gastvrij onderdak gevonden in het Gemeentearchief. Er zijn geen unieke stukken bij. Het bestuur heeft zich bij herhaling afgevraagd wat er met dit bezit moet gebeuren. Tentoonstellen, iets waar al snel aan gedacht wordt, komt niet in aanmerking. Behalve dat de verzameling daar niet belangrijk genoeg voor is, is er ook geen ruimte waar ze getoond zou kunnen worden.

Het bestuur stelt daarom voor de verzameling te verkopen en uit de opbrengst het Blokfonds te vormen en daaruit de Delfia Batavorum prijs te bekostigen.

Het Gemeente archief heeft belangstelling voor een vijftigtal prenten en is bereid daarvoor f 3.300,— te betalen. Het bestuur stelt voor op dit bod in te gaan en om de andere prenten, boeken en voorwerpen (meest tegels) op nader te bepalen wijze te verkopen, waarbij de leden van Delfia voorrang hebben.

MUSEUM PAUL TETAR VAN ELVEN zoekt vrijwillige medewerkers.

Bij de meeste leden van Delfia Batavorum zal het museum aan de Koornmarkt wel bekend zijn: het is het voormalig woonhuis van de 19de-eeuwse schilder Paul Tetar van Elven met zijn interieurs en zijn verzameling schilderijen en ceramiek.

Minder bekend is misschien dat alle activiteiten, zoals openstelling, beheer en tentoonstellingen, geheel berusten op de inzet van vrijwillige medewerkers.

De groep die al jaren lang borg staat voor de ontvangst en rondleiding van de bezoekers heeft voor het komende seizoen dringend behoefte aan versterking. Wij zoeken mensen die hiervoor van half april tot oktober één middag per week hun tijd ter beschikking willen stellen.

In dit kleine, intieme museum is het persoonlijk contact met de bezoekers belangrijker dan specifieke kennis.

Voelt u zich hierdoor aangesproken, belt u dan mevrouw I. Leupen, tel. 134097 of mevrouw R. Holdert, tel. 132267. Zij zullen u graag verder informeren.

Wij hopen met hetzelfde enthousiasme en een uitgebreider team het nieuwe seizoen te kunnen starten!

Het museumbestuur.

Genootschap Delfia Batavorum
 Secretaraat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

port
 betaald
 Delft

DRUKWERK

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 3

maart 1992

EXCURSIE 22 EN 23 MEI !

Wat vroeger in het jaar dan gebruikelijk zal deze keer reeds eind mei onze excursie plaats vinden. Wij kondigden al aan dat dit jaar ons doel is: Noord-West Brabant. Het schitterende vestingstadje Willemstad staat 's ochtends op het programma. Dit stadje zullen we onder deskundige leiding uitvoerig verkennen na uiteraard eerst aan het pittoreske haventje van de koffie genoten te hebben. We zullen ons ver terug in de tijd wanen. De sfeer die hier is blijven hangen, is in onze drukke randstad nauwelijks meer te vinden.

Tegen de middag zoeken we de kleine wegen op. Via oude dijkjes gaan we in de richting van Breda. Vanaf deze dijkjes hebben we een verrassend uitzicht op het ruime Brabantse bouwland.

We rijden o.a. langs Oudenbosch, het Nederlandse Rome in zakformaat, waar we de Cuypers basiliek, een replica van de St. Pieter en de St. Jan van Lateranen, zien liggen.

De lunch gaan we genieten in het Bredase Mastbos, de jachtterreinen van de Oranjes, waar we naast het kasteel Bouvigne een goede maaltijd voorgeschoteld zullen krijgen.

Verkwikt begeven we ons vervolgens naar het centrum van de stad. Een rondwandeling onderbroken door bezichtiging van diverse gebouwen, o.a. de Grote Kerk, leert ons veel over deze stad, die met onze stad de band met het Oranjehuis gemeen heeft. Bij deze rondwandeling zullen we ook toegang krijgen tot historische monumenten die voor individuele bezoekers van de stad gesloten blijven. Voor hen die niet meer zo goed ter been zijn is het onderweg steeds mogelijk wat te rusten.

Na onze wandeling zullen we onder het genot van thee of een verfrissing nog wat kunnen uitrusten op een van de vele terrassen alvorens de terugtocht te aanvaarden.

In de tweede helft van mei zult u voorafgaand aan de excursie nog een lezing met dia's kunnen bijwonen. In onze mededelingen voor de maand mei leest u hierover nader.

Opgave voor de excursie is uitsluitend mogelijk door overmaking van f 60,— voor leden en f 70,— voor introducté's op rekening van de penningmeester met vermelding van de door u gewenste dag: vrijdag of zaterdag. De opgave moet uiterlijk plaats vinden op 8 mei. Als u zich echter direct opgeeft, loopt u niet de kans dat de bus al vol is. Vorig jaar moesten we helaas diverse leden teleurstellen.

Alleen wanneer u niet mee kunt, omdat de excursie overtekend is, krijgt u bericht van ons. Hoort u niets dan kunt u er van uit gaan dat u op 22 of 23 mei wordt verwacht op de Paardenmarkt. Onze bus vertrekt om 8.45 uur.

We hopen u een boeiende tocht te kunnen bieden.

G.W.A. de Groot-Op den Brouw

AGENDA

wo. 8 april 1992 : Prof.ir.M. Gout, 'Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch'. Lezing met dia's. Aanvang 20.00 uur. Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude, Aart van der Leeuwlaan 332 te Delft.

wo. 29 april 1992 : Dhr. T.G.J. Jansen, beeldend kunstenaar te Delft over zijn werk. Lezing met video-presentatie. Aanvang: 14.00 uur. Plaats: Trefcentrum, Phoenixstraat 66 te Delft.

N.B. Middaglezing!

De heer W. Lutz, die aanvankelijk op deze datum een lezing zou houden, is verhinderd. De heer Jansen is zo vriendelijk in zijn plaats een lezing te geven.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

De heer F.J. Vergouwen en

mevr. A. Vergouwen-Mooij Van Hardenbroeklaan 34 2288 CC Rijswijk

ILLUSTRE LIEVE VROUWE BROEDERSCHAP TE 's-HERTOGENBOSCH PROF.IR. M. GOUT Lezing door prof.ir. M. Gout op wo. 8 april, 20.00 uur

Ons land heeft vele Broederschappen gekend, die uiting gaven aan een bepaalde opvatting van het Christendom, die zij probeerden in praktijk te brengen en te propageren. Het bekendst werd de Broederschap des Gemenen Levens van Geert Groote (1340-1384) uit Deventer, door prof. Jan Romein de 'laatste middel-eeuwer' genoemd.

Vrijwel al deze Broederschappen zijn eeuwen geleden verdwenen, vaak onder

druk van kerkgenootschappen, die het niet met hun opvattingen eens waren. De oudste nog bestaande Broederschap is de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch, gesticht in 1318, en nauw verbonden aan de St. Jan's Kathedraal. Het doel van deze Broederschap was het uitdragen van de ideeën van de Illustre Lieve Vrouwe, de Moeder-Maagd Maria en het beoefenen van weldadigheid in Haar naam.

Onder de meest bekende Broeders uit het verleden noemen we Jeroen Bosch (1450-1516) en Prins Willem van Oranje (1533-1584). Deze laatste was na zijn geboorte Protestant gedoopt, maar op 11-jarige leeftijd Katholiek geworden om het Prinsdom Orange te kunnen erven. Enkele jaren na zijn toetreding tot de Broederschap werd Willem van Oranje weer Protestant en bracht daarmee de toen nog Katholieke Broederschap in problemen. Hij bleef echter lid, hetgeen de discussie op gang bracht, die er enkele tientallen jaren na zijn dood toe leidden, dat er nadien definitief 50 Protestanten en 50 Katholieken als lid aanvaard werden. Een bijzondere plaats onder de leden wordt momenteel ingenomen door Koningin Beatrix en door Prinses Juliana. De leden van het Koninklijk Huis hebben de titel van 'Zwanenbroeder', omdat zij in het verleden bij het jaarlijkse diner een zwaan lieten opdienen.

De Broederschap beschikt over zeer veel voorwerpen, schilderijen, wapenboeken en acten uit het verleden, waaronder de stichtingsacte uit 1318. Dit alles is ondergebracht in het 'Zwanenbroedershuis', tegenover de St. Jan gelegen. Tijdens de lezing zullen een aantal dia's van dit huis en van zijn inhoud getoond worden.

Prof.Ir. M. Gout doceerde meer dan 30 jaar aan de faculteit Bouwkunde van de T.U. Delft. In die tijd trad hij als gastdocent op aan vele buitenlandse universiteiten in West- en Oost-Europese landen, de U.S.A., Canada, Japan en Egypte. Hij schreef vele boeken over onderwerpen uit de geschiedenis van de architectuur, voornamelijk over de bouw en de symboliek van de middeleeuwse kathedralen. Samen met dr. M.A. Verschuyl publiceerde hij de bekende boekjes over het Stadhuis van Delft en de Nieuwe Kerk.

LEZING DOOR DE BEELDEND KUNSTENAAR T.G.J. JANSEN OVER ZIJN WERK wo. 29 april 1992

T.G.J. Jansen studeerde technische natuurkunde in Delft en had tijdens zijn studie zijn eerste tentoonstelling van schilderijen in Galerie 'De Fiets' in Delft (1973), waar hij in 1975 en 1978 nog twee exposities heeft gehad. Hij heeft in Londen, Antwerpen en Parijs gewerkt, onder andere aan het UFO-Project. In 1988 heeft hij een computerprint (5 x 45 meter) in het station Rotterdam gemaakt. De heer Jansen is werkzaam in Delft.

T.G.J. Jansen:

'De laatste jaren heb ik me beziggehouden met het maken van kunstmatig leven. Dat leven vond in eerste instantie plaats in de computer. Het waren een soort wormpjes die leefden op het computerscherm. Ze kropen daar zo'n beetje rond.

Botste er een tegen de flanken van een ander, dan werd die doodgeprikt. Er was dus sprake van selectie. Anderzijds konden de beestjes ook jongen krijgen. In de loop der generaties ondergingen ze een evolutieproces, waarbij hun staarten steeds krommer werden en zich uiteindelijk oprolden als verdediging tegen stefels van de andere beesten. Deze verandering vond plaats zonder tussenkomst van de mens.

De laatste anderhalf jaar probeer ik leven te maken buiten de computer. Met elektriciteitsbuis en plakband maak ik een soort krabben die ooit moeten gaan leven op strand. Op hun rug zitten veren die aangedreven worden door de wind die op hun beurt weer pootjes aandrijven zodat ze op het strand kunnen lopen.'

Verloren:

Een zilveren cirkelvormige speld met pen z.g. 'fibula', vermoedelijk verloren tijdens een lezing van Delfia Batavorum enkele maanden geleden.

Irene Leupen, tel. 134097

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
 Genootschap Delfia Batavorum

port
 betaald
 Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

J. Grakist

Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft

Telefoon: 56 29 93

Financiën:

Penningmeester Delfia

Batavorum Delft

Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 4

april 1992

JAARBOEK 1991

Het Jaarboek 1991 van het genootschap is verschenen.

Zoals bekend is met ingang van het vorig jaar het tijdschrift van het genootschap ingekrompen tot een eenvoudiger mededelingenblad.

Daar staat tegenover dat nu jaarlijks een jaarboek wordt uitgegeven. Het eerste exemplaar is nu gereedgekomen: Jaarboek 1991.

De leden die de jaarvergadering op 25 maart j.l. bezochten hebben daar hun exemplaar ontvangen. Voor de verspreiding onder de andere leden was wat meer tijd nodig. In verband met de hoge portokosten worden de exemplaren voor de in de stad wonende leden grotendeels persoonlijk door het bestuur en een aantal vrijwilligers bezorgd.

BREDA DOOR DE EEUWEN HEEN

Lezing op dinsdag 19 mei ter voorbereiding op de excursie naar Willemstad en Breda op 22 en 23 mei.

Drs. P.M. Toebak zal een lezing met dia's houden over de geschiedenis van Breda. Hierbij zal hij een beeld geven van het gewone leven van Breda in de loop der eeuwen. De relatie tussen Breda en Delft zal belicht worden; beide steden hebben een band met het Oranjestad. De gebouwen die we op de excursie zullen bekijken zal de spreker extra aandacht geven.

Drs P.M. Toebak is als gemeentearchivaris van Breda deskundige bij uitstek op het gebied van de geschiedenis van de stad.

AGENDA

- wo. 29 april 1992 : T.G.J. Jansen, beeldend kunstenaar te Delft over zijn werk.
Lezing met videopresentatie.
Plaats: Trefcentrum, Phoenixstraat 66 te Delft.
N.B. Middaglezing!
- di. 19 mei 1992 : Drs P.M. Toebak 'Breda door de eeuwen heen'.
Lezing met dia's. Plaats: Wijkcentrum Drie Ackers,
Verwersdijk 21 te Delft. Aanvang 20.00 uur.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

Na de jaarvergadering is het bestuur als volgt samengesteld:

- Dr. M.A. Verschuyl, Oude Delft 194: Voorzitter.
J. Grakist, Wilhelminalaan 107: Secretaris.
Mevr. P. Timman-Jansen, Henry Dunantlaan 39: Penningmeester.
Mevr. E. Emeis, Julianalaan 101: 2e secretaris.
Mevr. W. van Reijen-Mienis, Henry Dunantlaan 33: 2e voorzitter.
Mevr. drs. K.M. ten Harmsen-van der Beek, Melkhof 3: Lezingen en contacten met zusterverenigingen.
Ir. J.G. Wegner, De Kempenaerstraat 7: Commissie Behoud Stadsschoon.
Mevr. Mr. G.W.A. de Groot-Op den Brouw, Pr. Bernhardlaan 5: Excursies.

BRONZEN BEELDJE VAN REINIER DE GRAAF

Op 1 november werd ter gelegenheid van het feit dat Reinier de Graaf, 350 jaar geleden in Schoonhoven werd geboren, een bronzen beeld onthuld, vervaardigd door de Culemborgse beeldend kunstenaar en chirurg Rob van der Veen. Het beeld, dat staat opgesteld in de hal van de Hippolytus-locatie van het Reinier de Graaf Gasthuis, stelt De Graaf

voor samen met een hond, waarbij hij een zogenaamde "pancreas-fistel" heeft aangebracht. Het sap van de alvleesklier wordt opgevangen in een flesje, onder de buik van het dier bevestigd. In zijn hand houdt De Graaf een flesje met zojuist afgetapt vocht.

De Graaf heeft tijdens zijn studieperiode aan de Leidse universiteit proefondervindelijk onderzoek gedaan bij honden met de bedoeling het "Alvlesige Sap" zuiver in handen te krijgen, hetgeen hem tenslotte is gelukt.

In het najaar van 1664 hield hij over dit onderwerp een wetenschappelijke voordracht, die ook in druk verscheen onder de titel: "Disputatio medica de Natura et usu succi pancreatici" (geneeskundige verhandeling over de oorsprong en het gebruik van het vocht van de alvleesklier).

Tijdens zijn verblijf als medicus te Delft van 1666 tot aan zijn dood in 1673 deed hij onderzoek en publiceerde hij over de bouw en functies van de mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen.

De Graaf is tot op de dag van vandaag wereldwijd bekend als de ontdekker van het blaasje dat het eitje, in de eierstok gelegen, bevat: de z.g. Graafse follikel.

Dr H.L. Houtzager

TERUGBLIK OP DE LEZING OVER DE CELLEBROEDERSKLOOSTERS

Op 28 januari 1992 verzorgde drs S.M.C. Leupen voor ons de eerste lezing van dit jaar. Haar onderwerp was de Cellebroeders. Over dit onderwerp kon zij de aanwezigen veel wetenswaardigs vertellen, hoewel zij in haar inleiding benadrukt had dat over deze religieuze orde betrekkelijk weinig bekend is. Haar kennis had zij verworven door onderzoek in de Leidse stadsarchieven, maar door het trekken van parallellen naar de Delftse situatie kon zij ook de plaats van de Cellebroeders in Delft tot aan de Reformatie duidelijk maken.

In heel veel oude Nederlandse steden komen we nog straatnamen tegen die verwijzen naar de vroegere aanwezigheid van een Cellebroedersklooster. Veel meer vindt men echter niet terug. We realiseren ons daardoor ook niet welke belangrijke plaats deze religieuzen, mannen en vrouwen, in de Middeleeuwse steden innamen.

De cellebroeders en -zusters waren degenen die zich voordat er ziekenhuizen bestonden, de zorg voor de zieken tot taak hadden gesteld. Vooral in de tijden dat pestepidemieën veelvuldig voorkwamen was deze taak van zeer groot belang. Daarnaast waren de Cellebroeders de doodgravers. Deze laatste taak wordt zozeer met de Cellebroeders vereenzelvigd dat ook nog na de Reformatie voor doodgravers de naam Cellebroeders veel werd gebruikt, ook al waren zij geen religieuzen meer.

De Cellebroederskloosters zijn steeds zeer beperkt van omvang geweest. In Delft lag het klooster op een binnenterrein tussen de Voorstraat en de Verwersdijk. Van de bebouwing is tot op heden niets terug gevonden. Wel is op oude kaarten de

plaats terug te vinden. Er was in Delft alleen een mannenklooster. Naast bovengenoemde taken behoorde in Delft tot de taak van de Cellebroeders het luiden van de klok van de Oude Kerk.

De orde van de Cellebroeders is pas in 1458 officieel door de kerk erkend. Voordien waren het groepjes leken, die uit religieuze overtuiging zich toelegden op ziekenzorg en het begraven van de doden. In Delft werd in 1490 de kapel van de Cellebroeders ingewijd. Rond hun klooster heeft waarschijnlijk ook een begraafplaats gelegen.

Na de Reformatie is het klooster verdwenen. In Zuid-Nederland is de orde blijven bestaan tot de Franse Revolutie.

In de 19e eeuw is de orde weer nieuw leven ingeblazen, zodat er ook nu nog Cellebroeders en -zusters in kloostergemeenschappen leven.

Het was boeiend zoveel informatie te krijgen over een groep mensen waar het licht van de geschiedenis niet op is gevallen.

Genootschap *De Elia Batavorum*
 Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

port
 betaald
 Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 5

augustus 1992

UITNODIGING

Op **donderdag 17 september a.s.** nodigen wij alle leden, maar ook belangstellenden - die (nog) geen lid zijn van Delfia Batavorum - uit voor een lezing in Cultureel Centrum Abtswoude over "Patriotten in Delft".

Zie voor meer gegevens elders in dit nummer.

Als u een nieuw lid wilt aanmelden - is uw partner al lid? - kan dat op drie manieren:

telefonisch : bij de heer J. Grakist (015-56 29 93)

schriftelijk : door het formulier in dit convocaat in te vullen en op te sturen naar J. Grakist, Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft

of : gezellig langs komen op Delftdag bij onze kraam aan het Agathaplein. Daar kunnen dan ook tegen gereduceerde prijs vroegere uitgaven van Delfia Batavorum aangeschaft worden.

OPEN MONUMENTENDAG

De tot een Europese internationale gebeurtenis uitgegroeide open monumentendag is dit jaar op **zaterdag 12 september**. In Nederland doen ruim 400 gemeenten mee aan dit evenement. Voor Delft is het de 6e maal en ca. 17 monumenten zullen die dag voor belangstellenden geopend zijn. Het programma wordt in de lokale pers en via de "Monumentenkrant" bekend gemaakt. In de kruidentuin van het Prinsenhof zal die dag weer een "restauratiemarkt" gehouden worden, gericht op gebouwen en archeologie.

AGENDA

do. 17 sept. 1992 : Mevr. drs. M.M. van Leeuwen-van Dijk, lezing met dia's over "Patriotten in Delft". Plaats: Cultureel Centrum Abtswoude aan de Aart van der Leeuwlaan 332 te Delft. Aanvang: 20.00 uur.

- wo. 14 okt. 1992** : Mevr. H.A. van Dolder-de Wit, lezing met dia's over de stad Gouda en haar geschiedenis. In samenwerking met de genealogische vereniging Prometheus. Plaats: wordt nog bekend gemaakt. Aanvang: 20.00 uur.
- za. 7 nov. 1992** : Excursie naar het Technisch Museum. Aanvang: 11.00 uur. Meer gegevens volgen.
- wo. 18 nov. 1992** : Drs. J.W. van Leur, lezing met dia's "75 jaar openbare bibliotheek in Delft". Plaats: wordt nog bekend gemaakt. Aanvang: 20. 00 uur.

NIEUWE LEDEN

Als lid van het genootschap hebben zich aangemeld:

mevr. M.C. van Dugteren	Mozartlaan 628	2625 CX Delft
mevr. R.Koolen	Markt 27	2611 GP Delft
Dhr. J. Oranje	Hugo de Grootstraat 190	2613 VA Delft
Mevr. P.T. Korteweg	Koekamp 83	2623 XT Delft
Dhr. D.van den Akker s.j.	Westplantsoen 73	2613 GK Delft
Dhr. C. Laros	Bankastraat 3	2612 AE Delft
Dhr. W.A. Bodde	Brasserskade 179	2612 CD Delft

Men schrijft ons:

De heer P. Hoekwater, Callenburglaan 2, 4797 BW Willemstad (tel. 01687-2911) zoekt een familie-archief van de Hoekwaters, nagelaten door mevr. A.J. Hoekwater-Bekkers, overleden 03-01-1902 en gewoond hebbende Koornmarkt 39 of 49. Ook andere gegevens over de Delftse Hoekwaters en de door hen gedreven glasfabriek onder Vrijenban en een wijnkoperij.

"PATRIOTTEN IN DELFT"

Lezing met dia's door mevr. drs. M.M. van Leeuwen-van Dijk
op wo. 17 september 1992

In september is het ruim twee honderd jaar geleden dat een aantal Delftse burgers, die zich "Ware Vaderlanders" noemden het bewind voerden in de stad nadat zij de patricische veertigraad gedeeltelijk hadden afgezet.

Deze Patriotten waren de nieuwe democratische gedachten van de Franse revolutie toegegaan en wilden met een groot aantal gelijkgezinden uit andere steden in de Republiek het oude vermolmde staatsbestel afschaffen.

De meest spectaculaire gebeurtenis in deze tijd was ongetwijfeld de aanhouding van de prinses van Oranje door het vrijcorps van Gouda te Goejanverwellesluis.

De prinses wilde naar Den Haag om de minderheid in de staten van Holland er toe te brengen hun moed bijeen te rapen om de prins te steunen. Van Willem V viel geen initiatief te verwachten, daarvoor was hij te besluiteloos; de actieve leiding van de Oranjepartij ging helemaal buiten hem om. De Patriotten moeten op de hoogte zijn geweest van het plan van de prinses want zij waren ter plaatse om haar koets tegen te houden, waardoor haar missie mislukte. De koning van Pruisen heeft deze belediging van zijn zuster niet genomen en heeft met zijn leger orde op zaken gesteld.

De spreekster gaat na wat er allemaal gebeurde in Delft in dat roerige jaar 1787. Er zijn nl. twee ooggetuigen verslagen bewaard, waardoor de gebeurtenissen in de stad van dag tot dag gevolgd kunnen worden. Het is een verhaal van plannen maken en idealen, maar ook van acties, ruzies en pesterijen. Wie waren die Patriotten, wat wilden zij veranderen en waren die mistoestanden echt zo groot? Aan de hand van dia's wordt duidelijk gemaakt dat de inwoners van hoog tot laag tegenover elkaar stonden en dat de kleur oranje als een rode lap op een stier werkte, zo zelfs dat de mensen nog geen vaasje met goudsbloemetjes voor het raam durfden zetten. →

AANMELDINGSFORMULIER GENOOTSCHAP DELFIA BATAVORUM

Lidmaatschap

U kunt zich aanmelden als lid bij de secretaris door inzending van onderstaand strookje. Het adres is Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft. T.z.t. ontvangt u dan een acceptgirokaart.

De contributie bedraagt f 20,00 per jaar / partnerlidmaatschap f 10,00.

Ondergetekende, _____

Naam: _____

Adres: _____

Plaats en postcode: _____

geeft zich hierbij op als lid van het Genootschap Delfia Batavorum
Hij/zij is wel/niet het tweede of volgende gezinslid van Delfia Batavorum (doorhalen wat niet van toepassing is)

Handtekening,

Toen de Pruisen Delft binnen trokken moesten de Patriotten de stad overhaast verlaten uit angst voor represailles. De achterblijvers, zoals begrijpelijk de minst draagkrachtigen, gingen een moeilijke tijd tegemoet. Hun nering was verlopen, zij werden vaak door vrienden en familie in de steek gelaten. Voor hen keerde het getij pas met de komst van de Fransen, die de idealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap in praktijk gingen brengen.

Persoonlijke gegevens

Drs. M.M. van Leeuwen-van Dijk, geboren in Arnhem, woonde jaren te Delft. Studeerde geschiedenis te Den Haag en te Leiden. Lerares geschiedenis aan V.W.O. en docente plaatselijke geschiedenis aan de Volksuniversiteit te Delft. Oud-bestuurslid van Delfia Batavorum. Thans woonachtig te Antwerpen. Bestuurslid van de "Werkgemeenschap monumentale kerken" aldaar en voorzitter van een cultureel gezelschap "De Zilveren Passer".

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft
Genootschap Delfia Batavorum

port
 betaald
 Delft

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:
J. Grakist
Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft
Telefoon: 56 29 93

Financiën:
Penningmeester Delfia
Batavorum Delft
Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 6

oktober 1992

"GOUDA, VROEGER EN NU"

Lezing op **woensdag 14 oktober 1992** door mevrouw H.A. van Dolder-de Wit. De spreekster zal daarbij behandelen het ontstaan van Gouda als scheepvaartstadje, de historische monumenten, de nijverheid in het verleden etc. De lezing wordt door haar gehouden namens de Oudheidkundige Kring "Die Goude", een historische vereniging die in oktober a.s. 60 jaar bestaat en waarvan zij secretaris is. Zij publiceert regelmatig over Gouda en de StJan, is actief als rondleidster in de StJanskerk en is al 14 jaar archivaris van de Hervormde gemeente te Gouda.

TECHNIEK MUSEUM DELFT

Het bestuur van het TMD is zo vriendelijk de leden van Delfia de gelegenheid te geven tot een voorbezigting van het museum. De voorzitter van het bestuur zal ons rondleiden.

Het Techniek Museum Delft (TMD) is een initiatief van de Technische Universiteit Delft, de Gemeente Delft, de Kamer van Koophandel en het Ministerie van Onderwijs.

Het TMD komt voort uit het Technisch Tentoonstellingscentrum van de TU Delft waar ook een deel van de verzamelingen vandaan komt.

Het TMD wordt gevestigd in drie historische hallen aan de Ezelsveldlaan 61 waar vroeger de beproeving van stoommachines en verbrandingsmotoren plaats vond toen dit complex nog deel uitmaakte van de afdeling Werktuigbouw- en Scheepsbouwkunde.

In Hal 1 zullen weer historische stoommachines en verbrandingsmotoren komen te staan waarvan verschillende zullen draaien, nu als onderdeel van de tentoonstelling "Drijfkracht". Daarnaast krijgt deze hal nog verschillende tentoonstellingen, o.a. over werkplaatstechniek, holografie, de toepassing van electriciteit e.d. De industrie zal tevens tonen hoe verschillende zaken tegenwoordig gaan.

In Hal 2 wordt het restaurant gevestigd met daaraan aansluitend de lezing- en filmzaal.

In Hal 3 komen op het tussenplateau interactieve opstellingen waar het publiek zich vertrouwd kan maken met verschillende werkingsprincipes uit de wetenschap en de techniek, terwijl de begane grond wordt ingenomen door de verzameling van de Historische IJkkamer van het Nederlands Meetinstituut (NMI).

Het TMD betreft de jeugd bij de techniek door een "laboratorium" in te richten voor De Jonge Onderzoekers waar aan informatica, electronica en fotografie gedaan wordt.

Het TMD zal door het organiseren van allerlei manifestaties binnen haar muren een ontmoetingspunt tussen TU, de stad Delft en het bedrijfsleven worden tegen de achtergrond van een technisch museum. Begin 1993 zal het TMD voor het publiek geopend worden.

AGENDA

- wo 14 okt. 1992** : Mevrouw H.A. van Dolder-de Wit, "Gouda, vroeger en nu". Lezing met dia's i.s.m. de genealogische vereniging Prometheus. Plaats: Aula Technische Universiteit, zaal C, Mekelweg 5.
Aanvang: 20.00 uur.
- za 7 nov. 1992** : Kleine excursie naar het Techniek Museum Delft. Rondleiding door prof.dr.ir. W.J. Beek. Plaats: Ezelsveldlaan 61. Men wordt verzocht tijdig aanwezig te zijn en er kunnen maximaal 50 mensen deelnemen, wie het eerst komt het eerst maalt.
Aanvang: 11.00 uur.
- wo 18 nov. 1992** : Drs. J.L.W. van Leur, "75 jaar Openbare Bibliotheek in Delft". Lezing met dia's. Plaats: Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw Hippolytus), Reinier de Graafweg 3-11.
Aanvang: 20.00 uur.
- do 19 en** : Verkoop van boeken en prenten uit het legaat Blok
do 26 nov. 1992. : voor leden. Plaats: nog nader bekend te maken.
- di 15 dec. 1992** : Middaglezing door Mevr. drs. D.H.A.C. Lokin over de onder haar beheer staande Delftse musea. Plaats: nog nader bekend te maken.
Aanvang: 14.00 uur.

NIEUWE LEDEN

Dhr. H.C. Tolmeijer en Mevr. C. Tolmeijer-van der Lugt	Oude Delft 190	2611 HH	Delft
Dhr. H.A.M. Weebers en Mevr. S.M.M. Weebers- Nieuwenhuys	Westplantsoen 190	2613 GS	Delft
Dhr. J.E.N. Senerpont Domis	Delftgauwseweg 173	2628 EM	Delft
Mevr. C.S. Bres-van denBroek	van der Kamlaan 63	2625 KN	Delft
Mevr. R.I. Huisman	Meidoornlaan 66A	2612 TT	Delft
Dhr. heer A.F. Berendse	Nassauplein 57	2628 GW	Delft
Dhr. A.J.J. Struyk	Gandhilaan 42	2622 GE	Delft
Dhr. P.J. Warnaar	Zagwijnpad 137	2625 PM	Delft
Mevr. E. Sjoer	Reinier de Graafweg 322	2625 DK	Delft
Mevr. G.A.M. van Rossum	Roland Holstlaan 860	2624 JJ	Delft
Mevr. H. Berkel-Wijbenga	Markt 73a	2611 GS	Delft
Dhr. J.C.C. Burger	Klaroenstraat 79	2287 CB	Rijswijk
Dhr. H.J. Krul	Libanonstraat 2	2622 HS	Delft
Mevr. J.A.M. de Koning	Bengalenstraat 10	2622 KK	Delft
Dhr. C.M. Verhuel en Mevr. W.J. Verhuel-Bartels	Voorstraat 69A	2611 JM	Delft
Mevr. H.M. van Roggen	Laan van Overvest 56	2613 DN	Delft

MEN SCHRIJFT ONS

Bij drukkerij Judels en Brinkman in de Choorstraat wordt een kalender uitgegeven met 6 aquarellen van Delft, speciaal hiervoor gemaakt door Th. P. Dik. De uitgever geeft voor onze leden een korting op de intekenprijs, u moet hiervoor het convocaat meenemen als u zich opgeeft. De aquarellen kunt u in de etalage van de Choorstraat bekijken.

TERUGBLIK OP DE LEZING OVER PATRIOTTEN IN DELFT

Wie waren de Delftse patriotten: goede vaderlanders of oproerkraaiers tegen het wettige gezag?

Mevr. drs. M.M. van Leeuwen-van Dijk gaf op 17 sept. j.l. een boeiende uiteenzetting over dit onderwerp. Ze schetste een beeld van Delft in de achttiende eeuw, een enigszins in verval geraakte en ontvolkte stad. De situatie in Delft was eigenlijk een afspiegeling van het leven in de Republiek.

In het hele land waren "patriotten" ontevreden met het slechte bestuur van de zwakke stadhouder. In Delft mobiliseerde de boekhandelaar Verbeek een groep mannen in de schutterij en ging met hen oefeningen houden. Conflicten met het stadsbestuur en de oranjegezinden bleven niet uit.

Na de gebeurtenissen bij Goejanverwellesluis kwam het bestuur van Delft zelfs voor korte tijd onder patriotse leiding. De komst van de Pruisen zorgde er voor dat de prins weer in zijn waadigheid hersteld werd. Nu kregen de patriotten het te verduren. Opvallend is de felheid van de acties tegen hen, dit in tegenstelling tot het gematigder optreden van de patriotten toen zij aan de macht waren.

Aan de hand van archiefmateriaal, onder andere ledenlijsten, kan mevrouw Van Leeuwen nader definiëren tot welke bevolkingsgroepen de patriotten behoorden. Ca. 15% van de Delftse bevolking was patriot; de armen kozen meestal de oranjegezinde partij. Onder de patriotten bevonden zich relatief veel remonstranten en beter gesitueerden. Voormannen waren de eerder genoemde Verbeek, Teding van Berkhout en Pape.

De lezing was rijk geïllustreerd met dia's uit de collectie van de heer Van Leeuwen.

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

Genootschap *Delta* *laborum*

port
betaald
Delft

DRUKWERK

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

J. Grakist

Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft

Telefoon: 56 29 93

Financiën:

Penningmeester Delfia

Batavorum Delft

Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 7

november 1992

”VAN BELEREN TOT STUDEREN, VAN BEVOEGDING TOT BEVRIJDING”: 75 jaar bibliotheek in Delft

Lezing met dia's door drs. J.L.W. van Leur op **woensdag 18 november om 20.00 uur.**

Het 100-jarig bestaan van het bibliotheekwezen in Nederland en het 75-jarig jubileum van de Delftse bibliotheek vielen in 1991 samen.

In 1916 werd te Delft een katholieke bibliotheek opgericht, waarna in 1917 een algemeen openbare bibliotheek volgde: de verzuijing van de Nederlandse maatschappij was hier duidelijk terug te vinden. Pas in 1969 gaan deze twee bibliotheken samen (o.a. onder aandringen van de gemeente) en vormen dan de huidige Openbare Bibliotheek.

Niet alleen de organisatie maar ook de toenemende mondigheid van de lezer-bibliotheekgebruiker en de daaruit voortvloeiende gewijzigde manier van uitleen en lezen, hoort bij de geschiedenis van de bibliotheek.

Op 18 november zal ons uit de doeken worden gedaan hoe deze instellingen uitgroeiden tot de openbare bibliotheek zoals wij die nu kennen.

Drs. J.L.W. van Leur, inmiddels gepensioneerd, was jarenlang conrector van het St. Stanislascollege te Delft. Hij was voorzitter van de Ethnografische Vereniging van Delft en zat 30 jaar in het bestuur van de Delftse bibliotheek. In het afgelopen jubileumjaar schreef hij een boek dat nu de grondslag vormt voor de te houden lezing.

VERKOOP LEGAAT BLOK

Zoals in het vorige convocaat werd aangekondigd wordt op 19 en 26 november de verkoop gehouden van boeken, prenten, etc. uit het legaat Blok ten behoeve van de door onze vereniging in te stellen prijs. De (vaste) prijzen variëren van f 2,00 - f 5,00 voor een reproductie en ca f 15,00 voor een cloisonnetegel tot f 1200,00 voor een "Beschrijving der stad Delft" door Dirck van Bleyswijck. Verder een groot aantal gravures van ca f 30,00 tot f 70,00. (Denkt u aan Kerst en Sinterklaas?).

Voor veel leden van onze vereniging is de heer Blok thans een onbekende, reden waarom wij zeer beknopt iets over hem willen vertellen.

Jan Willem Blok werd in Delft geboren in 1903, volgde de MTS en de opleiding tot architect aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Den Haag. Daarna was hij werkzaam in Rotterdam (o.a. bij van der Togt) en vestigde zich in 1944 als architect in Wassenaar. Hij deed mee aan vele prijsvragen waarbij hij 5 maal een onderscheiding behaalde. In 1953 werd hij hoofdbambtenaar op het bureau van de Rijksbouwmeester ir. G. Friedhof, maar een meer zelfstandige functie had toch zijn voorkeur zodat hij in 1956 solliciteerde in Deventer waar men een architect bij Openbare Werken zocht. In Deventer werkte hij tot zijn pensionering in 1969 en ook daarna bleef hij in de omgeving wonen. Hoewel voornamelijk elders werkzaam en woonachtig bleef hij een actief liefhebber van zijn geboortestad en was vele jaren lid van onze vereniging. Hij overleed in september 1983.

AGENDA

- wo. 18 nov. 1992** Drs. J.L.W. van Leur "75 jaar Openbare Bibliotheek in Delft", lezing met dia's. Plaats: Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), Reinier de Graafweg 3-11. Tijd: 20.00 uur.
- do. 19 en
26 nov. 1992** Verkoop voor leden van boeken en prenten uit het legaat Blok. Plaats: Gemeentelijke Archiefdienst Delft, Oude Delft 169. Tijd: 19.00-20.30 uur.
- di. 15 dec 1992.** Mevr. drs. D.H.A.C. Lokin over de drie onder haar beheer vallende musea in Delft, lezing met rondleiding.
Plaats: Museum het Prinsenhof, St Agathaplein 1.
Tijd: 14.00 uur, **middaglezing!**

wo. 20 jan. 1993

Mevr. drs. H.H. Pijzel-Domisse over "Pronkpoppenhuizen uit de 17e en 18e eeuw", lezing met dia's.
Plaats: Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), Reinier de Graafweg 3-11.
Tijd: 20.00 uur.

NIEUWE LEDEN

Mevr. J. Buyze	Roland Holstlaan 852	2624 JH Delft
Dhr. K. Rozenburg	Voldersgracht 4	2611 ET Delft
Mevr. J. van Wijngaarden	R. de Beerenbrouckstr. 24	2613 AT Delft
Dhr. J. Hordijk	Prof. Evertslaan 128	2628 XZ Delft
Dhr. P. Vis	Straat van Ormoes 33	2622 KB Delft

MEN SCHRIJFT ONS

Leeuwendeel

Per 1 juni 1992 is de heer H.W. van Leeuwen met pensioen gegaan. Op 15 mei j.l. vond het officiële afscheid van de Gemeentelijke Archiefdienst Delft plaats. Ter gelegenheid van zijn vertrek kreeg de scheidende chef-studiezaal van zijn collega's een bundel artikelen, door enkelen van hen geschreven, aangeboden. Het boek kreeg de toepasselijke titel "Leeuwendeel". Het bevat artikelen over de verdediging van de stad in de Tachtigjarige oorlog; stadsnieuws uit 1927, het geboortjaar van de heer van Leeuwen; wilsbeschikkingen van Anthonie van Leeuwenhoek; de graveur François Schillemans; de verzameling handschriften in het Delftse gemeente-archief; de conservering van aquarellen van Jeremy Barlow en de Weeskamer van Delft. De bundel, voorzien van vele illustraties en een schitterende omslag, is voor f 25,- te koop aan de balie van de Gemeentelijke Archiefdienst, Oude Delft 169 te Delft.

"Delft bloeit op een mesthoop"

Onder deze titel is een boek uitgegeven ter ere van de ingebruikneming van het gebouw van het IIHE (International Institute for Hydraulic and Environmental Engineering) aan de Westvest. Het is geschreven door Eppo Bult, stadsarcheoloog van Delft en gaat, uiteraard, over de opgravingen gedaan op het terrein tussen de Westvest en de Oude Delft, waar nu het nieuwe gebouw staat.

Het is een boek van flink formaat, ca 25-25 cm, met mooie foto's en kost f 49,50, voor leden van Delfia Batavorum zelfs maar f 40,00. Te verkrijgen bij het Archeologisch Centrum aan de Phoenixstraat 58, alhier.

GEREEDSCHAP MUSEUM MENSERT

Iedere eerste zaterdag van de maand is voortaan het gereedschapsmuseum van de familie Mensert geopend. Een door de huidige aannemers, de gebroeders Mensert, bijeengebrachte verzameling van gereedschappen uit de afgelopen 100 jaar dat hun aannemerij bestaat. Adres: Drie Akerstraat 9 te Delft (zijstraat Verwersdijk).

Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

Genootschap Delfia Batavorum

port
betaald
Delft

DRUKWERK

Mededelingen van het

Genootschap Delfia Batavorum

Secretariaat:

J. Grakist

Wilhelminalaan 107, 2625 LH Delft

Telefoon: 56 29 93

Financiën:

Penningmeester Delfia

Batavorum Delft

Giro: 58 73 45

15e jaargang

nummer 8

december 1992

DE DRIE DELFTSE GEMEENTEMUSEA

Mevr. drs. D.H.A.C. Lokin zal op dinsdagmiddag 15 december a.s. een lezing houden over de drie Delftse gemeentemusea, die zij inmiddels al 4 jaar onder haar beheer heeft; het Prinsenhof, Nusantara en Huis Lambert van Meerten. Deze drie musea zijn gevestigd in drie verschillende, dicht bij elkaar liggende gebouwen en hebben elk een zeer verschillende kollektie.

Het Prinsenhof heeft een kollektie betrekking hebbend op de geschiedenis van Delft en de Oranjes en heeft daarnaast wisselende tentoonstellingen, met o.a. moderne kunst.

Nusantara heeft een ethnografische kollektie, waarvan de basis is gelegd ten tijde van de Indische Instelling, de opleiding voor ambtenaren die naar het toenmalige Nederlands Indië werden gezonden.

Lambert van Meerten is een huis, oorspronkelijk ingericht door de Delftse fabrikant Lambert van Meerten voor zijn verzameling meubels en gotische architectuurfragmenten. Nu is het een museum voor kunst en kunstnijverheid.

Mevrouw Lokin zal ingaan op de rol die een stedelijk museum speelt in een historische stad. Ze zal ingaan op de vraag hoezeer het accent in een dergelijk museum op de geschiedenis moet komen te liggen en hoe een museum het historisch deel van haar kollektie kan presenteren. Tevens zal zij de ontwikkelingen op museaal gebied aan de orde stellen en de wijze waarop zij de musea de 21e eeuw in wil laten gaan.

Mevrouw Lokin is kunsthistorica en heeft in Leiden gestudeerd. Zij is sinds 4 jaar directrice van de Delftse gemeentemusea.

Na afloop van de lezing is er thee en daarna een rondleiding door het Prinsenhofmuseum.

AGENDA

- di 15 dec. 1992** Mevr. drs. D.H.A.C. Lokin over de drie Delftse gemeentemusea, lezing met rondleiding.
Middaglezing!
 Plaats: het Prinsenhof, St. Agathaplein 1.
 Tijd: 14.00 uur.
- wo. 20 jan. 1993** Mevr. drs. H.H. Pijzel-Domisse "Pronkpoppenhuizen uit de 17e en 18e eeuw", lezing met dia's. Misschien lukt het ook twee eigentijdse poppenhuizen over vroeger te laten zien.
 Plaats: Kapellezaal Reinier de Graaf Gasthuis (gebouw H), Reinier de Graafweg 3-11.
 Tijd: 20.00 uur.
- do. 18 febr. 1993** Lezing en film over het gebied dat nu Tanthof is.
 Plaats: De Boerderij, Abtswoude 13 - te bereiken via de Watersnipstraat.
 Tijd: 20.00 uur.
Ook voor niet-leden, vooral Tanthofbewoners.

NIEUWE LEDEN

H.M. Morien Hr. en mevr. Rengers-van Dijk	Mexicohof 19 Wilhelminalaan 216	2622 AE Delft 2625 KK Delft
Hr. H. Bres	V.d. Kamlaan 63	2625 KN Delft
M.J. Frohlich	Dr. Diepenbrockstr. 39	2632 NH Nootdorp
Mevr. L. Thijsse	Molukkenstraat 8	2612 EN Delft
P. Kruit	Buitenwatersloot 30	2613 SR Delft
Hr. A.L.A. Romeyn	Burg. Molensbroekstraat 11	2645 NK Delft

MEN SCHRIJFT ONS

Als het convoo tijdig bij u in de bus valt:

11 december houdt het IHE aan de Westvest 7-9 een open dag. Ook van de opgravingen die daar ter plekke gedaan zijn is dan het een en ander te zien.

Saskia Leupen heeft voor de door haar gehouden lezing over de Cellebroeders in Delft de Oud-Leiden prijs gekregen.

DELFLIA BATAVORUM OP DE BRES VOOR HISTORISCHE GEBOUWEN

Vanaf 1992 zal de Technische Universiteit een aantal gebouwen uit de periode 1895-1925 afstoten aan de Kanaalweg, Julianalaan en Mijnbouwstraat. De gemeente heeft in het concept voor haar Structuurschets Delft (april 1992) een aanzet gegeven voor de door haar gewenste ontwikkelingen rond dit gebied.

Delfia Batavorum volgt de gedachtengang van de gemeente nauwlettend en heeft het college van B & W hierover een brief geschreven waarin zij aandringt op het snel opstellen van een integraal plan. Dit om de, volgens ons, goede aanpak van de gemeente ook te kunnen konkretiseren.

In dit plan moeten volgens ons in ieder geval aan de orde komen:

- welke elementen moeten om architectonisch/historische reden behouden blijven en kunnen een nieuwe functie vervullen
- welke voorzieningen moeten getroffen worden om de gebouwen door leegstand niet onnodig te laten verpauperen
- ontwikkeling Bestemmingsplan waarin belangrijk uitgangspunt is dat de te behouden gebouwen een structurele functie gaan vervullen als uitgangspunt voor een succesvol hergebruik
- rekening houden met het kwetsbare karakter van de Botanische tuin in haar huidige vorm

Het lijkt ons ook gewenst dat de Monumentencommissie bij het maken van de plannen wordt betrokken en, als de Gemeenteraad dat op prijs stelt, ook wij als historische vereniging.

Op een symposium in Leiden ter ere van het 75-jarig bestaan van de vereniging Oud-Leiden werd ook door wethouders uit verschillende steden, waar men in dit opzicht met dezelfde problemen worstelt, gesproken. Algemene konklusie was dat, wil men invloed uitoefenen op dergelijke plannen, men niet vroeg genoeg zijn stem kan laten horen.

Denkt u aan het betalen van uw contributie ?

Genootschap Delta Bataborum
Secretariaat: Wilhelminalaan 107 - 2625 LH Delft

port
betaald
Delft

DRUKWERK